

Ν Ε Ο Σ
Ε Λ Λ Η Ν Ο Μ Ν Η Μ Ω Ν

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

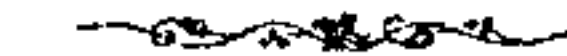
ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ.

**Ἐξιώθη τοῦ Ζαπτείου βραβείου ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου
πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
1916

ΒΗΣΣΑΡΙΩΝΟΣ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ

Ἐν τῷ κώδικι 533 τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, γεγραμμένῳ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Βησσαρίωνος, περιλαμβάνεται ἐν φ. 131^ο - 165^ο ἐγκώμιον, φέρον ἐπιγραφὴν «Εἰς Τραπεζοῦντα» καὶ γεγραμμένον πιθανῶς πρὸ τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν χάριν ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν μεταβάσεως τοῦ μεγάλου Τραπεζουντίου. Τοῦ Ἐγκωμίου τούτου εἶχε γνῶσιν ὁ Fallmerayer ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος, ὡς ἀποδεικνύεται ἔκ τινων αὐτῆς χωρίων¹, ἀλλ' οὔτε αὐτὸς ἐπωφελήθη τελείως τὸ ἔργον τοῦ Βησσαρίωνος, οὔτε ἄλλος τις μετ' αὐτὸν ἐξέδωκε. Διὸ ἐκρίναμεν ἀναγκαίαν τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ κώδικος ἐκείνου. Καὶ περιλαμβάνεται μὲν τὸ αὐτὸ ἐγκώμιον καὶ ἐν τῷ Μαδριτεῖ κώδικι LXXVIII φ. 92 κ. ἑ., γεγραμμένῳ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα μεσοῦντα², ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μαρκιανὸς εἶνε αὐτόγραφος, ἐθεωρήσαμεν ὅπως περιττὴν τὴν ἀντιβολὴν τοῦ τῆς Μαδρίτης.

¹ Fallmerayer Geschichte des Kaiserthums von Trapezunt. Ἐν Μονάχῳ 1827, σ. 302, 307 κ. ἑ. 309 σημ. *, 310, 316, 318 σημ. *, 327, 335 σημ. *. Τοῦ αὐτοῦ Original-Fragmente κτλ. ἐν ταῖς Abhandlungen der III Cl. d. Ak. d. Wiss. (Μονάχου) Τόμ. Γ' μέρ. γ' σ. 130 κ. ἑ.

² Iriarte Regiae bibliothecae Matritensis codices graeci manuscripti. Ἐν Μαδρίτῃ. 1769 σ. 287, 288.

Βησσαρίωνος *Εἰς Τραπεζοῦντα.*

Ἀπάρχεσθαι μὲν τῶν αὐταῖς τιμωτάτων ἐκάστους καὶ πατράσι καὶ ἄρχουσι καὶ τοῖς ὄτουσιν ἄλλως ἀγαθοῦ σφίσιν ὑπάρξασιν νενόμισται γὰρ καὶ πάνυ δικαίως· δεῖ γὰρ, ἄνθρωπον ὄντα, τὸ μόνον τῶν ζῴων ἐλεύθερον καὶ φιλότιμον καὶ φιλόδωρον, μὴ μόνον εὖ πάσχειν, ἀλλὰ καὶ ἀντεῦποιεῖν ἐν τῇ μέρσι, καὶ πρὸς γε τοῦ πλέον τι δυναμένου νικώμενον τῇ φθάσει παρασχεῖν ἂν ἐκείνῳ, τοῖς ἀμοιβαίοις γοῦν καὶ δευτέροις αὐτὸν μὴ ὑστερῆσαι, μηδὲ χεῖρω καὶ κατὰ τοῦτο φανῆναι, οὐδὲ τὰς δυνατάς οἱ χάριτας ἐκτινύοντα καὶ οἷς ἂν ἐνδείξαιτο πρὸς ἀξίαν εὐηργετημένος καὶ πεπονθὼς τάγαθά. Τοσοῦτω δὲ δικαιότερον πατρίδα τιμᾶν καὶ τὴν ἐνεγκαμένην ἀσπάζεσθαι καὶ ταύτην οἷς ἂν τις ἔχει δωρεῖσθαι, ὅση γῆ μὲν καὶ πατέρων πατήρ, ταύτης δὲ μὴ φερούσης τὰ παρ' αὐτῆς, οὔτ' ἂν ἄρχοντες ἢ ἴβ' ἂν ἄρξαιεν εἶχον, οὐκ ὄντων οἷς ἂν τρέφοιτο τὸ ἀρχόμενον καὶ ὅπως συνίσταται ἢ οἷς εὖ ἐποιοῦν τοὺς ὑπὸ χεῖρα, μὴ οὔσης ἐτέρωθεν εὐπορίας, οὔτ' ἂν ὅπως ἢ ὄτων ἐγίγνοντ' ἂν οἱ τεκόντες πατέρες, μᾶλλον δ' οὐδ' ἂν αὐτοὶ πρῶτον οἱ μὲν οὔθ' ὅπως ἦσαν μὴ ὅτι γ' ἐτέρων πατέρες, οἱ δ' οὐδὲ ἄρχοντες. Ἐοίκασι γοῦν οἱ μὲν διδόναι λαμβάνοντες, ἢ δὲ μόνον διδόναι καὶ μόνη προῖκα τὰ παρὰ τῶν οἰκείων χαρίτων εἰσφέρειν τῷ γένει, οὔτ' οὐδενὸς αὐτῇ προῦπάρξαντι, οὔτ' ἂν μετὰ ταῦτα δεομένη διδομένου, ὡστ' οὐχ ὦν εὖ ὑπ' αὐτῆς πάσχομεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὦν πατέρες φιλοτιμοῦνται καὶ χαρίζονται βασιλεῖς καὶ φίλοι φίλοις δωροῦνται τὴν αἰτίαν φέροισ' ἂν μόνη δικαίως καὶ τὰς παρὰ πάντων εὐφημίας καὶ χάριτας δέχοιτο. Οὕτω μετὰ παντός τοῦ δικαίου καὶ γιγνομένου καὶ πολλῆς τῆς ἀνάγκης ἀπάρχοισ' ἂν τις τῶν ἑαυτοῦ τῇ πατρίδι καὶ οἷς ἂν ἐνεῖη ταύτην ἀμείβοιτο, ὅθεν τὸ εἶναι τὸ ζῆν ἔσχομεν αὐτὸ τὸ ἔχειν οἷς ἂν τὸν εὐγνώμονα δεῖξαμεν.

Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι τῶν ἢ ἢ μικρὸν ἢ μεῖζον δυναμένων τῇ πατρίδι συνεισφερῆσαν, οἱ μὲν χορηγοῦντες, ἄλλοι τριηραρχοῦντες, τοὺς πολίτας ἕτεροι λαμπρῶς ἐστιῶντες, οἱ δ' ἐπισκευάζοντες ἴεπονηκότα τὰ τεύχη καὶ νεῶς ἀνιστάντες καὶ ἱερά καὶ κατασκευάζοντες θέατρα, τὰ μὲν πρὸς κόσμον, τὰ δὲ πρὸς ἀσφάλειαν, τὰ δ' εἰς αὐξη-

1. πατράσι ἢ ἀντεῦποιεῖν (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ) εἰ 7 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). μὴδὲ 8. ἐκτινύοντα ἐκ τοῦ ἐκτινύοντα 19. μεταταῦτα 20. οὐχ' διαγραφείσης εἴτα τῆς ἀποστρέφου 27. ἄλλό τι

σιν αὐτῇ καὶ ἐπίδοσιν, αὐτὴν αὐτῆς ἐκ παντός τρόπου βελτίω μνησιν νωμένων εἰσαεῖ γίνεσθαι, ὡς μὴ τὸ τὰ πέρυσι βελτίω εἶναι κρατεῖν ἐπ' αὐτῆς, τὸ δ' ἐς νέωτα πλουσιωτέραν ἑαυτῆς αἰεὶ καὶ φαιδρύτεραν οὐκ ἐλπίζεσθαι μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ φαίνεσθαι γινομένην, ὡστ' ἐπ' αὐτοὺς τάγαθὸν πάλιν ἀντιστραφῆναι, οὐδενὸς δεομένης ἐκείνης, εὐδαίμονας αὐτοὺς ὄντας καὶ καλουμένους. Οἱ μὲν δὲ ταῦτα, καὶ πάντως αὐτῶν ἕκαστος, οὔθ' ἤττον ἢ δύνανται οὔτ' ἀποδιδόειν ἂν ἕσον ὀφείλουσι τὸ μὲν γὰρ ἀδύνατον, εἴπερ οὐκ ἐκείθεν εἰλήφασιν τὸ δύνασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ταῦτα πορίζονται, τὸ δὲ παντελῶς ἄγνωμον. Ἡμεῖς δὲ τῶν ἄλλων ἀποροῦντες ἅπαντων καὶ πρὸς οὐδὲν ἂν ἕτερον οὔτε ὄντες οὔτ' ἐσόμενοι χρήσιμοι τῇ πατρίδι καὶ τοῦ μὲν πρὸς αὐτὴν γιγνομένου κατὰ ταῦτα τοῖς ἄλλοις πολίταις ἡμῖν ὄντες ὑπόχρεω, τοῦ δὲ γε ταῦτα δύνασθαι καὶ πάνυ λειπόμενοι, οἷς ἔχομεν μόνοις ἀποδώσομεν αὐτῇ τὰ τροφεία καὶ τὴν δυνατὴν ἐκτινόντες τῇ τροφῇ χάριν. τῇ καλλίστῃ μὲν ἂν τῶν σφετέρων, οὐδενὸς δὲ λειπομένη τῶν ἄλλων ταύτην ἀγγίλαμεν, λόγοις κοσμοῦντες εἰς ἡμᾶς ἀντὶ πάντων ὁ λόγιος ἐδοκίμασε θεὸς ἀγαπᾶν, τὴν οὐ θρεψαμένην μόνον παραγαγεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἡμῖν γενομένην αἰτίαν τὰ μὲν οἷς οἰκοθεν αὐτῇ προσπαρέσχετο θαψιλῶς, τὰ δ' οἷς τὰ παρ' ἐτέρων οἷους τ' ἀπέφηγε δέξασθαι. Εἰ δ' οὐ τὸ πρὸς αὐτὴν ταύτην χρέος ἀφοσιωσόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἂν γενομένων ἐπιτυχῶν τῶν δικαίων τῶν πρὸς αὐτὴν οὐδὲν ἤττον, χάρις μὲν τῷ θεῷ μὴ παντάπασιν ἀσυντελεῖς ἡμᾶς ἀνασχομένην φανῆναι, χάρις δὲ καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς, δυναμένοις τοσοῦτον καὶ οὔτω λαχοῦσι ἢ τάξεως ἐν τοῖς οὔσιν, ὡς οὐδενὸς μὲν ἤττωσθαι, ἀλλὰ πλεονεκτεῖν μὲν τῶν πλείστων, τοῖς δ' ἐξ ἴσον ἀκριδῶς ἔρχεσθαι. Καίτοι λόγον ἀσχοῦσι καὶ τοῦτον τοῦ κατ' αὐτοὺς βίου προστησάμενοις παντός, οὐδ' ἄλλως ἐνήν ἂν οὐδὲ πολλὰ βουλομένοις ποιεῖν, εἴπερ ἡμᾶς μὲν ἀνάγκη μᾶλλον τῶν ἄλλων τοῖς φαινομένοις εὐλόγοις ἐκ παντός ἔπεσθαι τρόπου, τὴν δ' ἐνεγκαμένην ἀγάλλειν τοῖς δυνατοῖς, ὡς οὐχ ἕτερον εὐλογον ὅν ὁ λόγος ἀπέδειξεν. Εἰ γὰρ αὐτοὶ λόγον ἄγοντες περὶ πλείστου τοῖς ἐκ τούτων προφαινομένοις τὴν ἐναντίαν βαδίσαιμεν, σχολῆ γ' ἂν ἐτέροις πιθανὰ συμβουλεύσαιμεν, κατὰ λόγον καὶ τὸ εἶκος τὰ σφῶν αὐτῶν παίθοντες ἄγειν. Οὕτω καὶ μετὰ μεῖζονος ἀνάγκης ἐπὶ τὸν λόγον ἡμεῖς ἴοιμεν, καὶ πρὸς τοῦτον ἀποδυσχίμεθ' ἂν τὸν ἀγῶνα ἢ οἱ τῶν ὄντων ἄλλως ἀπαρ-

Παρατείσθαι δὲ νόμιμον ὃν τοῖς ἐκ τοῦ προφανοῦς μάλιστα σῆμα
 τοῦ λόγου προστησαμένοις σεμνὸν καὶ σφᾶς μὲν αὐτοῦς ταπεινοῦντας,
 ἐξαίροντας δὲ τὰ πράγματα, τοὺς ἀκροατὰς οὕτω καταπραΰνειν, ὥς
 ἂν ἀμφοτέρως εὐδοκιμήσειαν, ἐφικόμενοι τε τῆς ἀξίας καὶ κατόπιν
 ἢ ἐλθόντες, τὸ μὲν τῆς σφῶν αὐτῶ λέγειν δεινότητος, τὸ δ' ἀποφερομέ-
 νης τῶν ἐπαινουμένων τῆς φύσεως, αὐτὸς οὐτε κατὰ ταῦτά τοις ἄλ-
 λαις τόνδε διαθήσω τὸν λόγον, καὶ τοσοῦτω δέω χρήσεσθαι τοῖς τοι-
 οῦτοις, ὥστ' ὅτι μὲν ὁ λόγος ἐργώδης τε καὶ λαμπρὸς καὶ δυσχερῆς
 ἀνῆσαι, μηδὲν διδάχθῆναι δεόμενος, μήτ' ἴσως διδάξαι κρατεῖ γὰρ ἐν
 10 τοῖς ἀπάντων ψυχαῖς ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς φάυλως πρὸς τοὺς τοιούτους
 τῶν λόγων καὶ οὐχ ἱκανῶς παρεσκευάσται παντὸς μᾶλλον εἰδῶς, ὅμως
 οὕτε ἀποκνῶ, καὶ θαρρῶντως ἐπ' αὐτὸ τρέψομαι τὸ ἐγκώμιον, τὸ μὲν
 εὐ τε καὶ καλῶς περὶ τῶν τῆ πατρίδι προσόντων εἰπεῖν καὶ τῆ ῥεῖνης
 ἀξία τὸν λόγον ἀποδοῦναι συμβαίνοντα, εὐκτὸν μὲν εὐχόμενος εἶναι
 15 καὶ εἶον ἀντὶ πολλῶν ἂν ἀλλάξασθαι, οὐ βῆδιν δὲ, ἀγαπῶν δ' ἂν εἰ-
 ρ. 1111 καὶ ὅπως οὖν τὰ τοῦ χρέους ἀφοσιώσομαι || καὶ μὴ πάνυ τοι πόρριω
 τοῦ σκοποῦ βᾶλλοιμι. Οἶμαι δὲ καὶ τῶν νῦν τε παρόντων καὶ μετέ-
 πειτα συνεσομένων τοῖςδε τοῖς λόγοις ταύτῃ τοὺς πλείστους κρινεῖν
 καὶ τῶν τοιούτων κριτὰς ἀξιόχρεως. Ἦν γὰρ μείζοσιν ἢ καθ' αὐτοῦς
 20 ἐγχειρούντων, μὴ τινος μὲν συνωθούσης ἀνάγκης, οὐκ ἂν τις ἐλλε-
 λοιπότων τῆς ἀξίας ἀνάσχοιτο· ἐνὸν γὰρ ἔξω τῶν κινδύνων ἐστῶτας
 ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, οἷδ' ὑπὸ τῆς ἄγαν φιλοτιμίας, ὡς εἰκεν,
 ἀποδύονται τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ στάδιον ὑπεισέρχονται καὶ σφᾶς αὐτοῦς
 ἐν τοῖς ἀθληταῖς ἀπογράφονται. Ὡστ' ἂν εἰκότως ἀντὶ θαύματος ἀπο-
 25 φέροντο γέλωτα, μὴ διὰ πάντων διήκοντες καὶ πᾶσιν ἀρχούντως
 ἐπεξεληθόντες. Εἰ δὲ τις ἐκῶν ἄκων κατατολμᾷ τῶν μεγίστων, καὶ
 σφόδρα μὲν ἂν βουλόμενος ἐνεῖναι οἱ μὴ παρακινδυνεύειν, οὐκ ἔχων
 δ' ἔπως, τοῦτον οὐχ ὀρθῶ πῶς ἂν τις εὐλόγως τὴν διὰ πάντων ἀπαι-
 τοίη ἀκρίβειαν ἢ πῶς δικαίως ἂν μέμψαιτο, τῆς ὑποθέσεως ἠττηθέντα,
 30 τοῦτο δὲ τοῦμὸν καὶ ὃ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη τοὺς Τραπεζοῦντα καὶ
 τὴν αὐτῆς εὐφημίαν τῷ λόγῳ ποιουμένους ὑπόθεσιν, οὐ μόνον ἔτι πολ-
 λῶν ὄντων αὐτῆ τῶν ἐς εὐκλειαν καὶ πολλῶν ἂν ἀπομεριζομένων
 ἕκαστα θέοι γλωσσῶν, ἀλλ' ἔτι καὶ πρεσβυτάτης εἰπερ ἄλλη τις ὑπ-
 αρχούσης, ἐν ἀφανεί γε τὰ πλείω τῶν αὐτῆς κείσθαι σύμβεβηκεν, οὐ
 35 τὴν ἀρχὴν μόνην εἰς τὸ πλεον ἀνήκειν τοῦ φανεροῦ καὶ προχείρου
 λαβεῖν, ὃ περὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς πόλεως εἴρηται καὶ πρὸς ἣν εἰ καὶ

διὰ μέσων ἐτέρων ἐαυτὴν ἀναφέρει. Ὡστ' οὐκ ὀλίγων ὄντων τῶν ἡμῶς
 διαφευξομένων καὶ οἷς ὁ λόγος ἐλλιπής ἔσται, τὸ μηδὲ τοῖς φαννο-
 μένοις αὐ ἐξαρκεῖν ἔχειν ἀφαιρεῖται τοῦ παντὸς ἐγκωμίου τῆς πῶ-
 λεως, οὐ μὴν ὥστε καὶ τὴν οὐσκν αὐτῆ δόξαν συναφαιρεθείσαν οἴχε-
 σθαι, ὅτι μὴ προσκυζηθῆναι μᾶλλον, ἔργῳ φανέντος τοῦ κατ' αὐτῆ
 ὑπερέχοντος.

Ἡ γὰρ δὲ πόλις ἡμῖν γεγέννηται μὲν οὐκ οὕτω γενομένη, δ' οὐκ
 ἀπεγένετο, τὸ μὲν πάσαις σχοῦσα κοινόν, τὸ δ' οὐ πάνυ πολλοῖς. Τῶν
 γὰρ || ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος συναικισθεισῶν αἱ μὲν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο
 συναικισθεῖσαι καλῶς, εἰς ὃ ἦσαν ἀνέδρομον αὐτίς, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν
 10 γεγонуῖται, αἱ δὲ, καὶ τύχης ἀγαθῆς ἀπολαύσασαι καὶ πρὸς μέγα θυ-
 νόμωσ καὶ δόξης ἡρμῆσαι, αἱ μὲν ὁμαλῶς τε καὶ συνεχῶς, αἱ δ' αὐ-
 κατ' ἀμοιβῆν καὶ ἀντιπερίστασιν, τοτὲ μὲν ἀρχοῦσαι, τοτὲ δὲ δου-
 λεύουσαι, ὅμως ἄπικσαι τελευτῶσαι αἱ μὲν οὐδὲ λείψανον ἑαυτῶν
 γνώρισμα τῆς πάλαι ποτὲ κατέλιπον τύχης, αἱ δ' ἔσον τὸ τῆς φύ-
 15 σεως ἀνώμαλον καὶ ἀνόμοιον ἀπελέγξει τὸν χρόνον νικήσασαι τοῖς
 ἄλλοις ἠττηθῶνται, πολλὰς ἐν τῷ μέσῳ μεταβολὰς ἀμειψάμεναι καὶ
 μετὰ τῆς χείρονος ἰστάμεναι μοίρας, παρὰ τοσοῦτον τῆς παντελοῦς
 γενομένης κρείττους φθορᾶς παρ' ὅσον τοῦτ' ἦν αὐταῖς βέλτιον ἢς νῦν
 20 ὑπὸ τῆς τοῦ χρόνου περιπετείας εἰλήψασαι τάξειός τε καὶ καταστά-
 σεως. Ταυτηνὴ δὲ τὴν ἡμετέραν, ὥσπερ τινὲ θεῖα μοῖρα συστάταν ὡς
 ἀληθῶς καὶ θεῶν ἀνδρῶν ἔργον γεγεννημένην, ἐνδιέδοντας θεοῦ, οὐ
 χρόνου πλῆθος ἡμαύρωσεν, οὐκ ἡμόλυνεν ὁ τοσοῦτος αἰὼν, οὐχ αἱ
 κυβεῖται τῆς τύχης, οὐ τὸ τῶν πραγμάτων ἀνώμαλον καὶ ὀπωροῦν
 25 ἔσχον λυμήνασθαι, ἀλλ' ἄπαξ τὸ εἶναι λαχοῦσα καὶ ὑπὲρ τὰ μέτρα
 τῆς τῶν ὄντων φιλονεικεῖ φύσεως, ἀρξάμενη μὲν ἐξ ἄτου σχεδὸν ἐπέ-
 δωκαν Ἑλληνας, εἴξασα δὲ οὐδέπω τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς ἐκείθεν μυ-
 ρίαις μεταβολαῖς, ἀλλ' ἦν τε καὶ ἔστιν ἡμῖν ἢ αὐτῆ ὡς ἂν χθῆς τε καὶ
 πρότριτα συνηκισμένη, κακῶν ἀπαθῆς καὶ τῶν τοῦ βίου κυμάτων ἀνώ-
 30 τερος, καὶ εἴη γε, σῶτερ θεῆ πολιοῦχε καὶ ἡγεμόνιε, μηδὲ πρότερον
 παύσαιτο πρὶν ἂν ὕδωρ τε νόον καὶ δένδρεα μακρὰ τεθηλότα, σοῦ
 συνέχοντος ἀνωθεν καὶ τῆ κραταιᾷ χειρὶ περιέποντας καὶ τοῦ ἀλκείου
 μεταδιδόντος ὡς ἐνὸν ἀγαθοῦ, τῆς διαμονῆς τε καὶ διαρκείας. Τὸ δὲ
 μέζον καὶ ὃ μόνης αὐτῆς ἴδιον καὶ μάλιστα πρὸς ἐπικίνου καὶ θαύ-
 35 ματος, ἔτι καὶ βελτίων ἑαυτῆς ἀεὶ καὶ || τιμιωτέρη καθίσταται, ἐπιδι-
 δοῦσα, τοῦ χρόνου προβαίνοντος, εἴσαι καὶ κατὰ τοσοῦτον τοῦ εὐ εἰ-

ναι πλεονεκτοῦσα, καθόσον αὐτῇ πλεονάζεται καὶ τὸ ἀπλῶς εἶναι καὶ ὅν τι καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι, ὡς ὁ λόγος πρέζων δηλώσει σαφέστερον καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν ἀνθρώπων, εἴπερ τινές εἰσι, παραστήσει.

Αὕτη πρώτην τοῦ γένους ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν, εἰ δεῖ τὰ πρεσβύ-
 5 τερα πρότερα λέγειν, ἀττικὴν καὶ τὴν Ἀθηναίων αὐχεῖ πόλιν, τὴν τροφὸν τῶν Ἑλλήνων, τὴν μητέρα τῶν λόγων, τῆς καλλίστης ταύτης φωνῆς τὴν διδάσκαλον. Ἀπόκισαν μὲν γὰρ αὐτὴν Σινωπεῖς, τοὺς δ' αὖ, οἰκισθέντες ὑπ' Ἀθηναίων, Μιλήσιοι, τὰ κράτιστα τῆς Ἀσίας, τὸ
 10 πρόσχημα τῶν Ἰώνων, οἱ τῆς παραλλίου ταύτης Ἑλλάδος ἡγούμενοι, οὐκ ἄλκιμοι μόνον γεγεννημένοι πάλαι ποτὲ, τοῦτο δὲ τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς ὕψους ἂν εἴποις.

Ἀθηναίων μὲν οὖν περὶ διεξιέναι καὶ τῆς αὐτῶν ἀλκῆς καὶ δυνά-
 μεως καὶ ὡς πάσης ἐπελάδοντο γῆς τὰ μὲν ἀποικίαις, τὰ δ' ἰδίαις τε
 καὶ κοιναῖς φιλανθρωπίαις, ἀντὶ φυλακτηρίου κοινῆ καθιστάμενοι πᾶ-
 15 σιν, ἐνίοις μὲν δεομένοις αὐτῶν, τῶν δὲ καὶ μόνῃς τῆς χρείας ἱκανῆς παρακλήσεως γινομένης, ὅσους τε πολέμους διενεγκόντες πρὸς Ἑλ-
 ληνας καὶ βαρβάρους τοὺς μὲν πρὸς ὃν ἂν ἐκάστοτε τύχοι, ἔστι δ' οὖς καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης σχεδὸν, ὅσον ἐν πᾶσι
 20 τῶν ἐναντίων ἐκράτησαν καὶ κρείττους ἐγένοντο καὶ ὅσα ἂν τις περὶ τούτων εἰπεῖν ἔχοι, ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω· Ἑλλήνων τε γὰρ εἶναι οὐδένα ὅστις τὰ κατ' αὐτὴν ἀγνοεῖ οὐ μᾶλλον γε ἢ τὰ τῆς γεννησα-
 μένης αὐτὸν ἕκαστος καὶ ἄλλως οὐ τὸ τυχὸν ἔργον, οὐδὲ δέκα μόνον ἢ δις τοσοῦτων γλωσσῶν, οὐχ ὅτι γε πάντα τὰ κείνης, ἀλλ' οὐδ' ἐν τι
 τῶν προσόντων καὶ μίαν αὐτῆς πρᾶξιν ἀπολαθόντα κατ' ἀξίαν εἰπεῖν.

Μιλήτου δὲ καὶ τῆς Μιλησίων δυνάμεως ὀλίγα μνησθεὶς ὅσον τῇ τε
 25 μητρὶ τὰ εἰκότα χαρίσασθαι καὶ δεῖξαι μὴ τὸ πορρωτέρω μόνον καὶ πρεσβύτερον ἡμῖν γένος οὕτως ἐπαίνου πικρὸς κρείττον ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ τὸ προσεχὲς καὶ ἐγγύτερον οὐδὲν ἀποδέον ἐκείνου καὶ οἷον ἂν ἐφάμιλλον γέναιτο καὶ τῆς προαγαγούσης ἐπάξιον καὶ μάλα συμ-
 30 βαῖνον, ἢ ἐπ' αὐτὴν εἶμι τὴν ὑμνουμένην καὶ ἦν ἐνεστησάμην ὑπόθεσιν.

Μιλήτον τοίνυν, οἰκισάντων τῶν Ἀθηναίων, ἐς μέγα προσῆναι δυ-
 νάμεως Ἰωνίας τε πάσης ἡγεμονεῦσαι καὶ τῶν ταύτη κατηκνημένων
 Ἑλλήνων προσῆναι μαρτυροῦσι μὲν λογογράφοι καὶ συγγραφεῖς
 ἀπαντες, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἃ ἐν τῷ παντὶ διεπράξατο χρόνῳ ὑπὲρ τε
 35 σφῶν αὐτῶν καὶ Ἑλλήνων τῶν Ἀσιανῶν, πρὸς ὁμόρους τε καὶ ὅμα πλῆθει καὶ πλοῦτιφ ἰσχύοντας διαμαχομένην βαρβάρους καὶ ἕμως ἀντέ-

χουσα. Οἱ γὰρ Ἀσίας καὶ τῶν ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ πολλῶν ὄντες
 ἔθνων ἄρχοντες βάρβαροι, ἀπὸ Γύγου τοῦ τὸν δεσπότην ἀπεκτονότος
 Κανδαύλην ἀρξάμενοι καὶ τὴν Λυδῶν οὕτως ἡγεμονίαν περιζωσαμέ-
 νου, αἰεὶ μὲν τι προσεπικτώμενοι, αἰεὶ δ' ἔλαττον νομιζόντες ἔχειν καὶ
 τὸ μηδὲν, εἴ τινες τὴν αὐτῶν μὲν οἰκοῖεν, ἐλεύθεροι δ' εἶεν ἀπὸ τοῦ
 5 ἴσου τε καὶ ὁμοίου σφίσι διαλεγόμενοι, ἐπεὶ πᾶν μὲν αὐταῖς ἔθνος κατ-
 ἔστραπται, Φρύγες δὲ καὶ Μυσοὶ δουλείαν ὁμολογήσαντες ὑπετάγη-
 σαν, Βιθυνοὶ τε καὶ Παφλαγόνες καὶ Χάλυβες μετὰ τῶν ἠττημένων
 γεγέννηνται, Πάμφυλοι τε καὶ Κᾶρες καὶ πᾶν γένος ὑπεῖξαν, ὡς περ
 ἀστραπῆς προσιούσης ὑπεξιστάμενοι, ἀδούλωτον δ' αὐταῖς ὑπῆρχεν
 10 οὐδὲν οὐδ' ἐλεύθερον. Ἑλληνες δὲ μόνον καὶ μάλιστα Ἴωνες καὶ τού-
 των αὐθις τὰ κράτιστα, Μιλήτος, ἀπρίξ τε τῆς ἐλευθερίας ἀντείχοντο
 καὶ οὐδὲν ὅπερ οὐκ ἄσμενοι ὑπὲρ ταύτης ἤροοντο, δεινὸν μὲν ἐποι-
 οῦντο εἰ μόνον πάντων ἀνθρώπων ὑπεξαιροῖντο τῆς αὐτῶν δυνα-
 στείας, σφοδρὸς δ' αὐταῖς ἔρωσ ἐνσκήπτει καὶ τούτους καταδουλώ-
 15 σασθαι.

Ὡς περ δὴ χορευτῶν τοῦ κορυφαίου σφαλέντος οὐδὲν ὄφελος, καὶ
 στρατιᾶς ἐκ μέσου γενομένου τοῦ στρατηγοῦ ῥαδίᾳ ἢ χεῖρωσις, ἀθλη-
 τῶν τε τὸν μάλιστα εὐδόκιμον ἂν τοῦ σταδίου ἐξέλοις τὸ πᾶν συγ-
 καθεῖλες, οὕτω καὶ βάρβαροι πεποιθήκεσαν. Δόξαν γὰρ αὐτοῖς Ἰωνίαν
 20 ἢ χειρώσασθαι, ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν καὶ στρατηγίδα πόλιν εὐθύς ἐβλε-
 ψαν, καὶ πᾶν ἦν αὐτοῖς Μιλήτος, καὶ, ὃ φησὶν ὁ συγγραφεὺς, τᾶλλα
 πολίσματα περὶ ἐλάττονος ποιησάμενοι, ἐπ' αὐτὴν ἠλαυνον πανστρατὶ,
 καὶ ταύτην ἐλεῖν ἐποιοῦντο μέγα ἀγώνισμα, οὐχ ὅτι μόνον καὶ καθ'
 αὐτὴν ἐσομένην οὐ τὴν τυχοῦσαν προσθήκη, οἷα δ' ἂν γένοιτο καὶ
 25 τοῦ παντὸς ἀνταξία, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων κοινῇ φρό-
 νημά τε καὶ ἀξίωμα Μιλήτω καὶ τῇ Μιλησίων ἂν συγκαθηρεῖτο δυ-
 νάμει, καὶ λοιπὸν ἦν ἂν οὐδὲν ἔργον οὐδὲ λόγος τῆς ἄλλης. Ἑλλάδος,
 ἀλλ' ἤρκει μόνον αὐτὴν ὁμολογήσαι τὴν δεσποτεῖαν καὶ τὰς ἄλλας
 εὐθύς ἀναμωτὶ προσχωρήσαι. Γύγης τε οὖν καὶ Ἄρδους ὁ Γύγου οὐ
 30 μικρὸν μὲν, ὅμως δ' ἀνήνυτον ἔργον πεποιημένοι τὸ ταύτης κρατῆσαι,
 τέλος ἀπειρηκότες καὶ γνόντες ἀέρα δαίροντες καὶ τὸ ἐκ τῆς ψάμ-
 μου σχοινίον πλέκοντες, ἐσπέισαντο, καὶ Κολοφῶνα μὲν εἶλον καὶ
 Σμύρνην ἐκάκωσαν καὶ Πριήνην ὑπέταξαν καὶ Κλαζομενάς παρεστή-
 35 σαντο, ὑπὸ δὲ Μιλησίων παθόντες τι μᾶλλον ἢ δεδρακότες ἀπήλλα-

5. αὐτῶν 9. κᾶρες 13. ἄσμενος 14. αὐτῶν 22. τᾶλλα
 35. παθόντες

λέμια. Οἱ τε τούτοις διαδεξάμενοι Σαδουάττης ὁ Ἄρδουος καὶ Ἄλυάττης ὁ Σαδουάττου, καταγνόντες αὐτῶν ὡς οὐχ ἱκανῶς παρεσκευασμένων, ἐφ' ἑνδεκά μὲν αὐτοὶ τῇ πολιορκίᾳ προσεῖχον ἑνιαυτοῦς, τὰ μὲν ἔξ Σαδουάττης, Ἄλυάττης δὲ τὰ ἐπόμενα πάντα. Πολλάκις δὲ ἐς δα-
 5 λόντες καὶ πλειστάκις συρράξαντες πόλεμον καὶ συστάδην ἀγωνισάμενοι, οὐδὲν ἕμως ἔσχον οὐδ' αὐτοὶ πλεόν μετὰ τσαύτης παρασκευῆς καὶ δυνάμεως ἐπιόντες καὶ Μιλησίοις ἀντικαθιστάμενοι, μόνοι τὸν
 τοσοῦτον διενεγκοῦσιν ἀγῶνα συμμυχίας ἐπήλυδος ἀνευ ἀπάσης. Οὐδεὶς γὰρ Ἰώνων αὐτοῖς τόνδε συνεπελάφρυνε τὸν ἀγῶνα, τὸ μὲν
 10 οὐ προσδεομένοις, τὸ δὲ καὶ τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος πρὸς ἑαυτοῦς ἕκαστον βλέπειν καὶ τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν, ἀγαπητὸν ἂν οἰομένους ἑαυτὸν ἕκαστον σώζειν καὶ τὰ οἰκεία φυλάττειν.
 φ. 135^β Οὕτως οἱ μὲν, αὐτὴν ἄγοντες || ἀντὶ πάντων ἐδήλουν οἷς ὡς πρὸς σκοπὸν τε καὶ τέλος ἐφέροντο ταύτην πᾶν μηχανώμενοι. Ἡ δ' ἕως
 15 ἐνὴν ἀγωνισαμένη πλεῖστα καὶ μέγιστα, μέγα μαρτύριον ἐξενήνοχεν ἀνδρείας, μεγαλοπρεπέας, φρονήσεως ἀνδρείας μὲν, εἰ, τοσοῦτοις ἀντιπυλαμωμένη καὶ πᾶσι τοσοῦτον χρόνον, περιεγένετο· μεγαλοπρεπέας δὲ οἷς οὐδὲν τοῦ φρονήματος καθυφῆκεν, οὐδ' ἀνάξιόν τι καὶ ταπεινὸν ἢ ἐνενόησεν ἢ ἐφθέγγετο, δουλείαν ἀκίνδυνον τῆς μετὰ κινδύνων
 20 ἐλευθερίας ἀλλαξαμένη. Ἀλλὰ μὴν πῶς ἂν τις μᾶλλον με τὸν αὐτῇ δείξειε καὶ φρονήσεως καὶ σοφίας ἢ εἰ πᾶσι μὲν αὐτῇ συμμαχοῦσα, μηδ' ἑνὸς δ' ἑτέρου προσδεηθεῖσα, αὐτῇ ἑαυτῇ ἤρκεσεν εὐβουλίᾳ τὴν πολυχειρίαν νικήσασα ἔργῳ τε δείξασα μάταιον οὖσαν τὴν δύναμιν, ἀπούσης φρονήσεως.
 25 Ἄρ' οὖν ἐν μὲν τοῖς ἄνω καὶ τότε καιροῖς οὕτω διηγωνίσασα καὶ παρὰ πάντων εἶχε τὸ συγκεχωρηκός, ἐχθρῶν τε καὶ φίλων ἐνσπόνδων καὶ πολεμίων, τῶν μὲν οἷς τῶν ἄλλων ὑπεριδόντες ταύτην ἀρχὴν τε καὶ τέλος τῶν ἑλληνικῶν ἡγοῦντο πραγμάτων, τῶν δ' οἷς αὐτὴν σφῶν αὐτῶν προσστήσασα τὴν οἰκείαν αὐτῇ πιστεύσαντες σωτηρίαν.
 30 Ἐπεὶ δὲ τῶν πραγμάτων αὐξομένων βαρβάρους ἔδει ποτὲ καὶ Μιλησίους ἀνθρώπους ὄντας φανῆναι καὶ τῇ κύκλῳ περιενεχθέντας τοῦ βίου μὴ τὴν κρείττονα μοῖραν ἔχειν ἀεὶ, ἔστιν οὖς τινες μᾶλλον ἐτίμων οἱ καταδουλωσάμενοι βάρβαροι καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας αὐτός, οὐ τὰ τέρματα τῆς ἀρχῆς ἀνατέλλων ὀρίζει καὶ δύνων ὁ ἥλιος, ἢ ἐτίμα
 35 μὲν διαφερόντως, τὰ δὲ πολεμικὰ κρείττους ἐτέρων ἐνόμιζεν, ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲ μαθεῖν ἔχρηξεν, ἑαυτὸν δ' ἑτέροις μᾶλλον καὶ τὴν οἰκείαν

1-2 (καὶ 4). σαδουάττης (καὶ 4). ἀλυάττης σαδουάτου β. ἐπ'

30. μᾶλλον 25. ἀρ' 30. ἔδει ποτε

σωτηρίαν ἐν τῷ παρισταμένῳ τῆς χρείας ἐπίστευεν; Οὐδαμῶς ἄλλ' ὡς ἐλευθέρων ἐλευθέρους, εἰ οἶόν τ' εἶπειν, προσφερόμενος, ἤδειτο μὲν τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν πρόσχημα καὶ ἦν περιεζώννυντό ποτε τῶν Ἰώνων ἡγεμονίαν, τῆς δὲ καρτερίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐν πολέμῳ δεινότητος ἔργῳ πεπειραμένος, οὐτ' ἐξεστράτευε, Μιλησίων ἀπόντων, παρόντες τε τοῦ
 5 βασιλέως σωτήρες καὶ τῶν || βασιλέως πραγμάτων, ἕως οὐκ ἦν ἄλλως φ. 136^α ποιεῖν, διστελοῦν γιγνόμενοι καὶ καλούμενοι. Ἐπεὶ τε τὴν ἐλευθερίαν ὠδίνοντες καταδουλομένους τοῦ Ἑλληνος ὄραν οὐκ ἠνείχοντο, πρῶτοί τε τῆς ἀποστάσεως ἤρξαν, τοῦ καιροῦ παρασχόντος, καὶ, τοὺς ἄλλους ἐπισπασάμενοι, αὐτοὶ παντός ἀρχόντες ἀγαθοῦ καὶ τῶντι τὸν
 10 ἡγεμόνα δεικνύντες μέχρι τε Σάρδεων ἀνήλθον αὐτῶν καὶ τὰ Περσῶν ἐκάκωσαν πράγματα καὶ τὴν δυνατὴν ὑπὲρ Ἑλλήνων παρὰ βαρβάρων Ἑλληνες ἔλαβον δίκην, ἡγούμενων τε καὶ ἐνδιδόντων τῶν Μιλησίων, σφόδρα καὶ τοῦτο ποιούντων ἑλληνικὸν καὶ σοφόν, τῶν μὲν πραγμάτων ἀντικρουόντων ὑπέκειν, ἀρκάζειν δὲ τὸν καιρὸν παρα-
 15 στάντα, ὡς μήτε τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν, ἀναισθησίας ἐπιφερομένους ἐγκλημα, μήτε τοῦ καιροῦ παρασχόντος καθεύδειν.

Τοιαύτη μὲν δὴ τις ἢ Μιλητος καὶ τσαύτη, καὶ οὕτως ἢ πρὸς μητρὸς ἡμῖν εἶπεν ἂν τις μήτηρ διὰ παντός ἦκει θαύματος, ὃ περὶ Εὐρώπην Ἀθῆναι καὶ τὸ τῆς Ἀττικῆς ἔδαφος, τοῦτο περὶ τὴν Ἀσίαν
 20 αὐτῇ καὶ ἀρχῆς ἕνεκα καὶ εὐδαιμονίας ἀναφανείσα. Τοιαύτη δὲ οὖσα καὶ σφόδρα τῶν Ἀθηνῶν ἐπαξία ἑτέραν ἑαυτῇ ἐν τῷ τοῦ Εὐξείνου πόντου καλλίστῳ τὴν Σινώπην οἰκίζει, ἀνθρώπων τε πλήθει στενοχωρουμένη καὶ δυνάμει ἱκανῶς ἔχουσα. Οὐ γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς ἐτέρας ἐπὶ
 25 τὴν ἄλλην θάλασσαν μετακλίβειν, μὴ περιουσία χρωμένην δυνάμει καὶ τῶν ἐν μέσῳ πάντων ἢ τελέως ἐπικρατήσασαν ἢ λόγον ποιουμένην οὐδένα. Ἄτε δὲ καὶ δυνάμει καὶ πλούτῳ ἀνθρώπων τε πλήθει τὸ συγκεχωρηκός ἔχουσα παρὰ πάντων, πρὸς τε τὴν ἀποικίαν ἀπειθε, καὶ, κατ' ἐξουσίαν ἑαυτῇ τὸν κάλλιστον χῶρον ἐκλεξαμένη, τοὺς παρ' ἑαυτῆς ὤκισσε φέρουσα ἐνθά συνόλσειν τε αὐτοῖς ἔμελλε μάλιστα καὶ
 30 κατωκημένους ἀσφαλές τε εἶναι καὶ πρὸς τὰς χρείας εὐπόριστον αἰς ὃ τῶν ἀνθρώπων συνέχεται βίος. Ἐν καλῷ μὲν γὰρ τῆς θαλάσσης κειμένη, || ἐν ἀσφαλεῖ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου, ἠπειρωτὶς τε καὶ θαλάσσιος οὖσα, οὐδέτερον αὐ ἀκριδῶς εἶναι δοκεῖ, καὶ τοιαύτη δοκοῦσα τὰ
 35 παρ' ἑκατέρων ἕμως, ἠπείρου τε καὶ θαλάσσης, δέχεται θαψιλῶς, ἄτε καὶ πρὸς ἀμφοτέρας εὐ ἔχουσα θέσεως ἕνεκα. Προδέβληται μὲν γὰρ

5. παρόντες 7. ἐπεὶ τὲ 8-9. πρῶτοι τὲ 11. δεικνύντες 33. ἠπειρωτὶς τὲ

ἐς τὸ πέλαγος ὁ τῆδε χῶρος, μέχρι πολλοῦ προτεινόμενος, τὴν θά-
 λασσαν ἡμερῶν καὶ τοὺς ἐνταῦθα καταίροντας ὑποδεχόμενος καὶ χεῖρα
 προτεινῶν καὶ μεταδιδούς ἀναπαύλης καὶ ἀσφαλείας οἷς ἐν κύκλῳ
 λιμέσι καὶ ὄρμιοις διέλθηται, μᾶλλον δ' οἷς λιμὴν ὄλος ἐστὶ καὶ σύμ-
 5 πικρὸς ὁ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα κόλπος εἰσέχων, εἰς νήσου δ' ἀποτορ-
 νευόμενος σχῆμα, καὶ περιηγμένος ἐν κύκλῳ ἰσθμῶ τινι μίγνυται τῇ
 ἡπείρῳ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν οὐ μάλα πολλῶ διέχοντι διαστή-
 ματι, καὶ χερρόνησος γίνεται. Ἡ δὲ πόλις ἐπ' αὐτῷ τῷ ἰσθμῷ, ἐπὶ μὲν
 μήκος παρατεταμένη μέχρις οὐ πλείστου ἡδύνατο, κατιούσα δ' ἐπ' εὐ-
 10 ρος ἐκατέρωθεν μέχρι θαλάσσης καὶ καθαρῶς ἤδη νήσον τὴν χερρό-
 νησον ἀποδείξασα οἷς, αὐτῆς τε κειμένη μέσον καὶ τῆς ἡπείρου, διέ-
 στησεν αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ γοῦν ἀκριδῶς οὕσαν θαλάσσιον οὐ-
 δὲν ἤττον αὐτὴν καὶ θαλάττης οὐχ ὀλίγον ἀπέχουσαν ἡπειρωτὶν κα-
 λέσαις, ἐκ τοῦ εἰσω καὶ πρὸς θάλατταν αὐτῆς μέρους ἡπειρον περι-
 15 δεδλημένην τσαύτην, ὡς καὶ προαστείων λόγον ἐπέχειν καὶ ἀμπε-
 λῶνας ἀποπληροῦν καὶ βουσί καὶ ἀρότροις ἀνεῖσθαι καὶ πρὸς καρπῶν
 φορὰν ἐξαρκεῖν. Οὕτω δὲ ἔχουσα καὶ ποταμῶν δύο μεγίστων τε καὶ
 καλλίστων τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν τὴν μέσην εἴληχε θέσιν καὶ ἐναν-
 20 τίαν, ἐνθεν μὲν Νείλου τοῦ τὴν Αἴγυπτον ἀρδοντος, ὕδατων ἀρίστου
 καὶ γονιμωτάτου, ἀπ' ἀρκτων δὲ γε τοῦ Ἰστρου, πρὸς τὰς ἀμφοτέρων
 ἐκβολὰς βλέπουσα καὶ ἀμφοῖν ἐναντίον κειμένη, Ἰστρου τοῦ πηγά-
 ζοντος μὲν ἐκ Κελτῶν καὶ Πειρήνης πόλεως, μέσον δὲ σχίζοντος ἄ-
 πασαν τὴν Εὐρώπην καὶ πρὸς τὸν Εὐξείνιον ἐκβαίνοντος πόντον, τῆςδε
 τῆς πόλεως ἐναντι, ἀφ' ἧς ἂν τέ τις ἐπὶ τὴν ὄρεινὴν ἴοι Κιλικίαν ἂν
 25 τ' ἐκεῖθεν εἰς Αἴγυπτον, ἢ ὅπου ῥέων Νείλος ἐκβάλλει, εὐθεῖά τε αὐτῷ
 ἢ ὁδὸς ἐστὶ καὶ ἀπαρέγκλιτος καὶ τὸ ὄλον εἰπεῖν ἀτραπός. Οὕτως
 ἐν καλῷ τε κείται τῆς γῆς τὸδε τὸ μέρος αὐτῆς, καὶ τοῖς ἀπανταχό-
 θεν δορυφορεῖται καλοῖς, οἷς αὐτοῦς τε Μιλησίους πρὸς τὸν αἰκτεῖον
 ἐπηγάγετο ἔρωτα καὶ πρότερόν ποτε Κιμμερίοις τὴν πολλὴν ἔστησε
 30 πλάνην. Οὗτοι γὰρ, ὑπὸ Σκυθῶν τῶν νομάδων ἐκ τῶν ὑπὲρ τῶν Καύ-
 κασον καὶ Ἀράξην ποταμὸν τόπων ἐξαναστάντες καὶ εἰς τὸ πρόσθεν
 ἀεὶ καταδιωκόμενοι, οὐ πρότερον τῆς φυγῆς ἔληξαν, οὐδὲ τῆς τῶν
 διωκόντων ἔσχον ὠμότητός τε καὶ τυραννίδος ἀπαλλαγῆναι, πρὶν ἐπ'
 αὐτὴν τήνδε τὴν χερρόνησον ἐξικέσθαι καὶ ταύτην οἰκίσαι, οὕτω μὲν
 35 ἠέσεως εὖ, οὕτω δ' ἀσφαλείας καλῶς ἔχουσαν γνόντες, ὥστ' εἰ μὴ τοῖς
 Ἑλλησι τῶν τῆς οἰκουμένης τιμιωτάτων πεπρωμένων καὶ τοῦτον αὐ-

τοὺς ἔδει τὸν χῶρον κοσμηῆσαι Ἑλληνίδα τε πόλιν ἐνταῦθα συστήναι,
 καὶ ἐς τὸδε Κιμμερίων ἦν ἔθνη τῆδε οἰκοῦντα καὶ τῆς ἐνταῦθα γῆς
 ἄρχοντα. Νῦν δ' οὐδ' ἐς δύο που γενεὰς διατετριφότες ἐκαῖσε Λυδοὶ
 μὲν ἀνέστησαν, Ἑλληνας δὲ καὶ οἱ ἀπὸ Μιλήτου πεμφθέντες, Λυδῶν
 οὐκ ἐπιστρεφόμενοι, τῆς τε γῆς ἐπελάθοντο καὶ τείχεσι τὸν ἰσθμὸν
 5 περιέλαβον, ὡς τὴν τοιάνδε τῆς γῆς ἀπόμοιραν τοὺς τοιούτους τῶν ἀν-
 δρῶν οἰκεῖν δέον, ἢ, τούτων τε καὶ πολλῶν ἄλλων ὄντων τῶν ἐν ἐπαί-
 νου καὶ θαύματος, οὐδὲν ἤττον καὶ Διογένης ὁ Σινωπεὺς εἰς κόσμον
 τε καὶ δόξαν αὐτῇ συντελεῖ, ἐνταῦθα μὲν καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς,
 ἐν δὲ πάσῃ σχεδὸν οἰκουμένη πολιτευσάμενος καὶ γῆς ἀπάσης πολί-
 10 τῆς γενόμενος, σοφίας μὲν ἐπ' ἀκρῶν ἐλληλακῶς ὄση τε θεωρίας ἔχε-
 ται καὶ λόγων ἀπτεται θειοτέρων ὄση τε πρακτικῆ καὶ ἠθικῆ, κο-
 σμοῦσα τὸν ἄνθρωπον καὶ ῥυθμίζουσα τὴν ψυχὴν καὶ τὰς αὐτῆς ἀτά-
 κτους ὄρμας ἀναστέλλουσα, κινῶς δ' εὐεργέτης ἀναφανείσκει ἀπαισι καὶ
 τυράννοισ ἐλέγχων καὶ νοθετῶν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν τε καθαρῶς
 15 βαισιλέων καὶ ἰδιώτας διδάσκων καὶ πᾶσι κοινὸν ἑαυτὸν εἰς μέσον
 ἡγαθὸν προτιθέμενος. Αὕτη μὲν οὖν, Μιλησίων ἀποικὸς οὕσα κάκει-
 νους αὐχοῦσα πατέρας, ἐπέπερ τῶν προαγαγόντων ἀξίως καὶ ὡς ἂν
 εἰκὸς ἦν ἐκ ῥίξης ἀνασχοῦσαν τοιαύτης εἰς αὐξήσιν ἐπιδοῦσαν καὶ
 20 τῶν καθ' αὐτὴν μηδεμίαν ἔλαττον ἔχουσαν κατ' οὐδὲν, ἔδει μὴδ' ἀπ-
 οικίαις ἐνδεῖν μηδὲ ταύτη τῶν ἄλλων ἠττάσθαι, μόρας αὐτῇ θείας
 συλλαβομένης, καὶ τοῦτο δεδύνηται. Δεδύνηται δὲ βέλτιον μὲν ἢ
 κατὰ τὰς ἄλλας, μείζον δὲ ἢ καθ' αὐτὴν, αὐτὴν τε καὶ τὰς ἀπαντα-
 25 χοῦ πόλεις ἐν τούτῳ νικήσασα, συνοικίσασα μὲν τὴν Τραπεζοῦντα
 καὶ ἡμετέραν ταυτηνὴ πόλιν, ἠττηθεῖσα δ' αὐτῆς οὐδ' ὅσον ἂν ἠῶξα-
 το· καὶ ὁ τοῖς ἄλλοις πατράσιν εὐκτὸν μὲν, οὐ ῥάδιον δ' ἴσως, τῶν
 παιδῶν ἠττάσθαι, τούτου καὶ τετύχηκεν αὕτη, καὶ σφόδρα νενίκηται,
 καὶ τὰ δευτερεῖα φέρουσα χαίρει ὡς ἂν οὕτω λαμπρότερον κοσμου-
 30 μένη. Οὐ γὰρ ὅσον αὐτὴν τε ταύτην τὴν ἀποικισαμένην ἢ καθ' ἡμᾶς
 ὑπερεβάλλετο πόλις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ἂν τις εὖροι τὴν νικῶ-
 σαν ῥαδίως. Ταῖς τε γὰρ τῶν ἀρίστων ἀρίσταις ἐφάμιλλον παρέχεται
 ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἐξεικα-
 σμένη τὰς πλείοσιν ἐκείνης εἰκῶν καὶ ἀκριδῶς ὡς ἐνὴν ἀπείργασται
 35 μίμημα. Ὁ γὰρ ἐφ' ἡμῶν καὶ τῆς φύσεως αὐτῇ δευδιδάγμεθα πείρα
 καὶ τῷ παθεῖν, ὡς ἄρα στίγματά τινα καὶ οὐλὰς ἐν βραχίσσι καὶ
 προσώπῳ φερόντων τινῶν, ἐν μὲν παισὶ καὶ παιδῶν ἴσως παισὶν οὐκ

ἂν ἴδοις τὴν ὁμοιότητα, ἐς δὲ τρίτην γενεάν καὶ τετάρτην ἐπισημαί-
 νει τὰ γε τοιαῦτα, καὶ τὴν ἴσην οὐλήν ἐπὶ ταύτου τόπου τῷ πάππῳ
 ἢ ἐπιπάππῳ τὸν υἱὸν ἢ υἱὸν υἱοῦ εὐροις ἂν φέροντα, τοῦτο κά-
 ταῦθα κρείττονα τρόπον συμβέβηκεν. Οὐ γὰρ οὐλῶν δὴ τινων καὶ σι-
 5 γμάτων οὐδ' ἀγεννῶν τινῶν καὶ φαύλων ἡμῖν ἢ πόλις παραδειγμά-
 των εἰκόνα σώζει καὶ τύπον, ἀλλὰ τὴν Ἀθηναίων κοινότητα καὶ φι-
 λανθρωπίαν καὶ τινὰ τρόπον ἕτερον τὸ αὐτόχθον ἐκεῖνο καὶ τῆς δυ-
 φ. 138^α νάμεως τὴν περιουσίαν καὶ κράτος ἐν πολέμοις || καὶ μάχαις καὶ ἕσα
 κόσμος Ἀττικῆς καὶ ταύτης μόνῃς καθέστηκεν οὐ παντελῶς ἐν ταῖς
 10 ὑπ' αὐτῆς οἰκισθεῖσι σωθέντος ἀκριβῶς ἡμεῖς μεμιμήμεθα, καίτοι διὰ
 τρίτης πρὸς αὐτὴν ἀναφέροντες καὶ παίδων αὐτῇ παῖδες ὄντες καὶ
 πρὸς αὐτὴν ἀπεικάσμεθα τρίτον καὶ τοῦ παραδείγματος οὐκ ἐκπίπτο-
 μεν, ὡστ' ἂν τις ἐκεῖνοις τὰ ἡμέτερα παραβάλλοι, καὶ σφόδρ' ἂν τοῦ
 σκοποῦ τύχοι καὶ πολλῶν συλληψομένων καὶ συνοισόντων αὐτῷ τῶν
 15 ἐπαινῶν τὸν ἔρανον. Τοῦ μὲν γὰρ παντός μέση καὶ γῆς τῆς καθόλου
 οὗτ' αὐτὴ κείται ἢ ἡμετέρα, οὗτ' ἂν αὐτὸς φαίην. Μάλιστα μὲν γὰρ
 μιᾶς τοῦτο γίνεται καὶ τόπου ἑνὸς καὶ τὰς ἄλλας οὐκ ἔστι ταύτου τού-
 του τυχεῖν, οὐδ' ἂν πολλὰ ἀγωνίζωνται, ὡστ' ὅταν τις ἀπασῶν ταύτη
 καταψηφίσῃται, καὶ τούτου χωρὶς οὐκ ἂν ἔχοιμεν οἷς αὐτοῦς τῆς
 20 μέμψεως ἐξελοίμεθα καὶ μετὰ τῶν ἐπαινουμένων ἂν θείημεν, τότε καὶ
 ταύτην ἢ μέσην δεκτέον ἢ μὴ ἔχοντας ἐγκαλύπτεσθαι καὶ μετ' ἀ-
 σχύνης περιέμειναι, τὸ μείζον εἰς δόξαν ὑφαίρεθέντας. Ἐπειτα, εἰ μὲν
 τῷ μέσῃ εἶναι καὶ τὸ πάντων εὐθὺς ἀρίστην πεφυκέναι συνηκολού-
 θει, εἶχεν ἂν λόγον περισργάζεσθαι· εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὐδ' ἂν τις καὶ
 25 ταῖς οὖσιν ἀπομαχόμενος εἴποι, πολλὰ δὲ διαφορὰ γῆς βελτίους τε
 καὶ κρείττους, μείους τε καὶ μείζους, αὐτῆς ἑαυτῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 βελτίους οὖσης ταῖς πλείοσιν αὐτῆς μέρεσιν, ἐνθα τὸ μέσον χώραν
 οὐκ ἔχει, τί ἂν τις ἦν ἐπαινεῖ ἀπὸ τε τῶν οὐκ ὄντων καὶ ὧν οὐ μέγα
 τὸ θαῦμα κοσμοίη, τὰ ὄντα οἱ παρ' οὐδὲν θέμενος καὶ τὸν ἀληθῆ κόσ-
 30 μον αὐτῆς παριδῶν καὶ κατ' ἄμφω τοῦ πρέποντος ἀμαρτῶν; Ἐὐ μὲν
 οὖν τῆς γῆς μέσον οὐκ ἂν ἡμῖν ἢ πόλις ἐπέχοι, τὸ δ' αὐτῆς κάλλιστον
 ὄψις τε μαρτυρεῖ καὶ πείρα παρέστησε καὶ ὁ λόγος προΐων ἀποδειξεί.

Εἰ δὴ με καὶ μεσότητος χρὴ μνησθῆναι τινος, μέσην ἂν φαίην οὐκ
 Ἀττικῆς τινος καὶ Ἑλλάδος, μικροῦ χωρίου καὶ γῆς ὀλίγης, μικροῖς
 φ. 138^β διαστήμασι μετρομένης καὶ στενοῖς ὄροις ὀριζομένης, || ἀλλὰ τοῦ τῆς

2 (καὶ 17). ταυτοῦ τόπω 18. διάν 26. ἐπιτοπολὺ 29. ὄντά 32. μνη-
 σθῆναι τινός

Ἀσίας ὡς εἶπειν πλείστου καὶ τῶν Ἀσιανῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων. Ἐκ
 μὲν γὰρ τοῦ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ Σάπειρες
 καὶ τὰ Κόλχων ἔθνη περιοικοῦσι τὴν ἡμετέραν, ἐκ δὲ γε θατέρου
 Καππαδόκαι καὶ Κιλικες καὶ Γαλάται περιστοιχοῦσιν ἡμᾶς καὶ Λυ-
 5 δοι, ὡς περ τινὰ δορυφορίαν ἡμῖν συμπληροῦντες καὶ χορείαν τινὰ
 περιελίττοντες ἐναρμόνιον, ὡς περ ἐν κύκλῳ, καὶ στεφανοῦντες μὲν ἡμᾶς
 ταῖς παρ' ἑαυτῶν καὶ ὧν ἐκάστη φέρει καλῶν, δεχόμενοι δὲ τὰ παρ'
 ἡμῶν καὶ ὅ φασιν ἐξαντλοῦντες μὲν ἀμφοτέροις, πλείω δὲ λείποντες
 ἢ λαμβάνουσιν. Αὐτὴ τε γὰρ παρ' αὐτῆς ἢ πόλις ἡμῶν οὐκ ἔστιν
 ἢς τινος ἔλαττον ἔχει οἷς φέρει καὶ γεωργεῖ καὶ τὰ παρ' ἐκείνων
 10 ὑποδεχομένη ταμεῖον κοινὸν καὶ ἐργαστήριον οἰκουμένης καὶ ἠάλασ-
 σα, φασίν, ἀγαθῶν ἀναπέφηνεν. Οὐ γὰρ δὴ πρὸς οὓς εἴρηται μόνον
 οὕτω θέσεως δεξιῶς ἔχει, ὡς περ τι κέντρον πρὸς τὰ κύκλῳ παντα-
 χοῦ σχεδὸν ἴσην ἔχουσα τὴν ἀπόστασιν, ὡς, ἔθεν ἂν τις ἐπ' αὐτὴν
 ὄρμηθῆ, κοῦφον εἶναι τὴν πόλιν καὶ μονοῦ πάνταθεν ἴσην καὶ ὁ-
 15 μοιον, ἀλλὰ καὶ, πρὸς τοὺς τῆς ἐτέρας ἡπείρου καὶ πόλεις τὰς εὐρω-
 πάλιας οὐδὲν ἥττον ἔχουσα συμμιγνῶναι, τὴν ἀρίστην εἴληχε τάξιν καὶ
 θέσιν καὶ τῆς οὐδ' ἂν αὐτὴ κρείττονα ἠῦξαστο. Τοῦ γὰρ πρὸς ἑὸν σύμ-
 παντος Πόντου καὶ τῆς τῆδε θαλάσσης τὴν μέσην σχεδὸν χώραν ἐπέ-
 20 χουσα, πρὸς τε τὰ παρ' ἐκότερα παραπλεῖν ἀσφαλῶς ἔχει καὶ ῥῆστα,
 τὰ μὲν ἐκφέρουσα, τὰ δ' ἀντειράγουσα, τῇ τε ἀντιπέρας ἡπείρῳ οὐκ
 ἐκ πολλοῦ διαστήματος οὐδὲ πολλοῦ πόνου καὶ πλοῦ μιγνυμένην οὐκ
 ἔστιν ὁ τῶν καλῶν αὐτὴν διαφεύγει καὶ ὧν ἢ σύμπασα φέρει. Οὕτως
 ἡμῖν περίεστι καὶ μεσότητος, καὶ τοιούτων ἄρα καὶ τοσοῦτων ἐθνῶν
 καὶ χωρῶν τὴν μέσην εἰλήγαμεν, εἴπερ τῇ φέρειν καὶ τοῦτο δοκεῖ εἰς
 25 ἔπαινον καὶ θαύματος λόγον.

Πελάγους τε καὶ θαλάσσης τοιαύτης τὸ μέσον ἐπέχομεν, ἣν οὐδεὶς
 ἂν διὰ τέλους || οὐ λογογράφος οὐ ποιητῆς ἔσται, κἂν πολλὰ φθέγγαστο φ. 139^α
 καὶ τοῦτο μόνον ἔργον προστήσαστο. Ἐπὶ γὰρ Ἐὐξείνῃ δὴ πόντῳ πρῶ-
 30 τον μὲν αὐτῇ τοῦνομα τοῦτο, πολλὴν φιλανθρωπίαν τε καὶ κοινότη-
 τα μαρτυροῦν, πάντα συλλήβδην αὐτοῦ κατηγορεῖ τὰ γὰρ ἄλλα, ὡς μὴ τὸν
 πολλὰ μὲν εἰρεσίαις ἐνιδρώσαντα, πολλὰ δὲ πρωρεύσαντα καὶ διασκε-
 ψάμενον πνεύματα, κύματα, κλύδωνας, πλείω δὲ πηδαιουχίαντα μό-
 νον, ἀλλὰ καὶ τὸν θαλάσσης καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ἄπειρον πλοῦ τοῦτο
 μόνον ῥηθὲν θαρρύνειν τε καὶ πτεροῦν πρὸς τὸν πλοῦν, καὶ κυμάτων καὶ
 35 πνευμάτων ὑπερορῶντα καὶ πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀπεληλυκότα δειλίαν.

5. ὡσπερ τινα 13. ὡσπερ 25. εἴπερ 28. διατέλους

Ἔπειτ' αὐτῇ τε πείρα γνόντας καὶ πράγματι ὡς ἀλύπως καὶ ἀσφα-
 λῶς, ὡς ἐνὸν τοὺς πλέοντας ἑκασταχοῦ παραπέμπει, οὐκ ἔστιν αὐτῷ
 παραβαλεῖν οὐδ' ἀντινοῦν ἕτερον, οὐ κόλπον, οὐ πέλαγος. Οὐ Χάρυ-
 βδιν γάρ, οὐ Σκύλλαν προτείνεται, οὐκ ἄμπωτιν, οὐ πλημμυρίδα ποιεῖ
 5 καὶ παλλήροισιν, τοτὲ μὲν ἐπὶ ξηρᾶς ὡς περ προσηλῶν καὶ πατταλεύων
 τὰ σκάφη, τοτὲ δὲ βυθίζων καὶ δεικνύς ὑποδρύχια, εὐδὲ Σικελικὸς
 ἐνταῦθα πορθμὸς καὶ πελάγους Ἀτλαντικοῦ ῥαχίαι καὶ πέτραι τινές
 ὑφαλοὶ καὶ σπιλάδες, αἷς ἀνάγκη τοῦ πνεύματος τοὺς πλέοντας συρ-
 ρηγνύοντας τῶν μὲν αἰσθάνεσθαι μόνον, οὐκ ἔχειν δ' ὑπερ ἂν διαπρά-
 10 ξωνται, πρὸ ὀφθαλμῶν σφίσι τοῦ ὀλέθρου κειμένου, τῶν δ' οὐδὲ συνει-
 ναι πληττουσῶν, ἀλλὰ φθάνειν τὴν πείραν τὴν αἰσθησιν τῶν κακῶν,
 πρὶν εἰ τύχης κεχώρηκε σφίσι τὰ πράγματα γνῶναι τοῦ ἄλμυροῦ πῆ-
 νοντος ὕδατος, ἀλλ' ὄλος δι' ὄλου ἑαυτοῦ ὀμαλὸς τε καὶ συνεχῆς τέ-
 ταιται, ἔφ' ὅσον πλεῖστον ἐχρῆν ἦκων μήκους τε καὶ πλάτους, ὡς
 15 μήτε ἀδιεξιότητος εἶναι διὰ τὸ μέγεθος, μήτ' αὐ ὑπεροπτεὸς τῷ συν-
 φ. 130^β εστάθαι πρὸς τὸ ἢ μηδὲν καὶ μικροῖς ὄροις ἀπελγεσθαι, ἀλλ' ἡμε-
 ρῶν μὲν οὐκ ὀλίγων τριψήσεται πλῆθος πανταχῇ περιπλέοντι, διὰ
 παντὸς δὲ ὅμως ἔξεστι διελθεῖν· καὶ πάντα τὸν Πόντον διερευνησα-
 σθαι, μηδὲν αὐτοῦ καταλιπόντα ἀκίχητον. Τὴν γὰρ ἐν ἑκατέρῳ φυ-
 20 γῶν ἀμετρίαν, ἐπίσης τε καὶ μικρότητα καὶ μέγεθος ἀτιμάσας, ἐπὶ τοῦ
 μέσου τε καὶ ὀρθοῦ τετήρηκεν ἑαυτὸν, τιμήσας τὸ μέτριον, νικῶν μὲν
 ἴων βέλτιον κατὰ μέγεθος, ἠττώμενος δ' ἂ γε νικᾶν οὐχ ἐχρῆν, ὡς νί-
 κην εἶναι καὶ τὴν ἠτταν αὐτῷ κἀνταῦθα μόνον νικᾶσθαι οὐ νικᾶν οὐ
 συνήνεγκεν ἂν. Ὡστε, δέκα τῶν μεγέθει διαφερόντων κόλπων θαλάτ-
 25 τος γνωριζομένων, οὔτε πρῶτός ἐστιν οὗτος οὔθ' ὕστατος, ἀλλ' ὁ μέ-
 σος ἤδη καὶ ἔκτος. Οὕτω καὶ οὗτος τὸ μέσον τετίμηκε. Θάλαττα δὲ
 καὶ πέλαγος ὦν καὶ καλούμενος, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐστὶν ὃ κέκληται,
 πέλαγος, οὐ νήσους, οὐκ ἠπέλους προβάλλων ἐν τῷ μέσῳ, οὐδ' ἄ-
 γρους καὶ κόμας καὶ πόλεις ἐν μέσῳ θαλάττῃ δεικνύς, ὡς ἔργον εἶ-
 30 ναι τὴν ἀληθῆ κλήσιν αὐτῷ φωράσαι καὶ ὅθεν ἂν αὐτὸν ὀνομάσαιμεν,
 πότερον ἠπειρον ἢ θάλατταν ὑγρὰν ἢ ξηρὰν, χέρσον ἢ πέλαγος, τοῦτο
 δὴ τὸ τῆς ἄλλης θαλάττης, ἢ νόθην ἂν φαίην ταύτην προσεῖναι τὴν
 κλήσιν, ἀλλοτρίῳ ἐπιθεμένην ὀνόματι, τὴν δ' ἡμετέραν ταυτηνὴ θά-
 λασσαν μόνην γνησίως τε καὶ κυρίως τοῦτο καλεῖσθαι καὶ μόνην
 35 συμβαίνειν εἰς ὀνομάζεται, ὥστε καὶ τοὺς τῆδε τὸν πλοῦν ποιουμένους

οὐδὲν οὐδαμῶς ὑποπτεύειν, ἀλλ' ἕλοις ἐστὶ θαρρεῖν φερομένους καὶ
 νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μέσον τὸ πέλαγος τέμνοντας, οὐ νήσους, οὐ
 σκοπέλους ὑφορωμένους, οὐ δεδιότας ναυάγια, αἷς πολλὰς περιπί-
 40 πτειν ἀνάγκη τοὺς Ἑλλησπόντῳ τε καὶ Αἰγαίῳ καὶ ἢ τῇ τῆδε παρ-
 βαλλομένους θαλάττῃ ἀσφαλέστερόν τε πλεῖν ἄνευ ἀπάσης περισ-
 5 γίας τὸν Εὐξείνου τῶν ὑπὸ πυρσοῖς καὶ λαμπτήρσι καὶ πύργοις ἀλλα-
 χοῦ καταιρόντων. Περὶ πᾶσαν μὲν γὰρ ἑαυτοῦ τὴν ἀκτὴν ὄρους τε
 καὶ λιμένας αὐτοφυσίς ἐκ συμμέτρου διαστήματος παρεχόμενος, ὡς
 ἔστιν ἐν οἷς οὐδὲ πείσματος ὀρμούσας δεῖσθαι τὰς ναῦς, εἴσω δὲ τῶν
 ἑκατέρωθεν αἰγιαλῶν αὐτὸ τοῦτο μόνον ὕδωρ καὶ πέλαγος ὑπάρχων
 10 ἀμύθητον ἐφέντας μὲν εἰς αὐτὸ ταῖς χρηστοτέραις βουκολεῖ τῶν ἐλ-
 πίδων· κοῦφον γὰρ αὐτοῖς τότε καὶ νύξ ἐπιγενομένη καὶ καταιγίδες
 καὶ λαίλαπες καὶ τυφῶς προσραγεῖς· ἔξεστι δὲ γε πυθέσθαι τῶν ναυ-
 τικῶν, πᾶν ὀλομένων φορητὸν μετὰ γε πελάγους· κτάραντας δὲ λαμ-
 πρῶς ὑποδέχεται καὶ φιλοφρόνως διανηπαύει, μεταδιδοῦσιν καὶ λιμέ-
 15 νων καὶ ἀγορῶν καὶ τῆς ἄλλης τρυφῆς· ὃ πολλοῦ δεῖ τῆς ἄλλης ἀπα-
 λαύειν θαλάσσης, ἠνίκ' ἂν, νυκτὸς ἀσελήνου ἐπιλαδοῦσης καὶ πνευμά-
 των ἐναντίων ἀπολαθόντων καὶ κύκλῳ πανταχῇ περιεχυμένων τῶν
 νήσων, ἔστι δ' ὅτε καὶ λαμπρὸν τῆς ἡμέρας διαλαμπύσης, σφοδρό-
 20 τερον συνωθοῦντος τοῦ πνεύματος, πρὶν ἢ μεταχειρίσασθαι τὰ ἱστία
 καὶ χαλάσαι τὰ λαίφη, λάθοιμεν ἐξοκείλαντες πρὸς τὰς τῶν νήσων ἀ-
 κτὰς καὶ ταῖς πέτραις προσρήξαντες καὶ δύντες κατὰ βυθοῦ.

Τοιοῦτου δὲ τοῦ παντὸς ὄντος Εὐξείνου, τὸ περικλύζον ἡμᾶς ἔτι μέ-
 ρος αὐτοῦ πολλῷ φιλανθρωπότερόν τε καὶ ἡμερώτερον, ὡς περ ἑαυτὸν
 ἐνταῦθα νικήσαι ἐρίσαντος καὶ αὐτὸν ἑαυτοῦ βελτίῳ τοῦτο τὸ μέρος
 25 φανῆναι θελήσαντος, ὥστε τοὺς ἐνταῦθα ναυτικούς καὶ θαλάττης ἐρ-
 γάτας, ἢ καίτοι λιμένων ὄντων ἡμῖν οὐκ οἶδ' εἰ τινος φερόντων τὰ
 δεύτερα, ἐνθεν μὲν τοῦ τοῦ Ἰσσοῦ λιμένος, ἐκείθεν δὲ τοῦ Ῥιζοῦντος,
 φ. 130^β οὐδὲν αὐτοῖς χρῆσθαι, τὰ πλεῖστα κατ' ἐξουσίαν ἐνθερίζοντάς τε καὶ
 ἐνεαρρίζοντας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐγγειμάζοντας ὅπου καὶ τύχοι τῶν αἰ-
 30 γιαλῶν, ἐπὶ μιᾶς ἀγκύρας ἢ καὶ πολλαῖς ἐνός πείσματος πεποιθότας
 καὶ χρωμένους ἀντὶ λιμένων ἀκτῆ πάσῃ καὶ πᾶσιν αἰγιαλοῖς καὶ σφᾶς
 αὐτοῦς καὶ τὰ σκάφη πιστεύοντας ὡς ἂν καὶ βούλοιντο. Ὡς περ γὰρ,
 οἴμαι, τῆς φύσεως εὐφυῶς τε καὶ δεξιῶς τὰ τῆδε πάντα διαθεμένης,
 ἄτε προειδομένης τὴν ἐσομένην ἐνταῦθα πόλιν καὶ ὡς ταῖς τε ἄλλοις
 35

3. ἀντινοῦν 8-9. ἀσφαλέστερον 25. πρῶτος ἐστίν 28. προβάλλων

Ἐντὶ τῷ μέσῳ εἶχεν ἀρχαῖαι γράφων β ὦ

Γρ. διαλαμπύσης 19. διαυγαζούσης 20. ἐστία 21. ἐξοκείλαντες 22. δύντες 30. ἐν-
 χειμάζοντας

καὶ τῷ ναυτικῷ πλεῖστον διοίσει καὶ τριήρεσι περιέσται καὶ ναυσὶ κρατήσῃ τῶν κατ' αὐτήν. Οὕτω τῆς ἐνταῦθα θαλάσσης ἢ τε φύσις καὶ θέσις εὐφυῶς ἔσχευεν, ἀντὶ λιμένων μὲν τὰς ἀκτὰς, ἀντὶ δὲ ὄρμων πεπλουτηκυῖα τοὺς αἰγιαλοὺς, ὃ μόνον ἄπιστον πανταχῇ πιστὸν ἐνταῦθ' ἀναφήνασα καὶ τὰ ἴσα δυνάμενον, οἷς μόνοις ἐνὶ πιστεύειν καὶ θαρρεῖν πανταχῇ, ὡς μηδὲν ἐμποδῶν εἶη τῷ πεπρωμένῳ καὶ οἷς περὶ αὐτῆς εἴμαρτο, μηδὲ κωλύσῃ μηδὲν αὐτὴν θαλάττης πειρᾶσθαι καὶ κυμάτων κατατολμᾶν καὶ ναυτικὸν βίον βιοῦν. Πρὸς δὲ τοῦτο δοκῶ μοι καὶ τοὺς πρώτους ταύτην ἀμισυαμένους ἰδόντας καὶ ταῦτα μαντευσαμένους περὶ αὐτῆς, ἐνταῦθα φέροντας ἐνιδρῦσαι τοὺς ἐξ ἑαυτῶν, πολλῶν τῶν ἐν μέσῳ ὑπεριδόντας. Παρ' ἑκάτερα γὰρ λιμένων ἑλλογίμων ὄντων, ὡς ἂν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀμφοῖν ἔχουσιν χρῆσθαι, ἐπίσης αὐτοὺς ἑκατέρων ἀπέστησαν, πρὸς μὲν τὴν παροῦσαν ἑκάστοτε χρεῖαν ἀρκεῖν ἂν οἰόμενοι. Ἡ τοὺς παρόντας αἰγιαλοὺς, ἐν δὲ τῷ καλοῦντι τῆς ἀνάγκης κατ' ἐξουσίαν ἢ τὸν γε κρείττω καὶ ταῖς παρισταμέναις ὤραις συμβαίνοντα πληροῦν αὐτοῖς τὴν ἀνάγκην ἢ καὶ ἄμφω τὰς ναῦς αὐτῶν ὑποδέχασθαι, τοῦ ἐνός οὐ χωροῦντος, οὐδ' ἀρκοῦντος τοσούτου ναυτικοῦ πλήθει, ὃ πολλοῦ γ' ἔδει αὐτοὺς δύνασθαι, θατέρῳ τῶν λιμένων ἐπιχειμένης τῆς πόλεως. Τούτου τε γὰρ ἂν ἐστέρητο, οὐ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου νῦν ὄρμουσιν αἱ πλόιμοι καὶ τοῦ τῶν λιμένων ἑτέρου δις τοσοῦτον ὅσον τό γε νῦν εἶναι διέχουσα οὐδέποτε ἂν εἶχεν ὅσον νῦν ἀπολαύειν. Νῦν δ' ἀμφοῖν ἐν τῷ μέσῳ κεκλιμένη, τριπλοῦν ἀνθ' ἀπλοῦ περιδεδόγηται τὸν λιμένα, τῶν παρ' ἑκάτερα κειμένων ὡς περ μεταδιδόντων καὶ τῇ μεταξὺ ἑαυτῶν θαλάσση τῆς οἰκείας φύσεως καὶ τὸ σύμπαν αὐτῆς ἕνα τινα καὶ συνεχῆ διὰ παντός ἑαυτοῦ λιμένα δεικνύοντων. Ἐξ οὗ τί γίνεται; Πᾶσι μὲν συμμίγνυμεν ἔθνεσι, πᾶσι δὲ συμβάλλομεν γένεσιν, ἅστα τε καὶ νόον ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν ὧν τινῶν οὐ γινώσκοντες, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ ναυσὶν ἡμεδαπαῖς πανταχῇ διαβαίνομεν, τὰ δ' οἷς ἐπήλυδες ἀπανταχόθεν καταίρουσιν, σοφώτεροι τε καὶ αὐτῶν καὶ βελτίους γινόμεθα, τὰ κάλλιστα πανταχόθεν συλλέγοντες καὶ τὸ χρήσιμον ἐκλεγόμενοι καὶ πᾶν εἶδος ἐμπορευόμενοι γνώσεως. Καίτοι τινὸς ἤκουσα λέγοντος ὡς πλεῖστον ἀπέχειν αἰγιαλῶν καὶ θαλάττης μέρος εὐδαιμονίας εἶναι ταῖς πόλεσι καὶ πρὸς ἀρετὴν ἔχειν αὐταῖς συμβαλέσθαι ὡς ἂν ναυτικῆς ἀναρχίας καὶ ἀπειροκαλίας ἀπηλλαγμέναις καὶ τῶν παρεπομένων θορύβων καὶ ταραχῆς καὶ συγχύσεως καὶ τῆς δεινῆς ἀμαθίας. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν ἢ τοὺς ναυτι-

κοὺς μόνους ἢ πάντας ἑώρων ταῦτα νοσοῦντας ἢ τὴν πολυπειρίαν ἄλλως ἢ συλλεγομένην ἀνθρώποις καὶ τὸ εἰδέναι τὴν τ' ἀρετὴν οὐκ ἂν προσγενομένην οὐδ' ὀψοῦν, ἂν μὴ πολλὴν πρότερον ἀλογίαν ἐπιτηδεύσῃ καὶ ἀμιξίαν, μηδὲν μῆτε συμβάλλων μῆτε διομιλούμενος, σφόδρ' ἂν ἐδεδίειν τὸν λόγον καὶ τὴν θάλατταν ἂν ἐδυσχέραινον καὶ τὰ κύματα, εἰ δὲ πόλιν μὲν εὐ ἔχειν καὶ διὰ παντός ἤκειν ἐπαινουμένου μὴ ὡς πλεῖστοις συμβάλλουσιν, οὐδεὶς ἂν συμφήσαι. Τῶν δ' ἐμπορευομένων οἱ πλεῖστοι κακοὶ, καὶ ναυτικοὺς εἴποις καὶ ἠπειρώτας. Ἔστι δὲ γ' ἐς ἀγαθὸν καὶ θαλαττίων ἀπώνασθαι· οὐδὲν γὰρ ἀπώμοτον, τό τε πολλὰ μαθεῖν ἐκ τοῦ πολλὰ παθεῖν περιγίνεται καὶ τὸ ἰδεῖν τῷ εἰδέναι συμβάλλεται. Ἀρετῆς τε κύριως οὐκ ἂν τις ἐφίκοιτο οὐδ' ἂν ἐπαινείτο κατ' αὐτήν καὶ θαυμάζοιτο πρὸς ἀξίαν, μὴ πολλῶν ὄντων τῶν ἀντικρουόντων περιγινόμενος καὶ κατορθῶν ἐν πολλαῖς σφάλλουσι, καίτοι καὶ τὸ εἰδέναι μόνον αὐτὸ καὶ γινώσκειν οὐκ οἶδ' εἰ τις τοῦ κρατίστου μέρος ἐξέλοι τῆς ἀρετῆς. Τί δὲ τῶν ἀναχωρήσεων καὶ προφάσεων τούτων ἢ πῶς ἀξίως δυσχερανοῦσιν ἢ μὴ χρεῶν καὶ ψέξουσι θάλατταν, καὶ κοῦφον ἂν νομοῦσιν εἰ τις αὐτῆς στέρηται, δέον, ἐγκαλυπτομένους οἷς τούτῳ τῷ μέρει τῶν ἄλλων λείπονται, τοῦτο μὲν σιγῇ παρελθεῖν, ἐτέρωθεν δὲ τὸν ἔπαινον ἐρανίζεσθαι καὶ συμπληροῦν τὸ ἐγκώμιον;

Τίς γὰρ καὶ τούτων ἄνευ οὐκ οἶδεν ὅσοις ἀνάγκη τῶν ἐν μεσογείᾳ πλεονεκτεῖν τὰς ἐν θαλάττῃ κατωκημένας εὐδαιμονίας τε εἵνεκα καὶ πλούτου καὶ ὠνίων ἀφθονίας καὶ τῆς ἄλλης ἐς τὸν βίον παρασκευῆς τε καὶ εὐθηνίας, προσέτι δὲ καὶ δυνάμειος καὶ τῆς κατὰ πόλεμόν τε καὶ μάχας ἀνδρείας καὶ ἐμπειρίας; Ταῖς μὲν γε καὶ ἀμφοῖν ἔξεστιν ἀπολαύειν καὶ θαλαττίους εἶναι κατ' ἐξουσίαν καὶ γῆν ἰσπάζεσθαι καὶ τὰ τῆς χέρσου καλὰ καὶ στρατιᾶν ἀγείρειν καὶ ἐπιταφρεύεσθαι ἢ καὶ χαράκιμα βάλλεσθαι καὶ πηγνῶναι στρατόπεδον καὶ στόλον δεῖσαν συγκροτῆσαι πάντων μάλιστα ῥᾶστα καὶ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος διαμάχεσθαι καὶ λαίφρασι καὶ κώπαις καὶ πνεύμασι πιστεύειν εἰς πλέοντας, ἐκπλέοντας, διαπλέοντας καὶ πάντοθεν ἰσχυραῖς εἶναι καὶ τῶν ἐχθρῶν περιγίνεσθαι. Αἱ δ' οὐδὲν μᾶλλον τῆς ἠπειροῦ μόνης καὶ τῶν ἐκείθεν καλῶν κορεννύμεναι θατέρῳ, τάχα δὲ δὴ τῷ πλείστῳ καὶ τῷ παντὶ τὸ ἔλαττον ἔχουσι, τῶν ἐκ θαλάττης καλῶν στερισκόμεναι, καίτοι, εἰ Πλάτων ἀμφοτεροδέξιον ἀνθρώπον ἐπαινεί καὶ θαυμάζει καὶ τυχόντα μὲν οὕτω τῆς φύσεως μακκαρίζει, τοὺς δὲ μὴ τυχόντας προ-

τρέπει πρὸς ἀσκήσιν, ὡς τῆ παντί γε διαφέρον μᾶ τε χειρὶ καὶ ἀμφοῖν ἔχειν κεχρήσθαι, ἤπου τοῦ γε θαλάττης ὅλης εὐφυῶς ἔχοντας καὶ ἠπείρου ἔσον μᾶς χειρὸς καὶ ἐνὸς μέλους σώματος τοσοῦτω μέρει τῆς οἰκουμένης μᾶλλον ἂν καὶ πρὸς πλείω τις χρήσαιτο, τοσοῦτον ἄρα καὶ μᾶλλον θαυμάσομεν καὶ ζηλώσομεν καὶ τῷ ὄντι νομιούμεν εὐδαίμονας, τοῦτο δὴ τὸ ἡμέτερον; Τίς γὰρ ἡμῶν ἢ πρὸς γῆν ἢ πρὸς θάλατταν εὐφυέστερον ἔχει, τίς δὲ καὶ τῶν παρ' ἀμφοῖν ἐξ ἴσης ἡμῖν ἀπολαύειν; Οἱ γε τοῦ Πόντου τὸ μεσαίτατον εἰληχότες καὶ τοσοῦτων ἔθνων καὶ χωρῶν Γαλατία μὲν καὶ Παμφυλία καὶ Κιλικία καὶ τοῖς Εὐφρατίοις ἀπόνως συμμίσγομεν ἔθνεσι, πλεοντές τε καὶ τὰ πλεῖστα πεζεύοντες κἀκείθεν κατ' ἐξουσίαν πόρρω τῶν ἐφῶν τε καὶ μεσημέριων ἐλαύνοντες πόλεων, διαβαίνομεν δὲ ῥᾶστα τε καὶ κουφάτατα πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἠπειρον καὶ ἀμφοτέραν τὴν Σαρματῶν γῆν καὶ Κολχίδα καὶ Ἀλβανίαν καὶ Ἰθέρην καὶ ἐκείθεν αὐθις τῶν ἀρκτήων ἐς ἔσον ἐνὶ ἀπολαύομεν, οὐδὲ τῶν δυσμικῶν τῷ τοσοῦτω διαστήματι διειργόμενοι. ἢ Ταῖς ναυσὶ γὰρ τὸ τοσοῦτον μῆκος συστέλλεται, καὶ ῥᾶρον καὶ τούτοις συμβάλλομεν, αὐτοὶ τε παρὰ τούτους ἴοντες καὶ τοὺς ἐκείθεν ὑποδεχόμενοι, ὡςθ', ὡςπερ τινὸς ἐργαστηρίου κοινοῦ ἢ ἐμπορίου τῆς οἰκουμένης ἀπάσης ἡμῖν οὐσης τῆς πόλεως, τοὺς τε ἄπανταχοῦ τῆς γῆς ἐνταῦθα ἂν ἴδοις πολιτευομένους τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου καὶ οὐ πολλὰ ἂν κάμεις τὰ γνωριμώτερα τῶν γενῶν καὶ γλωσσῶν ἐξετάζων. Ἀρκεῖ γὰρ ἐς τὴν τῆδε ἀγορὰν κατιόντα τῶν ἀγοραζόντων πυθέσθαι καὶ αὐτῶν τούτων περὶ ὧν ἂν θεοὶ μαθεῖν καὶ τῶν ἐκασταχοῦ γινομένων καὶ ὧν ἐκάστη φέρει καλῶν οὐκ οἶδ' εἴ που καλλίω ἢ πλείω ἐστὶν εὐρεῖν. Μηδική τε γὰρ ἐσθῆς καὶ αἰγύπτιος καὶ τὰ Σηρῶν νήματα καὶ κανᾶ τῶν Σινῶν καὶ τὰ Κιλικίων ὑφάσματα οὐκ ἐλάττω παρ' ἡμῖν ἢ παρ' οὓς φύονται, καὶ ὅσα ἢ περὶ τὸν Φάσιν καὶ Ἰάναϊν φέρει καὶ τὴν ἐνταῦθα γῆν ἀπασαν πάντα ἂν εὐροῖς ἐνταῦθα καὶ ὅσα τῆς ἄλλης γῆς οὐδαμοῦ, ὥστε κἂν τούτοις ἐκάστην τε ἀνὰ μέρος νικᾶν καὶ πάσας ὁμοῦ τὸ μὲν οἷς τὰ πασῶν ἔχει κεκτημένα πλουσίως, ἐκάστης τοῖς οἰκείοις πλεονεκτούσας, τὸ δ' οἷς καὶ τὰ παρ' ἑαυτῆς προστίθῃσι δαψιλῶς καὶ τὰ ἐτέρωθεν ἐπεισάγουσα καὶ τὰ παρ' ἑαυτῆς πλεῖστα φύουσα. Ἐκάστης γοῦν τῆς ἡμέρας ὡςπερ ἐν ἑορτῇ τε καὶ πανηγύρει τοὺς μὲν ἴδοις ἂν ἐσιόντας, τοὺς δ' ἐξιόντας, καὶ οἱ μὲν προσίασιν, οἱ δὲ ἀπίασιν, οἱ μὲν ἐκ θα-

6. τῶντι (καὶ κατωτέρω, ἐναχοῦ δὲ τῶντι)

7. ἐξίσης

12. ὄφρα τὰ

18. ὡςπερ τῶν

λάττης, οἱ δ' ἐξ ἠπείρου, πλεοντές καὶ πεζεύοντες, ὥστε τὴν μὲν τῆδε θάλατταν ὀκλάσιν ἀναγομέναις τε καὶ καταγομέναις ἀεὶ κατακαλύπτεσθαι καὶ σχεδὸν ναῦν μόνην ὄρασθαι καὶ λαίφῃ κυρτούμενὰ τε καὶ κοιλαινόμενα, τὴν δ' ἠπειρον πλῆθειν ἢ ἀνθρώπων καὶ φορτηγῶν ζώων, ἐμπορῶν ἄλλοθεν ἄλλων προσιόντων καὶ ἀπιόντων καὶ παντοδαπὰ φερόντων τε καὶ λαμβανόντων ὄνια πάντων, τῶν μὲν πρὸς χρεῖαν καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀνθρώποις ζωὴν, τῶν δὲ πρὸς τρυφήν καὶ διαγωγὴν καὶ ῥαστώνην καὶ ὅσα πόλεων εὐτυχίαν καὶ περιουσίαν εὐδαιμονίας κατηγορεῖ.

Ἄλλ' οὕτω μὲν τῆς κατὰ γῆν τε καὶ θάλατταν εἰληχε θέσεως, καὶ οὕτως ἐν καλῷ καὶ τούτων ἀμφοῖν κείται καὶ δεξιῶς ἔχει πρὸς ἀμφοτέρας. Τῆς γε μὴν τῶν ὥρων ἁρμονίας καὶ κράσεως εἴνεκα καὶ ὡς ἐνταῦθα τῷ ὄντι κυρίως καὶ ἀληθῶς ἔξεστιν αὐτὰς διαίρειν ἐκάστη τε τούτων ἕκαστον μέρος ἀπονέμειν οἰκείως τοῦ χρόνου, τούτων μὲν οὖν οὐδεὶς ἐρίσας ἡμῖν ἀμφισβητήσιμον γοῦν ἑαυτῷ καταστήσει τὴν ἵεταν, οὐδ' ἐστὶν ἥτις τῶν πόλεων τὰ ἐντεῦθεν βραβεῖα ἀποίσεται, μᾶλλον δ' οὐκ ἐστὶν ἥτις οὐ παραχωρήσει τῇ ἡμετέρῃ καὶ τοῖς δευτεροῖς ἀγαπήσει καὶ στέρξει νικωμένη τῆς Τραπεζοῦντος, ὡςπερ ἄλλη νικήσασα. Μόνη γὰρ ἢ παρ' ἡμῖν κατὰ φύσιν τε καὶ λόγον καὶ τὸ εἶκος ἢ κομιδῇ σὺν ὀλίγαις ἡμέρων ἔτυχε τῶν ὥρων καὶ συμμέτρου τῆς ἐνεργείας ἐκάστων καὶ ὄντως ὥρων καὶ αὐτὸ τοῦτο ὃ κέκληνται. Καὶ μαρτυρήσουσιν ἄνδρες ἀστρονόμοι καὶ οἱ παιδεύοντες τὰ μετέωρα καὶ οὐράνια, ὀγδοήκοντα μὲν μοιρῶν τὸ σύμπαν τῆς κατὰ ἡμᾶς οἰκουμένης πλάτος καὶ ἀπὸ τῆς διακλαυμένης μέχρι τῆς καταφυγμένης ζώνης τιθέμενοι, ὑπὸ δὲ τεσσαρακοστὸν τρίτον παράλληλον τὴν Τραπεζοῦντα κείσθαι διδάσκοντες καὶ τὸ μέσον τοῦ καθόλου πλάτους μαρτυροῦντες ἐπέχειν. Ὡςτ' ἴσαν τοῦ σφοδροῦ καύματος καὶ φύχους ἀπέχουσα οὔτε τοῦ χειμῶνος οὔτε τοῦ θέρους παρὰ τὴν ἐπιωνυμίαν τετύχηκεν ἢ τῷ φύχει πλέον τοῦ δέοντος ἢ τῷ ἢ καύματι χρωμένη μᾶλλον ἢ χρῆν, ὡς ἢ χειμῶνα τὸ θέρος ἢ θέρους ὥραν εἶναι τὴν τοῦ χειμῶνος αὐτῇ, ὃ τῶν πόλεων αἱ πολλὰί πάσχουσι καὶ ὅσα πρὸς βορρᾶν μᾶλλον ἢ πρὸς νότον τὴν οἰκῆσιν ἔλαχον, ἔπου τῷ μᾶλλον καὶ ἥττον τὰς ὥρας ἔξεστι διαίρειν καὶ τούτοις ἀμυδρῶς τε καὶ σκιωδῶς καταχρωμένους ταῖς κλίσεσιν, οὐ κυρίας τὰς ὀνομασίας προσφέροντας. Ταῖς μὲν γὰρ ὄμβροις ἀεὶ καὶ χιόσι καὶ πηγῶν πηγυμέναις οὐ τοῦ χειμῶνος μόνον ἀνάγκη ῥιγοῦν καὶ τρόπον θεσμίων ταῖς οἰκίαις ἐνεῖρχθαι τοὺς ἐν αὐτῇ, πεδητῶν βίον βιοῦντας καὶ ταῖς ἀγοραῖς ἢ οὐδ' ὀλίγα συμβάλλοντας ἢ μόνον φανέντας εὐθὺς ὡς εἰς

χηραμούς φεύγοντας τὰς οἰκίας ἐνδεδυκέναι, ἀλλὰ καὶ μέσου τοῦ θέ-
 ρους ζητεῖν ὃ περιβάλλονται καὶ ὅθεν ἂν ἀλέαν πορίσωνται καὶ τὸ
 ψυχὸς ἀμύνωνται ταῖς δ' αὖ ἐκ τοῦ ἐναντίου θέρμη καὶ καύματι καὶ
 ταῖς ἡλιακαῖς φλεγομέναις ἀκτῖσι θέρος εἶναι καὶ τὸν χειμῶνα καὶ
 5 μέσου Ποσειδεῶνος τηκομένους τοὺς ἐνοικοῦντας καὶ ζητοῦντας ὅθεν
 ἂν ἀναψύξωσιν. Ὡστε τοὺς ὁποτέραν αὐτῶν ἐκάστοτε ἐγκωμιάζοντας
 τὰ πλείω χαρίζομένους ἢ ἀληθεύοντας ἐν ταῖς περὶ τούτων λόγοις
 ἔστιν εὑρεῖν οὐ σκοποῦντας ὃ τι ἂν ἀληθεύσκειν, ἀλλ' ὃ τι χαρίζαιτο
 καὶ μὴ τύχοι τὰκριβὲς οὕτως ἔχον, μόνοις δ' ἡμῖν καὶ ὅσοι τὸν
 10 ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας λόγον ποιοῦνται ταύτην οὐκ ἔστιν ἐπενεγκεῖν τὴν
 αἰτίαν, οὐδὲ γράψαι ἂν τις ἡμᾶς ψεύδους οὐδὲ τούτῳ τῷ μέρει. Χο-
 ρεῖαν γὰρ ὑπὲρ ἡμᾶς αἱ ὥραι περιελίττουσιν ἐναρμόνιον, ἐκάστης τῆ
 γείτοني μεταεἰδούσης καὶ μεταλαμβάνουσης τῶν παρ' ἀλλήλων, ὡς
 τὸν τε χειμῶνα μετέχειν ἀλέας καὶ τὴν θέρειον ὥραν συμμέτρως ψυ-
 15 χραίνεσθαι, κίρναμένων ἀλλήλοις τοῦ ψυχους τε καὶ τοῦ καύματος
 παρ' ἐκατέρας τὰς ὥρας || καὶ τὴν καλλίστην οὕτως ἁρμονίαν ἀποτε-
 φ. 141^α λούντων, ὡς αὐτὰς τε ταύτας καὶ τὰς μεταξὺ τούτων ὥρας τὰ τε οἰ-
 κεία τηρεῖν ἀσυγχύτως καὶ τὰ παρ' ἀλλήλων φιλοφρόνως εἰσδέχεσθαι,
 οὔτε πλεονεκτούσας ἀλλήλαις, οὔτε τοῦτο πασχούσας, ἐπίσης τε τὴν
 20 παντελεῖ ἁμιξίαν ἀλλήλων καὶ τὴν παντάπασιν ἔνωσιν τε καὶ μίξιν
 ἀποστρεφομένας καὶ σύγχυσιν, ἐξ ὧν ὑγιεινοῖς μὲν εἶναι καὶ καλῶς
 κεκραμένοις τὰ σώματα περιγίνεται, αὐτῇ δὲ τῇ γῆ πρὸς τε καρπῶν
 ἀφθόνους εὐ μάλα παρεσκευάσθαι γονὰς καὶ πρὸς τὰς τῶν ὥραιων
 προβολὰς εὐ ἔχειν, νικῶντων κἀνταῦθα μάλιστα καὶ παρὰ τὴν ἐπω-
 25 νυμίαν εἴπερ που τῆς γῆς. Ἀκρόδρυα γὰρ πάντα καὶ βάλανος ἅπας
 καὶ ὀπωρῶν ποικιλία, καὶ κάλλει καὶ πλήθει διαφερουσῶν, οὔτε πλείω
 οὔτε καλλίω παρ' ἄλλοις· λέγω δὲ οὐχ ὡς εἰπεῖν πλείστα, οὐδ' εἴνεκα
 λόγου, ἀλλ' ὄντως πλείστα καὶ ἀριθμὸν ὑπερβάλλοντα. Οὕτω κατάκαρ-
 πος ἡμῖν ἢ χώρα καὶ πλήρης ἀρίστου παντός, καὶ οὐδ' ἔστιν εὑρεῖν
 30 αὐτῆς ὃ μὴ ἐν τι τῶν πάντων προάγει, μηδὲ χορηγεῖ τὴν ἀναγκαίαν
 συντέλειαν. Οὔτε γὰρ διὰ πάσης ἑαυτῆς ἀνέστηκεν, ἀποκορυφουμένη
 καὶ ὑψουμένη πρὸς ὄρη, οὔτ' αὖ ὄλη δι' ὄλης ἐξήπλωται εἰς πεδιά-
 δας, ὡς τοῖςδε μὲν ἐξαρκεῖν, ἔστι δ' ὧν καὶ ἀπάδειν, μιᾶς φύσεως γῆς
 οὐκ ἐχούσης ἐπιτηδείως διακείσθαι πρὸς πάντα, ἀλλ' ὁμοίως εἰς ὄρη
 35 μεριζομένης καὶ πεδιάδας, τὰ πλείστα μὲν τὰ αὐτὰ γεννώσι τε καὶ
 πρσφέρουσι καὶ ταῖς αὐτοῖς ἡμᾶς δεξιούνται, ὅσα δὲ ἢ ἑτέρα φέρειν

οὐκ ἔχει, ταῦτα θάτερον ἐπιδαφιλεύεται μέρος, παρέχον πλουσίως ὧν
 ἄλλοθεν ἀπολαύειν οὐκ ἐνι. Τὰ μὲν γὰρ τὸν πάντων καρπῶν ἡμερώ-
 τατον φύει, καὶ τοῦτον τῶν ἀπανταχοῦ κάλλιστον. Οὕτως ἐριβώλαξ φ. 141^β
 ἡμῖν ἢ γῆ καὶ πείρα, ὥστε, πολλοῦ πάντοθεν ἐπειραγομένου σίτου
 διαποντίου τε καὶ χερσαίου, ἅτε πληθούσης τε ἀνθρώπων τῆς ἡμετέ- 5
 ρας καὶ πολλῆς ἐπειράκτου δεομένης τροφῆς, οὐδεὶς τῶν ἀπανταχοῦ
 τῷ παρ' ἡμῖν οὐδ' ἐγγύς ἂν ἦκοι ποτέ. Τὰ δ' ἄλσεσιν ἀνείται καὶ δέν-
 δρεσι, τοῖς μὲν καρποφόροις, τοῖς δ' ἄλλην οὐκ ἐλάττω συντέλειαν χο-
 ρηγοῦσιν ἡμῖν οἷς ὑλοτομεῖν τε καὶ ὄρυτομεῖν τοῖς ἐνταῦθα παρέχουσιν,
 ἐξ ὧν νεῶς τε ἰδρύομεν καὶ συσκευάζομεν οἴκους, ἐς δύο καὶ τρεῖς 10
 ὀρόφους ἀνάγοντες καὶ κάλλους οὐδὲν ἀπολείποντες, καὶ πήγνυμεν
 ναῦς μακράς τε καὶ φορτηγούς, ἐς τε πόλεμον καὶ εἰρήνην ὁμοίως τὰ
 μέγιστα τε καὶ ἀναγκαιότατα συντελοῦσας, ὥστε καὶ δι' ὁμαλῆς ἐξε-
 σι τῆς ὁδοῦ καὶ ψιλῆς διέναι, τὸν προκείμενον δρόμον ἀνύοντας, καὶ
 ὑπὸ σκιαῖς καὶ δένδροις ἀνάπαυλαν ἴσχειν καὶ καταψύχεσθαι, τὴν ἐκ 15
 τοῦ καύματος θεραπεύοντας φλόγα ταῖς τ' ἀνέχουσι τῶν ὄρων καὶ
 ταῖς παρ' αὐτῶν πνεύμασι τὴν ἐκ τῶν πεδίων ἀπακρουομένους ἀλέαν
 καὶ ἀποψύχοντας τὸν ἐντεῦθεν ἰδρώτα. Οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν τῆς χώρας
 πεδιάς μόνον καὶ ὄλον ὑπτιον, τὸ δ' ἀνέστηκεν εἰς ὄρη τε καὶ βουνούς,
 ὡς ἐκάτερον ἐκατέρου κεχωρίσθαι παντάπασιν, ἀλλ' ἔστι μὲν εὑρεῖν 20
 ἐνταῦθα καὶ τοῦτο, ἔστι δὲ καὶ πεδία μετὰ γηλόφων ἰδεῖν καὶ βουνῶν
 οὐ μάλα τοι μετεώρων ἐντυχεῖν τε καὶ ὄρησι λιθάδας ἐφ' ἑαυτῶν
 καὶ πεδία προτεινομένοις οὐ μάλα στενά, οὐδὲ σμικρῆς ὄροις περι-
 γραφόμενα, ὡς πανταχοῦ τὸ ἴσον τηρεῖσθαι καὶ μέτριον ἀμφεῖν ὁμοίως,
 ἀνὰ μέρος τὴν ἡμετέραν κοσμοῦντων, ὡς μήτ' ἐνθα χρῆν ἐκτετάσθαι 25
 τὸν χῶρον || εἰς πεδιάδας ἀποκεκορυφῶσθαι πρὸς ὄρη, μηδ' ὅπου τῶν φ. 145^α
 ὄρων ἔδει τὰ πεδία παρεμπεσεῖν, ἀλλὰ τὸν προσήκοντα τηρεῖν ἐκά-
 τερα τόπον καὶ ὅς ἑαυτοῖς τε καὶ ταῖς ἐνταῦθα κατωκημένοις ἔμελλε
 συνοῖσιν. Πεδία γὰρ ἐκδέχονται ὄρη καὶ βουνούς τὰ πεδία καὶ συμ-
 φυῆς ἐν οἴον διὰ παντός ἑαυτοῦ καὶ πεδίοις τισὶ σύμμικτον ὄρος 30
 ἀποκαθίσταται μέχρις ἂν εἰς τὸν Ἀντίταυρον ἦκοι, τὸν ὄρων ἀρίστον
 ἡμῖν τε σωτήριον, ὅς, ἀπὸ τοῦ Ταύρου ὄρους μέχρις Εὐφράτου καὶ
 τῶν Καυκασίων διήκων ὄρων, μεγέθει τε μέγιστος καὶ μήκει μήκι-
 στος πεφυκώς, τὴν ἡμετέραν τῆς Ἀρμενίας ὀρίζει γῆς καὶ Κιλικίων

καὶ ἴς τῶν ἀρχαίων βάρβαροι πάσης. Ἔδει γὰρ δὴ τοὺς τοσοῦτω φω-
 νῆς τε καὶ γλώττης καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἠλλοτριωμένους ἠθῶν μὴ πο-
 ταμοῖς τισιν εὐ μάλα διαβατοῖς, καὶ Ἰνδὸς καὶ Ἰάγγης ὧν τύχοι, καὶ
 φάραγγιν ἀποτόμοις, οὐδ' αὐτοῖς ἀπεράτοις, καὶ οὐκ οἶδ' οἷς τισι
 5 λήροις ἐτέροις, ἀλλ' οὕτως ἑλλογίμοις ἡμῶν καὶ μεγίστοις ἔροις δι-
 εἰργασθαι, πόρρωθεν καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρεχομένοις τεκμήρασθαι
 ἔσον ἡμῶν τε καὶ κείνων τὸ μέσον καὶ ὡς πλεῖστον ἀλλήλων διέστημεν
 παιδείᾳ τε καὶ τοῖς κατὰ φρόνησιν ἀγαθοῖς καὶ ἀκοσμεῖ μόνον τὸν
 ἀνθρώπον. Πρὸς γὰρ δὴ τῷ τοσοῦτον ἡμῶν τε καὶ κείνων μεταξὺ κεί-
 10 σθαι ἔτι καὶ δεινῶς ἄδρατον ἢ μάλιστα δύσδρατον ἑαυτὸν παρεχόμενος
 ἀποτόμους τε καὶ κρημνώδεις ἔχει καὶ μάλα στενάς τὰς εἰσόδους τε
 καὶ διόδους καὶ οὐ πᾶν τοι περασίμους, καὶ ταύτας οὐ δύο καὶ
 τρεῖς οὐδὲ τέτταρας, οὐδ' ἐκάστην ὀλιγομήκη καὶ βραχὺ τὸ φαραγγ-
 ῶδες καὶ ἀπότομον ἔχουσιν, ἀλλ' ἐς μὲν ὅσον ἐνήν πλεῖστον βρα-
 15 γάσι τε καὶ κρημνοῖς καὶ στενοπόροις ἢ μηκυνομένην ὁδοῖς, ἐς ἀρι-
 16 θμόν δὲ τὰς πάσας ἀποπερατοῦμένας ἰκανὸν καὶ ὑπὲρ ὃν οὐκ ἔχρη
 ἐκτετάσθαι. Οὐ γὰρ κατὰ τὰς ἐν Ἑλλάδι Πύλας ἡμῖν ὁ Ἀντίταυρος
 τὰς εἰσόδους παρέχεται, ἐνί τινι τόπῳ μόνον ὠχυρωμένας καὶ τούτῳ
 20 ὁ ἑλλίπῳς δι' ἐτέρας γὰρ ἐστὶν ἀκινδύως ἀνωθεν εἰσιέναι, καὶ μὲν
 δὴ καὶ εἰσίσαι Πέρσαι καὶ ὁ μετὰ Ξέρξου στρατὸς, καὶ Λεωνίδην καὶ
 τοὺς τριακοσίους μετὰ τῶν σὺν αὐτοῖς συνεπάτησαν, οὐδὲν πλέον τοῦ
 καλῶς ἀποθανεῖν ἐπιδείξασθαι δυναθέντας. Οὐδὲ Θυρέαν μιμεῖται τὴν
 διαίρεσιν γῆς τῆς λακωνικῆς καὶ τῆς ἀργολικῆς μοίρας, ἣν διαβῆναι
 κοῦφον καὶ σμικροῦ πόνου καὶ μερίμνης ὀλίγης. Οὐδὲν δὲ πρὸς ταύ-
 25 τας ἢ τε δι' Ἄλπεων ἐξ Ἰταλίας ἐς τὴν Κελτῶν γῆν διάβασις καὶ
 Κιλίκιοι πύλαι, ἐς τε Συρίαν ἀπάγουσαι καὶ τὴν Αἴγυπτον, νικᾶσθαι
 δὲ τὰς ἀπανταχοῦ πάσας τῶν παρ' ἡμῖν πλήθει τε καὶ δεινότητι, ὡς
 μέγαν ὄρον τόδε τὸ ὄρος ἐστάναι τοῖς ἐκκτέρωθεν ἑαυτοῦ οἷς τε πρὸς
 τοσοῦτον ἐκτέταται μέγεθος καὶ οἷς οὕτω δύσδρατον παρέχεται ἑαυτὸν,
 30 ὡςτ' ἐπὶ μὲν ἀνακωχῆς καὶ εἰρήνης κατ' ἐμπορίαν ἀλλήλοισι συμμί-
 γοντας ἔξεστιν ἀσφαλῶς διέναι, οὐδὲν δεδιότας, ἐπὶ δὲ πολέμου καὶ
 μάχης, δεῖσαν ἐπελθεῖν στρατιάν, ἢ οὐδ' ἂν οὐδ' ὄλωσιν εἰσέλθοι, εὐκ-
 ριθμήτοις τισὶ τῶν εἰσόδων φυλαττομένων ἀνδράσιν, ἢ εἰσελθοῦσα κα-
 κῶς ἀπαλλάξει καὶ γνώσεται καθ' ἑαυτῆς ὀρμηθεῖσα καὶ τὸ ξίφος
 35 ὠθήσασα. Οὕτως ἡμῖν καὶ ὄρος καὶ τείχος καθέστηκεν ὁ Ἀντίταυρος
 καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἡμᾶς γῆς διαίρων μέσος ἐστήκεν ἡμῖν ἀκλινῆς οἶον

τις διαλλακτῆς καὶ ταμίας καὶ διανομεὺς ἐκατέρας ἀρχῆς καὶ ἡγεμο-
 νίας, οὐκ ἔων ἢ οὐδέτερον μέρος ἐπιβουλεύειν θητέρῳ καὶ τῆς ἀλλή-
 10 λων γῆς ἐπιβαίνειν ἀκόντων.

Ἐπὶ δὴ τῆς τοιαύτης μὲν γῆς, τοιαύτης δὲ χώρας, οὕτω δὲ κύκλῳ
 διελημμένης ὄρει καὶ βουνοῖς καὶ πεδίοις καὶ τῇ πασῶν ἡμερωτάτῃ
 5 καὶ φιλανθρωποτάτῃ θαλάσῃ τὴν οἰκῆσιν οἱ πατέρες λαχόντες ἡμῶν,
 τὸ ταύτης αὐτῆς κάλλιστον καὶ ἀσφαλέστατον ἐκλεξάμενοι τείχεσι περι-
 ἔλαβον. Ἰήλοφος γὰρ τις οὐ μάλα μετέωρος ἐξάνεχει τῆς γῆς, φά-
 ραγγί τισιν ἐκατέρωθεν ὠχυρωμένος βαθείαις καὶ τῆς ἀλλῆς διειργόμε-
 10 νος γῆς ὡςπερ κατὰ τάφροις καὶ πολλῇ τῇ μέσῳ τάφρων ἀμείνοσι. Διὰ
 δὲ τούτων καὶ ποταμοὶ τινες ἀένοιοι πρὸς θάλατταν ἐκδιδοῦσι, χειμῶνος
 μὲν καὶ σφοδρότερον ῥέοντες ἑαυτῶν καὶ τὸ ῥεῦμα πληθύνοντες, οὐδ'
 ἔαρος δ' ἀπολείποντες, οὐδὲ μέσου τοῦ θέρους αὐτοῦ, ὡς καὶ πολλὴν
 οὐ μόνον ἀσφάλειαν τοῖς ἐντὸς ἑαυτῶν χορηγεῖν, ἀλλὰ καὶ ψυχαγω-
 15 γίαν ἰκανὴν καὶ χρεῖαν αὐτοῖς ἀποπληροῦν οὐκ εὐκαταφρόνητον. Ῥύμ-
 ματὰ τε γὰρ καὶ καθάρματα πάντα δι' αὐτῶν ἐνεστιν ἀπόνως καὶ
 κούφως ποιεῖσθαι, δι' αὐτῆς ὡς εἶπεν τῆς ἐκάστου οἰκῆματος θύρας
 διόντος τοῦ ῥεύματος. Ὁ δὲ γήλοφος οὗτος, ἀπὸ θαλάττης ἀρξάμε-
 20 νος, ἡρέμα μὲν καὶ κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὸ ἀναντες ἀνεῖσι καὶ τιμᾶ τὸ
 μετέωρον, προϊὼν δ' εἰς ὕψος ἀποκαθίσταται σύμμετρον, ἐκατέρωθεν
 25 ὡςπερ τῆς παρ' ἐκάτερα φαραγγῶδους μᾶλλον ἀποχωρῶν γῆς καὶ
 πρὸς ἑαυτὸν συσφιγγόμενος καὶ κρημνώδῃ μὲν τὰ παρ' ἐκάτερα ἑαυ-
 τοῦ λείπων καὶ ἀποκαθιστάς, ἑαυτὸν δ' ὡςπερ στρογγύλλων εἰς μετέ-
 ωρόν τινα καὶ ἐπίπεδον χῶρον καὶ ὡς ἐνήν ἀριστόν τε πρὸς οἰκῆσιν
 καὶ πρὸς τὰς τῶν ὠρῶν κράσεις εὐαρμοσιτότατον. Ἐπὶ δὴ τούτου τὴν
 30 πάλαι μὲν πόλιν, νυνὶ δὲ ἀκρόπολιν ἢ ὄκησαν δομησάμενοι, τῇ σφῶν
 35 τε ἀρετῇ μᾶλλον ἢ τῇ θέσει τοῦ τόπου πεπιστευκότες καὶ τειχῶν
 ἐχυρότητι, καίτοι καὶ τείχη περιεβάλλοντο καρτερὰ πύργων τε εἵνεκα
 καὶ τῆς στεφάνης αὐτῶν καὶ ἐπάλλεων καὶ πάσης τῆς τῆδε παρα-
 σκευῆς, οὐδενὸς εἶχον τὰ δεύτερα. Ἐδύναντο μὲν γὰρ ἀντ' ἄλλου τι-
 30 νὸς ἐρύματος σφῶν αὐτῶν τὰ δόρατα προβαλέσθαι καὶ τείχεσι χρη-
 σθαι τοῖς ὄπλοις ὡς πάλαι ποτὲ Λάκωνες, ὡς δὲ μηδὲν αὐτοῖς πρὸς
 ἀσφάλειαν φέρον ἀπειλή, μηδὲ τοῦτο γοῦν τὸ μέρος τῆς κατ' αὐτάρ-
 κειαν εὐδαιμονίας ἐλλίποισιν, καὶ τοῦτο καλῶς ποιοῦντες προσεπορί-
 35 σαντο. Ἐντεῦθεν Ἑλληγες ἀνθρώποι καὶ τὴν Ἑλλήνων φωνὴν τε καὶ
 γλώτταν προϊέμενοι καὶ τιμῶντες ἐλευθερίας τε καὶ ἰσονομίας ἀντι-

ποιούμενοι μόνοι μέσον ἦκουν βαρβάρων, κύκλω περικεχυμένων ἐς πλῆθος, καὶ τῆς Περσῶν ἀρχῆς τε καὶ δυναστείας, πολλὰ μὲν δυναμένων, πάντα δὲ καταδουλωσμένων, πλείω δὲ περιεζωσμένων ἀρχὴν τε καὶ ἐξουσίαν καὶ γῆς ὡς εἰπεῖν ἡγουμένων ἀπάσης. Ἄρτι γοῦν ⁵ συνηκισμένοι καὶ οἷα εἰκὸς τὸν τε ἀριθμὸν ὄντες οὐ πάνυ πολλοὶ τήν τε ἰσχύον ἀσθενεῖς, ὅμως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξαν Ἕλληνας ὄντες, γένος ἀδέσποτον καὶ ἀδούλωτον καὶ μόνον ἐλεύθερον τήν τε ψυχὴν τὰ τε σώματα, Σινωπεῖς τε καὶ Μιλησίους καὶ ἔτι πρότερον Ἀθηναίους τοὺς σφῶν πατέρας μιμούμενοι, τοὺς μὲν οἷα ἴμεν ἀποκρίσεις ἐπιόντων ¹⁰ αὐτοῖς τῶν βαρβάρων ἀποκεκριμένους ἔργα τε διὰ πάντων ἐπιδειχθένους τίνας οὐκ ἄξια, τοὺς δ' ἐν μέσοις μὲν τοῖς βαρβάροις οἰκούντας, οὐδὲν δ' ἐπιστρεφόμενους αὐτῶν, ἀλλ' ἐς ὅσον ἐξῆν ὑπὲρ ^{φ. 17^α} ἐλευθερίας τοῖς ἢ τῆς οἰκουμένης δεσπόταις ἀνταίροντας καὶ μετέχοντας ἰσοπολιτείας αὐταῖς, οὐδὲν οὐ τοῦ φρονήματος, οὐ τοῦ τῆς ψυχῆς ἐφείσαν ἐμδριθοῦς καὶ γενναίου, οὐδ' ἀνάξιον οὐδὲν τῶν προγόνων καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπεδείξαντο δόξης, ἀλλ' ὡς περ οὐ γῆς μᾶλλον ἢ τῆς ἐκείνων ἐκπεμφθέντες ἀρετῆς κληρονόμοι πρὸς αὐτοὺς τε διεπράττοντο πᾶν ἀναφέροντες κάκεινοις καὶ τύπον ποιούμενοι καὶ παράδειγμα, διεγίνοντο φύσει τοῖς βαρβάροις ὄντες πολέμιοι καὶ ἀσύμβατοι ¹⁵ καὶ μεγίστοις αὐτῶν ὄροις φωνῇ τε καὶ ψυχῇ διωστάμενοι καὶ κοινὸν οὐδὲν αὐτοῖς ἔχοντες. Πολέμου τε γοῦν νόμῳ κατ' αὐτῶν ἐπιόντες ἰσχυρῶς ἀπεκρούοντο, λόγοις τε φιλανθρώποις παράγειν καὶ ὑποσχέσει τὴν αὐτῶν ὑφελέσθαι πειρωμένους ἐλευθερίαν οὐ παρεδέχοντο, ἀλλ' ἐς ὅσον πλείστον ἐνήν διετέλεσαν καὶ ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τηροῦντες ἐλεύθερα. Καίτοι τοσάκις εἰκὸς ἦν αὐτοὺς προσβαλεῖν καὶ μετὰ πάσης ἐπιέναι στρατείας τὰ κύκλω πάντα καταδουλωσμένους ἀνθρώπους καὶ καταστησαμένους ὑποχέτρια σφίσι, μόνην δὲ ²⁰ μίαν ταυτηνὴ πόλιν ὄρωντας ἀφημάζουσιν καὶ νόμοις καὶ τρόποις καὶ ἡθεσι διαφέρουσι κεχημένην καὶ ἀλλοτρῖαν οὐ φωνῆν μόνον προϊεμένην, ἀλλὰ καὶ δεσποτείαν ἐπικεκλημένην ἑτέραν καὶ τελοῦσαν εἰς Ἕλληνας. Ὡν οὐκ εἰ μὴ πασῶν περιγεγενημένη διατετέλεκε δεινὸν ἡγεῖσθαι δεῖ καὶ ἐπίφογον, δειλίαν καὶ ἀνανδρίαν ποιούμενους τεκμηρίον, ἀλλ' ὅτι τῶν πλείστων ἐκράτησε καὶ πῶς τοσοῦτον ἀντέσχε, μόνην πρὸς τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ἀνταίρουσα, καὶ θαυμασόμεθα καὶ ²⁵ ζηλώσομεν καὶ τὴν αἰτίαν ἀνοίσσομεν εἰς τὴν κατὰ ψυχὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἀκλινές ^{φ. 17^β} καὶ ἀήττητον, ἢ ὧν οὕτως ὡς πλείστον αὐτοῖς περιῆν ὡς πλείστασι ἀν-

ἦ (καὶ κατωτέρω). ἐξαρχῆς

ὄρων γενεαῖς καὶ χρόνῳ κρείττονι μνήμης ἐν ἐλευθερίᾳ διαρκέσαι τῆ ὄντως καὶ πάντων τῶν κύκλω περικεχυμένων ἐχθρῶν, πλειόνων τε καὶ ἐλαττόνων, μειόνων τε καὶ μειζόνων, καὶ τῶν ἐκείθεν ἐγειρομένων πολέμων οὕτως ὑπερορᾶν καὶ ἐν οὐδενὶ τίθεσθαι καὶ πολλῶ περιγενέσθαι τῷ κρείττονι, ὡς μὴ τὰ καθ' αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ⁵ πρὸς ἑτέρους κατ' ἐξουσίαν ὡς ἐβούλοντο διοικεῖν, τῶν ἔθνῶν καὶ γενῶν, οἷς ἂν ἐκάστοτε τὸ παραστῆναι τῆς χρείας καλέσειε, συμμαχοῦντες, καὶ προσκρούειν τισὶν ἐμελλον, καὶ τούτοις αὐτοῖς ταῖς δυνατώτατοις ἀνθρώπων οὐδὲν ἐπιστρεφόμενοι οὐδὲ πολὺν τινα ποιούμενοι ¹⁰ λόγον. Τοὺς γοῦν μετὰ Κλεάρχου μυρίους Κύριω τῇ νέῃ κατ' Ἄρτοξέρξου τοῦ τῆς Περσῶν ἀρχῆς ἀποκρούοντες καὶ τὴν Περσῶν ἀρχὴν τε καὶ βασιλείαν αὐτῷ συγκρατῆσθαι, ἐπέπερ αὐτῷ μὲν δυστυχὲς τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἀπήντησεν, οὕτε τῆς ἀρχῆς ἐπιλαβομένη καὶ ¹⁵ προσκολλητότι τὸ ζῆν, οἷδ' ἐν τῷ καθ' αὐτοὺς μέρει καὶ ἡπερ ἐτάχθησαν κατορθοῦντας ὅμως ἐπαύσαντο τὸν θάνατον Κύρου πυθόμενοι, ἀπαιτούμενοί τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ ὅπλα φέροντας παραδοῦναι οὐδ' ἄκροις ὡς ὑπέδεδξαντο, καίτοι μυριάσιν ἐνενήκοντα στρατοῦ κατειργόμενοι, πολλὰ δὲ τὰ μὲν ἔδρασαν, τὰ δ' ἐπαθον, πόρρω μὲν τῆς Ἀσίας ἀναβεβηκότες καὶ αὐ κατιόντες ἐκείθεν, διὰ δὲ τῆς ἀλλοτρίας καὶ πολεμίας ἰόντες καὶ πᾶν τὸ ἀντικίπτον τὸ μὲν συγκόπτοντες, ²⁰ ἔστι δ' ὑφ' οὗ τοῦτο πάσχοντες. Παραμυθία δ' ἦν αὐτοῖς οὐδεμία καὶ τῶν κακῶν ἀποφυγὴ καὶ μετρία πόλεων τέ τινα προσιέναι κἀνταῦθα τὸν πολὺν διαναπαύσασθαι ἢ πόνον, οὐτ' αὐτοῖς εἶχεν ἀσφάλειαν ^{φ. 18^α} τοὺς τε δεξομένους οὐκ ἦν εὐρεῖν ἔδεδίεσαν γὰρ ὅπαντες Πέρσας καὶ τὴν Περσῶν ἀρχὴν, οὕτω κορυφωθεῖσαν. Ἔδει δ' ὅμως διόδου καὶ ²⁵ τινος ἀναπαύλης αὐτοῖς ἤδη γὰρ ἀπειρήκασιν πολλὰ κεκτηκότες, καὶ οὐκ ἦν ἐπὶ πλέον ἀντέχειν, εἰ μὴ τις ἐξ ὑπογυίου τῶν περιστάσεων αὐτοὺς ἀνακωχὴ κακῶν ἀπαντήσει. Τότε δὴ μόνη καὶ πρώτη τούτους ἢ ἡμετέρα λαμπρῶς ὑποδέχεται καὶ φιλοφρόνως διαναπαύει καὶ παραμυθίζεται καὶ ἀναψύχει, μεταδιδούσα καὶ ἀγορᾶς καὶ ὧν ³⁰ καὶ δεξαμένη συνοίκους καὶ τραπέζης αὐταῖς κοινωνήσασα καὶ ἄλλων καὶ πάντων ὧν εἶχε καλῶν, οὐ τὰς ἀπειλὰς, οὐ τὸν ἐπηρητημένον κίνδυνον ὑπολογισαμένη, οὐδ' ὡς ἀνάγκη τούτοις προσκρούειν, οὐς οὐκ ἀνήρ, οὐ πόλις, οὐ γένος οὐδὲν ὑφίσταται, ὑποχωρεῖ δὲ πάντα καὶ συναπάγεται βῆρον ἢ ψηφίδες κατὰ κυμάτων φερόμεναι καὶ χειμάρρου ³⁵ βευμάτων.

14. κέρα καὶ 17. ἐνενήκοντα 20. ἀντικίπτον 22. τινὶ 27. ἐπιπλέον 35. ψηφίδες

Ἡ τε γὰρ γενναιότης καὶ τὸ ἐν πολέμοις ἀήττητον ἢ τε φιλάνθρω-
 πία καὶ ἡμερότης καὶ τὸ μὴ πρὸς αὐτῶν εἶναι παριδεῖν τε καὶ ἀπώ-
 σασθαι ἰκέτας ἀνθρώπους ταύτου γένους καὶ τῆς αὐτῆς φωνῆς τε καὶ
 γλώττης, ἐλευθερίας ἀθλητὰς καὶ γενναίους προβόλους, ταῦτ' οὖν παρ'
 5 οὐδὲν ἐπειθὸν τὴν βαρβαρικὴν ὠμότητα τίθεσθαι καὶ διαπτύειν τὰς
 ἀπειλὰς καὶ δεδιτομένων καταγελαῖν, εἴτε γούν ἦττους αὐτοὺς τῶν
 βρβάρων ἤδεσαν ὄντας καὶ διὰ τοῦτο πεισομένους ἂν ὑπ' αὐτῶν ὄσα
 τοὺς ὡς κέντρα λακτιζοντας ἔδει, ὁμῶς ἀνθειλοντο τῆς τῶν ἰκετῶν
 σωτηρίας τὴν ἰδίαν οἱ πολῖται ζημίαν καὶ τῆς ἰκετοῦ θεοῦ θερα-
 φ. 118^β πείας οὐδὲν ἔθεντο πρότερον, μέγιστον ἂν εἴεν ἐξηγηνοχότες || καὶ σα-
 11 φέστατον δείγμα φιλάνθρωπίας τε καὶ μεγαλοψυχίας καὶ τελειώτατον
 ὄρον ἀγάπης σφᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τοὺς φίλους προέμενοι καὶ
 θάνατον εὐκλεᾶ ζωῆς εὐκλεοῦς ἀνθειλόμενοι. Εἴτ' ἀξιόμαχον ἰσχυρὸν
 περιβεβλημένοι καὶ κράτος ἐν μάχαις ἐπίστευον ἑαυτοῖς καὶ τῇ οἰκείᾳ
 15 ἀνδρείᾳ ὡς κούφως πᾶν οἶσοντες καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ῥαστώνης
 τὸν ἐπιόντα ἀγωνισόμενοι πόλεμον, πῶς οὐ διὰ παντὸς ἂν ἦκοιεν
 θαύματος καὶ εἰς ἔσχατον εἴεν ἀναδραμόντες ἀνδρείας καὶ γενναιό-
 τητος, οὕτως ὀλίγοι πρὸς τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ἀνταίροντες
 καὶ δεινὸν ἐντεῦθεν οὐδὲν οὐχ ὅσον οὐ προσδοκῶντες, ἀλλ' οὐδὲ
 20 πᾶσχοντες, τοῦ καιροῦ παραστάντος. Ἄσμενοι οὖν διὰ ταῦτα τοὺς
 πρόσφυγας ὑποδεδεγμένοι καὶ μεταδόντες ὄσων εἰκόε, τῆς τε πρὸς
 τὸ παρὸν ἀσφαλείας αὐτῶν προύνοήσαντο, εἴσω τειχῶν αὐτοὺς ποιη-
 σάμενοι, καὶ τῆς μετέπειτα σωτηρίας ἐφρόντισαν, καὶ ὅπως ἂν ἀσφα-
 λέστατα διὰ φίλων καὶ ἑλληνίδων βεδίξοιεν πόλεων, μηκέτι δεδιό-
 25 τες βαρβάρους καὶ τὸν ἐκεῖθεν ὑποκτεύοντες κίνδυνον, διεπράξαντο.
 Ὁ γούν αὐτοῖς καὶ Κλεάρχῳ ἄνω τε συναναβάς τῆς Ἀσίας καὶ πάλιν
 συνεπάνιων κατελθοῦσι Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ἀνὴρ οὐ σοφίαν μόνον
 καὶ λόγον εὐδόκιμος, ἀλλ' οὐδὲν ἦταν τὴν πολιτικὴν ἀριστος ἐπιστή-
 μην καὶ τὰ πολεμικὰ κράτιστος, στρατηγῶν μὲν αὐτῶν ἐν τῷ μέρει,
 30 τοῦ Κλεάρχου θανόντος, τὰ πλείω δ' ὁμῶς ὦν κατειργάσαντο ἔχων
 εἰς ἑαυτὸν ἀναφέρειν τὰς οἰκείας βουλὰς, οἷόν τις ἀρχῶν ἀρχόντων
 ὑπάρχων καὶ στρατηγὸς τῶν ἀγόντων, οὗτος τοίνυν, τὰ καθ' ἑαυτοῦς
 τε καὶ Κύρον σύγγραψαν καὶ τὴν στρατείαν ἐκείνην, τῆς ἡμετέρας
 φ. 149^α τὰ κάλλιστα μαρτυρεῖ, θαλάσσιόν τε καὶ ἑλληνίδα καὶ μόνην σφίσιν
 35 || ἀναφανείσαν φίλιον ὀνομάζων, ὥσανει βῶν καὶ διαμαρτυρόμενος

3 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). ταυτοῦ

7 (καὶ κατωτέρω). διαταῦτο

9 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). πολῖται

20 (καὶ κατωτέρω). διαταῦτα

ὡς ἐν οἰκουμένη τσαύτη καὶ τοσοῦτη γῆς μέρει, ἦν διήλθον καὶ
 δι' ἧς διόντες πολλὰ τὰ μὲν ἔπαθον, τὰ δ' ἔδρασαν, μόνην ἐλευθέραν
 καὶ κυρίαν ἑαυτῆς ἐθεάσαντο ταυτηνί, τῶν ἄλλων ἀπάντων δεδουλω-
 μένων. Τοὺς γὰρ βασιλέως ἐχθροὺς οὐκ ἦν οὐδέσι χρήσασθαι φίλοις
 τῶν πολὺν τινα λόγον ποιουμένων τοῦ βασιλέως. Ἄμα τε γὰρ ἂν αὐ-
 5 τοῖς ἦσαν φίλοι καὶ τοῦ βασιλέως ἐχθροί, ὥστε πρὶν πρὸς αὐτοὺς ἐπι-
 δεῖξασθαι τὰ τῶν φίλων πρὸς ἐκεῖνον ἀκήρυκτον ἐχρῆν πόλεμον ἀναρ-
 ρίψαι καὶ μάχην, τοῦτο δ' ἂν ὄσης εἴη δυνάμεως καὶ ὡς ἀνδρῶν
 ἐλευθέρων καὶ τὰς ψυχὰς ἀηττήτων οὐδεὶς ὅς ἀγνοεῖ. Δεξάμενοι γούν
 αὐτοὺς ἐπὶ τῆς αὐτῆς οἱ πατέρες ἡμῶν πόλεως καὶ τὴν Περσῶν ἔ-
 10 χθραν ἐν δευτέρῳ θέμενοι τῷ πρὸς αὐτοὺς γιγνομένου, μέχρι Σινώπης
 διαβῆναι ἐποίησαν, ἐκεῖσε καταγαγόντες αὐτοὺς, οὐ λοιπὸν ἦν οὐδὲν
 δέος οὐδ' ὑποψία περσικοῦ φόβου καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐπηρητημένων κιν-
 δύνων. Καίτοι, εἰ θαυμάζομεν Ἀθηναίους, Ἡρακλείδας οὐ μόνον ὑπο-
 δεξαμένους, Εὐρυσθέως ἐλάσαντος, ἀλλ' ἔς τε τὸ παρὸν μεταδόντας
 15 πολιτείας καὶ τῆς ἄλλης παραμυθίας καὶ, τοῦ καιροῦ παρασχόντος,
 εἰς τὴν γῆν τὴν πατρῶν καταγαγόντας καὶ τὴν ἐκ γένους καὶ πα-
 τρὸς αὐτοῖς προσήκουσαν ἀπιδόντας ἡγεμονίαν, πῶς ἂν τις οὐχὶ θαυ-
 μάσεται τὰ ἡμέτερα καὶ τὴν φιλάνθρωπιαν ὑμνήσει καὶ ζηλώσει τὴν
 γενναιότητα; Οὔτε γὰρ τῶν ἐκ Περσῶν ὑπεριδεῖν ἀπειλῶν τοσοῦτο
 20 δυναμένων, οὔτε τοῦ σφίσι συμφέροντος ἦν ἀμελήσαι, μὴ γενναιότητι
 καὶ φιλάνθρωπιᾳ διενεγκόντας. Ὅσον γούν ἐνός ἀνδρὸς Εὐρυσθέως
 καὶ γῆς ὀλίγης τυράννου μικρὰ δυναμένου τὰ Περσῶν ἔθνη δεινότερά
 τε καὶ φεδρωτέρα, τοσοῦτο μεῖζον ἐροῦμεν ἐξηγηνοχέαι || καὶ ἐναρ-
 φ. 149^β γέστερον πάντων ἀγαθῶν δείγμα τοὺς ἀνηρημένους τὸν πρὸς τοὺς
 25 δεινότερους τῶν ἀντιπάλων ἀγῶνα. Τὸ γὰρ τῶν πολεμίων εὐδόκιμον
 θατέροις, πάντως δὲ τοῖς νικῶσιν οὐκ ὀλίγα πρὸς εὐκλείαν συλλαμβά-
 νεται καὶ ἡ τῶν ἀνταγωνιστῶν γενναιότης ἐς δόξαν τοῖς κρατήσασσι
 φέρει. Ὡστε, εἴτ' οἴκοθεν ἡ πόλις ἡμῖν, μηδενὸς προδιδάξαντος, ἐπὶ
 τὰ τῶν πράξεων κάλλιστα τὴν ῥοπήν ἔσχε, τοσοῦτο διήνεγκεν, εἴτ'
 30 Ἀθηναίους καὶ τὰς αὐτῶν πράξεις ζηλοῦσα πρὸς τοῦθ' ὤρμησε,
 τοσοῦτον ὑπερεβάλετο. Οὕτως ἄνωθεν ἑλληνικοῦ τε φρονήματος ἔμ-
 πλεως ἦν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐτίμα, τὴν δουλείαν καὶ μέχρι τῆς κλή-
 σεως ὡς ἐνὸν ἀποστρεφόμενη καὶ δυσχεραίνουσα, ἐπεὶ τοι τὸ χεῖροσιν
 ἑαυτῶν ἀναγκάζεσθαι δουλεύειν τινὰς καὶ συνειδέναι σφίσι τὰς ψυχὰς
 35 πολλῶ κρείττασιν οὖσιν ἢ ὑφ' ὧν ἀρχονται τίνος οὐκ ἂν καταβάλοι
 ψυχὴν ἢ πῶς ἂν τις οὐ δεύτερα πάντα κακὰ θεῖτο καὶ πρὸς ἐν μόνον

ἀγωνίσαιτο τοῦτο, τῆς μεγίστης συμφορᾶς ταυτησὶν ἀπηλλάχθαι; Τὸν γὰρ ἐλεύθερον ἄνδρα καὶ πόλιν ἢ τοῖς ἀμείνοσιν ὑπέκειν ἀνάγκη καὶ δουλεύειν τοῖς κρείττοσιν, ἀγομένους ὑπ' ἐκείνων ἐπὶ τὰ σφίσι συμφέροντα καὶ ἐφ' ἅπερ οὐκ ἂν αὐτοὶ οἴκοθεν ἤχθησαν· αὐτὸς γὰρ δὴ νόμος ἀρχῆς ἀριστος καὶ δουλεία ἐλευθερία ἀντίρροπος, ἔστι δ' ὅτε καὶ κρείττων, ἔταν μὴ σφίσι τινὲς ἐξαρκοῖεν μηδὲ δύναιτο μηδενὸς παραδείξαντος ἐπικνεῖσθαι τῶν ἀρετῶν· ἢ τοῦτο οὐκ ἔχοντας αὐδὲ τοιούτων δεσποτῶν εὐποροῦντας ζῆν καθ' αὐτοὺς ὡς γ' ἐκ τῶν ἐνότων αἰρουμένου; τὰ βέλτιστα καὶ ἃ ἂν τις διὰ πάντων ἐλευθερίαν αὐταῖς μαρτυρήσειεν. Ἐπὶ δὴ τοιούτοις καὶ οἱ ἡμέτεροι σαλεύοντες λογισμοῖς καὶ ταῦτα προμελετῶντες, οὕτω τῶν τοιούτων ἐγένοντο λογισμῶν καὶ ταύτης τῆς δόξης, || ὡς τ' ἐφ' ὅσον μὲν ἐνήν καὶ ψυχᾶς καὶ σώματα διετέλεσαν ἐλεύθεροι ὄντες, μετ' ἐλευθερίας τῆς ὄντως πολιτευόμενοι καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς διοικοῦντες, μόγις δὲ ποτε καὶ τοῦτ' ἐπ' ὀλίγον ταῖς σώμασιν εἴξαντες, ταῖς ψυχαῖς οὐχ ὡμολόγησαν οὐδ' ἐγγύς, οὐδ' ἐδουλώθησαν τὰ φρονήματα τῷ μεγίστῳ ἐκυτῶν καὶ κυριωτάτῳ τὸ ἀρχικὸν τηροῦντες καὶ τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὸ διὰ πάντων ἐλεύθερον. Δυσὶν γὰρ δὴ τούτοις, σώμασι καὶ ψυχαῖς, δεδουλωμένων τῶν ἀνθρώπων ἀνθρώποις, τοὺς μὲν τὰς ψυχᾶς καταβεδλημένους καὶ γνῶμιας ταπεινωθέντας ἐλευθέρους οὐκ ἂν ὀνομάσαιμι, κἄν σώμασιν ἀρχοῖεν, τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν ὑτακαύοντας ἄλλων. Ἄν δὲ τις ἐς μὲν ὅσον ἐστὶν ἐφικτὸν ὑπερέχη ἐναντίων καὶ ἀμφοτέροις, ἀνάγκης δὲ συνωθούσης προδιδεῖν τὰ τῆς ἐλάττονος μοίρας ὑπὸ τοῦ σῶσαι τὸ κρείττον, τοῦτον τῷ ὄντι ἐλεύθερον οὐκ ἂν ἀσχυρολίμην ἀποφαινόμενος καὶ ἀρχεῖν, δουλείαν ὑποκρινόμενον, καὶ δεσπόζειν ἐν ᾧ δοκεῖ πρὸς ἄλλων τινῶν ἀρχεσθαι. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς τὸν μὲν γνῶμη ταπεινωθέντα καὶ σώματι δουλεύειν ἀνάγκη, ἅτε τοῦ μὲν ἐπομένου, τῆς δὲ ψυχῆς ἀγούσης ἐκ τρόπου παντὸς, τῇ δὲ τοῦ φρονήματος ἐμβριθεῖα καὶ τῷ ἀταπεινώτῳ τῆς γνώμης καὶ τὰ σώματα συνεξάιρεται καὶ συμμετέχει τῆς ἐλευθερίας πρὸς τε τὴν παρεστῶσαν ὥραν τοῦ χρόνου καὶ τῶν πραγμάτων διδόντων ἐς ὑπερον τελώτερον, ὡς ἔργοις αὐταῖς καὶ πράγμασιν οἱ ἡμέτεροι ἔδειξαν, οὐ μετὰ πολὺ ταῖς κοιναῖς δεσπόταις Ῥωμαίοις καὶ τῇ ἀρίστη καὶ δικαιοτάτῃ Ῥωμαίων προστεθέντες ἡγεμονία καὶ ἄσμενος ἐκείνων ἀπλλαγέντες οἷς πρότερον ὑπετάγησαν, Μιθριδάτου φημί καὶ τῶν ἐξ ἐκείνων παντικῶν βασιλέων.

20. ὀνομάσαιμι
32. μεταπολὺ

21. ὑτακαύοντες

22. μὲν ἐστίν

31. ἐσθότερον

Πρὸς γὰρ δὴ τούτους καὶ τοὺς ἐκ τούτου τοῦ γένους βασιλεῖς, || ἐπὶ μέγα ἡρμένους, ὡς οὐκ ἦν εἶ ἀντέχειν τὸ μὲν οἷς πολλὰ κεκμήκασιν πρότερον ἡγωνισμένοι πρὸς τε Πέρσας καὶ τοὺς ἄλλους βαρβάρους καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀπὸ Μιθριδάτου, τὸ δ' οἷς αὐτοὺς ἔπειτα εἰς μέγιστον ἐπιδεδωκότας συνειδὸν καὶ πολλῆς ἄλλης ἑλληνικῆς γῆς ἐπιλαβομένων, ἐσπέσαντο αὐτοῖς καὶ ὑπήκουον, ἀναξιοπαθεῦντες ὅμως καὶ ταῖς ψυχαῖς δυσχεραίνοντες καὶ ἀνάξιον κρίνοντες εἶσι σώμασι γαῶν, τῷ χείρονι ἑαυτῶν, οἷς μὴ χρεῶν ἔδει ὑπέκειν. Τῆν γὰρ ἐν Πόντῳ καὶ Γαλατίᾳ Μιθριδάτου τοῦ Ἀριοβαρζάνου ἡγεμονίαν, ταπεινήν ἐν τοῖς ἄνω καιροῖς οὖσαν ἀπὸ μικροῦ τέ τινος ἀρξασμένην, ὅμως ὑπέπτευεν ὁ τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων μέγιστος καὶ πρεσβύτατος Ἀντίγονος, ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἀσίας τοῦ πλείστου, ἐκ τε τῶν πραγμάτων αὐτῶν τεκμαιρόμενος ἐς ὅσον ὄγκου τε καὶ μεγέθους προθήσεται καὶ πόσης γῆς ἐπιλήψεται ἐκ τέ τινος ἐνυπνίου διαταραχθεὶς οὐ μετρίως. Νομίσας οὖν, Μιθριδάτου θανόντος, παραλύσεσθαι τε τὴν βασιλείαν αὐτῷ καὶ μέρος τῆς ἰδίας ἀρχῆς γενήσεσθαι τελώτερον, βουλήν βουλεύεται πονηράν μᾶλλον ἢ σοφὴν, ἀδόκητον αὐτῷ καὶ ἀφνίδιον ἐπιστῆσαι τὸν θάνατον. Ἐπεὶ δὴ ζύμμαχον ὄντα κἄν τοῖς φίλοις τελοῦντα καλῶς οὐκ εἶχεν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἀνελεῖν, εὐπρόσωπου μὴ δραξαμένῳ προφάσεως, δόλιφ μετελθεῖν αὐτὸν ἐδοκίμασε παρόντα τε καὶ κατὰ συμμαχίαν αὐτῷ συνεπόμενον, καὶ, τῷ υἱῷ Λημητρῷ τὸ ἀπόρρητον κοινωσάμενος, ἔρκοις αὐτὸν προκατεῖληψε παρ' ἑαυτῷ τηρεῖν ἀνέκφορον τὸ μυστήριον μηδενὶ τε τὸ παράπαν εἰπεῖν μηδὲ ἐν. Τὸν δὲ φίλῳ τε προκατεληγμένον τάνδρὸς καὶ ἅμα παθόντα τὴν ψυχὴν ὡς ἀδίκως πεισομένου τάνθρώπου εὔρειν ἔπως Μιθριδάτην τε ῥύσεται τοῦ κινδύνου καὶ κρείττων αὐτὸς ἐπιουρκίας φανήσεται, || τὰ ὁμωμοσμένα τηρήσας ὡς ἐνδὸν ἔμπεδα· ἀπολαθῶν γὰρ αὐτὸν κατὰ μόνας, ὡς ἐγεγόνεισαν καθ' αὐτοὺς, γράφει μὲν αὐτὸς κατὰ γῆς τῆς λόγχης τῷ στύρακι, ὀρώντος ἐκείνου, Φεῦγε, Μιθριδάτα, ὁ δ' εὐθύς συναισθόμενος ἀπέδρα τε νυκτὸς εἰς Καππαδοκίαν καὶ τὸν ἐπηρτημένον αὐτῷ διέφυγε κίνδυνον. Ἐκ τούτου τῆς τε φίλας Ἀντιγόνου ἀφίσταται καὶ διετέλει διάφορός τε ᾧν αὐτῷ καὶ πολέμιος καὶ τὴν ἀρχὴν ἑαυτοῦ οὐ συνέχων μόνον καὶ συντηρῶν, ἀλλὰ καὶ προσαύξων οὐ μικραῖς ταῖς προσθήκαις. Πολλῆς τε γὰρ καὶ ἀγαθῆς ἐκρά-

5. ἐπιδόντας ἐν τῷ κειμένῳ διαγεγραμμένον διὰ γραμμῆς κάτωθεν, ἐν δὲ τῇ φφ Γρ. ἐπιδεδωκότας 9. μίθριδάτου / . ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ φφ / . τοῦ ἀριοβαρζάνου 23. τοπαράπαν 24. μηδεέν

τησε χώρας καὶ πολλήν περιεβάλετο δύναμιν, πολλὰ τῶν τότε μὲν ὑπὸ Μακεδόνας, ὑπεροχὴν δὲ γενομένων ὑπὸ Ῥωμαίους τότε μὲν αὐτοὺς, ἔπειθ' οἱ μετ' ἐκείνου δουλώσαντες. Ἀσίαν τε γὰρ Ῥωμαίων καὶ Βιθυλίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ Παφλαγονίαν ἀφείλον ἤρχον τε Πόντου 5 τε καὶ Βρυσπόρου καὶ μέχρι τῶν ὑπὲρ τὴν Μαιώτιν ἀοικήτων, οὐδενὸς παρενοχλοῦντος. Ἐπεὶ δ' οὐδὲν αὐτοῖς ὠριζε τὴν πλεονεξίαν, ἀλλ' αἰεὶ τι ἐπικτώμενοι κάπῃ τῆς ἀντιπέρας ἠπείρου διέβησαν, Θράκην τε καὶ Μακεδονίαν ἐπὶ στρατῷ πολλῷ προσαγόμενοι καὶ μεγάλην συμπάσης τε θαλάσσης ἐπικρατοῦντες καὶ τὰς Κυκλάδας καταδου- 10 λούμενοι νήσουσ' καὶ τὴν Εὐβοίαν ἔχοντες ἤδη ἕκ τε Ἀθηνῶν ὀρμώμενοι, τὰ μέχρι τῆς Θετταλίας ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἀφίστων, ἠγειραν μὲν καθ' ἑαυτῶν τοὺς Ῥωμαίους, κατὰ δὲ τῆς οἰκείας ἤδη κεφαλῆς ἔγνωσαν πᾶν μηχανώμενοι, ἣ τε πλεονεξία προσαπώλεσεν αὐτοῖς καὶ τάρχατα, καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ζημιώσασα, ὥσπερ τοὺς ἐπὶ τόκοις 15 μεγάλοις δανειζοντας, καὶ εἰς τοῦναντίον αὐτοῖς ἢ ἐβούλοντο περιέστη τὰ πράγματα. Μάριος τε γὰρ καὶ μετ' ἐκείνου ὁ Σύλλας πολλάκις Μιθριδάτῃ τε τῷ ἀπὸ τοῦ πρώτου ὀγδόου καὶ ταῖς ἐκείνου συρρά- 20 φ. 151^β ξαντες στρατηγούσιν πόλεμον, ἢ οὐ τῆς εὐρωπαϊκῆς γῆς διεώσαντο μόνον, ἀλλὰ καὶ Λούκουλλος μετὰ τούτους τῶν Ἀσιανῶν ἔθνῶν αὐτὸν οὐκ ὀλίγα ἀφείλετο. Ἐπεὶ δὲ τὸ πεπρωμένον ἀπήτει καὶ ἡ μήτρα τὴν Ῥωμαίων ἠγεμονίαν ἠνάγκαζεν εἰς τὰ γῆς ἔσχατα ἐκτετάσθαι καὶ τούτοις ὠρίσθαι σχεδὸν πέρας, Πομπήιον Μάγνον ἀνέστησε, προθυμότερον μὲν τοῦ καθ' αὐτῶν ἡμμένον πολέμου, μετὰ λαμπροτέρας δὲ καὶ εὐδαιμονοστερέας τῆς τύχης ὀρμώμενον. Ὅς Μιθριδάτῃ συμβαλὼν 25 καὶ ἠττήσας, εἶτα φυγόντα μεταδιώκει, καὶ, μέχρι Κασπίων πυλῶν ἀνεληθὼν, κρατεῖ μὲν τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔθνῶν, Σύρων τε καὶ Κιλικίων καὶ Παφλαγόνων καὶ τῶν ἐν Μεσοποταμίᾳ τε καὶ Φοινίκῃ καὶ Παλαιστίνῃ κατῳκημένων καὶ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ, δουλοῖ δὲ Ῥωμαίοις Καππαδοκίαν, Μοισίαν, Κολχίδα, Ἰβηρίαν, Ἀλβανίαν, Ἀρμενίαν καὶ τὰ μέχρι Μαιώτιδος. Μιθριδάτῃ δ' οὐ τὴν ἀρχὴν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀφελόμενος, λαμπρὸς λαμπρῶς ἐπανήλθε τῷ δήμῳ Ῥωμαίων εὐφημίαις τε καὶ θριάμβοις καὶ πᾶσι τιμῶν κατα- 30 στεφόμενος εἶδεν. Ἐντεῦθεν ἡ ἡμετέρα ἄσμενός τε ἦν ἕκ πολλοῦ ἐπίδοξον εἶχεν ἐλευθερίας εἶδεν ἡμέραν, καὶ ταῖς οἰκουμένης δεσπόταις εὐθὺς προσχωρήσασα Ῥωμαίοις καὶ τῇ κείνων ἠγεμονίᾳ ἑαυτὴν τε 35

4. ἤρχον τε 29. ἀραβία κολχίδα ἕκ τοῦ κολχίδα 29-30. ἀρμενίαν 35. (καὶ κατωτέρω). κείνων

καὶ τοὺς ἰδίους τροφίμους ἐνέδωκε φέρουσα, πολλὰ μὲν συνησθέντας σφίσειν αὐτοῖς ἀνθ' ὧν τῆς βαρβαρικῆς ἐπιστάσις εὐτυχῶς ἀπηλλάγησαν, πολλήν δὲ τῷ ἐλευθερίῳ θεῷ χάριν ὁμολογῆσαντας τῆς ἐς τὸ κρεῖττον αὐτῶν τε καὶ τοῦ ξύμπαντος ἐπιδόσεως. Τὸ δ' ἦν Ῥωμαίοις 5 ὑποταγῆναι, ἑλληνικῆς τε γῆς οὐ μόνον ἠγεμονίᾳ ἀπάσης, ἀλλὰ καὶ μόνον ἀξίως καὶ ὄντως ἄρχουσι, κηδεμονικὴν τε καὶ ἢ πατρικὴν τὴν 6 φ. 152^α ἐς τοὺς ὑπηκόους ἐπιδεικνυμένοις εὐνοίαν καὶ τὸ κείνοις συμφέρον ἕκ παντός τρόπου μηχανώμενοις, ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς ἄρχοντος καὶ ἠγεμόνος τῷ ὄντι. Οὐ γὰρ δυνάμει γε μόνον καὶ περιουσίᾳ καὶ πλούτου καὶ στρατιᾶς κατεῖχον ὑπήκοα πάντα ἔθνη καὶ πᾶν γένος ἀνθρώ- 10 πων, ἀλλ' οὐδὲν ἴσταν τῷ τε νομίμως ἄρχειν καὶ δικαίως αὐτοὺς ἐπὶ γοντο καὶ οἷς ὡς πρὸς παῖδας πατήρ ὡς ἦπιος προσεφέροντο. Ἐντεῦθεν γὰρ αὐτοῖς καὶ παρκαμόνιμον τὸ τῆς ἀρχῆς διατετέλεκε γενόμενον πρόσχημα, ἅτε συνεχόμενόν τε εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ συνδούμενον, καὶ μόνον τοῦ χρόνου κρεῖττους ἐγένοντο, τοσοῦτου μὲν ἤδη τοῦ ἀπ' 15 ἐκείνου παραρρυέντος, οὐδὲν δ' αὐτοῖς τὴν τε εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἠγεμονίαν λυμνηναμένου, ἀλλ' ἄτρεπτόν τε καὶ ἀκίνητον σχοῦσιν, ἐφ' ἔσσαν εἰκόσ, τὸ κατὰ πάντων κράτος καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλείον. Οἷς πολλῆς γῆς καὶ πλειόνων ἔθνῶν ὀηλωθέντων τὸ μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον ἦν τὸ καὶ τὴν Ἑλλάδα τοὺς δεσπότας γνωρίσαι καὶ ζῆν 20 ὑπὸ τούτους ἐλέσθαι τοὺς ἀπανταχῇ γῆς τὴν Ἑλλήνων τιμῶντας φωνήν. Πατρικὴν τε γὰρ βασιλείαν καὶ νόμιμον καὶ σοφῶν ἐπιστάσιαν ἀνδρῶν πόσων οὐκ ἂν τις ἐλευθεριῶν ἄσμενος πρίαιτο: Ἐντεῦθεν Ῥωμαῖοι μὲν ἤρχον, ὑπήκουε δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα καὶ ἠγετο μετὰ γε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἀθηνῶν πόλεως καὶ μητρὸς Ἀττικῆς 25 καὶ σχῆμα μὲν εἶχον ὑπακουόντων, τιμῶν δ' εἵνεκα καὶ εὐνοίας καὶ ἡς ἐφύλαττόν εἰς αὐτοὺς αἰδοῦς οἱ σφῶν ἄρχοντες συνάρχοντες μᾶλλον ἐδείκνυντο, ὥσπερ τις νεώτερος ἀδελφῷ πρεσβυτέρῳ συμβασιλεύων ἦ, ἵνα φῶ τάληθέστερον, ὡς εὖ μὲν καὶ γνώσεώς τις καὶ φωνῆς ἦκων καὶ πείρας τῆς ἐς τὸν βίον, ἢ γῆρα δ' ἄλλως ἐξημβλωμένος τὸ δύνασθαι 30 φ. 152^β πράττειν ἀδελφῷ Ῥωμαλέῳ μὲν καὶ θαρροῦντι καὶ πολεμικῆς ἐπιστήμης ἱκανῶς ἔχοντι, δεομένῳ δὲ λόγων καὶ συμβουλίας συμπαρομαρτῶν τε καὶ συνεπόμενος. Τὴν τε γὰρ φωνὴν Ἑλλήσιν ἐς τὸ ἀκριβέστατόν τε καὶ καθαρῶτάταν ἐξησκημένην Ῥωμαῖοι ἠπίσταντο τὴν τε γνῶσιν καὶ φρόνησιν καὶ τὸ περιὸν τῆς σοφίας αὐτὰ τ' ἐδείκνυ τὰ πράγματα καὶ 35 ἕτα φθάσαντες διεπράξαντο, ὥστ' οὔτε βουλεύεσθαι συνετωτέρους ἄλ-

7. κείνοις 8. ἄπὲρ ἐστὶν 28. ὡς πρὸς 30. ἐξημβλωμένος 31. Ῥωμαλαίω

λους ἴδουσιν ὄντας ἢ μείζους τε καὶ καλλίους ἐξ ὧν ἐπραξάν ἀφορ-
 μὰς ἔχοντας, οὕτε, λόγον ἀποτείνειν δεῖσαν σοφόν τε καὶ πιθανόν, προ-
 ἡγον ἑτέρους, τῶν δευτερείων Ἑλληνας ἀξιοῦντες, ἀλλ' ὡς ἂν μόνους
 ἀξίους λόγοις κεκοσμημένους καὶ μόνους τὴν ἀνθρώπιον προσήκουσαν
 5 φωνὴν ἀφιέντας, ἅτε καὶ φύσει ἀνθρώπων ἦγοντας ἐπὶ πλείστον
 καὶ τῷ ὄντι λογικοῦς ὄντας αὐτοῦς, προῆγον τε τῶν ἄλλων ἀπάντων
 καὶ τιμῶν τῶν μεγίστων ἰξίου καὶ σφῶν αὐτῶν ὁμολογοῦντες αὐτοῦς
 τῷ παντὶ διαφέρειν γλωττάν τε τὴν αὐτῶν καὶ σοφίαν ἄγοντες περὶ
 πλείστου καὶ σπουδάζοντες ἕκαστος ἕστις αὐτὴν ἐξησκηκῶς ἀκριβέ-
 10 στερον φθάσει. Οὕτως ἦγον Ἑλληνες μᾶλλον τοὺς ἄγοντας ἢ ὑπ' αὐ-
 τῶν ἦγοντο, καὶ τοιοῦτον αὐτοῖς ἦν τὸ σχῆμα τῆς συμμαχίας.

Τούτῳ δὴ καὶ ἡ πόλις ἡμῖν τῷ τρόπῳ Ῥωμαίοις εἴξασα καὶ τῇ
 κείνων ἡγεμονίᾳ τῆς γινόμενης μὲν αὐτῇ τιμῆς τε καὶ θεραπείας ἐ-
 κείθεν ἀπήλασε, τὴν δὲ προσήκουσαν αὐθις αἰδῶ τε καὶ πίστιν καὶ
 15 εὐνοίαν αὐτῇ τοῖς ἀρχουσιν οὐ μόνον ἐφύλαττεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τότε τη-
 ροῦσα διατελεῖ ὑφ' οὗς εὐχετο τελέσει δεσπότης καὶ οὗς ἐξ ἀρχῆς ἐ-
 γνω οὐδενός τε || τῶν ἄλλων ἀλλάξασα καὶ διατελοῦσ' αὐτοῖς εὐνοῦς
 οὕσα τὸν πάντα αἰῶνα. Ἐνιαυτοὶ γὰρ ἤδη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις
 παρωχῆκεσαν χίλιοι Ῥωμαίοις ὑποταγείσης, καὶ πολλὰ μὲν ἐφυσαν
 20 ἐν τῷ μέσῳ, πλείω δὲ κέκρυπται, ἃ τῷ μακρῷ χρόνῳ προσήκειν ἔφη
 τις ἔργα, καὶ ὅπως ἀτρεπτος ἡ πόλις ἡμῖν οὕσα διαμένει καὶ ἀμετά-
 βλητος, οὗς ἡγεμόνος εἴλετο στέργουσα καὶ τὴν γινομένην αὐτοῖς
 ἀποδιδούσα πειθῶ. Καίτοι τὸ μὲν τῆς ἀρχῆς εἶδος μετεδλήθη Ῥω-
 μαίοις· δικτάτωρες γὰρ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις καὶ ὑπατοὶ καὶ γερουσία
 25 καὶ στρατηγοὶ τὰ Ῥωμαίων ἦγον καὶ ἔφερον, εἶτα μονάρχης αὐτῶν
 ἐπελάθετο καὶ τὸ βασιλείας εἶδος ἐς τὸν ὀπισθεν χρόνον παρέπεμψε,
 καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦ δήμου Ῥωμαίων καὶ τῶν αὐτοῖς ὑπηκόων
 ἐς τότε προΐσταται, μεταβάσης τῆς βασιλείας ἐς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν
 ἑφάν ἀπόμοιραν. Ἡ ἡμετέρα δ' ἐν πᾶσι τε τοῖς καιροῖς καὶ παντοί-
 30 αῖς μεταβολαῖς ἡ αὐτῇ πρὸς αὐτοῦς μένει, τὸ Ῥωμαίοις ὑπείκειν
 προῦργου παντός εἶναι κρίνουσα καὶ μόνους χρῆσθαι δεσπότης αὐ-
 τοῦς ἀξιοῦσα, δυοῖν τε τοῦτο τοῖν καλλίστοις ἐξέχουσα δεῖγμα τοῦ τε
 τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ μηδεμίαν ἑτέραν ἀξίαν εἶναι παραβεβλησθαι
 φιλανθρωπίας τε εἵνεκα καὶ ἡμερότητας. Οὐ γὰρ ἂν αὐτοῖς οὕτως
 35 εὐνόει τοῦ τε σφόδρα μέλειν αὐτῇ οἷς κρίνασα ὁμολογήσει καὶ ὑπ-
 ακούσει ἀνδρείας τε περιεῖναι καὶ βώμης, ὑφ' ὧν τοῖς μὲν ὡς ἀξίοις

5 (καὶ κατωτέρω) ἐπιπλείστον 6. προῆγον 8. γλωτταν τὲ 21. τίς
 29. πᾶσι τὲ 35. μέλλειν

ὑπείκε, πολλῶν δ' ἄλλων ἐθνῶν ἐπιόντων περιεγίγνετο, καὶ μάλιστα
 τῶν νῦν ἐπικρατούντων βαρβάρων, οἳ, τὰ κύκλῳ πάντα καταστρεψά-
 μενοι καὶ περὶ τὴν ἡμετέραν κατοκνημένοι, πολλάκις μὲν ἐπέβαλον, || φ. 152β
 τοσαυτάκις δὲ ἀπεκρούσθησαν, ὡς πέτρα τινὶ προσρήξαντες ἢ ὡς κάλυ
 βράχεντος ὑπανεχώρησαν. Καὶ κατὰ μὲν τῶν ἄλλων ἰσχυσαν πάντων, 5
 μόνῃ δὲ ἡ ἡμετέρα κρείττων τε ὤφθη καὶ πᾶσιν ἀνάλωτος, καὶ τὰ
 μὲν περὶ ποῦ τὰ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία καὶ ἕσα περὶ αὐτὸ τὸ Βυ-
 ζάντιον ὁμολόγησαν τοῖς βαρβάροις καὶ τὴν δουλείαν ἐδέξαντο καὶ
 Ῥωμαίων οὐ πολὺν πεποίητο λόγον, ἡμεῖς δ' ἐν ἐσχαιαῖς καὶ πρὸς
 αὐτοῖς τοῖς ἔροις καὶ πέρασι τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὄκνημένοι οὕτε τοὺς 10
 σφετέρους ἠρνήμεθα βασιλεῖς οὐθ' ὑφ' ἑτέρων, πολλὰ θυνηθέντων,
 ἠττήθημεν, ὡς ἂν πόρρω τε ζῶντες Ῥωμαίων καὶ ἡ καθ' αὐτοῦς ἀνευ
 τῆς ἐκείνων συμμαχίας ἀπειλημένοι καὶ διὰ τοῦτο ὄντες εὐκαταγώ-
 νιστοι ἢ τὴν ἐκείνων ἐξελόντες αἰδῶ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὡς ἂν πρὸς τε
 τοῖς αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἀγωνιζόμενοι, συνεπιρρωνόντων καὶ συμμαχοῦν- 15
 των, οὕτω τὴν τε πίστιν αὐτοῖς ἐτηρήσαμεν ἀκριφνῆ καὶ τὴν εὐνοίαν
 ἀνδρείας τε μέγα σημεῖον ἐξενηρόχαμεν. Οὗς γὰρ οὐκ Ἀσία, οὐ Συ-
 ρία, οὐκ Αἴγυπτος ἀντιβλέψαι δεδύνητο καὶ ὑφ' ὧν Παμφυλία καὶ
 Κιλικία καὶ Γαλατία δεδούλωτο καὶ οἷς τισὶ Καππαδοκία καὶ Ἀρμε-
 νία καὶ πᾶσα πόλις καὶ χώρα καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων ὑπεῖξαν, κατὰ 20
 μόνῃς οὗτοι τῆς ἡμετέρας οὐκ ἐναντιεύσαντο πόλεως, οὐδ' ἰσχυσαν καὶ
 ταύτην καταδουλώσασθαι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀφείλον Ῥωμαίων καὶ τοῦ-
 τοῖς τὴν ἐκείνων ἐμείωσαν δύναμιν· ἐῷ γὰρ εἰπεῖν ὡς καὶ τῶν Εὐρω-
 παίων ὑφ' ἑαυτοῦς τὰ πλείστα πεποίητο καὶ ἕσα νῦν οὐκ ἐν καιρῷ
 λέγειν· μόνῃς δὲ ταύτης τῆς ἡμετέρας ἠττήθησαν καὶ μόνῃν ἄλω- 25
 τον ἔγνωσαν οὕσαν.

Οὕτω δυνάμεώς τε περιουσία καὶ πίστεως τὴν ἡμετέραν κατακο-
 σμεῖ καὶ τῷ || κεφαλαίῳ καλλωπιζόμεθα τῶν καλῶν, ἀληθείᾳ καὶ γεν- φ. 154
 ναιότητι. Τῶν τε γὰρ νυνὶ κρατούντων οὕτω περιεγέμετο κἂν τοῖς
 ἀνωτέρω τούτων καιροῖς Πέρσαι τὸ κράτος ἔχοντες ἔτι πολλάκις μὲν 30
 ἐπειράθησαν, οὐδ' ἀπαξ δὲ κατ' αὐτῆς ἰσχυσαν. Τὴν γὰρ Κολχίδα καὶ
 Λαζικήν γῆν, ἧς πάλαι τε προσείχεν ἡ ἡμετέρα καὶ νῦν καθαρῶς ἀρ-
 χει, ὡς πάλαι τε σφῶν κατήκοος ἦν πεπυσμένοι καὶ ὡς μέγα σφίσι
 δουλωθεῖσαν αὐθις συντελέσειν τε καὶ συνδραμεῖσθαι πρὸς τὸ βράδῳ
 ἐντεῦθεν τὴν Ῥωμαίων γῆν ἄπασαν καταδραμεῖν καὶ ληίσασθαι αὐ- 35

2. καί | οἳ 13. διατοῦτο 18. παμφυλία 19-20. ἀρμενία 24. πᾶ-
 ποίητο 33. μέγα σφίσι
 ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΓ'

τοί τε εἰδότες καὶ ἄλλων ἀκούοντες. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸ Βυζάντιον
 ἔχσειν ἀπόρθητον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο αἰρήσειν, οὐδενὸς σφίσι ἀνιστα-
 τοῦτος, οὐδὲν ἔτι μὴ κατ' αὐτῆς ἐκίνησαν, καὶ σώμασι καὶ χρήμασι
 καὶ πλήθει στρατοῦ παρακινδυνεύοντες καὶ παραδαλλόμενοι ταῖς τε τῶν
 ὀρών δυσχωρίαις ταῖς τε στρατιώταις Ῥωμαίων, ἀπαντῶσιν ἐξ ὑπογυίου
 καὶ πειρωμένοις κωλύειν. Ἐπὶ γοῦν Ἰουστινίου τοῦ πρώτου Ῥωμαίων
 βασιλεύοντος Καβάδης ὁ Περσῶν βασιλεὺς Ἰδηρσί τε καὶ Γουργένη
 τῆ βασιλείᾳ τῶν Ἰδηρῶν ἐπιτρατεύσας μέχρι τε Λαζικῆς αὐτοὺς
 καταδιώκει φυγόντας καὶ εὖς Λαζικῆς ἔσχεν οὐ πολλῇ πόνῳ φρού-
 ρια, πρὸς αὐτοῖς εἰσιόντι ταῖς Λαζικῆς τε καὶ Ἰδηρίας ἔροις δεδομη-
 μένα. Χοσρόης τε ὁ Καβάδου, τὰ Ῥωμαίων Ἰουστινιανοῦ διευθύνον-
 τος, ἠπεύχετό τε προσωτέρω χωρεῖν καὶ σπουδῆν οὐ μικρὰν ἐποιεῖτο
 τὸ σύμπαν τε Λαζικῆς καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτήν, εἰ οἶόν τε, καταδου-
 λώσασθαι, ὡς τοῦτο ἦν αὐτῷ τῶν ἄθλων τὸ τελευταῖον καὶ τῆς ἀρχῆς
 ὁ ἔσχατος ὄρας, καὶ μεγάλῳ μὲν ἐξέδαλε πολλάκις στρατῷ, πλείῳ δὲ
 φ. 154^β παθῶν ἢ ἔδρασα, κακῶς κακῶς ἐκείθεν ἀπήλλαξεν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲν
 πλεον δυνήθεις ὅτι μὴ Πέτρην ἐλεῖν φρούριόν τι νεόδητον, Ἰουστι-
 νιανῷ τῆ βασιλείᾳ δομηθὲν, εἶτα μετὰ πολλῆς ἐκείθεν ἀπηλάθη ζημίας,
 πολλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς ἀποσπαλλόμενος τῶν Περσῶν, Ῥωμαίων τε καὶ
 20 τῶν ἡμετέρων ἀντικρουσάντων πατέρων καὶ τὴν σφοδρὰν αὐτῶν βίω-
 μην ἐπισχόντων σφοδρότερον. Ὡς τ' οὐχ ὅσον κακῶν ἀπαθῆς ἢ ἡμε-
 τέρα τετήρηται, οὐδ' ἄχρι Ῥιζαίου καὶ Ἀθηναίων αὐτῶν προελθεῖν τῶν
 Περσῶν δυνηθέντων, ἀλλ' οὐδ' ἐπ' ἐξουσίας αὐτοῖς πρὸς τὰ οἰκεία καὶ
 γῆν τὴν σφετέρην ἐπανελθεῖν συνεχώρησεν, ἐν κομιδῇ μὲν στεναῖς καὶ
 25 δυσόδοις ἀπειλημένοις χωρίοις, ἀξίαν δὲ δοῦσι δίκην Ῥωμαίοις ὧν
 πεπαρωγήκεσαν εἰς αὐτοὺς, τῆς σφίσι μὴ προσηκούσης ἐπιδατεύοντες
 γῆς καὶ ἀλλοτρίαν ἐπικτώμενοι δύναμιν.

Οὕτως αὐτῇ τῶν τε ἐναντίων εἴμαρτο περιγίνεσθαι καὶ μετὰ πολ-
 λοῦ τοῦ κρείττονος ἀπαλλάττειν, κρείττονι γινομένη τῶν πάντοθεν
 30 κατ' αὐτῆς ἐπιόντων. Αὐτῇ τε γὰρ καθ' αὐτὴν ἄμαχος ἦν καὶ ἀήτ-
 τητος οἷς ἠγωνίζετο, μηδενὸς συμμαχοῦντος, τῷ τ' ἐκ Βυζαντίου καὶ
 Ῥωμαίων στρατῷ κατὰ Περσῶν ἐνοχλοῦντων αὐτοῖς συμμαχοῦσα τοὺς
 μείζους τῶν ἀγῶνων καὶ κρείττους οἰκείον ἑαυτῇ ἄθλον πεποιήτο, ἡγου-
 μένη τε καὶ παραδεικνύσα καὶ τρόπους πολέμων καὶ τόπων εἰσόδους
 35 καὶ διόδους δυσχωριῶν, ὧν ἀκριβέστερον αὐτῇ πάντων πεπείρατο, ὡς

7. Ἰδηρσί τε 18. ἀπηλάθη διχρηθέντος εἶτα τοῦ ἀνωθεν λ 19. πολ-
 λούς τε ἀποβαλλόμενος 23. ἐπεξουσίας

ἂν τοῖς τε βαρβάροις ἕμορος οὖσα καὶ τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον πάλα
 γεγυμνασμένη. Ὡς θ' ὧν αὐτῇ, τε κατώρθου καὶ Ῥωμαῖοι ἐνίκων τῆν
 αἰτίαν αὐτῇ μόνῃ δικαίως ἂν ἀποφέροιτο ἢ καὶ τοῖς ἐντεῦθεν κοσμοῖτο
 στεφάνοις οὐχ ἔτι μόνον ἦρχε παντός ἀγαθοῦ καὶ παρεδείκνυ Ῥω-
 5 μαίοις ἅπερ οὐχ ἦσαν εἰδότες αὐτοῖ, ἀλλ' ὅτι κἀνταῦθα τοὺς ἀπαντα-
 χόθεν ὑποδεχομένη στρατιώτας Ῥωμαίων καὶ πολλὰ ταῖς ὁδοιπορίαις
 ταλαιπωρήσαντας ἀναπαύουσα τῶν τε ἐπιτηδείων μεταδίδουσα καὶ
 τῶν ἀναγκαίων ἀπάντων, ἀκμήτας αὐτοὺς ἐντεῦθεν ὡς ἐκ τινος ὀρμη-
 τηρίου καὶ ἐπιτειγίσματος, ἐπιθέσθαι τα ταῖς ἐχθροῖς ἐδίδου καὶ τὰ
 10 πλείω νικᾶν. Ἐδύνατο γὰρ εἴ τι τοῦτο μόνῃ τῶν ἄλλων ἢ ἡμετέρῃ, καὶ
 δυναμένη παντός μᾶλλον ἐδούλετο, τῶν ἄλλων τῶν μὲν ὠκνημένων ὡς
 πορρωτάτω πασῶν, ὡς τ' οὐδὲν ἦττω τὸν πόνον εἶναι τῆ Ῥωμαίων
 στρατῷ, μέχρις αὐτῶν ἰοῦσι τῶν πολεμίων προκατειργασμένοις τε τὰ
 σώματα καὶ τὴν δύναμιν εὐχειρώτοις διὰ ταῦτα κηστιαμένοις, τῶν
 δ' ἐγγύς μὲν κειμένων, τὰ ἴσα δ' οὐ δυναμένων οὔτε μαγέθει καὶ
 15 κατασκευῇ πόλεως οὔτ' ἀφθονίᾳ τῶν ἐπιτηδείων καὶ ἕσων ἀνθρωποι
 χρήζουσιν, ἐπ' ἀλλοτρίας οὐ διόντες μόνον, ἀλλὰ καὶ διατρέποντες.
 Ἐὶ δὴ κατορθοῦν μὲν οὐ μικρὸν οὐ μείζον ἐνι τῶν πολεμικῶν, μὴ
 πρότερον εὐ παρεσκευασμένους τὰ πάντα, πρὸς δὲ τὸ παρασκευάσθαι
 20 καλῶς ἢ πόλις ἡμῶν οὐχ ἄλλῃον Ῥωμαίοις παρ' ἐκάστους συνεδάλ-
 λητο τοὺς καιροὺς, πῶς οὐχὶ καὶ τῶν ἐκείνοις κατορθωθέντων προσ-
 ἔκει τῆ Τραπεζοῦντι καὶ διχῆ πλέκοιτο ταύτῃ τῶν ἐπαίνων ὁ στέφα-
 νος οἷς τε καθ' αὐτὴν διεγίνετο πάντων κρατοῦσα καὶ οἷς ἄλλοις
 ἐδίδου τὰς ἀφορμὰς τοῦ νικᾶν; Καὶ μὴν, εἰ μὲν ἐν μέσῃ τῇ Ῥω-
 25 μαίων ἀρχῇ κείμενοι κύκλῳ τε πόλεσι σφῶν ὑπηκόοις περιειλημμέ-
 νοι, περιημέν τε τῶν ἐχθρῶν καὶ ταῖς ἐξ ἀρχῆς δεσπόταις τὴν εὐνοίαν
 καθάραν ἐτηροῦμεν, οὔτ' ἂν ἡμῖν ἐπαίνων μεγαλῶν ἢ προσέκειν ἔφη,
 30 τίς ἂν, οὔθ' ὡς ἐπὶ μεγάλῳ τινι κατορθώματι δικαίως ἂν ἐφρονοῦμεν.
 Τῶν τε γὰρ κύκλῳ συντρεχόντων ἡμᾶς ἦν ἂν τὸ ἄθλον ἐν προδόλου
 τε μοίρῃ καθεστῶτων ἡμῖν καὶ τοὺς ἐπιόντας γενναίως ἀποκρουομέ-
 νων, ἡμῖν τ' ἂν οὐδὲ πολλὰ βουλομένοις εἶχε καλῶς ἀφίστασθαι, μὴ
 ἔχουσι δίοδον· νῦν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἦδη σχεδὸν τοῖς ἔροις Περσῶν καὶ Ῥω-
 35 μαίων λαχόντες τὴν οἰκίαν αὐτοῖ τε προσεβλήμενοι τῆς Ῥωμαίων
 γῆς ὅλης οὔτε πολλῶν καὶ πολλάκις ἐπιόντων ἠττήθημεν, ἀλλ' ὑφι-
 στάμεθα τὰς προσβολὰς γενναϊότατα, οὐ μόνον οὐδὲν ἄλλα πάσχον-

2. κατώρθου 4-5. Ῥωμαῖοις 6. στρατιώταις 14. ἀγαθῶν 25. κείμε-
 νοι ἐκ τοῦ κειμένων 26. περιημεν τε 28. τίς

τες, ἀλλὰ καὶ προσεργαζόμενοι τοὺς ἐχθροὺς, εἰς ἀφρόν τε καὶ τὸ μηδὲν διαλυομένους ὡς κύματα πέτραις προβλήσει προσάξαντα, οὕτε ῥάδιον ἔν βουλομένοις καὶ τοὺς ἄσμενος ἄν ἡμᾶς δεξομένους ἐπὶ ἴσῃ τε καὶ ὁμοίᾳ ἔχουσιν ἐγγυτάτω πρὸς ἀποστασίαν ἀπειδομεν
 5 ἢ γοῦν ἐννοῆσαι ποτ' ἐπήλθε τοῖς πατράσιν ἡμῶν. Καίτοι, εἰ πίστις ἐστὶν ἀνθρώπος καὶ ἀλήθεια καὶ τὸ ταῖς ἐξ ἀρχῆς δεδομένοις ἐμμένειν καὶ τὰ ὁμωμοσμένα τηρεῖν, οὕτως ἐπὶ πλείστον τῆς ἀνθρώπιου προσηκούσης ἀρετῆς οἱ ἡμέτεροι προκεχωρήκασαν πρόγονοι, εἴτε καὶ ἀνδρεία τὰ γένη κοσμεῖ καὶ γενναιότης προσήκει ψυχῆς ἀνθρωπι-
 10 ναις, οὕτω καὶ ταύτη τὸ συγκεχωρηκὸς εἶχον καὶ τὴν ἐντεῦθεν νίκην ἀναμφίδολον ἑαυτοῖς κατεστήσαντο. Πρὸς γὰρ δὴ τῷ ταῦτα δυνηθῆναι κατορθῶσαι, ἢ τοὺς ἐν μέσοις Ῥωμαίους ἐχρῆν, ἔτι καὶ μεῖζον ἐκείνων δεδύνηνται, μείναντες αὐτῶν ἀπαθέστεροι καὶ πιστότεροι. Ἰλάλλα μὲν γὰρ ἅπαντα περιεῖλον οἱ βάρβαροι καὶ τοὺς Ῥωμαίους
 15 ἀφείλοντο, τὰ μὲν ἐξαίρουσιν νόμῳ πολέμου, τοὺς δ' αὐτοὺς προσθεμένους καὶ σφᾶς ἐνδόντας δουλώσαντες, μόνῃ δὲ ἢ ἡμετέρᾳ ἐπεδίδου τε μᾶλλον καὶ ἠῦξανε καὶ τὸ καθ' αὐτὴν ἀμείωτον ἐτήρει τὴν Ῥω-
 20 μαίων ἡγεμονίαν, οὕτε πολέμου ἢ νόμῳ τῶν ἐχθρῶν ἠττηθεῖσα οὕτε τῶν ἐξ ἀρχῆς ἀγαθῶν λογισμῶν καταγνοῦσα καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους ὡς περ αὐτομολήσασα, ἀλλὰ μένουσα μὲν ἐφ' οἷς ἀπαξ ἐγνω μενετέον αὐτὴν, ταῖς δὲ κατὰ μικρὸν αὐξομέναις προσθήκαις ἀνθρώπων τε πλή-
 25 θει τῶν τε ἐκεῖ γεννωμένων τῶν τε ἄλλοθεν ἐπιγινομένων, οὕς πολλοὺς εἶναι ἀνάγκη, πολιορκουμένους μὲν πάντοθεν, εἰς αὐτὴν δ' ὡς εἰς ἀσφαλὲς κρησφύγετον καταφεύγοντας καὶ ἄλλως εὐρόντας τῶν αὐτῆς ἀγαθῶν καὶ οἷς τὸ ἐνοικοῦν τρέφει καὶ ἀναψύχει τεχνῶν τε
 30 καὶ ἐπιτηδευμάτων ἀσκήσει παντοίων, ὅσαι τε τῶν βναύσεων καὶ ὅσαι τῶν ἐλευθερίων ἀνδρῶν καὶ ψυχῶν, οὐ πρὸς χρεῖαν συντελοῦσαι μόνον ἀνθρώποις καὶ αὐτὸ τὸ συνίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν μετιόντα κοσμοῦσαι καὶ ἦθος καὶ ἀγωγὴν καὶ πολιτείας βελτίωσιν, ἔτι τε τειχῶν
 35 παραυξήσει καὶ περιουλίᾳ μειζόνων μὲν ἢ τὸ πρὶν, ἐχυρότητος δ' εἴνεκα καὶ πρὶν προσχόντων. Ἀπὴν γὰρ ὅπως οὐδὲν ἢ μᾶλλον ἦν οὐδὲν, ἢ μὴ τὸ μὲν ἤδη παρὸν ἦν αὐτῇ τῶν καλῶν, τὸ δ' ἐμελλε. Τὸ γὰρ πεπρωμένον αὐτῇ καὶ ἢ μοῖρα συνεφόρει πᾶν ἀγαθόν, τὰ μὲν ἤδη καὶ προδεικνύσα, πρὸς ἢ δ' αὐτὴν εὐτρεπίζουσα ὅσα μήπω παρῆναι
 40 τὸ τοῦ χρόνου συνεχώρει φερόμενον καὶ ἢ τοῦ μέλλοντος μέλησις. Καὶ γοῦν πολλὰ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ταττομένων καὶ ἢ ἄν οὐδεὶς ἤλ-

2. προσβλήσει Ἄλλ' ἴδε Ἰλιάδ. Β 396. 5. ἐννοῆσαι 6. ἐξαρχῆς 7 (κα κτωτέρω). ἐπιπλείστον 14 (καὶ κτωτέρω). 18. νόμου

πιστε παρήγαγέ τε καὶ ὡς ἂν οὐδεὶς οὐδ' ἂν ἠῦξαστο οὐχ ἔτι μὴ προσ-
 ἦκεν αὐτῇ μηδὲ τὰ προσόντα οἱ κάκεινα ἠνάγκαζον, ἀκόλουθὰ τε
 ὄντα καὶ οἷς φθάσασα ἔσχεν ἐπόμενά τε καὶ σύμφωνα, ἀλλ' ἔτι, πάν-
 των ἤδη σχεδὸν ἀπολωτότων τῶν τῆδε Ῥωμαίων, ταύτην οὐχ ὅσον
 περιγενέσθαι, ἀγαπητόν ἔν καὶ τοῦτο καὶ οὐκ ἂν ἐλαχίστης εὐδαιμονίας
 5 τεκμήριον, ἢ ἀλλὰ καπὶ τοσοῦτον ἀρθῆναι καὶ δόξης καὶ εὐτυχίας οὐδ'
 ἐλπῖσαι γοῦν εἶχεν ἀσφάλειαν' ἀλλ' ἢ συνέχουσ' αὐτὴν ἀνωθεν ἀγαθῇ
 τύχῃ τοῖς τε ἄλλοις κεκόσμηκέ τε καὶ τιμῶσα διατελεῖ τῶν τε ἐς δόξαν
 φερόντων τὸ μέγιστον ἐπέθηκε φέροντα καὶ βασιλείας αὐτῇ περιθε-
 μένη διάδημα καὶ ἀξίωμα, βασιλείαν αὐτὴν ἡμῖν ὡς πάλαι τοῖς πρά-
 10 γμασι καὶ οἷς διετελεῖ οὕτω ποιούσα, γοῦν καὶ τῇ κλήσει παρσκαυά-
 σασα λέγεσθαι. Ἔδει γὰρ δὴ τὴν τοσοῦτο πίστει καὶ δυνάμει διενεγ-
 κοῦσαν, ὡς μήτε βιασθεῖσαν μήτ' ἐθελοκκῆσασαν προσθέσθαι τοῖς ἐναν-
 τίοις αὐτῇ ἢ ἑαυτῇ καὶ τὰς ἄλλας τὸ καθ' αὐτὴν Ῥωμαίοις φυλάξ-
 15 σαν μὴ τῆς ἀρχῆς μόνον ταῖς βασιλεύσιν ἡμῖν ὑπερασπιστήν τε καὶ
 πρόδολον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ σώματος αὐτοῖς γεγονέναι, ἐν σωματοφυ-
 λάκων καθεστῶσαν αὐτοῖς μοῖρα. Εἴτε γὰρ εὐνοοῦσιν ἀνδράσι σφᾶς
 αὐτοὺς θαρρεῖν δεῖ τοὺς ἄρχοντας, οὕτω θαυμαστὰ πίστεως ἐν παντί
 τῷ χρόνῳ ἐξήνεγκε δείγματα, εἴτ' ἀνδρεία καὶ ῥώμη σωματῶν οὕτω
 20 οὐήνεγκε γενναιότητι, εἴτ' ἀμφοῖν, καὶ δυνάμει καὶ πίστει, οὐκ οἶδ' εἴ
 τις ἐς ἴσον ἔλθοι τῇ ἡμετέρᾳ. Βασιλείᾳ τε γοῦν ἐν αὐτῇ λαμπρῶς ὠ-
 κοδόμηται, καὶ κρατεῖν ἀντὶ τοῦ δουλεύειν ἠρέθη, καὶ βασιλέων δια-
 ὄχοι τῶν πάντα γενναίων ἡμᾶς κεκοσμήκασιν, αὐτοῦ τε τὸν πάντα
 25 χρόνον διατριβόντων ἐντεῦθεν τε κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐξιόντων καὶ ὡς
 ἡμᾶς αὐτοῖς ἐπαινόντων κἀντεῦθεν ἀρχόντων τῶν ὑπὸ χεῖρα καὶ βασι-
 λέων οὐχ οἷς ἂν τις καὶ προστρίψαιτο μῶμον οὐδὲ τῶν πάντα φιλο-
 σκωμμόνων. Κομνηνιάδαι γὰρ ἡμῖν οἱ δεσπότες καὶ βασιλεῖς καὶ τῆς
 τῶν Κομνηνῶν ῥίξης κάλλιστον ἔργος καὶ πρέμνος μάλα προσήκων
 30 ἢ τῇ ῥίξῃ καὶ οἷος ἂν γένοιτο πάνυ τοι συμβαίνων τῷ φύσαντι οὐκ ἀπὸ
 γένους μᾶλλον ἢ τοῦ τρόπου τῆς ἀρχῆς ἀξιοὶ καὶ τοῦ τῆς βασιλείας
 ὀνόματος. Τὸ τε γὰρ γένος αὐτοῖς καὶ σφόδρα τῷ τῆς ἀρχῆς ὄγκῳ
 συναδόν ἢ τε ἀρετῇ καὶ τῶν πράξεων ἢ λαμπρότητι οὐδέσι προσήκεν
 35 εἶμι μὴ βασιλεύσει καὶ δεσπότηται ἀνθρώπων, ὥστ' εἶναι καὶ τὸν τρόπον
 αὐτοῖς οἷον θαυμάζεσθαι τὸ τε γένος οὐκ ὀλίγα κοσμεῖν ἔχειν αὐτοῦς
 τε καὶ τοὺς σφῆσι δουλεύοντας, ὑφ' ὧν τῆς τε βασιλείας ἐκρίθησαν

2. προσόντά 24. ἐντεῦθεν τε 26-27. ἠελοσκωμόνων 28. κάλλιστος
 32. συναδόν

ἄξιοι καὶ τῷ δήμῳ Ῥωμαίων ἀσμένῳ τε ἀνερρήθησαν καὶ κριθέντες οὐκ ἔφθασαν τῶν ἐλπίδων τοὺς ἐλομένους, οὔτε μετὰ μελὸν παρέσχον αὐτῆς τῆς αἰρέσεως. Ἄνδρες γὰρ οὗτοι καὶ πρὸ τῆς βασιλείας τὰ βασιλείας πράττοντες ἄξιοι καὶ μήπω τὸ διάδημα περικείμενοι τῶν ἐν τῆ βέννη τε καὶ πορφύρῃ περιειλημμένων οὐδὲν διαφέροντες ἕσα γ' ἐς τὴν τῶν κοινῶν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν καὶ στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν καὶ πολέμους καὶ ἄθλα καὶ ἀγωνίσματα, μᾶλλον δ' αὐτοὶ ταῦτα διαχειριζόμενοι πάντα, καθευδόντων τῶν βασιλέων καὶ βαθῶν ὑπνον ὑπνούων καὶ τοὺς μὲν πόνους οἰκείους αὐτῶν, τὰ δ' ἄθλα τῶν βασιλέων ποιούμενοι, τὸν τε δῆμον τῆς ἑαυτῶν ἀνήψαν ἀγάπης, συνιόντας ὅστις ἀληθῆς ἐστὶ βασιλεὺς καὶ ὅτι προσήκει τὰ ἄθλα σφῶν τε αὐτῶν αὐτοὺς δικαιοδύτας βασιλεύειν τε καὶ προΐστασθαι ὡς μόνους ἀξίους, αὐτοὶ τε ὑπὲρ τε τοῦ γένους καὶ ὅπως μὴ παντελῶς ἀπώλωνται Ῥωμαίοις τὰ πράγματα τὴν ἡγεμονίαν ἐδέξαντο. Ἦδη γὰρ ἐπὶ γόνῳ τε ἔκλιναν καὶ παντελῶς ἐκεκμήκει τὰ τῆς εὐτυχίας τῷ γένει καὶ ὑπορρεῖν ἤρξατο καὶ ἐνδιδόναι τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς ἐκείθεν μεταβολαῖς, τῶν μὲν βασιλέων ἢ κατερραστῶνευμένον βίον βιούωντων, τῶν δ' ἐναντίων ἀγωνιζομένων καὶ ἀγρυπνούωντων. Ἀσίαν τε γὰρ κατέτρεχον οἱ βάρβαροι πᾶσαν καὶ τὰ ταύτης ἀδεῶς περιέκειρον κάλλι, μηδενὸς ἐμποδῶν ἰσταμένου, καὶ τὴν Συκυθῶν ἐρημίαν τὰ τῆδε πάντα πεποίητο, οὐδαμοῦ τὴν οἰκίαν πλεονεξίαν ὀρίζοντες, ἀλλ' ἐξῆς πάντα καταστρεφόμενοι μέχρις αὐτῆς Χαλκηδόνος καὶ τῆς ἀντιπέρας ἡπείρου τῆ Βυζαντίδι, πρὶν ἐπ' αὐτὴν καταδῆναι τὴν θάλασσαν τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φορᾶς οὐκ ἀνακοπτόμενοι. Ἐκ μὲν γὰρ Αἰγύπτου Σαρακηνοὶ, Τοῦρκοι δ' ἐξ αὐτῆς τῆς Περσίδος ὀρμώμενοι καὶ τῶν ἔτι κατωτέρω μερῶν, οἱ μὲν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ Παμφυλίαν, οἱ δὲ τὰ μετὰ τὸ πάντα μέχρις αὐτῆς Βιθυνίας ἐρημίᾳ τῆ τοῦ κωλύσοντος ὑποχείρια σφίσι καὶ δοῦλα πεποίητο, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Ῥωμαίων ἀπαγαγεῖν δοριάλωτον Ῥωμανὸν τὸν καὶ Διογένην ἐπικληθέντα, τὴν τε Εὐρώπην καὶ τὰ πρὸς ἡλίον εὐόνοντα πάντα λόγῳ μὲν εἶχον Ῥωμαῖοι, ἔργῳ δ' ἐκαρποῦντο. Σκύθαι καὶ Οὐνοὶ καὶ Πατζινάκων τινῶν ἔθνος καὶ οὐκ οἶδ' εἴ τινες ἄλλοι πάντοθεν ἐπιόντες καὶ Μυστῶν λείαν πάντα τιθέμενοι. Ῥωμαῖοι δὲ καὶ Ῥωμαίων οἱ βασιλεῖς μέχρι τοῦ περιθαλέσθαι πορφύραν καὶ τὸ διάδημα ἀναδῆσασθαι τῶν τε οἰκείων ἀπολαύειν ὀρέξεων τὴν βασιλείαν ὀρίζοντες τὰ τε χρήματα οὐκ εἰς δέον ἀνηλωχότες ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ ταμίεια σφίσι συνήλα-

σαν, ὧν πολλῶν δεῖ πολέμῳ καὶ ταῖς πολεμικαῖς πράγμασι. Τὰ τε τοῦ στρατοῦ καὶ λίαν αὐτοῖς εἶχε κακῶς, οὐδεμιᾶς ἀξιόμαχου στρατιᾶς εὐποροῦσιν, οὔτε πλήθει νικῶντων, οὔτε προὔχόντων ἀσκήσει. Εἰς τε γὰρ εὐάριθμήτους αὐτοῖς ἢ ὁ στρατὸς συνηλάθη, ἀσκήσεως τε ἕνεκα καὶ τῆς κατὰ πόλεμον ἐμπειρίας οὐδὲν αὐτοὺς γηπόνων ἀνδρῶν διαφέρειν ἢ τῶν βασιλέων τρυφή καὶ ῥαστώνη καὶ ὁ ἀνευμένος εἰργάσατο βίος. Ἐλπίς τε οὐν ἀγαθῶν ἦν οὐδεμία τῷ γένει, ἀλλὰ τὸν τε περὶ ψυχῆς ἔτρεχον ἤδη κάπλι ξυροῦ σφίσι εἰστήκει τὰ πράγματα καὶ ἔδει καθῆσθαι, τὸν τελευταῖον ἀναμένοντα δλεθρον. Ἀλλὰ θεός, ἀνωθεν ὑπερσχῶν χεῖρα καὶ λαβόμενος οἶκτον ἡμῶν, τοὺς τε Κομνηνιάδας ἡμῖν ἐδασίλευσε καὶ δι' αὐτῶν ἐπανήγαγεν αὐθις τῷ γένει τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν ἦτταν ἀνεμαχήσατο καὶ τὰ ἀπολωλότα πάλιν ἐπανεσώσατο, τότε μὲν εὐθύς Ἀλέξιον προβαλόμενος τὸν πάντ' ἀριστον καὶ γενναῖον, ἄθλον ἀρετῆς καὶ ὧν στρατηγῶν κατωρθῶκει τὴν βασιλείαν εὐράμενον, ἔπειτα δὲ τὴν ἐξ ἐκείνου χρυστὴν ὄντως σειρὰν ἐπιστήσας Ῥωμαίοις. Οἱ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Δημοσθένους καλῶς εἰρησθαι νομίσαντες, πάντα δεῖν ἄνδρα καὶ πᾶσαν πόλιν τὴν αἰτίαν εὐρόντας ὅθεν ἦττους ἑαυτῶν ἐγεγόνεισαν εἶτα βαδίσει τὴν ἐναντίαν ὡς οὕτως ἐπανακαλεσομένους τὴν ἦτταν, σχεψάμενοι τε τοὺς πρὸ αὐτῶν βασιλεύσαντας ἀντὶ τρυφῆς καὶ βλακείας ὀλίγης τὰ πάντα διειργασμένους, αὐτοὶ βίον ἐργατικὸν καὶ πιναρὸν ἀνελάβοντο καὶ σκηνήτην, ὀλίγα μὲν ταῖς πόλεσι, τὰ πλεῖστα δ' ἐπὶ στρατοπέδου καθεύδοντες καὶ τὸν πάντα βίον ἐπὶ πολέμου καὶ παρατάξεων διατετριφότες, ἐναγωνιὸν τε ζωὴν ἔζησαν καὶ τὴν πολιτείαν ὠρθωσαν ἤδη Ῥωμαίοις, τὸ πολέμιον ἅπαν περικαθήραντες, ἐκ τε Ἀσίας ἐκ τε Εὐρώπης αὐτοὺς ἀπήλασαν ὡς πορρωτάτω καὶ πολλὴν ἀνακωχὴν καὶ βαθεῖαν γαλήνην ἡμῖν ἐπορίσαντο, ἀνασωσάμενοι τε τὰ πράγματα καὶ πνεῦμα ζωῆς ἢ ὡς περ ἐμπεπνευκότες τοῖς πράγμασιν ἤδη νενεκρωμένοις καὶ τελέως ἀπεσθηκόσι.

Ταύτης δὴ τῆς πάντ' ἀρίστης καὶ γενναίας μὲν ῥίψης, γενναιοτέρων δὲ πρέμνων καὶ οἱ τὴν ἡμετέραν κοσμοῦντες ἡρτηνται βασιλεῖς καὶ πρὸς τοιοῦτους ἔχουσιν ἀναφέρειν προγόνους, οὕτω μὲν τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην ἀρίστους, οὕτω δὲ τὰ πολεμικὰ πάντων κρατίστους, οὕτω δὲ διὰ πάντων διήκοντας καὶ καλῶν ἀγαθῶν πάντων τὴν σφετέρην καταστησαμένους ψυχῆν. Ἀλέξιος μὲν γε καὶ ἡμῖν, ὁ πρῶτος τῆς γῆς ταυτησί βασιλεύσας, καὶ τοῦτο δὴ τὸ γλυκὺ πάντων ὄνομα καὶ ἡμῖν,

ὡς τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος, οὕτω δὴ καὶ πάντων κατήρξε καλῶν. Οὗτος υἱωνὸς μὲν ὑπῆρχεν Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλεύσαντος μὲν καὶ αὐτοῦ τῶν Ῥωμαίων, τὸ δ' οἰκεῖον ἀναφέροντος γένος οὐ καὶ ὁ πρῶτος Ἀλέξιος μέγας δὲ Κομνηνὸς κεκλημένος, οὐδὲν ἔττον καὶ τοῖς ἔργοις ἦν μέγας, οὐ μᾶλλον ὀνόματος ἢ τῆς τῶν Κομνηνῶν ἀρετῆς αὐτὸς τε κληρονόμος γενόμενος καὶ τοὺς ἐξ ἑαυτοῦ τοιοῦτους ἐτέρους ἡμῖν ἀναφήνας, ἀγαθοὺς ἐξ ἀγαθῶν καὶ ἐξ ἀρίστων ἀρίστους, πάντας βασιλικούς, πάντας τῷ γένει συμβαίνοντας, πάντας ἐκείνου τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ὁμοίας εἰκόνας, πάντας ἀλλήλοις ἐρίζοντες, ἀλλήλοις ἀμιλλωμένους ὅστις αὐτὸς φθάσει πλείω κατορθωκῶς ἀγαθὰ καὶ μεταδώσει τοῖς ὑπὸ χεῖρα. Τὴν τε γὰρ πόλιν ἡμῖν οὐ μικροῖς ἔργοις ἐπιτύξτησαν, ἀντ' ἀρχομένης ἀρχουσαν κατοστήσαντες καὶ ἀντὶ τοῦ δουλεύειν ἐτέρους πολλοὺς ἄλλους δουλώσασαν, σχῆμά τε μητροπόλεως πρὸς τὰ κύκλια πάντα καὶ τὴν σύμπασαν Λαζικὴν σχοῦσαν, τό τε ὑπήκοον ἐννόμου βασιλείας ἐπιστάσις καὶ πλήθει καὶ πλούτῳ καὶ τῇ κατὰ πολέμους ἢ ἀνδρείᾳ καὶ γενναιότητι βέλτιον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἀπειργάσαντο καὶ προήγαγον εἰς ἐπίδοσιν. Φιλοῦσι μὲν γὰρ αὐτοὺς οἷα παῖδας πατῆρ, οὐ μᾶλλον ἀρχόντων ἢ γονέων ἐπιδεικνύμενοι σπλάγγνα, φροντίζουσι δὲ τῆς αὐτῶν βελτιώσεως καὶ μᾶλλον ἢ παίδων γονεῖς, τὸ μὲν αὐτῶν τι κηδόμενοι, τὸ δὲ καὶ σφῶν αὐτῶν προνοούμενοι. Μᾶλλον γὰρ ἂν οἶονται καὶ καθκρώτερον βασιλεύσειν, ἂν ὡς ὅ τι βελτίστων κρατῶσι τῶν ἀρχομένων. Ἦσοῦτο γοῦν εὐνοίας ὅ τε δῆμος εἰσφέρει τοῖς βασιλευσῖν οἳ τε τῶν ἐν τέλει, μὴ καταψευδόμενοι τοῦ ὀνόματος, ὅσον οὐκ οἶδ' εἰ παῖδες πατρῶσι, ἀνθ' ὧν οὐθ' ἡμῖν οἳ κρατοῦντες ἠλλάξαντο τὸ ὑπήκοον, ὡς ἂν ἡμῶν καταγνόντες, ὅτι μὴ μᾶλλον σφίσι προσάξουσιν τὴν ἀρχὴν, ἐντεθεὶν τὰ βάρβαρα γένη φοβοῦντες, οὐθ' ἡμεῖς ἠλλαξάμεθα τοὺς δεσπότης, ἐτέρους ἐπιζητήσαντες ὡς ἂν ἀχθεσθέντες αὐτοῖς. Ἀλλὰ τὸ Κομνηνῶν γένος καὶ οἳ ἐξ αὐτῶν ἡμῶν ἀρχουσι χρόνον ἤδη τοσοῦτον καὶ τσαύτης διαδοχῆς παρελθούσης, ὃ μόνον αὐτῶν ἴδιον καὶ οὐκ ἄλλῃ τῷ προσῆκον εὖροι τις ἂν ἐξετάζων. Τοὺς γὰρ ἐν ἀπάσῃ τῇ γῇ καὶ πάσαις πόλεσιν ἀρχοντας μέχρι τετάρτης ἢ πέμπτης γενεᾶς προϊόντας ἕτερον διαδέχεται γένος, καὶ τοῦτο πάλιν πάσχει ταῦτά καὶ πρὸς ἄλλους τὴν ἀρχὴν παραπέμπει καὶ οὕτως ἀεὶ, καὶ οὐκ ἔστιν εὐρεῖν γένος οὐδὲν οὐκ ἀρχόντων, οὐ τυράννων, οὐ βασιλέων μέχρι παντὸς ἐπὶ ταῦτο παραμεῖναν. Οἳ δ' ἡμέτεροι δεσπότης καὶ βασιλεῖς καὶν τούτῳ

καλῶς ποιῶντες τῶν ἄλλων ἐκράτησαν, καὶ ἦς ἀπαξ ἐλάδοντο γῆς καὶ βασιλείας ἐπέδησαν, ταύτης οὐ χρόνος, οὐ τύχη, οὐ πραγμάτων μεταβολαὶ τούτους ἀπήγαγον, ἀλλ' ὡς περ ἀθάνατοι ἀρχόντες διακονίζουσιν ἡμῖν οἳ αὐτοὶ καὶ ταῦτο γένους ὄντες καὶ αἵματος, ἢ παῖς πατέρα διαδεχόμενοι καὶ τὴν οἰκείαν ἕκαστος ἡγεμονίαν κρατύνοντες. Ἔτι δὲ δὴ καὶ τοῦ λοιποῦ τοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι δεσπότης καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν βασιλεύεσθαι, καὶ συνέχοις αὐτὸς ἀνωθεν, θεῶ ἡγεμόνις, τὸ γένος τῶν βασιλέων καὶ ἰθύνουσι μὲν τὴν βασιλείαν αὐτοῖς, εὐ δὲ τὰ ἡμέτερα διαθείης καὶ δι' ἀλλήλων ἀλλήλους κρατύνουσι, τῇ τε πόλει τοὺς βασιλεῖς καὶ τοῖς βασιλευσῖν τὴν πόλιν τε καὶ τὸ γένος ἡμῖν.

Ἐπὶ δὴ ταυτῇ βασιλείᾳ καὶ τοιοῦτοις ἀρχουσιν ἢ πόλις ἡμῖν ὀρθομένη ἑαυτῆς τε βελτίων γεγένηται καὶ συμφώνως τοῖς πρὶν εὐτυχήμασιν τοὺς τε τῆς ἀρχῆς ἔργους τῷ τε περιβολῇ τῶν τειχῶν καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς νεῶν τε καὶ οἰκημάτων καὶ ἀγορῶν καὶ πάσης τῆς τῆδε φιλοτιμίας, τῷ τε τῶν πολιτῶν πλήθει καὶ πλούτῳ καὶ εὐδαιμονίᾳ ὑπερεβάλετο ἑαυτῇ, τοῦναντίον παθοῦσα ἢ τῶν πόλεων αἰ πολλὰ. Αἰ μὲν γ' εὐτυχῆσασιν πρῶτα, εἶτα τῆς ἐναντίας τύχης πειρῶνται, καὶ παρακμάζει σφίσι τὰ τῆς αὐξήσεως, ἢ δ' ἀπὸ ταπεινοῦ καὶ μικροῦ τὸ πρῶτον ἡργμένη οὐ κάμνει προκόπτουσα οὐδ' ἐπιδιδούσα.

Ὅντος γοῦν αὐτῇ τὰ πρῶτα τοῦ περιδόλου στενοῦ, καὶ δεύτερος περιήχθη, καὶ προσεσκεύασται τρίτος, καὶ πρὸς μέγα μέτρον ἡμῖν τὰ τῶν τειχῶν παρατέτακται. Τὴν γὰρ νῦν μὲν ἀκρόπολιν, πάλαι δὲ πόλιν, εἰσόδους παρεχομένην διττάς, τὴν μὲν ἀπάγουσαν ἔξω τε καὶ ὡς πρὸς τὴν ἠπειρον, θατέραν δ' ἐκ τοῦ πρὸς θάλατταν αὐτῆς μέρους προσαυξῆσαι θελήσαντες οἳ πετῆρες ἡμῖν, οὐ κύκλιω περιέλαβον ἀπκασαν, ὡς εἴσω τοῦ δευτέρου τείχους ὄλην ποιήσασθαι ἀλλ' ἐπεὶ κατιέναι μέχρις ἐς θάλασσαν ἦν αὐτοῖς προὔργου μετὰ γε τοῦ τὸν περιδόλον παραυξῆσαι, τὴν μὲν ἐς μεσημβρίαν καὶ ἔξω βλέπουσαν πύλιν ἀφείσαν ἔξω πάλιν αὐτῆς εἶναι, ἢ τὸ δὲ γε πρὸς θάλασσαν αὐτῆς μέρους ἀπολαβόντες ἀπὸ τε τῶν γωνιῶν ἑκατέρως ἡργμένοι, τείχη τε παρέτειναν ἑκατέρωθεν ἕτερον πολλάκις τὸ μήκος τοσοῦτον ὅσον τὸ τῆς ἀκροπόλεως ὄλης, εἴθ' ἑτέρα πλευρᾷ ἐγκαρσίῳ ταυτὰ τε συνῆψαν ἀλλήλοις καὶ τὸν ἐντὸς ἅπαντα τόπον τοῦ λοιποῦ καὶ πρὸς τῷ ἀγιαλῷ διωρίσαντο, καὶ πύλιν μὲν παρ' ἑκατέρω μιᾷ ἀνεπέτασαν, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς θάλατταν αὐθις ἑτέρα, περὶ ἣν, ἐπεὶ περ ὁ τῆδε φέρων

χωρος ὁμαλὸς καὶ ἐπίπεδος, οὔτε περιειργάσαντο, οὔτ' ἐπολυπραγμό-
νησαν. Περὶ δὲ τὰς παρ' ἑκατέρας πύλας καὶ πολὺν κατεβάλλοντο πό-
νον καὶ οἶον ἂν ἀξιὸν διηγήσασθαι. Οἱ γὰρ ἄνωθεν κατιόντες παρ' ἑ-
κάτερα φάραγγες, ἐνταῦθα βαθυνόμενοι τε καὶ τραχυνόμενοι μάλλον,
5 οὔτ' ἀνθρώποις εὐζώνοις, οὔτε πολλῶ μάλλον βουσίην ἢ ζεύγεσιν ἢ
φορτηγαῖς ζώοις βράδιαν παρῆχον τὴν εἰσοδοῦ. Ἔδει δὴ καθομαλι-
σθῆναι τὴν φάραγγα καὶ τὸν κρημνώδη χωρὸν ἴσον τε καὶ ἐπίπεδον
γεγενῆσθαι καὶ τὴν ὁδὸν εὐθεῖαν ἀπ' αὐτῶν τῶν πυλῶν μέχρις ἐς γῆν
τὴν ἀντιπέρας αὐτῆν. Ἀπ' αὐτῶν γοῦν τῶν μυχαιτάτων ἠργμένοι
10 τοῦ φάραγγος ἀνέστησαν πάχει διαφέροντα τείχη καὶ εἰς ὕψος ἀνή-
γαγον, μέχρις αὐτῶν τε τῶν πυλῶν φθάνοντα καὶ τῆς ἀντιπέρας τῶν
ὀχθῶν ἑκατέρας. Καὶ τὰ τείχη διττά παρ' ἑκατέρα, τὸ μὲν ἀπ' αὐ-
τῶν πυλῶν ἐς αὐτὸ τὸ ποτάμιον βεῦμα, ὃ τοὺς φάραγγας δίεισι, τὸ δ'
ἀπ' ἑκατέρας ὀχθῆς ἐς αὐτὸ τὸ βεῦμα, τὸ δὲ τούτοις ἀμφοῖν μεταξὺ
15 χάος τε καὶ κρημνὸς ὑπολέλειπται καὶ οὐκ ἔστι διελθεῖν οὔτ' ἐξιόντα
τῆς πόλεως οὔτ' ἐξιόντα, ἀφαιρειθέντος τοῦ ζεύγματος καὶ τοῦ ἐπικει-
μένου ξυλίνου γεφυρώματος. Τοῦ γὰρ ἀσφαλοῦς προνοούμενοι παρ'
αὐταῖς τε ταῖς ὀχθῆσι πύργους ἀνήγειραν, ὅθεν ἂν τοῖς πολεμίοις τὰς
εἰσοδοὺς ἀποτεριχίζοιεν, ἥ καὶ τὰ γεφυρώματ' αὐτὰ ὑπέθεσαν ξύλινα, ὡς
20 ἂν, ἐν τῷ παρισταμένῳ τῆς χρείας βράδιως αἰρόμενα, ἀδατον ταῖς
ἐναντίοις τὴν εἰσοδοῦ καταλίποιν. Ἐπεὶ δ' αὐξομένης αἰὲ καὶ τῆς εἰ-
ληχῆ μοίρας ἐπὶ τὸ βέλτιον τε καὶ μείζον ἀγούσης αὐτῆν ἔδει τὸν τε
περίβολον ἐκτετάσθαι καὶ ἀκριβῶς γενέσθαι θαλάττιον, τῶν κυμάτων
αὐτῆς περικλυζόντων τὰ τείχη, ἐν ὑστέρῳ καιροῦ καὶ τοῦτο δὴ προσ-
25 εγένετο. Ἐκ γοῦν τοῦ πρὸς δυσμᾶς φέροντος ἠργμένοι, οὗ τὸν πύρ-
γον ἐπ' αὐτῇ δεδομῆσθαι τῇ εἰσοδῷ προέφημεν καὶ τὴν ἐνταῦθα φά-
ραγγα εἰσω ποιησάμενοι πᾶσαν καὶ πολὺ παρεξιόντες μέχρι τὰ θα-
λάσσης κατήλθον αὐτῆς, τῶν κυμάτων αὐτῶν ἐπιβάντες, καὶ, περι-
γαγόντες τὸ τεῖχος, εἰς αὐτὸ γε τὸ πρὸς ἔω τῆς πόλεως μέρος προσ-
30 ἐνήρμοσαν φέροντες, τῆς τε προειρημένης ὀλίγῳ κάτωθεν πόλεως εἰσω
τε τῆς ἐνταῦθα φάραγγος πάσης τοσοῦτῳ μείζον τοῦ δευτέρου περι-
βαλλόμενοι τεῖχος, ὅσῳ τοῦτο διαφέρει τοῦ πρώτου, πύλαις τε καὶ πυ-
λίσιν ἀναπεπταμένον παντοδαπαῖς καὶ πανταχοῦ φέρον πολλαῖς ταῖς
αὐταῖς τοῦ τε μεγέθους πρὸς λόγον ὃ περιβέβληται καὶ τοῦ πλήθους
35 τῶν ἐνοικούντων. Ἐς αὐτὴν τε γὰρ θάλατταν δυοὶ καὶ τρισὶν ἀνέφυγε

3-5. οἱ . . . φάραγγες . . . βαθυνόμενοι . . . τραχυνόμενοι. Ἴδε καὶ κατω-
τέρω στ. 10 καὶ 18. Ἄλλ' ἴδε καὶ θηλυκὸν τὸ φάραγγ' ἐνταῦθα ἐν στ. 7, 26 καὶ 31.

πύλαις καὶ αὐτὰ παρ' ἑκάτερα ταῖς ἴσαις καὶ πλείοσιν εἰσιέναι παρέχε-
ται, ὥστε διπλοῦν ἀνθ' ἀπλοῦ τὸν περίβολον ἡμῖν εἶναι καὶ τὰ ἴσα
πολλαῖς ἄλλαις μεγέθους εἶνεκα δύνασθαι.

Τοσοῦτου δὲ πικρὸς ὄντος τοῦ περιβόλου καὶ τοσοῦτον περιέχοντος
χωρὸν ἐντὸς, ὅμως οὐδὲν ἦττον τὸ τῆς πόλεως πλῆθος στεναχωρεῖται 5
καὶ κρείττον ἢ κατὰ τὴν πόλιν ὑπάρχον εὐρίσκεται. Τὸ τε γοῦν πλεῖ-
στον ἐκτὸς παρ' ἑκάτερα κέχυται καὶ οὐδ' ὀφθαλμοῖς ὀρίζεται τὸ τῶν
οἰκιῶν πλῆθος, ὅσαι πρὸς τε τὴν ἔω ἥ καὶ τὴν ἐς δυσμᾶς φέρον δεδο- φ. 101^α
μημέναι προκαστείων τε τῇ πόλει φέρουσι λόγον, καὶ οὗ· ὁ περίβολος
οὐ χωρεῖ δεχόμεναι ἀναπύουσι λειμῶνές τε καὶ παράδεισοι καὶ δέν- 10
δρα παντοδαπὰ καρποῖς βρῖθοντα, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐλαιῶν πλῆθος ὡς-
περ τι συνηρεφές ἄλλος τὸν τῆδε πάντα χωρὸν σκιάζοντα, προκεχυ-
μένα τῆς πόλεως, τοὺς τ' ἐξιόντας μετὰ πολλῆς παραπέμπει τῆς ἡ-
δονῆς καὶ πυκνὰ τοὺς τῶν ἐξιόντων ὀφθαλμοῦς ἐπιστρέφει· τε πρὸς
αὐτὰ καὶ οἶον ἐπιλαθῆσθαι τῆς προκειμένης ὁδοῦ περὶθοντα, ἔλους 15
πρὸς τε θαῦμα τοῦ ἐαυτῶν κάλλους ἀπάγει, καὶ πεδητῶν τρόπον αὐ-
τοῦ πάντας κατέχει, ἐμπόριόν τε καὶ ἀγορὰ πᾶσα καὶ κάπηλοι πάν-
τες ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ταῦτα πάντα τὸ πρὸς ἔω μέρος αὐτῆς φέρει,
ἀπ' αὐτῶν μὲν ἀρχόμενα τῶν τειχῶν, ἀπιόντα δ' ἐς μῆκος ὅσον ἐνήην
πλεῖστον οὐκ ἀπ' εὐθείας μόνον, ἀλλὰ πῆ καὶ κάμπτοντα πολλαχοῦ 20
καὶ παρεκδρομᾶς οὐκ ὀλίγας ποιούμενα. Παρ' ἑκάτερα δὲ ἐργαστήριά
τε δεδομηται πάμπολλα καὶ γέροα τῶν ἐργαστηρίων ἐξέχει καὶ ἄν-
δρες ἐργάται καθήμενοι ἐμπορεύονται τὰ τιμιώτατά τε καὶ κάλλιστα
πιπράσκοντες καὶ ὠνούμενοι καὶ ὅσα ἢ πᾶσα γῆ φέρει. Ἐπεὶ δ' ἐπιτη-
δεύματα πάντα καὶ τέχναις παντοίας, ὅσαι τε βάνουσαι ὅσαι τε ἄπυ- 25
ροι, καὶ ὄλων ὄσων ἀνθρώποις οὐ πρὸς ζωὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς
διαγωγὴν δεῖ, πάσας ἂν εὐροῖς ἐνταῦθα καὶ οἶας οὐκ ἄλλοθε γῆς, ὥστε
τὸ τῶν τεχνιτῶν ἡμῖν πλῆθος ἀντ' ἄλλης εἶναι πληρώματος πόλεως.
Πλήθει γοῦν ἡμῖν ἢ ἀγορὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπόριον οὐ τῆδε ἢ τῆδε
τῶν πασῶν ἡμερῶν, οὐδὲ τῷδε ἢ τῷδε μέρει ἡμέρας καὶ ὥρας ὁποιασ- 30
οῦν, ἀλλὰ πάσαις μὲν ἡμέραις ἐνιαυτοῦ, πάσαις δὲ ὥραις ἡμέρας,
ἥ σύμμικτον αἰὲ φέρουσα πλῆθος καὶ μόλις χωροῦσα τοῦς διόντας. φ. 101^β
Τὸ τε γὰρ ξενικὸν οὐκ ὀλίγον ἐνταῦθα καὶ ὅσον κατ' ἐμπορίαν τῇ
ἡμετέρᾳ συμμίγνυσιν οἷ τε πολιταὶ τῷ τῆς πόλεως μεγέθει συμβαί-
νοντες καὶ οἱ αὐτὸ τοῦτο ἔμποροι, οὗς οὐκ ἐνὶ μῆ ἀγοράζειν αἰὲ, 35
ἀρκοῦντες τὴν ἀγορὰν πλήθειν ἀνθρώπων παιεῖν, ὥστε τριχῆ τὸ πλῆ-

10. λειμῶνες τε 11-12. ὡςπερ τι 22. γέροα 25-26. ἄπυροι ἐκ τοῦ ἄπειροι

θος ἐνταῦθα συρρεῖν, αὐτῶν τε τῶν ἐπηλύδων καὶ ὅσοι κατ' ἐμπορίαν
 ἴσιν ἐνταῦθα διατριβόντων ἀεὶ, τῶν τ' ἐγχωρίων, τῶν μὲν διὰ παντός
 ἐπιχωρικῶν αὐτοῦ, ὡς ἂν τούτου τοῦ ἐπιτηδεύματος ὄντων, τῶν
 δ' οὐδ' αὐτῶν διὰ τὴν χρείαν ἀπόντων ἐκείθεν. Ὡστε τῆ τε πλήθει
 5 τῶν ἀγοραζόντων τῆ τε μέτρῳ τοῦ τόπου, ὃν ἡμῖν ἡ ἀγορὰ περιλαμ-
 βάνει καὶ ἐς ὅσον ἐκτέταται, κατ' οὐδὲν εὐθηνουμένης ὄλης λείπε-
 ται πόλεως.

Ἄλλὰ μὴν οἰκιῶν πλήθη καὶ κάλλη αἷς ἄμφω ταῦτα χορηγεῖ δα-
 φιλῶς ἢ τε τῶν παρ' ἡμῖν τεκτόνων σοφία, αἷς μόνοις ἂν τις ἔφη
 10 προσήκειν τὸ Σοφὸς ἤραρε τέκτων, οὕτως ἐς τὰ κριδῆς τουτουὶ τοῦ
 ἐπιτηδεύματος ἦκον, ἢ τε παρὰ τῶν ὄρων φορὰ, παρεχομένων ὑλοτο-
 μεῖν δαφιλῶς ὕλην παντοίαν τε καὶ ποικίλην καὶ οἶαν οὐκ ἄλλαθι, ταῦτα
 μὲν οὖν ἐλάω καὶ γὰρ ἔχει τις ἂν τοῖς ὁμοίοις καυχῆσασθαι· αὐτῶν
 γε μὴν τῶν βασιλείων πέρι, τρυφήν ἀνακτορικὴν καὶ πολλὴν ἐνδεικνυ-
 15 μένων ἀδρότητα, καὶ μὴ δύναιτο λόγος ἱκανῶς περὶ αὐτῆς, μικρὰ
 ἄττα διαληψόμεθα ὅμως καὶ ὅσον ἐνδείξασθαι φασὶν ἐκ τοῦ κρασπέ-
 δου θαιμάτιον. Ἰὰ γὰρ δὴ τῶν βασιλέων οἰκήματα ἐν αὐτῇ μὲν ἴδρυ-
 ται τῆ νῦν ἀκροπόλει, αὐτὰ δ' ἐστὶν οὐδὲν ἥττον ἀκρόπολις τοίχων
 τε ὀχυρότητι καὶ ποικίλῃ κατασκευῆς καὶ μεγέθει καὶ κάλλει τῶν
 20 ἀπανταχοῦ διαφέροντα. Ἰὸ μὲν γὰρ πρὸς δύνοντα ἡλιον τεῖχος αὐ-
 τῶν, αὐτῇ τε τῇ ἀκροπόλει || καὶ τοῖς ἀρχαίοις κοινὸν ὄν, ἐς τὴν αὐ-
 τὴν ἀμφεῖν ἐν καὶ ταῦτ' ἰσχυρῶς παρὲλθεται, ἀνιὸν μὲν ἐς πρῶτον
 καὶ δεύτερον ὄροφον τῆς τ' ἀκροπόλεως τῶν τε βασιλείων αὐτῶν εἶ-
 νεκα, τὸ δ' ὑπὲρ τοῦτο πᾶν ἡδὴ καθυρῶς ὑπὲρ αὐτῶν μόνον ἀνυψού-
 25 μενον τῶν ἀρχαίων, τοσοῦτ' αὐτοῦ τῆς ἀκροπόλεως ὑπερανιστάμενον
 τεῖχος, ὅσον ἐκείνο σχεδὸν ὑπερανέχει τῆς γῆς. Ἰὸ δὲ γ' ἐπὶ θάτερα
 τεῖχος, ὕψους τε καὶ παχύτητος καὶ τῆς ἄλλης οἰκοδομῆς εὖ ἔχον,
 ἄνωθεν κάτω διηγμένον, ὑπὲρ τὸ ἡμισὺ τε τῆς ἀκροπόλεως ἀφαιρεῖ-
 ται, καὶ τῆ τῶν βασιλείων μέρει προσέθισιν, ὡς καὶ μόνον ἀρκεῖν
 30 ἐπιόντα τε πολέμιον ὑποστῆναι ἐν ἀσφαλεῖ τε φυλάττειν οὕς ἂν εἴσω
 ποιήσασθαι, διιταῖς δὲ τὴν εἴσοδον συγχωροῦν πύλαις καὶ πυλίδι μιᾷ,
 παντὶ τῆ λοιπῇ ἐκαστοῦ ἀσφαλῶς δεδόμεναι καὶ τοὺς προσιόντας ἀπο-
 τειχίζει τε καὶ ἀπέργει. Τούτου παρ' ἐκάτερα μὲν φιλόσ τις ὑπὸλέ-
 λειπται τόπος αἰθουσῶν τε εἵνεκα καὶ τοῦ δέχασθαι τοὺς ὑπηρετου-
 35 μένους τοῖς βασιλεῦσιν ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ μέσου τὰ βασιλεῖα ἴδρυται,

9. ἡμῖν ἐκ τοῦ ἡμῶν 12. ποικίλην 16. ἄττα ἐνδείξασθαι φασὶν
 22. ταῦτ' ἀνιὸν 26. ἐκεῖνο 28. ἡμῶν τε

εἴσοδον μὲν παρεχόμενα μίαν, ἀναδαθμοῖς προσανασπασμένην καὶ κλί-
 μακι, καὶ ποιούμενα τὴν εἴσοδον ἀνοδον. Εἰζιόντα δ' εὐθὺς ἐνθεν μὲν
 πρόδομοι καὶ δόμοι λαμπρῶς ὑποδέχονται, κάλλους τε καὶ μεγέθους
 ἱκανῶς ἔχοντες καὶ χωρεῖν οὐκ ὀλίγους δυνάμενοι, ἐξῶσταί τε κύκλω
 τοὺς δόμους περιειλήφασιν, πανταχοῦ τετραμμένοι καὶ πᾶσιν ἐκκεῖμε-
 5 νοι πνεύμασιν· ἐκ δὲ γ' ἐπὶ θάτερα μήκει τε μήκιστος οἶκος καὶ κάλ-
 λει κάλλιστος παρατέταται, τοῦδαφος μὲν λευκῷ λίθῳ σύμπας ὑπε-
 στρωμένος, χρυσῷ δὲ τὴν ὄροφον καὶ ποικίλῃ χρωμάτων καὶ τοῖς
 τῆς γραφῆς καταστραπτόμενος ἀνθεσιν ἄστρα τε προδεικνύσαν ἐν τῇ
 10 ξύμπαντι ἐαυτῆς κύτει καὶ αὐγὰς ἀποπέμπουσαν ὡς ἂν οὐρανοῦ μί-
 μημα καὶ πολλὴν ἐπιδεικνυμένην τῆς γραφῆς περιτότητα καὶ τρυ-
 φήν· τὰ τε κύκλω καὶ πρὸς τοῖς τοίχοις αὐτοῖς γέγραπται μὲν ὁ τῶν
 βασιλέων χορὸς ὅσοι τε τῆς ἡμετέρας ἡρξεν ὅσοις τε προγόνοις ἐχρή-
 σαντο, γέγραπται δὲ καὶ εἰ τινα κίνδυνον ἢ πόλις ἡμῶν περιστάντα
 15 διήνεγκε καὶ ὅσοι κατ' αὐτῆς || ἐπιόντες καθ' αὐτῶν ἐγγιυσαν ἐγχειρί-
 ρίσαντες. Ἄνω δὲ αὐτοῦ καὶ πρὸς γε τῆ ἀκρῶ βῆμα κατηρεφῆς προ-
 16 φαίνει βασιλείον, ὄροφον μὲν ἀποτεῖνον ἐς πυραμίδα, τέρασι δ' αὐτὴν
 κίονσιν ὑπανέχον, λευκῷ δὲ καὶ αὐτὸ λίθῳ κύκλω τε καὶ πρὸς τῷ ὄ-
 ρόφῳ περισκεπόμενον τοὺς θ' ὑπηκόους ἀποτεριχίζον τῶν βασιλέων
 ὡςπερ τισὶν ἄλλαις κίγκλισιν, οὗ βασιλεὺς αὐτὸς μάλιστα προφαίνόμε-
 20 νος χρηματίζει τε τοῖς ἐν τέλει καὶ πρέσβεσι διαλέγεται καὶ λόγον
 δίδωσι καὶ λαμβάνει. Προϊόντι δὲ βῆμά τε βασιλείον ἔτρονον, εὐρεὶ καὶ
 ὕψει πολλῷ προέχον, κατηρεφῆς καὶ περίστυλον· ἀναδαθμοί τ' ἐν τῇ
 βῆματι ἀνιόντες τοὺς βασιλέας ἐς ὕψος ἀνάγοντες καὶ πεποιημένον
 25 γραφαῖς οἰκῆμα, ἐνθα τοὺς ἐν τέλει τε καὶ τὸ λοιπὸν ὑποχείριον λαμ-
 πρῶς ἐστὶν βασιλεὺς εἴθισται. Ἐντεῦθεν ἐπὶ μὲν ἀριστερὰ ἄλλοις τε
 δωματίοις καμπόλλοις ἐστὶν ἐντυχεῖν καὶ τῶν ἄλλων ἐνὶ διαφέροντι,
 τέτρασι μὲν ἴσαις διηρημένῃ πλευραῖς καὶ σχῆμα πλαίσιον σώζοντι
 ὑπομνήματά τε τῆς τῶν ὄλων γενέσεως φέροντι καὶ ὡς τὴν ἀρχὴν
 30 ἀνθρωπος γέγονε γενόμενός τε ὡς τὰ καθ' αὐτὸν ἐπολίτευσεν. Ἐπὶ
 δεξιὰ δὲ δόμοι καὶ πρόδομοι καὶ ἐξῶσταί καὶ κοιτῶνες καὶ θάλαμοι,
 διαιρούμενοι μὲν στοαῖς, ἐκάστης πρὸς ἐγκαρσίαν τελευτώσης ἑτέραν,
 μέτρον δὲ φέροντες μεθ' ὃ πλέον οὐχ ὑπάρχει λαβεῖν, μεγέθει μὲν
 μέλους τε καὶ μεζῶν ἀλλήλων, πάντες δὲ μετὰ κάλλους ἀρρήτου καὶ
 35 τῆς πρεπούτης ἀρμονίως ἐσκευασμένοι. Καὶ νεῶς ἐκεῖ ἱερός ἴδρυται,

4. ἐξῶσταί τε 16-17. προφαίνει ἐκ τοῦ προβαίνει 20. ὡςπερ τισιν ἄλ-
 λαις 22. βῆμα τε 29. τηρασίην 30. ἐπολίτευσε

γραφῆς τ' ἀγλαΐζόμενος κάλλεσι καὶ ἱεροῖς ἀναθήμασιν οὐ μᾶλλον πλήθει πολλοῖς ἢ κάλλει καλλίστοις κοσμούμενος, ὅσῳ τοῦ μεγέθους λειπόμενος τοσοῦτον τοῦ κάλλους πλεονεκτῶν.

Οὕτω κάλλιόν τι ἢ εἰπεῖν ἐσκεύασται τὰ βασιλεια καὶ μόνη ταῦτ' ἂν ἀκριβῶς ὄψις κατανοήσαι, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅσα ὑπὸ τε τὸν πρῶτον καὶ δεῦτερον ὄροφον μηκικῶς τε διηρημένα καὶ πλατικῶς καὶ πολλήν ἐνδεικνύμενα ποικιλίαν τε καὶ τεκτόνων σοφίαν οὐδεὶς ἂν ἀξίως παραστήσειε λόγος πλὴν ὅσα γε πειραθῆναι. Οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις αὐ καὶ τὰ πανταχοῦ τῆς ἡμετέρας ἱερὰ συμβαίνει καὶ οἱ νεῶ, ὡς γ' ἐν ὀλίγῳ τὸ πᾶν εἰπεῖν, οἳ τ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει οἳ τ' ἐκτὸς τῆς πόλεως, οἳ μὲν ἐγγύς τε ὄντες καὶ ἐπ' αὐτῶν ὀικοδομημένοι τῶν περι-
 φ. 169^a βόλων, οἳ δὲ δὴ καὶ πορρωτέρῳ || πᾶσαν κύκλῳ διαλαβόντες τὴν χώραν, ὡς μηδὲν αὐτῆς εἶη, τοῦ τοιοῦδ' ἀγαθοῦ τε καὶ κόσμου καὶ τῆς ἐντευθεν χάριτος ἄμοιρον, μᾶλλον μὲν ὄντες καλοὶ ἢ πολλοὶ, μᾶλλον δὲ τῷ πλήθει πρέχοντες ἢ διαφέροντες κάλλει, τοσοῦτοι μὲν ὄντες ὡς, εἰ καὶ μὴ κάλλους μετεῖχον, οὐδὲν ἦττον φέρειν εἰς δόξαν ἡμῖν, οὕτω δ' ἐσκευασμένοι καὶ περιττῶς ἔχοντες κάλλους ὡς, εἰ καὶ μὴ πλήθει προείχον, μέγα ἂν δύνασθαι μόνη τῇ διὰ πάντων εὐαρμοστία καὶ συμφωνία καὶ οἷς οὐδὲν ἄπεστι τῶν εἰς θαῦμα φερόντων, περὶ ὧν ἰδίας ἐδέησεν ἂν ὑποθέσεως βουλευθῆντι διαλαβεῖν καὶ πραγματείας ἐτέρας.

Οὕτω πάντοθεν ἢ τε φύσις ἢ τε τῶν πατέρων φιλοκαλία ἢ τε τῶν βασιλέων ἡμῖν ἐπιστάσια πᾶν ἀγαθὸν ἠρανίσαστο καὶ τῇ σφετέρᾳ προσηπορίσαστο. Ἄλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν δλην τῆς πόλεως κατασκευὴν τε καὶ θέσιν καὶ τὴν τῆς πολιτείας οἰκονομίαν καὶ διαχείρισιν εἰρη-
 25 ται. Τό γε μὲν αὐτῆς μάχιμον καὶ τὰ κατὰ στρατείας καὶ πόλεμον θαυμαστὴν ὄσην σοφίαν τε καὶ ἀνδρείαν αὐτῇ μαρτυρεῖ. Ἀποκέκρινται μὲν γὰρ τοῦ λοιποῦ πλήθους οἳ προβεβλημένοι τῆς πόλεως καὶ τεταγμένοι στρατεύεσθαι, μόνον ἔχοντες ἔργον καὶ ἐν ἐπιτήδευμα, τὴν
 30 τῶν τακτικῶν γυμνασίαν καὶ τὸ κατὰ πολέμους εὐδοκιμεῖν, οὐδὲν δ' ἦττον καὶ σύμπας ὁ δῆμος καὶ τὸ πᾶν τῆς πόλεως πλήρωμα οὐ μᾶλλον ὅφ' ἐτέρων φυλάττεσθαι ἢ φυλάκων ἀξιοῦντες αὐτοὶ σχῆμα σώζειν ταῖς ἄλλοις διαχειρίζονται μὲν καὶ ἦν ἕκαστος ἔτυχεν ἡσκηκῶς τέχνην καὶ ἐπιτήδευμα, γυμνάζονται δὲ καὶ τὰ ἐς πολέμους καὶ μά-
 35 χας καὶ στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν, ὡς ἂν ῥώμης τε ἱκανῶς ἔχοντες καὶ ἀνδρείας ἤκοντες ἐπὶ πλείστον, τῆς γῆς ὡς περ ἐπιτηδεύεσθαι ἀνεΐσης καὶ τόλμαν τοῖς ἐξ αὐτῆς ἐμπρονα καὶ ῥώμην σωμάτων, ὥστ' οὐ μᾶλλον ἂν τις αὐτῶν τὴν καρτερίαν θαυμάσαι ἢ τὸ τοῦ σώματος ἐν τοῖς

πόνοις ἀνάλωτον. Γενναιότητι μὲν γὰρ τοὺς ἀνδρείους, ῥώμη δὲ νικῶντες τοὺς ἰσχυροὺς προέχοντας ἢ μᾶλλον τοὺς μὲν ῥωμαλέους ἀνδρείας, ῥώμη δὲ τοὺς τὴν ψυχὴν ἀηττήτους, ἐν πᾶσι δι' ἀμφὶν εὐδοκιμεῖν ἔχουσι καὶ τὸ κατὰ πάντων ἀποφέρεσθαι κράτος. Πρόζεσι δὲ καὶ ἡ ἄσκησις, πρᾶγμα τοσοῦτον οὐκ ἐν τοῖς κυνηγεσίαις γυμναζομένων μό-
 5 νοις καὶ τῇ πρὸς τὰ τῶν θηρίων ἀνυπόστατα μάχῃ, ἀ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων εἰσι πάντως προτέλειαι, || ἀλλὰ μάλιστα μὲν αὐτοὶ κατὰ τῶν πολεμίων συνεχῶς καὶ τῆς ἐκείνων χώρας εἰσβάλλοντες καὶ τοὺς ἀ-
 10 ληθινοὺς ἐν τούτοις μελετῶντες ἀγῶνας, σχολῆς δ' οὐσης ἐκείθεν καὶ εἰρήνης πολέμων αὐτοὶ τε ἐφ' ἑαυτῶν ἐν τισὶ συγκειμέναις ἡμέραις παμπληθεὶ τὰ τῶν πολεμούντων ἐπιδεικνύμενοι καὶ τὰ τακτικὰ γυ-
 15 μναζόμενοι καὶ ὄλως τοῦθ' ἐν τε καὶ προὔργου διὰ βίου μετιόντες ἐπιτήδευμα, εὐ τε καὶ καλῶς παρεσκευάσθαι πρὸς πόλεμον, ὡς ἐπιόντα τε πολέμιον ὑποστῆναι καὶ δεῖσαν κατ' ἄλλων αὐτοὺς ἐπιέναι, δυνηθῆναι λυπῆσαι. Ὅπλοισι ε γοῦν ἀγχεμάχοις κεχρησθαι καὶ συ-
 20 στάδην ἀγωνίζεσθαι τίνας οὐκ ἀκριβέστερον ἡσκηγῆναι κάλλειν τε δόρυ καὶ τόξοις λυπεῖν τίς ἂν ἐς ἴσον αὐτοῖς ἔλθοι ποτέ; Τόξοις μὲν γὰρ Τεόκρον νικῶσι καὶ Πάνδαρον, ἵππους δὲ τε κοσμήσαι καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας Μενεσθέα ἀπέκρυψαν, παῖδα δὲ τὸν Ὀϊλέως ἀπέδειξαν ποδωκεία τε καὶ τῷ εὐζώνῳ τοῦ σώματος καὶ ἄλλῳ ἄλλον τῶν ἀγωνι-
 25 σμάτων καὶ πᾶσι παρευδοκίμησαν ἅπαντας. Αὐτοὶ τε γὰρ καθ' αὐτοὺς πρὸς πᾶν εὐφυῶς ἔσχον, ἡγεμόνων τε καὶ κορυφαίων τοιοῦτων ἐτύχομεν, τῶν ἀρίστων ἡμῖν βασιλέων, ὡς, εἰ καὶ πρὸς μηδὲν ἐπεφύκειμεν, ἱκανοὺς ἂν αὐτοὺς εἶναι τῷ καθ' αὐτοὺς ὑποδείγματι παιδαγωγῆσαι τε καὶ ρυθμίσαι πρὸς ἅπαν εἶδος ἀρετῆς ἐμβιδάσαι καὶ τῶν καλῶν ὀρε-
 30 χθῆναι ποιῆσαι, ὥστε τὴν νῦν τῆς πολιτείας κατάστασιν καὶ ἣν ἔχουσι πείραν οἳ πολῖται καὶ γυμνασίαν ἐν τοῖς πολεμικοῖς οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος εἶναι λόγου, οὔτε τῆς τ' αὐτῶν εὐφυίας τῆς τε τῶν βασιλέων παιδαγωγίας. Οὐκ οὖν θαυμαστόν, εἰ τινες καθ' ἡμῶν ἐπιόντες καθ' αὐτῶν ἔγνωσαν ὀρμηθέντες καὶ κακοὶ κακῶς ἀπήλλαξαν ἢ εἰ πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων αὐτοὶ τὸν πόλεμον μετατιθέντες βλάβαι ἰσχύσαμεν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἔδει θαυμάζειν, εἰ, οὕτως ἐφ' ἑαυτῶν ἀριστα προμε-
 35 μελετηκότες τὰ τῶν ἐν πολέμοις ἀγώνων, ἔπειθ' ἦττους τῶν ἐπιόντων ἐφαινόμεθα γινόμενοι καὶ κατ' ἄλλων || αὐτοὶ στρατευόμενοι μετὰ τῆς ἐλάττονος ἐπανήκειμεν μόρας.

2. ῥωμαλαίους

10. αὐτοὶ τε

11. παμπληθεῖ

19. ἀσπιδιώται

24. παιδαγωγῆσαι τε

27. πολῖται

Δύο γοῦν ὑπερφυῆ καθ' ἡμῶν εἰσελάσαι βαρβάρων καὶ μέγιστα τῶν
 πώποτε στρατεύματα μνημονεύεται, μυριάσι μὲν ἀνδρῶν δεδιττόμενα,
 τῇ πάσῃ δὲ παρσκευῇ φοβοῦντα καὶ ἐξιστῶντα τοὺς ἐναντίους, οὐδέ-
 5 τερον δὲ καθ' ἡμῶν ἰσχυσεν οὐ κλήθει στρατοῦ, οὐκ ἀνταγωνιστῶν
 ἐμπειρία, οὐκ ἄλλῃ τῇ τῶν ἐφ' οἷς μέγα φρονοῦσι πολέμοιοι. Ἀλλὰ τὸ
 μὲν, ὡς ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖν ἔγνω καὶ πλείω κακῶς ἔπασχεν ἢ ἡμᾶς
 ἔδρα, ταῖς πᾶσιν ἀηττήτοις ὀφθέντας, ὡς εἰς τελευταίαν κατέφυγον
 ἄγκυραν καὶ ὧν εἶχον τὸ βιαϊότατον, ἐμπρῆσαι τὴν πόλιν, πρᾶγμα
 10 τῶν τε πειρωμένων πολλὴν ἀνανδρίαν μαρτυροῦν καὶ νίκης ἀπόγνω-
 σιν καθ' ὧν τε ἐμηχανάτο ἡττηθεῖσι μὲν οὐδεμίαν ἐπιφέρων δικαίως
 κατηγορίαν, εἴπερ τῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων πάντας ἐξῆς ἡττᾶσθαι πᾶσα
 ἀνάγκη, περιγενομένοις δὲ πάντα τὰ κάλλιστα καὶ περιουσίαν ἀν-
 15 δρείας καὶ εὐτυχίας ἐπάγον. Πῦρ γοῦν ἀνήκαν μὲν ταῖς οἰκίαις, οἱ δὲ
 πολῖται, καὶ πρὸς τὸ πῦρ καὶ τοὺς ἔξω πολέμιους ἀγωνιζόμενοι, οὐδὲν
 ἤττον καὶ τούτους ἐτρέψαντο καὶ τοῦ πυρὸς ἐγένοντο κρείττους οὐχ
 ἕσον ἐντεῦθεν βλαφθέντες οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ μάλλον ἀποφανθέντες λαμ-
 20 πρότεροι ὅσῃ πᾶσας τὰς τῶν ἐναντίων ἐλπίδας καὶ τὴν δυνατὴν αὐ-
 τοῖς πείραν ἀπήλεγξαν τὸ μηδὲν οὕτως καὶ παιδίων πρὸς ἀνδρας
 ἀθύρματα.
 20 Τὸ δὲ γε λοιπὸν τε καὶ δεύτερον στρατεύμα ὅσῃ δεινότερόν τε
 καὶ φοβερώτερον ἦν, τοσοῦτῃ καθ' ἑαυτοῦ δεινότερον ὄφθη γενόμε-
 νον καὶ τοῦνομα ἀπηνέγκατο καὶ περιδεβόηται πανταχοῦ οἷς πανω-
 λεθρία παντελεῖ παρδεδόται κακῆ τῆς ἰδίας συμφορᾶς γέγονε γνῶρι-
 25 μον. Ἀμα τε γὰρ εἰσήλασαν καὶ πέρα δεινῶν αὐτοῖς ἀπηντήκει τὰ
 πράγματα, οὐδέ γνοῦσιν ὅθεν ὁ ὄλεθρος, ὥστε μηδ' ἀγγελιαφόρον ἢ,
 30 τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ὑπολελειφθαι || πυρφόρον, ἀλλ' αὐτοῦ πεσεῖν
 μὲν ἅπαν τὸ στρατεύμα καὶ τὸν ἐς Ἀθῆν ὑπνώσαι, τὸν δ' ἄρχοντ'
 αὐτοῖς καὶ ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς δέσμιον ἀπαχθῆναι, τὴν προτέραν
 ἀλλαξάμενον τύχην καὶ ὧν ὠνειροπόλοι κατὰ τῆς πόλεως ὑπαρ ἀπο-
 30 τίνοντα δίκας. Ὅπερ εἶθ' ἢ τῶν ἐνοικούντων ἀνδρεία κατώρθωσεν εἴτε
 τις δύναμις θειοτέρα; λέγεται γὰρ οὖν καὶ πιστεύεται; εἴτε καὶ ἄμφω
 ταυτὶ συνδραμόντα, θεοῦ συνεπιρρωινόντος τοὺς ἡμετέρους πολῖτας,
 ποῖαν οὐκ ἂν ὑπερβολὴν ἀγαθῶν παρενέγκοιεν; Ὡςπερ δὲ πεπωμέ-
 35 γον ἡμῖν ὄν εὐδοκιμεῖν πανταχοῦ καὶ τοῖς πᾶσι νικᾶν, οὕτω μετὰ
 πολλοῦ τοῦ κρείττονος ἐπιόντων, τε καθ' ἡμῶν ἀπαλλάττομεν τῶν

5. ἀλλῶ 7. τελευταίαν 14. πολῖται 18. τομηδὲν 30. δίκας ἐκ τοῦ
 δίκης 32. συνεπιρρωινόντος

ἐχθρῶν καὶ αὐτοὶ κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύοντες διὰ πάντων κρατούμεν,
 καὶ ψυχὰς αὐτῶν δουλούμενοι καὶ τὰ σώματα, ἅτε μὴ μόνον εὐ παρ-
 5 σκευασμένοι τοῖς πᾶσι καὶ ὅσων δεῖ πολέμῳ καὶ μάχῃ, ἀλλὰ καὶ
 μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας ἦγοντες καὶ
 παλαίσματα. Ἀρχομεν γὰρ μάχης οὐδ' ἀπαξ, ἀμυνόμενοι δὲ τὰ ὁμο- 5
 μοσμένα παραδιδόντας τοὺς ὁμόρους ἐκάστοτε, τὸν τε τοῦ δικαίου
 λόγον ἡμῶν αὐτῶν προβαλλόμεθα, καὶ μετὰ τοιαύτης ὁρμημένοι τῆς
 συμμαχίας οὐκ ἀπεικῶτως περιγινόμεθα τῶν ἐχθρῶν καὶ τοῖς τῆς μά-
 10 χης ἀθλοῖς κοσμούμεθα, ὥστ' ἐπ' ἀμφοτέρων ἡμῖν ἀριστα τῶν κειρῶν
 ἐξεῖναι πολιτεύεσθαι εἰρήνης τε ἀπολαύειν βαθείας, τὰ πλείω τῶν πο- 10
 λεμίων τρεμόντων καὶ ἡρεμούντων; εἰρηνεύει γὰρ μάλιστα ὅς μάλι-
 στα πρὸς πόλεμον παρσκευάσται καὶ, πολέμου δεήσαν, κουφῶτατα
 περιγίνεσθαι καὶ τὴν νικῶσιν ἀποφέρεσθαι πανταχοῦ. Ὡστ' οὐχ ὧν
 ἢ ἡμετέρα κατὰ τῶν βαρβάρων, πεζῇ τε κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύουσα 15
 καὶ τριήρεσι καὶ θηλάττη χρωμένη, κατώρθωκε μόνον, εἰς τὴν αὐτῶν
 ἀποδίδουσα καὶ τὸν περὶ τῆς σφετέρας ἀναγκάζουσα αὐτοὺς ἀγωνίζε- 15
 σθαι, ἀλλὰ καὶ || ὧν οὐ κατορθοῖ δικαίως ἂν θυμασθεῖη, τὸ μὲν πολ-
 λῶν ὧν ἡρίστευσεν ὄντων καὶ πάντων ἀξίῳ αὐτῇ, τὸ δ' ὅτι καὶ μὴ
 κατορθοῦσα τὴν σφετέραν οὐδὲν ἤττον ἐπιδείκνυται γενναιότητα, ἅτε
 20 περιουσία δυνάμεως συνέχουσα τε τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀκοντας ἡρεμεῖν
 δεῖ τῷ ἐς αὐτὴν καὶ τῆς ἀνάγκης αὐτῇ τοῦ πολεμεῖν ἀπειμμένη. Τοῦ
 γὰρ ἐν μάχαις εὐδοκιμεῖν, ἀνάγκης ἡκούτης, οὐδὲν ἤττον εἰς εὐφη-
 25 μίαν εἰρήνην ἑαυτῷ πορίσασθαι πάντοθεν, δεδιότων τῶν ἐχθρῶν συμ-
 βαλεῖν. Ὡστ' οὕτως ἂν τις μὴ κατορθῶν πολλῶ τῷ μέσῳ τοὺς κα-
 25 ορθοῦντας νικῶν καὶ τὰ τῶν ἀγωνιζομένων ἀποφέροι; ἂν ἔπαθλα,
 μὴ παλαίων, μηδὲ μυχόμενος. Οἷς γὰρ πρὸς πόλεμον παρσκευάσται
 καὶ κρατεῖν μεμελέτηκεν ἀφείται μὴ πολεμεῖν.

Τὴν οὖν οὕτω μὲν δυνάμεως, οὕτω δ' ἀγαθῶν πάντων ἀσκήσει,
 οὕτω δὲ τῆς ἐν πολέμῳ δεινότητος καὶ τοῦ κατὰ πάντων ἔχουσιν
 30 κράτους καὶ κοσμουμένην μὲν ἀρχαιότητι, θέσει δ' ἀγαλλομένην καὶ
 ὠρῶν ἀρμονίᾳ καὶ κάλλει κατασκευῆς καὶ οἰκοδομίας παντοδαπῆς
 καὶ τῇ διὰ πάντων εὐχρημοσίᾳ καὶ συμφωνίᾳ τίς ἂν λόγος πρὸς ἀξίαν
 κοσμήσειεν ἢ ποῖα τῶν αὐτῇ προσηκόντων ἐφίκοι; ἂν γλώττα; Ὁ
 35 γοῦν ἐν τοῖς ἀνω μὲν ἐστὶ λόγος, οὐδὲν δ' ἤττον καὶ νῦν ἀρμόζει ρη-
 θῆναι, ὅτι, τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ὡς ἐγγυιτάτω τε καὶ πόρρω τῆς 35

5. ἀρχομέν τῆς ὁμοίας τοῦ ε διαγραφείσης 11. Τὸ ν τοῦ τρεμόντων ἐκ
 διορθώσεως ἄλλου πλεονάζοντος χωρὸν κατέχοντος γράμματος (χ)

Ῥωμαίων ἀρχῆς ὄντων δεδουλωμένων καὶ νῶτα τοῖς ἐχθροῖς δόντων, ἢ ἡμετέρα τούτου τε κρείττων ἐγεγόνει, καὶ πρὸς, ἄλλων ἄρχειν ἀξι-
 ωται, τοῦτ' αὐ ὑπειπὼν καὶ δὴ πεπεύτομαι. Εἰς κόσμον μὲν γὰρ ἡμῖν
 φέρει καὶ θαύματος λόγον καὶ τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν καὶ κατὰ πάντων
 5 κρατήσαν, μόνῃς αὐτῆς ἠττηθὲν, ὅταν δὲ καὶ τὰς εὐδαιμονηκυίας τῶν
 φ. 165^β πόλεων ἴδοι τις ἂν ἐκλωκυίας δεινῶς καὶ ταῦτ' οὗτο πεπυότας ὁ
 κατὰ πάντων ἐνίκησεν αἷς καὶ μόνον ἀντιπαρεξετάζεσθαι τινα || φέρει
 πρὸς ἔπαινον, τότε αὖξεται καὶ μᾶλλον τῇ περιγενομένη τὸ θαυμα,
 καὶ μεῖζων ὁ ἔπαινος αὐτῇ γίνεται. Εἰς ἃς οὖν ἀναφέρειν ἔχομεν πό-
 10 λεις καὶ αἷς ὡς περ πατρίσι κοσμούμεθα, ταύτας εἰς ἔσχατον ἐν τοῖς
 ἄνω χρόνοις ἠκούσας εὐκλείας ἀρχῆς τε εἵνεκα καὶ δυνάμεως καὶ
 πάντων τῶν ἄλλων, οὐδ' ὅσον εἰπεῖν ἢ ἡμετέρα πόλις ὑπερεβάλετο.
 Μιλήτου μὲν γὰρ καὶ Σινώπης αὐτῆς, τῆς μὲν οὐδὲ τοῦνομα λέλει-
 πται, τὴν δὲ διακρύπτεις ἂν ἰδὼν ὑφ' οἷων οἰκεῖται καὶ οὐς ἄρχοντας
 15 στέργει, ὑπὲρ δὲ Ἀθηναίων καὶ τῆς ἀττικῆς χώρας ἀπάσης καὶ ἀλ-
 σχυνθείῃ τις οὕτω πονήρως πεπράγεσαν. Ἡμῖν δὲ χωρεῖ τὰ πρά-
 γματα κρείττον ἢ κατ' εὐχὴν, καὶ ὁ πάντα μὲν γηράσκων χρόνος,
 αὐτὸς δ' ἀκμάζων καὶ νεάζων ἡμῖν μόνοις τῆς ἐαυτοῦ μετέδωκε φύ-
 σεως, ἐν ἀκμῇ τὰ τῆς εὐτυχίας τῇ πόλει συνέχων, καὶ ταῦτα πλείων
 20 παραρρυσίς ἤδη σχεδὸν ἀφ' οὗ Μίλητον ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο καὶ
 Ἀθήνας ἢ ὅσον ἔφθασαν ἐκεῖναι οἰκισθεῖσσι τὴν ἡμετέραν. Γένοιτο
 δὲ καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον μετὰ τῆς ὁμοίας ἡμᾶς ὑποδέξασθαι τύχης
 καὶ τοῖς δυνατοῖς ἅπασι κοσμήσσι τὴν ἡμετέραν, ἀθάνατον αὐτῇ
 τὴν ἀγαθὴν συνέχοντα μαίραν.
 25 Ὁ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἐνεγκοῦσαν ἐξείργασται λόγος, ἄνδρες πολι-
 ται, καὶ τὸ χρέος ἐκτέτιται μοι τὸ πρὸς αὐτῆν, τῆς μὲν δυνάμεως
 ἰσως οὐδὲν ἦττον, τῆς δ' ἀξίας τε καὶ βουλήσεως οὐδ' ὅσον εἰπεῖν.
 Εἰ δὲ τῷ λέγοντι τὸν λόγον, οὐ τῇ πόλει παραμετρήσαντες, οὕτω τὴν
 ψῆφον ἐξοίσετε, κατ' ἀγαθοῦς τε κρινεῖτε κριτὰς καὶ δικαίους καὶ
 τοὺς ἐνταῦθα λόγους ὑπὲρ ὑμῶν ἔργοις αὐτοῖς βεβαιώσετε.

Τοιοῦτο τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος εἰς τὴν Τραπεζοῦντα.

Τὸ γεγονός, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ Μαρκιανῷ κώδικι
 τὸ αὐτόγραφον τοῦ συγγραφέως ἀφ' ἐνὸς μὲν εὐκολύνει τὴν ἐκ-
 δοσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἄγει εἰς σκέψεις τινὰς καὶ ἀπορίας, ἀναγ-
 καίως γεννωμένας ἐπὶ πάσει ἐκδόσει κειμένων ἐξ αὐτογράφων.

Πράγματι δὲ, προκειμένου περὶ ἐγγράφων ἀρχειακῶν, γενικῶς
 εἶνε πλέον παραδεδεγμένον τὸ ἔθος νὰ ἐκδίδωνται ταῦτα ἀ-
 παραλλάκτως οἷα ἐξῆλθον ἐκ τοῦ οἰκείου γραφείου. Τὸ αὐτὸ δὲ
 ὑποτίθεται, ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνηται, καὶ περὶ ἄλλων κειμένων
 ὄντος τοῦ λόγου. Ὅφειλει δ' ἀληθῶς τοῦτο νὰ ἰσχύη ὡς πρὸς
 τὸ γραμματικὸν μέρος. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ μεταβάλ-
 λωμεν τύπους καὶ συντάξεις, ἀκολουθοῦντες πιστῶς τὰ ὑπ' αὐ-
 τοῦ τοῦ συγγραφέως αὐτογράφως παραδοθέντα, καὶ ἂν τυχὸν
 ἀντίκεινται εἰς τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντα-
 κτικοῦ. Ἄλλ' ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὰς στίξεις καὶ
 τὴν ὀρθογραφίαν. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωμεν ἴδιον τρόπον στί-
 ξεως δι' ἕκαστον συγγραφέα ὃν ἐκδίδομεν, οὐδὲ ὑπάρχει λόγος
 νὰ τηρῶμεν τὰς τυχαίας ἀβλεψίας τοῦ γράψαντος ἢ τὰς ὀρθο-
 γραφικὰς ἰδιορρυθμίας ἐκάστου τῶν συγγραφέων ἢ τῶν χρόνων
 ἐν οἷς ἔζη, εἰς ἃς ἐστοίχει. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι εἶνε γνω-
 στὸν, ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ σχεδὸν τυπικῶς ἔγραφον μὴδὲ, οὐχ',
 τέ, ἄλλην ἢ ἡμεῖς εἶχον γραφὴν τῶν ἐγκλινομένων (ὡς πέρ
 τινι, ἐφικόμενοι τέ κτλ.), πολλάκις δ' ἔγραφον ἀένναος, ἐννε-
 νήκοντα, θρουλλῶ, ἠρέμα, Ἀρμενία καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Εἶνε
 λοιπὸν δυνατὸν νὰ ποδεχθῶμεν τοιαύτας γραφὰς, ἔστω καὶ ἂν
 ἐν αὐτογράφοις κειμένοις εὐρίσκωμεν αὐτάς; Δὲν ἠθέλεν οὕτω
 διασπασθῆ διὰ τῆς τηρήσεως τοιούτων περὶ τὴν γραφὴν ἰδιορ-
 ρυθμιῶν τῶν συγγραφέων ἐκάστων ἢ ἀπαιτουμένη ἐνότης; Διὰ
 τούτους τοὺς λόγους καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Βησ-
 σαρίωνος ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ, ὅτι ἐτηρήσαμεν μὲν τὰς γραμ-
 ματικὰς ἔξεις τοῦ γράψαντος, ἀλλ' ἐπηνωρθώσαμεν ὅπου ἔδει
 τὴν γραφὴν, παραπέμφαντες εἰς τὰς ὑποσελίδους σημειώσεις
 τὰς γραφὰς τοῦ κώδικος. Ἐφιστῶμεν δὲ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνα-
 γνώστου τοῦτο μὲν ἐπὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος γινομένην
 καὶ ὑφ' ἡμῶν τηρηθεῖσαν χρῆσιν τῶν ἐπιθέτων θαλάσσιος (σ.
 153, 33. 154, 12. 170, 34) καὶ ὁμοῖος (σ. 157, 16, ἀλλ' ἴδε
 ὁμοία ἐν σ. 184, 9) ὡς θηλυκῶν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἀντιπέ-

ρας (σ. 182, 22. 186, 11). Ἀξία δὲ παρατηρήσεως εἶνε καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου ἄσμενος ὅτε μὲν ἀκλίτου (σ. 151, 13. 170, 20)¹, ὅτε δὲ προσαρμοζομένου πρὸς τὰ συμφραζόμενα (σ. 128, 1. 174, 28. 175, 23). Τέλος σημειωτέα ἡ ὑφ' ἡμῶν τηρηθεῖσα ἀνωμαλία τοῦ συγγραφέως περὶ τὴν ἀδιάφορον χρῆσιν τοῦ θάλασσα καὶ θάλαττα, γλῶσσα καὶ γλῶττα, εἰς καὶ ἐς, γίνεσθαι καὶ γίνεσθαι.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ κειμένου. Φαίνεται δὲ τὸ ἐγκώμιον, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ἐπιλόγου (σ. 194, 24 κ. ἐ.), γραφὲν, ὅπως ἐκφωνηθῆ ἐν αὐτῇ τῇ Τραπεζοῦντι ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπισήμου τινὸς ἑορτῆς. Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸ ἔτος, καθ' ὃ ἐγράφη τὸ ἐγκώμιον, ἅτε μὴ παρέχον ἐξ ἑαυτοῦ στοιχεῖα πρὸς τοιοῦτον καθορισμὸν, ἀλλ' ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς θέσεως ἣν κατέχει ἡ συγγραφή αὕτη τοῦ Βησσαρίωνος ἐν χρονολογικῇ σχέσει πρὸς ἄλλους λόγους τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ Πίνακι τῶν περιεχομένων τῷ προτασσομένῳ τοῦ αὐτογράφου Μαρκιανοῦ κώδικος, ἐξεφωνήθη πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1439 συγκροτήσεως τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου². Δύσκολον δὲ εἶνε μόνον νὰ ποφανθῶμεν ἐν τίνι ἔτει ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀφορμὴ νὰ παραστῇ ἐν τῇ πατρῴῳ Τραπεζοῦντι μεταξὺ τῆς ἐξ αὐτῆς πρώτης ἐν ἡδὴ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἀναχωρήσεως καὶ τῶν ἐτῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβῆς τῶν προηγηθέντων τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, χρόνου μακροῦ, πληρουμένου ὡς τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ διαμονῆς τοῦ Βησσαρίωνος, ἧς ὅμως ἀπροσδιόριστοι εἶνε ἐπ' ἀκριβεῖα οἱ χρόνοι. Οὐδ' ἀρκοῦσι τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος περὶ τῆς κακῆς ἐν ταῖς ἡμέραις, καθ' ἃς ἐξεφώνει τὸ ἐγκώμιον, καταστάσεως τῆς Μιλή-

¹ Ἐν τῷ λόγῳ ἐγράψαμεν αὐτόθι ἄσμενοι ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι ἄσμενος.

² Ἐν τῷ Προλόγῳ τοῦ κώδικος (φ. 1β) λέγεται «Τῶν ἐνταῦθα ἐκκειμένων λόγων οἱ μὲν ἐστὶ νέω ὄντι καὶ ἄρτι πρώτως ἡμῶν τῆς περὶ τὸ συγγράφειν γυμνασίως ἐκδεδόνται . . . οἱ δὲ καὶ ἐφεξῆς ἀεὶ τοῦ χρόνου προβαίνοντες ἐν τῷ τῆς χρῆσις ἐκάστοτε παρισταμένῳ ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, ὑπηγορευθήσαν». Πρὸς Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Γ' σ. 12.

του, τῆς Σινώπης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ὑπονοεῖται ἡ ὑπὸ τοὺς Ἀτζαϊώλας ἀρχή, πρὸς ἀκριβέστερον καθορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς συντάξεως τοῦ ἐγκωμίου¹. Οὐχ ἥττον πρέπει πάντως νὰ αναφέρωμεν τὴν εἰς Τραπεζοῦντα ἐπίσκεψιν τοῦ Βησσαρίωνος καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐγκωμίου εἰς τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς οὗτος ἐμεστέυεν, ὅπως συνδιαλλάξῃ τοὺς δύο αὐτοκράτορας, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην Η' Παλαιολόγον καὶ τὸν τῆς Τραπεζοῦντος Ἀλέξιον Δ'².

Ἐξετάζοντες δὲ τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος ὡς ἔργον ῥητορικὸν, εὐρίσκομεν αὐτὸ ἔχον τὰς ἀρετὰς ἐκεῖνας, ἐφ' αἷς διεκρίνετο ἐν γένει ὁ λόγος τοῦ ἔπειτα καρδινάλιου τῆς ῥωμαϊκῆς ἀυλῆς, ἔχων χαρακτῆρα καθόλου ἱστορικώτερον καὶ ἐπιδιώκων τὴν πύκνωσιν ἱστορικῶν ἐπιχειρημάτων μᾶλλον ἢ τὴν παράθεσιν χωρίων ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων³. Ἀλλ' ὀφείλομεν ὁμῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπιδιώξει ἱστορικῶν ἀναμνήσεων ὁ Βησσαρίων προβαίνει πέρα τοῦ προσήκοντος, καὶ ἐντεῦθεν γεννᾶται δυσαναλογία τῶν μερῶν τοῦ ἐγκωμίου. Οὕτω λίαν μακρὰ καὶ ἐν μέρει ἄσχετα πρὸς τὸ προκείμενον θέμα τοῦ λόγου καὶ ἀπροσδιόνυσα εἶνε τὰ περὶ τῶν προδρόμων τῆς Τραπεζοῦντος πόλεως, τῆς πράγματι ἀμέσου μητροπόλεως αὐτῆς Σινώπης, ἧς ἡ γεωγραφικὴ θέσις καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς πλεονεκτήματα ἐκτίθενται λεπτομερῶς καὶ εὐγλώττως ἄλλως⁴, τῆς ταύτην οἰκισάσης Μιλήτου καὶ τέλος τῶν Ἀθηνῶν, ἀφ' ὧν ἐφέρετο οἰκισθεῖσα ἡ Μιλητός.

Ἀλλ' ἂν ἀπιδώμεν ἀπὸ τῆς τοιαύτης μακρηγορίας, τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις περισπούδαστον. Καὶ δὴ καταδεικνύει, πλὴν τῆς μεγάλης ἱστοριομαθείας

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 194, 12.

² Ἴδε περὶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τοῦ Βησσαρίωνος *Vast Le cardinal Bessarion*. Ἐν Παρισίοις. 1878 σ. 23 κ. ἐ. — *Rocholl Bessarion*. Ἐν Λειψίᾳ. 1904 σ. 37.

³ Πρὸς Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Γ' σ. 66 κ. ἐ.

⁴ Ἴδε σ. 158, 24 κ. ἐ. 163, 22 κ. ἐ.

τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς περισσείας τῶν τε καθ' ὄλου γεωγραφικῶν αὐτοῦ γνώσεων καὶ εἰδικώτερον τῶν εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἀναφερομένων¹, τὴν μεγάλην περιγραφικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ πνεῦμα. Οὕτω, παραβάλλοντες τὸ ἐγκώμιον τοῦ Βησσαρίωνος πρὸς τὴν Ἐγκωμιαστικὴν ἔκφρασιν τῆς Τραπεζοῦντος τὴν γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μάρκου Ἐφέσου², τὴν μὲν ὑπὸ τούτου περιγραφὴν τῆς Τραπεζοῦντος εὐρίσκομεν γλαφυρωτέραν καὶ ῥητορικωτέραν, ἀλλὰ κενωτέραν, τὴν δὲ τοῦ Βησσαρίωνος πολὺ πραγματικωτέραν καὶ διαφωτιστικωτέραν. Πράγματι ὁ Βησσαρίων οὐ μόνον τὰ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς πατρῆος πόλεως διασαφεῖ διὰ μακρῶν καὶ λεπτομερῶς³, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ὅσα διδάσκει ἡμᾶς περὶ τῶν προϊόντων τῆς γῆς⁴, περὶ τῆς ζωηρᾶς ἐν αὐτῇ ἐμπορικῆς κινήσεως, ἐκφραζόμενος περὶ αὐτῆς ὡς περὶ τινὸς ἐργαστηρίου κοινοῦ ἢ ἐμπορίου τῆς οἰκουμένης ἀπάσης⁵, περὶ τῶν καθ' ὄλου προόδων τῆς πόλεως ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς τραπεζουντιακῆς αὐτοκρατορίας⁶ καὶ περὶ τῆς πολεμικῆς ὀργανώσεως καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων τῶν ἐν τῇ πόλει μαχίμων⁷. Εἴπερ τινὰ δὲ καὶ ἄλλα ἀξία λόγου διδασκόμεθα περὶ τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως, ὕψουμένων εἰς δύο καὶ τρεῖς ὀρόφους⁸, τῶν προαστείων⁹, τῶν ἐργαστηρίων¹⁰, τῶν ναῶν¹¹. Ἐξόχως δ' ἐνδιαφέρουσα εἶνε μάλιστα ἡ μακρὰ καὶ

¹ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 157, 18 κ. ε. 163, 22 κ. ε.

² Ἰδε αὐτὴν ἐκδοθεμένην ὑπὸ τοῦ Tafel (Eustathii metropolitae Thessalonicensis Opuscula. Accedunt Trapezuntinae historiae scriptores Panaretus et Eugenicus. Ἐν Φραγκοφορτίῳ, 1882 σ. 870 κ. ε.

³ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 156, 33 κ. ε., 162 κ. ε., 165, 17 κ. ε.

⁴ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 164, 25 κ. ε.

⁵ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 162, 16 κ. ε., 187, 17 κ. ε.

⁶ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 184, 11 κ. ε.

⁷ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 190, 26 κ. ε.

⁸ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 165, 10. Πρβλ. σ. 187, 7, 188, 10.

⁹ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 187, 9.

¹⁰ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 187, 21 κ. ε.

¹¹ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 165, 10, 190, 9 κ. ε.

ἀκριβολόγος περιγραφὴ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως¹ καὶ τῶν ἀνακτόρων τῶν αὐτοκρατόρων². Ἐν τῇ περιγραφῇ τούτων καὶ τῆς πολυτελοῦς διακοσμῆσεως αὐτῶν σημαντικὴ εἶνε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ μνεῖα τῶν τοιχογραφιῶν τῶν παριστανουσῶν τὴν σειρὰν τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Τραπεζοῦντος μετὰ τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ τῶν παραστάσεων ἱστορικῶν σκηνῶν ἐξεικονιζουσῶν γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως³.

Οὐδὲ περιορίζεται εἰς ταῦτα ὁ Βησσαρίων, ἀλλὰ, συνάπτων τὴν μεσαιωνικὴν τῆς Τραπεζοῦντος ἱστορίαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, πειρᾶται μὲν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν καθυπόταξιν ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους⁴ καὶ διὰ τρόπου ῥητορικοῦ καὶ κατὰ τὸ γνωστὸν πλάσμα παρίστανει τὴν βυζαντιακὴν ἀρχὴν ὡς συνέχειαν τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ κόσμου⁵, ἐξεικονίζει δὲ τὴν ἐκπτώσιν τοῦ Βυζαντίου ἐν ταῖς πρὸ τῶν Κομνηνῶν ἡμέραις καὶ τὴν νέαν αὐτοῦ ἀκμὴν ἐπὶ τῆς δυναστείας ταύτης, ἣτις καὶ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα παρέσχε λαμπρὸν βασιλεῖον οἶκον⁶.

Ἀποκομίζομεν οὕτως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Βησσαρίωνος ἀκριβῆ καὶ ζωηρὰν εἰκόνα τῆς τε τοπογραφίας τῆς πόλεως καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, τῶν λαμπρῶν οἰκοδομῶν,

¹ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 185, 20 κ. ε.

² Ἰδε ἀνωτέρω σ. 188, 13 κ. ε.

³ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 189, 12 κ. ε. τὰ τε κύκλω καὶ πρὸς τοῖς τοίχοις αὐτοῖς γέγραπται μὲν ὁ τῶν βασιλέων χορὸς ὅσοι τε τῆς ἡμετέρας ἡρξαν ὅσοις τε προγόνοις ἐχρήσαντο, γέγραπται δὲ καὶ εἴ τινα κίνδυνον ἢ πόλιν ἡμῶν περιστάντα διήνεγκε καὶ ὅσοι κατ' αὐτῆς ἐπιόντες καθ' αὐτῶν ἔγνωσαν ἐγχειρίσαντες.

⁴ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 174, 20 κ. ε.

⁵ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 179, 19 κ. ε.

⁶ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 182, 3 κ. ε. Ὁ Βησσαρίων σὺν τοῖς ἄλλοις ποιεῖται λόγον ἐν σ. 184, 22 κ. ε. περὶ τῆς μακρᾶς διαρκείας τῆς δυναστείας τῶν Κομνηνῶν. Πράγματι αὕτη εἶνε ἡ ἑτέρα τῶν μακροχρονιωτάτων ἐν Βυζαντίῳ δυναστειῶν πρὸς τὴ τῶν Παλαιολόγων. Καὶ οἱ μὲν Κομνηνοὶ ἡρξαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑκατὸν τριάκοντα δύο ἔτη, οἱ δὲ Παλαιολόγοι ἑκατὸν ἑνενηκόντα τέσσαρα ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐν Νικαίᾳ ἀναρρήσεως τοῦ Μιχαήλ. Ἄν δὲ εἰς τὰ ἔτη τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἀρχῆς τῶν Κομνηνῶν προσθέσωμεν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἀρχῆς αὐτῶν μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1461 κηταλύσεως τῆς αὐτοκρατορίας, ἡρξαν οἱ Κομνηνοὶ ἐν ὅλῳ τριακόσια ὀγδοήκοντα ἑννέκ ἔτη.

τῆς ἐξαιρέτου ὀχυρώσεως, τῆς ἀξιολόγου στρατιωτικῆς ἀκμῆς, τοῦ πλουσίου ἐμπορίου καὶ τῆς ἐν γένει εὐημερίας τῆς αὐτοκρατορίας ἐκείνης, ἣν ἔμελλε δυστυχῶς νὰ καταλύσῃ μετὰ τοῦ τελευταίου τῶν Κομνηνῶν Δαυὶδ ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐγκωμίου τούτου βραχδαῖος ἐπελθὼν ὁ Μωάμεθ καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐγκωμιστῆς διέτριβεν ὡς πανίσχυρος καρδινάλιος ἐν τῇ αὐλῇ τῶν παπῶν, μάτην ἀγωνιζόμενος νὰ ἐπωφεληθῇ τὴν ἐξωμοσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν μεταξὺ τῶν νέων ὁμοθρήσκων ἰσχυρῶν δύναμιν χάριν παρορμήσεως τῆς Δύσεως εἰς νέαν σταυροφορίαν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὸν γενικὸν τροῦτον χαρακτηρισμὸν τοῦ ἐγκωμίου τοῦ Βησσαρίωνος ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τινὰ ὀλίγα τῶν καθ' ἕκαστα.

Ἐν τοῖς περὶ Κιμμερίων¹ φαίνεται μὲν ἔχων γνῶσιν τοῦ Ἡεροδότου², ἀλλὰ τὰ παρὰ τῷ Βησσαρίωνι εἶνε πληρέστερα καὶ παρέχουσι νέας τινὰς εἰδήσεις ἐπὶ τῇ βάσει πηγῆς διαλανθανούσης ἡμᾶς.

Ἄρτοξέρξην ὀνομάζει τὸν ἄλλως κοινῶς καλούμενον Ἄρταξέρξην³ κατὰ τὸν καὶ παρ' Ἡεροδότῃ⁴ καὶ Πλουτάρχῳ⁵ ἀπαντῶντα τύπον.

Τὰ περὶ Μιθριδάτου Α', τοῦ υἱοῦ Ἀριοβαρζάνου, λεγόμενα εἶνε εἰλημμένα ἐλευθέρως ἐκ τοῦ Πλουτάρχου⁶. Ἐντεῦθεν δ' ἐξηγεῖται πῶς ἔπειτα, ποιούμενος λόγον περὶ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος, λέγει αὐτὸν ὄγδοον ἀπὸ τοῦ πρώτου, Μιθριδάτου τοῦ υἱοῦ Ἀριοβαρζάνου, καθ' ὃ καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ⁷, παρὰ τὴν συνήθη ἀριθμῆσιν αὐτοῦ ὡς ἕκτου.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 154, 27 κ. ε.

² Ἡεροδότου IV, 12 ἐν σχέσει πρὸς I, 104.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 169, 10.

⁴ Ἡεροδότου IV, 98. Ἄλλ' ἐν τοῖς κώδιξι φέρεται ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ συνήθως καὶ ὁ τύπος Ἄρταξέρξης.

⁵ Ἐν βίῳ Ἄρτοξέρξου τοῦ Μνήμονος.

⁶ Ἐν βίῳ Δημητρίου 4.

⁷ Ἐνθ' ἀν. τὸ τῶν Ποντικῶν βασιλέων γένος ὀγδοῦ που διαδοχῇ παυσάμε-

Πηγῇ τῶν περὶ Καβάδου καὶ Γουργένη λεγομένων¹ εἶνε ὁ Προκόπιος², ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ³ ἀπέρρευσαν καὶ τὰ περὶ Χοσρόου καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Πέτρας⁴ ὡς καὶ ἡ μνεία τοῦ Ῥιζαίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, τῶν κατὰ τὸν Πόντον⁵.

Περιεργότατον ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Τραπεζοῦντος χωρίον εἶνε ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ Βησσαρίων λέγει τάδε· Παρ' ἐκότερα δὲ ἐργαστήριά τε δεδομηται πάμπολλα καὶ γέερα τῶν ἐργαστηρίων ἐξέχει καὶ ἄνδρες ἐργάται καθήμενοι ἐμπορεύονται τὰ τιμιώτατά τε καὶ κάλλιστα πιπράσκοντες καὶ ὠνούμενοι. Τὰ ἐνταῦθα μνημονευόμενα ὡς ἐξέχοντα τῶν ἐργαστηρίων γέερα μετὰ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν πωλητῶν ἐνθυμίζουσι ἡμᾶς τὰ τῶν τουρκικῶν καὶ αἰγυπτιακῶν πρατηρίων καὶ δίδουσι εἰς ἡμᾶς χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τῆς ἀνατολικῆς ὀψείας, ἣν παρεῖχεν ἡ ἀγορὰ τῆς Τραπεζοῦντος. Μεταξὺ δὲ τῶν παντοίων ἐμπορευμάτων, ἅτινα συνεσωρεύοντο εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, μνημονεύει ὁ Βησσαρίων μηδικῆς καὶ αἰγυπτίου ἐσθῆτος, ἥτοι ἐνδυμάτων ἐκ Περσίας καὶ τῆς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ὑπὸ τῶν Μαμελούκων κατεχομένης Αἰγύπτου, νημάτων τῶν Σηρῶν, κανῶν τῶν Σινῶν καὶ ὄφασμάτων τῶν Κιλικίων⁶. Καὶ σηρικὰ μὲν νήματα, οἶων καὶ Ἰωάννης ὁ Εὐγενικός ποιεῖται αὐτολεξεῖ μνείαν⁷, νοοῦνται τὰ μεταξωτὰ, ἅτινα δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ υποθέσωμεν ἐρχόμενα πράγματι ἐκ τῆς Σινικῆς, ἀφ' οὗ εἶνε γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἡ μετα-

νον ὑπὸ Ῥωμαίων. Ὅγδοον ὁμοίως λέγει τὸν Εὐπάτορα καὶ ὁ Ἀππιανὸς (Μιθριδατείου 112), ἐν ᾧ ἀλλοχθὸς ὁ αὐτὸς (Μιθριδατείου 9) λέγει αὐτὸν ἕκτον ἀπὸ τοῦ πρώτου Μιθριδάτην.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 178, 7 κ. ε.

² Ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 56, 20 κ. ε. 282, 17 κ. ε.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 178, 11 κ. ε.

⁴ Προκοπίου ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 226, 1 κ. ε. 228, 15. 289, 16.

⁵ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 178, 22. Πρβλ. Προκοπίου Τόμ. Α' σ. 289, 22.

⁶ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 162, 25 κ. ε.

⁷ Παρὰ Tafel ἐνθ' ἀν. σ. 383, 8.

ξουργία εἶχεν εἰσαχθῆ εἰς τὸ Βυζάντιον. Σινῶν δὲ κανᾶ λέγων ὁ Βησσαρίων δὲν πιστεύομεν νὰ νοῆ πράγματι καλαθίσκους ἐκ τῆς Σινικῆς, ἀλλὰ μάλλον, ἀρχαιοτροπώτερον ἴσως τύπον παρέχων εἰς τὴν δημῶδη λέξιν κανάτια¹, σημαίνει τὰ γνωστὰ σινικά ἐκ πορσελλάνης ἀγγεῖα, ἅτινα ἤδη κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα οὐ μόνον μέχρι τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συρίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦσαν διαδεδομένα, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἰὺρώπην μετεφέροντο². Οὐδὲ θὰ ἦτο ἄπορον νὰ παραδεχθῶμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἄμεσον ἐκ τῆς Σινικῆς μεταφορὰν τοιούτων ἀγγείων εἰς Τραπεζοῦντα, βλέποντες ἐκ τοῦ τραπεζουντιακοῦ ὠροσκοπίου τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς μετὰ τῆς ἀπωτέρας Ἀνατολῆς ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας τῶν Τραπεζουντίων, ἐξικνουμένης μέχρις αὐτοῦ τοῦ Σιάμ³. οὐδαμῶς δὲ δύσκολος ἢ ἔμμεσος αὐτῶν μεταφορὰ διὰ σινικῶν πλοίων προσορμιζομένων εἰς τὴν Ἀραβίαν⁴. Ὅποια δὲ τὰ ἐκ Κιλικίας ὑφάσματα, ὧν μνημονεύει ὁ Βησσαρίων, δὲν γινώσκομεν.

Τέλος τίνες εἶνε αἱ δύο ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος διὰ μακροτέρων πως περιγραφόμεναι ἀτυχεῖς στρατεῖαι ξένων ἐπιδρομέων, ὧν ἡ μὲν ἀπέληξε μόνον εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς πόλεως⁵, ἡ δὲ εἰς τὴν πανωλεθρίαν τῶν ἐπιδραμόντων⁶; Ὁ Βησσαρίων δυσχεραίνει εἰς ἡμᾶς τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας, οὐδεμίαν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐχθρικῶν στρατιῶν ποιούμενος μνεῖαν. Ἄλλ' οὐχ ἦτον νομιζόμεν, ὅτι τὴν μὲν πρώτην περίστασιν πρέπει νὰ ταυτίσωμεν πρὸς τὰ συμβάντα ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς χήρας τοῦ Βασιλείου Εἰρήνης, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντινου-

¹ Τὴν λέξιν κανάτιον μέχρι τοῦδε μόνον ἐκ χωρίων τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, οὐχὶ δ' ἀρχαιότερων γνωρίζει ἡμῖν ὁ Ducange (Glossarium mediae et infimae graecitatis ἐν λ.).

² Heyd Geschichte des Levantehandels im Mittelalter. Ἐν Στουτγάρτη. 1879 Τόμ. Β' σ. 681.

³ Νέου Ἑλληνομνημῶνος Τόμ. ΙΓ' σ. 49.

⁴ Heyd ἐνθ' ἀν.

⁵ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 191, 35 κ. ε.

⁶ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 192, 20 κ. ε.

πόλεως Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Β', ὅτε τουρκομαννικὴ στρατιὰ Ἀμιτιωτῶν, ἐπωφελουμένη τὰς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τῆς Τραπεζοῦντος ἐμφυλίους διαμάχας τὰς ἀποληξάσας μετ' ἑλίγας ἡμέρας εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς Εἰρήνης, ἐπέδραμε τὴν χώραν ἐκ δυσμῶν καὶ κατώρθωσε νὰ εἰσελάσῃ προσωρινῶς ἀμαχητὶ εἰς αὐτὴν τὴν Τραπεζοῦντα καὶ πυρπολήσῃ τὴν πόλιν τῇ 4 Ἰουλίου 1341, μόνης τῆς ἀκροπόλεως σωθείσης, ἣς ἐξήκολούθησαν ἀμυνόμενοι οἱ ἄλλως ἀνεπαρκεῖς αὐτῆς φρουροί¹. Τὸ δὲ δεῦτερον χωρίον, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ καταστροφῆς τελείας ἐπιδραμόντος βαρβαρικοῦ στρατεύματος, ἀναφέρεται κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τραπεζοῦντος Ἀνδρονίκου τοῦ Γίδωνος ἐν ἔτει 1219 ἐπιδρομῇ τοῦ σουλτάνου Ἰκονίου Γαζ-εδδίν, ὅστις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑσπερίων χρονογράφων καλεῖται Μελίκ. Τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος, ὅτι τῶν ἐχθρῶν οὐδ' ἀγγελιοφόρος ἦ, τοῦτο δὲ τὸ λεγόμενον, πυρφόρος ὑπελείφθη, ἀλλ' ἔπεσεν ἅπαν τὸ στρατεύμα, συμπίπτουσι πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μιχαῆλ Παναρέτου, καθ' ἣν ἐχαώθησαν ὅσοι ἦσαν ἅπαντες². Ἡ μόνη δὲ διαφορὰ εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Βησσαρίωνος προστιθέμενον, ὅτι ἀπήχθη δέσμιος ὁ ἡγεμὼν τῆς ἐχθρικῆς στρατιᾶς, ὃν ὁ Fallmerayer, οὐκ οἶδα πόθεν παραλαβὼν, λέγει ἀποθανόντα ἐν τινὶ στρατείᾳ κατὰ τῆς Μεσοποταμίας³.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ ταῦτισμοῦ τοῦ δευτέρου τούτου ἐπεισοδίου πρὸς τὴν τύχην τῆς στρατιᾶς τοῦ Μελίκ οὐδεὶς, νομιζόμεν, δύναται νὰ ὑπάρξῃ δισταγμός. Ἀμφιβολίαν δ' ἔχομεν ἂν ἐρθῶς ἐταυτίσωμεν τὴν πυρπόλησιν τῆς Τραπεζοῦντος, τὴν ἐν τῷ ἔγκωμιῳ τοῦ Βησσαρίωνος πρὸς τὴν τοῦ 1341, τοῦτο μὲν διότι

¹ Μιχαῆλ Παναρέτου Χρονικὸν ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημῶνι Τόμ. Δ' σ. 273, 1 κ. ε.— Fallmerayer Geschichte des Kaiserthums von Trapezunt σ. 182.

² Νέου Ἑλληνομνημῶνος Τόμ. Δ' σ. 266, 6.

³ Fallmerayer ἐνθ' ἀν. σ. 104. Ἴσως τὸν θάνατον τοῦ Μελίκ παρέλαβεν ἐκ τοῦ Ἀβουλφάραχ ἢ τοῦ Ἀβουλφάδα, εἰς οὓς κρραπέμπει ἐν τῇ προτέρᾳ σελίδι.

χρονολογικῶς ἔπρεπε νὰ προταχθῆ αὐτῆς τὸ γεγονός τῆς πανωλεθρίας τοῦ 1219, ἐν ᾧ ὁ Βησσαρίων ἀναγράφει τοῦτο κατόπιν, λέγων τὸ δέ γε λοιπὸν τε καὶ δεύτερον στράτευμα, τοῦτο δὲ διότι θὰ προετιμῶμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἐγκωμιαστὴν ἐκλέγοντα ἄλλο μᾶλλον ἐπεισόδιον νίκης τῶν Τραπεζουντίων ἢ ἐκεῖνο τὸ σύνδεσμον πρὸς τὰς πικρὰς ἀναμνήσεις ἐμφυλίων σπαραγμῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλ' ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἄλλην πυρπόλησιν τῆς Τραπεζούντος δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὐρίωμεν ἐν τῇ μακρᾷ αὐτῆς ἱστορίᾳ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΡΕΘΑ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΤΟΝ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΝ

Ἐν φ. 176^b-177^a τοῦ ὑπ' ἀριθ. 131 Βαροκκικοῦ κώδικος τῆς ἐν Ὁξωνίῳ Βοδληϊανῆς Βιβλιοθήκης, γεγραμμένου τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, σώζεται ἡ ἐξῆς ἐπιστολὴ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπιστολὴ τοῦ πρωτοθρόνου πρὸς τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον τὸν βασιλέα διὰ τὸ γῆρας τοῦ θρόνου τῶν Καισαρέων ἐκβάλλεσθαι μέλλοντος».

Θειότατε βασιλεῦ, τὸ σφοδρὸν τοῦ πάθους καὶ ἀλγεινὸν ὀλοφυρομένῳ καὶ ἀποκλαιόντι δάκρυσιν εἰ οἶόν τ' ἦν καὶ οὐ μέλανι, τὰ τῆς Γραφῆς, ἐγχαράξασθαι καὶ καινότεραν τὴν τραγωδίαν ποιήσασθαι καὶ τὸν χαλεπὸν βρασμὸν τῆς καρδίας ὅσος εἶπειν καὶ οἶος τῇ συμπαθεῖ ἐπιδείξασθαι βασιλείᾳ σου καὶ τὴν ἀδικίαν γνωρίσαι τρανότερον τοῖς αἰρουμένοις τὰ λυπηρὰ τῇ ἐμῇ ἀσθενείᾳ ἐπιτεχνάσασθαι καὶ κατεργάσασθαι. Ἄλλ' ἐρωτῶ, τίς ἢ τοσαύτη περὶ ἡμᾶς φημιζομένη καινοτομία, τί τὸ κινήσαν καὶ παραθήξαν τὴν ἀμετρον ὀργὴν καὶ ἀνύποιστον; Ὡ νόμοι καὶ ἱεροὶ κανόνες καὶ πατέρων ἱερὰ διδάγματα. Τοῦ οἴκειου θρόνου ἀπελαύνεσθαι διακούομαι ἐφ' οἷς ἐάλωκα 10
... εἰδὸτα ἐγκλήμασιν. Ἄλλ' ὅτι τῷ θρόνῳ πολλὰ πεπονήκαμεν καὶ ἡμῶν προκέκρισθε παρὰ πάντα δίκαιον λόγον πειθόμεθα. Οὐρανὲ, εἰ τίς σοὶ πρόξεστιν αἰσθησις, τὴν ἀτοπίαν τοῦ πράγματος ἄκουε. Γῆ, ἐνωτίζου τῆς ἀδίκου ψήφου τὴν ἀποκλήρωσιν. Οὐς ἐγέννησα, οὐς ἐφύτευσα, οὐς διὰ τῶν τῆς σοφίας λόγων || ἐθήλασα, τὴν ἐμὴν πο- φ. 176^a
λιὰν ἀποδοκιμάζουσι καὶ ἀποστρεφόμενοι ἐγκλημά μοι τὸ γῆρας 16
προσάγουσι καὶ ὡς πρόσκομμα τὴν τοῦ σάρκλιου ἀσθένειαν διασύρουσι. Τούτοις, συγκατηγορεῖν καὶ διαβάλλειν τολμῶσι τὴν φίλην

2. οἶον δ. ἐπιδείξασθαι 8. κινήσα παραθήξαν ἐκ τοῦ παραθήξαν .

10-11. Μεταξὺ τοῦ ἐάλωκα καὶ τοῦ εἰδὸτα μετὰ γράμματι τιφιδρωτον ἐν ἐπι-
ται ἰ ὑπόλοιπον γράμματος ἐπ' ἴσης τιφιδρωτου κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν

12. πειθόμεθα (;) 13. τίς 15. τῶν ἐκ τοῦ τόν

ἔμοι καὶ ἐκ πολλοῦ ποθηθεῖσαν ἀπλότητα, ἔκστασιν τοῦ νοῦς καὶ παραφορὰν ἀνοήτως ἀποκαλεῖν καὶ ὀνομάζειν οὐκ ἐρυθριῶσιν οὐδὲ ἀισχύοντα.

Ἰαυτὰ δὲ τὰ ἡμέτερα ἀτοπήματα καὶ ἐγκλήματα. Σὺ δὲ πῶς ποτε
 5 διακρίνεις ταῦτα καὶ ἐκλαμβάνεις, γενναιότατε βασιλέων καὶ ἐνδο-
 ξότατε, πλουτῶν δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ καλῶς διακρίνειν τὰ πρά-
 γματα; Ἐλπὲ πρὸς αὐτῆς τῆς Τριάδος, ἣν πρεσβεύομεν ἅπαντες, διὰ
 γῆρας τοῦ θρόνου ἀποδληθῆσομαι καὶ δι' ἀσθένειαν τοῦ βαθμοῦ τῆς
 ἀρχιερωσύνης ἀποδοκιμασθήσομαι ἢ καὶ κατὰ κρημνῶν ὡς τις ἵππος
 10 γηράσκων ἀπορριφθήσομαι καὶ τάφον ἔξω τὸν χαραδρεῶνα, ἵνα τούτῳ
 δὴ τοῖς τῶν Ἑλλήνων ἐξομοιωθῆσεται τὰ ἡμέτερα; Ἐγὼ μὲν οὖν,
 μὰ τὸν τὸ διάδημα τῆς βασιλείας σοι περιθέμενον, πολλὰς βιβλους
 διεξελθὼν καὶ πολλὰς ἱστορίας ἀναμαζάμενος, οὐκ ἐνέτυχον οὐδ' ἀνέ-
 16 γνων δι' ἀσθένειαν σώματος ἢ γῆρας ἀνωμαλίαν τοῦ οἴκειου θρόνου
 ἐκδέχθαι.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὑπ' αὐτῆς ἤδη τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν ἣ ἡ μνη-
 μονεύεται πρωτόθρονός τις καὶ ὁ Καισαρέων θρόνος, ἐνδεικνύε-
 ται ὡς γραφείσα ὑπὸ τοῦ γνωστοτάτου τῶν πρωτοθρόνων Και-
 σαρείας, τοῦ Ἀρέθα, οὐ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα παραλείπεται ἀκρι-
 βῶς διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν πρωτόθρονος τῆς
 Καισαρέων ἐκκλησίας. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐνισχύεται ἢ εἰς τὸν
 Ἀρέθαν ἀπόδοσις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὑπὸ τῆς μνείας τοῦ
 εἰς ὃν ἀπευθύνεται, ἦτοι τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Πορ-
 φυρογεννήτου. Πράγματι γινώσκομεν, ὅτι ὁ Ἀρέθας οὐ μόνον
 ἐπὶ τοῦ αυτοκράτορος ἐκείνου ἔζη, ἀλλὰ καὶ κατηγορήθη ὡς
 βυσσοδομεύσας ἐναντίον αὐτοῦ δι' ἐπιστολῶν ἐκ Καισαρείας
 στάσιν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐξ ἧς καὶ κατήγετο, ἅτε ὢν Πατρεὺς,
 ὡς γνωστὸν, καὶ ταῦτα ἔχων ἡλικίαν ἐτῶν ἐβδομήκοντα καὶ
 τριῶν, καθ' ἃ ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ ἐν τῷ Ἀπολογητικῷ τῆς κατη-
 γορίας ἐκείνης¹. Ἀλλ' ἀπολογεῖται ὁ Ἀρέθας, προσβάλλων ὡς

9. ἀρχιερωσύνης 9-10. Πρὸς τὴν ἀρχαίαν κεραιάν "Ἰαπυ γῆρας

11. ἐξομοιωθήσεται

¹ Ἴδε Σωκράτους Κουγέα Ὁ Καισαρείας Ἀρέθας καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις. 1918 σ. 22 κ. ε.

ἐκ πλαστογραφίας τοῦ Συμβατίου τὸ ἐπαχθὲν αὐτῷ ἐγκλημα. Καὶ μανθάνομεν μὲν, ὅτι οὐδαμοῦ τῶν μέχρι τοῦδε γνωσθει-
 σῶν, εἴτ' ἐκδεδομένων εἴτε ἀνεκδότων, συγγραφῶν τοῦ Ἀρέθα
 μνημονεύεται καταδίκη αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ὑποβληθείσῃ καταγ-
 γελίᾳ¹. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκδοθείσης ἀγνώστου μέχρι
 τοῦδε ἐπιστολῆς ἀποδεικνύεται, ὅτι οὐχ ἦττον δὲν ἔπαυσεν ἢ
 ἐπενέργεια τῆς ἐναντίον αὐτοῦ κατηγορίας. Εἰς ταύτην βεβαίως
 ἀναφέρεται ἢ ἐν τῇ ἐπιστολῇ φράσις ἐφ' οἷς ἐάλωκα... εἰδὸτα
 ἐγκλήμασιν ἐν τῷ ἄλλως διαβεβρωμένῳ ὑπὸ τιλφῶν ἐκείνῳ
 χωρίῳ. Λυπηρὸν δὲ εἶνε, ὅτι ἐν τῷ ἔπειτ' ἀμέσως ἐπομένῳ
 χωρίῳ εἶνε ἐφθαρμέναι ἢ δυσνόητοι διὰ τὴν καὶ ἄλλως γνω-
 στὴν δυσκαμφίαν τῆς φρασεολογίας τοῦ Ἀρέθα αἱ λέξεις καὶ
 ἡμῶν προκέκρισθε παρὰ πάντα δίκαιον λόγον πειθόμεθα.
 Ἀλλ' οὐχ ἦττον καὶ ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις ὑποκρύπτεται ἐξα-
 κολούθησις τῆς πρὸς τὸν Ἀρέθαν δυσμενείας τοῦ Κωνσταντί-
 νου. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, εἶνε σαφές, ὅτι δὲν εἶ-
 χον παύσει ὑπονομεύοντες τὸν Πατρεᾶ πρωτόθρονον Καισα-
 ρείας αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ἀναστήματα αὐτοῦ, ἵνα μεταχειρισθῶ τὴν
 ἐκκλησιαστικὴν φράσιν, αὐτοὶ ἐκεῖνοι, περὶ ὧν αὐτὸς λέγει ἐν
 τῇ ἐπιστολῇ οὐς ἐγέννησα, οὐς ἐφύτευσα, οὐς διὰ τῶν τῆς
 σοφίας λόγων ἐθήλασα, περὶ ὧν προσθέτει, ὅτι τὴν ἐμὴν πο-
 λιὰν ἀποδοκιμάζουσι καὶ ἀποστρεφόμενοι ἐγκλημά μοι τὸ
 γῆρας προσάγουσι καὶ ὡς πρόσκομμα τὴν τοῦ σαρκίου ἀσθέ-
 νειαν διασύρουσι, βαίνοντες μάλιστα μέχρι τοῦ νὰ παριστάνω-
 σιν ἀνερυθριάστως καὶ ἀναισχύντως ὡς ἔκστασιν νοῦς καὶ
 παραφορὰν τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ ἐκεῖνον, ὃν αὐτὸς καλεῖ τὴν
 φίλην ἐμοὶ καὶ ἐκ πολλοῦ ποθηθεῖσαν ἀπλότητα. Ἐκ τούτων
 γίνεται δῆλον, ὅτι οἱ κατήγοροι τοῦ Ἀρέθα ὡς πρόσχημα ἐκ-
 θρονίσεως αὐτοῦ μετεχειρίζοντο τὸ γῆρας, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν
 διαβουκολούμενος ὁ Κωνσταντίνος τὴν πρόφασιν ταύτην ἐπω-
 φελεῖτο, ὅπως τιμωρήσῃ τὸν κατηγορηθέντα ὡς σκευωρήσαντα

¹ Αὐτόθ. σ. 24.

τὴν κατ' αὐτοῦ στάσιν τῶν Πελοποννησίων. Καὶ ὑπεραπολογεῖται μὲν ἑαυτοῦ ὁ Ἀρέθας δι' ἄλλων λόγων, ἀλλ' ἀσθενῆς εἶνε ἢ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἔκθεσις τοῦ κυριωτάτου τῶν ἐπιχειρημάτων, ὅπερ ἠδύνατο νάντιτάξῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τοῦ ἀντικανονικοῦ τῆς παύσεως ἕνεκα τοῦ γήρατος, ὅπερ θίγεται ἀπλῶς διὰ τῶν λέξεων. Ὡ νόμοι καὶ ἱεροὶ κανόνες καὶ πατέρων ἱερὰ διδάγματα. Ἡ δὲ παράλειψις τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως καὶ τὸ ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς, οἷα σώζεται σήμερον, ἀνανταπόδοτον τῆς φράσεως Ἐγὼ μὲν οὖν κτλ. φαίνονται μοι πείθοντα, ὅτι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρέθα δὲν ἔχομεν πλήρη ἐν τῷ Ὁξωνιακῷ κώδικι, ἀλλὰ λείπει τὸ τέλος αὐτῆς, ἐν ᾧ κατὰ πιθανώτατον λόγον ἔφερον ὁ Ἀρέθας ἀποδείξει περὶ τῆς ἐναντίον τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων προθέσεως τοῦ βασιλέως, δι' ἧς ἔπεισεν αὐτὸν πιθανῶς νάποστῆ τῶν μελετωμένων. Ἀλλ' οὐχ ἤττον παρατηρητέον, ὅτι ἀσθενῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερασπίσῃ ὁ Ἀρέθας τὸ θέμα, ὅτι τὸ γήρας δὲν ἦτο ἀφορμὴ ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐπισκοπικῶν καθηκόντων. Καὶ δὲν ἦσαν μὲν ἐν τοῖς κανόσιν ἀναγεγραμμένοι αἱ αἰτίαι, δι' ἃς ὁ ἐπίσκοπος δύναται νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐπισκοπὴν, ἀλλ' ἢ πρᾶξις τῆς ἐκκλησίας ἐδέχθη μεταξὺ τῶν εὐλόγων αἰτιῶν τῆς παραιτήσεως καὶ τὸ γήρας. Ἐντεῦθεν δ' ἀπορρέει καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 5 τοῦ ἀπὸ 9 Ἰουλίου 1852 παρ' ἡμῖν Νόμου περὶ ἐπισκοπῶν, καθ' ἣν «Ἐὰν ἐπίσκοπος ἕνεκα φυσικῆς τινος αἰτίας κατασταθῇ ἀνίκανος πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἀντικαθίσταται μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δι' ἑτέρου»¹.

Ἀλλὰ κατὰ ποῖον ἔτος ἐγράφη ἡ ἐπιστολή; Ὁ κ. Κουγέας ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἀπολογία τοῦ Ἀρέθα περὶ τῆς ἐναντίον τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου δῆθεν βυσσοδομευθείσης στάσεως, καθ' ἣν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ὁ Ἀρέθας λέγει, ὅτι εἶχεν ἤδη ἡλικίαν ἐτῶν τριῶν καὶ ἑβδομήκοντα, ἐγράφη μικρὸν

¹ Μ. Κ. Πάλλη Περὶ παραιτήσεως ἐπισκόπων. Ἐν Ἀθήναις. 1911 σ. 38 κ. ε.

μετὰ τὸ 921, ὅτε συνετάχθη ὁ τόμος τῆς ἐνώσεως μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου καὶ τῶν Νικολαϊτῶν¹. Ἄρα ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπεστάλη εἰς τὸν Κωνσταντῖνον ἐκ Καισαρείας βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἀπολογίαν, μὴ ἀρκέσασαν, ὡς ἀποδεικνύεται κατὰ τὰ ἤδη εἰρημένα ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, νὰ ἔρη τὰ κατὰ τοῦ Ἀρέθα σκάνδαλα, ὅτε ὁ πρωτόθρονος εἶχεν ἤδη ἡλικίαν περίπου ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν. Ὅπως δῆποτε δ' ἐξ αὐτῆς δὲν δικαιούμεθα νὰ παρατείνωμεν τὸν βίον τοῦ Ἀρέθα μέχρι τοῦ 940 κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Rabe, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον μέχρι πέραν τοῦ ἔτους 944 κατὰ τὸν κ. Dräseke², ὅτε θὰ εἶχεν ἡλικίαν ἐνενήκοντα περίπου ἢ ἐνενήκοντα τεσσάρων καὶ πλέον ἐτῶν, ἅτε γεννηθεὶς περὶ τὸ 850 κατὰ τὰποδειχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Κουγέα³.

Ἐν τέλει οὐδαμῶς πρέπει νὰ ξενίσῃ τὸν ἀναγνώστην τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἀρέθας ἀπευθύνεται εἰς τὸν Κωνσταντῖνον, καθ' ὃν χρόνον ἐβασίλευε, σφετερισθεὶς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ὁ πενθερὸς Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς, καὶ τὸ ὅτι ἐν τοιοῦτῳ χρόνῳ γράφων πρὸς αὐτὸν προσφωνεῖ βασιλέα. Ὁ μὲν λόγος, δι' ὃν τὸν Κωνσταντῖνον καὶ οὐχὶ τὸν Ῥωμανὸν προσπαθεῖ νὰ ἐξευμενίσῃ, εἶνε τὸ ὅτι εἰς ἐκείνου τὴν δυσμένειαν εἶχε πέσει, οὐχὶ δὲ τὴν τοῦ πενθεροῦ, ἅτε τασσόμενος ἀπ' ἐναντίας μετὰ τῆς μερίδος τούτου, δεστίς πιθανῶς καὶ ἔλυσε τέλος ὀριστικῶς τὸ ζήτημα τοῦ Ἀρέθα ὑπὲρ αὐτοῦ⁴. Βασιλέα δ' ἀποκαλεῖ τὸν Κωνσταντῖνον ὁ Ἀρέθας, διότι καὶ κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀρχῆς τοῦ Ῥωμανοῦ συνεβασίλευε κατὰ τύπους μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν, καίπερ ὑποδεέστερον ἔχων ἀξίωμα καὶ γενόμενος ὡςπερ παρέγγραπτος κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ζωναρά⁵. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ βασι-

¹ Ἐνθ' ἀν. σ. 24.

² Ἐνθ' ἀν. σ. 9 σημ. 2.

³ Ἐνθ' ἀν. σ. 2.

⁴ Ἐνθ' ἀν. σ. 22.

⁵ Ζωναρά XVI, 17.—Πρὸς. Hambaud I, empire grec au dixième siècle. Constantin Porphyrogénète. Ἐν Παρισίοις. 1870 σ. 20.

λικὰ χρυσόβουλλα τῶν ἐτῶν τῆς συναρχίας ἐξεδίδοντο ἐπ' ἐνόματι μὲν τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου¹ μέχρι τοῦ 944, ὅτε μετὰ τὴν καθάρεισιν τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τῶν Λακαπηνιδῶν ἀνέλαβε καὶ πάλιν ὁ Πορφυρογέννητος τὴν μοναρχίαν.

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΟΥΔΕΛΗ

Ἡ ἱστορία τῶν βυζαντιακῶν οἰκῶν δὲν ἔχει γραφῆ, ἀκόμη, ὅσῳ δὲ πλειότερον γινώσκεται, τοσοῦτῳ μᾶλλον συντελεῖ εἰς τὴν διαφώτισιν ἐν μέρει μὲν τῆς λογοτεχνίας τοῦ Βυζαντίου, γενικώτερον δὲ τῆς καθ' ὅλου ἱστορίας αὐτοῦ.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὁσάκις παρίσταται ἡμῖν εὐκαιρία, πειρώμεθα τῆς συναγωγῆς τῆς ὑπαρχούσης ὕλης περὶ ἐνίων οἰκογενειῶν τοῦ Βυζαντίου, παραδοκοῦντες καὶ τὴν παρ' ἄλλων τυχόν συμπλήρωσιν τῶν ὑφ' ἡμῶν γραφομένων. Οὕτως ἐγράψαμεν ἴδη περὶ τῶν Ἀργυροπούλων¹, Ἀσάνη², Ἀφαράδων³, Βρανάδων⁴, Γοριανιτῶν⁵, Γρηγοροπούλων⁶, Διζυπάτων⁷, Ἐσκαμματισμένων⁸, Ζυγομαλάδων⁹, Καλοφρενάδων¹⁰, Καπανδριτῶν¹¹, Καραντηνῶν¹², Καυκαδηνῶν¹³, Λαμπηνῶν¹⁴, Λιπαριτῶν¹⁵, Μελιτηνιωτῶν¹⁶, Νεστούγκων¹⁷, Παναρέτων¹⁸, Περιστερή¹⁹, Πυρο-

¹ Ἀργυροπούλαια. Ἐν Ἀθήναις σ. κ' κ. ε. Νέου Ἑλληνομνημονος Τόμ. Γ' σ. 305.

² Νέου Ἑλληνομνημονος Τόμ. Α' σ. 203 κ. ε.

³ Αὐτόθι Τόμ. Β' σ. 93, 377. Τόμ. ΙΑ' σ. 9, 11 κ. ε.

⁴ Αὐτόθι Τόμ. Ζ' σ. 347.

⁵ Αὐτόθι Τόμ. ΙΒ' σ. 438.

⁶ Αὐτόθι Τόμ. ΙΓ' σ. 140.

⁷ Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 122.

⁸ Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 182 κ. ε. Τόμ. ΙΑ' σ. 492. Τόμ. ΙΒ' σ. 371.

⁹ Αὐτόθι Τόμ. Δ' σ. 489. Τόμ. Θ' σ. 253. Τόμ. Ε' σ. 199. Τόμ. Γ' σ. 350. Τόμ. ΙΒ' σ. 390.

¹⁰ Αὐτόθι Τόμ. Α' σ. 43 κ. ε.

¹¹ Αὐτόθι Τόμ. Ζ' σ. 89. Τόμ. Γ' σ. 195.

¹² Αὐτόθι Τόμ. Θ' σ. σ. 410 κ. ε. Τόμ. ΙΓ' σ. 18.

¹³ Αὐτόθι Τόμ. Ζ' σ. 354.

¹⁴ Αὐτόθι Τόμ. ΙΑ' σ. 369 κ. ε. Τόμ. ΙΓ' σ. 138.

¹⁵ Αὐτόθι Τόμ. Ζ' σ. 354.

¹⁶ Αὐτόθι Τόμ. ΙΒ' σ. 7. κ. ε., 246, 370.

¹⁷ Αὐτόθι Τόμ. Θ' σ. 413.

¹⁸ Αὐτόθι Τόμ. Δ' σ. 264 κ. ε. Τόμ. Ε' σ. 112 κ. ε.

¹⁹ Αὐτόθι Τόμ. Θ' σ. 804.

¹ *Zachariae a Liogenthal Novellae Constitutiones imperatorum post Justinianum.* Ἐν Λειψίᾳ. 1857 σ. 234 κ. ε.

πούλων¹, Ῥωσωτᾶ², Σγουρομαλλαίων³, Συγκλητικῶν⁴, Φακρασῆ⁵ καὶ τῶν οἰκῶν ἐκείνων, εἰς οὓς ἀνήκον βιβλιογράφοι Ἀθηναῖοι⁶ καὶ Λακεδαιμόνιοι⁷ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων.

Εἰς δὲ τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τῶν βυζαντιακῶν ἐκείνων οἰκῶν ὑφ' ἡμῶν γραφέντα προσθέτομεν σήμερον ὅσα συνηγάγομεν περὶ τοῦ οἴκου Γουδέλη.

Τῶν φερόντων τοῦτο τὸ ὄνομα ἀρχαιότατον γινώσκομεν ὑπερμεσοῦντος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος τὸν Λέοντα Γουδέλην, εἰς ὃν ἀπευθύνεται ἡ τριακοστὴ πέμπτη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ περιφανοῦς Εὐσταθίου τοῦ Θεσσαλονίκης⁸. Ἡ ἐπιστολὴ ἐπιγράφεται ἀπλῶς *Τῷ Γουδέλῳ(ῃ) κυρίῳ Λέοντι*, οὐδεμίᾳ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου προστιθεμένης προσωνομίας. Ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς ἐξάγεται, ὅτι ὁ Λέων Γουδέλης κατεῖχεν ἐπιφανὲς ἀξίωμα· διὸ καὶ βλέπομεν τὸν Εὐστάθιον προσφωνοῦντα αὐτὸν διὰ τῶν λέξεων *καλέ μου δέσποτα*. Τὰ δὲ δεινὰ, εἰς ἃ εἶχε περιπέσει, ἐφ' οἷς παρεπονεῖτο ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Εὐστάθιον μὴ σωζομένη, εἰς ἣν ἔχομεν τὴν σωθεῖσαν ἀπάντησιν τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, ἀνάγονται κυρίως εἰς τὴν πτωχείαν τοῦ Γουδέλη, περὶ ἧς ὁ Εὐστάθιος παρηγορεῖ αὐτὸν διὰ τῶν ἐξῆς· *Εἰ δὲ μέχρι καὶ τοσούτου τῶν περιπτῶν ἐψίλωσαι, ὡς καὶ περὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἐνδύματος εὐπρεπὲς ἀχρεΐως ἔχειν, ἀλλ' ὁ τὰ κρίνα κοσμῶν καὶ τὸ ῥόδον ἀντεπαύξων ἡλίου λαμπρότητι καὶ δένδροις χορηγίαν βύσσου φιλοτιμούμενος*

¹ Αὐτόθι Τόμ. Γ' σ. 127 κ. ε.

² Αὐτόθι Τόμ. Θ' σ. 412.

³ Αὐτόθι Τόμ. Δ' σ. 183 κ. ε., Τόμ. Η' σ. 360.

⁴ Αὐτόθι Τόμ. Δ' σ. 244 κ. ε., Τόμ. Σ' σ. 110. Τόμ. Η' σ. 92 κ. ε.

⁵ Αὐτόθι Τόμ. ΙΓ' σ. 29 κ. ε.

⁶ **Σπυρ. Π. Λάμπρου** Ἀθηναῖοι βιβλιογράφοι καὶ κτήτορες κωδίκων ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ 1902 (καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει) μετὰ συμπληρωμάτων ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημόνι.

⁷ Λακεδαιμόνιοι βιβλιογράφοι καὶ κτήτορες κωδίκων ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημόνι Τόμ. Δ' σ. 152 κ. ε., 303 κ. ε., μετὰ συμπληρωμάτων ἐν τοῖς ἐπομένοις τόμοις.

⁸ *Tafel Eustathii Metropolitae Thessalonicensis Opuscula*. Ἐν Φραγκοφορτίῳ. 1832 σ. 341.

καὶ σκώληκας μηρούεσθαι διδοῦς, τὰ τοῖς πολλοῖς τίμια, καὶ ἐκ λειμωνίδος, καθά ποῦ τις ἔφη, πῶας ἐξυφαίνεσθαι ποιῶν, ὅποια οὐδὲ ἀράχνης ἂν λεπτιουργήσειεν, οὐκ ἂν οὐδὲ σοῦ ἀμελήσειεν, ὅτι μηδὲ ἡμῶν οὐδέ τινος ἄλλου τῶν καθ' ἡμᾶς¹.

Σύγχρονος δὲ τῷ Λέοντι ἢ ὀλίγω προγενέστερος ὑπῆρξεν ἐπὶ αὐτοκράτορος Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ (1143 - 1180) ὁ Τζουκανδήλης Γουδέλης, ἀνάγων τὸ γένος εἰς ἐπιφανῆ αὐτοκρατορικὸν οἶκον, διότι ἡ πρὸς μητρὸς μήτηρ αὐτοῦ (πατρομήτωρ) ἦτο ἀδελφὴ (συγγόννη) τοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου. Ἐκ τοιούτου δὲ καταγόμενος γένους συνεδέθη ὁ Τζουκανδήλης Γουδέλης μετὰ τοῦ Μανουήλ Κομνηνοῦ, λαβὼν εἰς γάμον τὴν ἐξαδέλφην αὐτοῦ Εὐδοκίαν, θυγατέρα τῆς Θεοδώρας, θυγατρὸς μὲν τοῦ Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, σύζυγον δὲ τοῦ ἐκ Φιλαδελφείας Κωνσταντίνου Ἀγγέλου, τοῦ γενάρχου τοῦ διαδεχθέντος τοὺς Κομνηνοὺς οἴκου τῶν Ἀγγέλων². Σύγαμβρος δὲ τοῦ Τζουκανδήλη ὑπῆρξεν ὁ Ἀνδρόνικος Συναδηνός, ἔχων σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τῆς Εὐδοκίας Ζωήν³. Τὴν γενεαλογίαν ταύτην τοῦ Τζουκανδήλη Γουδέλη ἐξάγομεν ἐκ τοῦ ἐπιταφίου αὐτοῦ ἐπιγράμματος, πιθανῶς γεγραμμένου ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Στιλβῆ καὶ διασωθέντος ἐν τῷ Μαρκιανῷ κώδικι 524⁴. Ἀνῆλθε δ' ὁ Γουδέλης ἐκεῖνος εἰς τὸ ἀξίωμα σεβαστοῦ, ὡς βλέπομεν ἐξ ἑτέρου ἐπιγράμματος τοῦ αὐτοῦ κώδικος, καὶ εἰς τὸ τοῦ πανσεβάστου. Καὶ ὡς σεβαστὸς μὲν ἀνέθηκεν ἐγγεῖριον εἰς τὴν

¹ Ἐνθ' ἀν. σ. 342, 2 κ. ε.

² Περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀγγέλου ὁ *Ducanige* (Familiae byzantinae ἐκδ. Παρισίων σ. 202, ἐκδ. Βόννης σ. 165) λέγει· *Quibus ille dignitatibus sub socio Iohanneque Comneno filio fulserit functusque fuerit in aula Constantinopolitana, non tradunt, opinor, scriptores*. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντος ἐπιταφίου ἐπιγράμματος τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀνδρόνικου Συναδηνοῦ λέγεται δεσπότης. Ἴδε Νέου Ἑλληνομνημόνιος Τόμ. Η' σ. 154.

³ Ἴδε τὸ εἰς τὸν τάφον τοῦ Συναδηνοῦ ἐπιγράμμα ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημόνι Τόμ. Η' σ. 147 στ. 20.

⁴ Ἴδε αὐτὸ ἐκδοθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημόνι Τόμ. Η' σ. 113 κ. ε. —Πρβλ. αὐτόθι σ. 152 ἀρ. 384.

Θεοτόκον μετὰ τῆς συζύγου Εὐδοκίας¹, ὡς πανσέβαστος δὲ παρέστη εἰς τὴν σύνοδον τοῦ 1166 τὴν συνεληθούσαν ἐναντίον τῆς ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Λαμπηνοῦ ἐκφερομένης διδασκαλίας περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Ἰωάννου ῥήσεως τοῦ Ἰησοῦ Ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστίν². Ἡ συνένωσις δύο οἰκογενειακῶν ὀνομάτων, τοῦ τοῦ Γουδέλη καὶ τοῦ τοῦ Τζουκανδήλη, παρὰ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ δὲν εἶνέ τι ἀσύνηθες παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ὅπου πολλὰ τοιαῦτα βλέπομεν, προσερχόμενα ἐξ ἐπιγαμίας³, καθ' ὃν τρόπον παρὰ τοῖς Ὀλλανδοῖς σήμερον εἰς τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς συμπαραζεύγνυται τὸ τῆς γυναικός. Δὲν γινώσκομεν κατὰ ταῦτα τὸ προωνύμιον τοῦ Τζουκανδήλη Γουδέλη. Ἦτο δὲ τοῦτο πιθανώτατα τὸ Βασίλειος. Καὶ δὴ παρὰ τῷ Κιννάμῳ εὕρισκομεν μνείαν Βασιλείου Τζουκανδήλη ὡς ἐπιφανοῦς στρατηγοῦ ἐπὶ τοῦ Μανουήλ Παλαιολόγου, ὃν αὐτὸς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξέπεμψε μετὰ τοῦ Προσοῦχ τῷ 1147 κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Κορράδον Γερμανῶν τῆς δευτέρας σταυροφορίας, θελόντων νὰ ἐκδιάσωσι τὴν διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διάβασιν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν⁴. Ὅτι δὲ ὁ Τζουκανδήλης Γουδέλης ὑπῆρξε στρατηγός, ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ἐπιτυμβίου αὐτοῦ⁵, καὶ κατὰ ταῦτα πιθανώτατον εἶνε, ὅτι δικαιούμεθα νὰ

¹ Ἴδε Νέον Ἑλληνομνημῶν ἐνθ' ἀν. σ. 152 ἀρ. 287.

² Νικήτα Χωνιάτου ἠεροκυρὸς ὀρθοδοξίας ἐν τῇ τοῦ Μίγμου Ἑλλ. - Παιτρολογία Τόμ. ΡΜ' σ. 252. Πρβλ. *Chalandon* Jean Comnène et Manuel Comnène. Ἐν Παρισίοις. 1912 σ. 648 καὶ 649 σημ. 4.

³ Ἴδε καὶ Νέον Ἑλληνομνημῶν Τόμ. ΙΑ' σ. 274.

⁴ Κιννάμου ἐκδ. Βόννης σ. 72, 21 καὶ σ. 77, 43. Πρβλ. *Chalandon* ἐνθ' ἀν. σ. 648 σημ. 7.

⁵ Νέου Ἑλληνομνημῶν Τόμ. Η' σ. 124 στ. 6-23. Οἱ στίχοι οὗτοι πρέπει νὰ στιχθῶσιν ὡς ἑξῆς:

Κρύπτει γὰρ ἄνδρα τὸν τόσον Τζουκανδήλην,
τὸν πανσέβαστον μυριαχῶς Γουδέλην
ἐξ ἀξίας τε καὶ γεραρῶν χαρίτων,
οὗ καὶ παρ' αὐτῆς τῆς γενεάρχιας κλέος¹
ἢ πατρομήτωρ καὶ γὰρ αὐτοῦ συγγόνη
Βοτκναιάτη βασιλεῖ Νικηφόρῳ

ταῦτίσωμεν τὸν Τζουκανδήλην Γουδέλην τοῦτον μετὰ τοῦ Βασιλείου Τζουκανδήλη τοῦ Κιννάμου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ πλεῖστον αὐτοῦ ὄνομα ἦτο Βασίλειος Τζουκανδήλης Γουδέλης. Βλέποντες δ' ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιτυμβίῳ, ὅτι καὶ ὁ πατήρ τοῦ Τζουκανδήλη Γουδέλη ὑπῆρξε στρατηγός, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι πατέρα εἶχε τὸν Λέοντα Τζουκανδήλην ἐκείνον τὸν ἐπὶ Ἰωάννου Κομνηνοῦ ἀκμάσαντα, ὅστις τῷ 1124 ἦτο πρόεδρος καὶ δοῦξ Κιβυρραιωτῶν καὶ ὡς τοιοῦτος ἔγραψε τὸ ἔτος ἐκεῖνο τὸν Παρισιακὸν κώδικα 1711, εἶχε δὲ σύζυγον Ἄνναν καταγομένην ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν¹.

Μετὰ δὲ τὸν Βασίλειον Τζουκανδήλην Γουδέλην πρέπει νὰ κατέλθωμεν διακόσια περίπου ἔτη, ὅπως συναντήσωμεν ἄλλον ἄνδρα ἐκ τοῦ οἴκου Γουδέλη.

Εἶνε δὲ οὗτος μοναχὸς Γουδέλης, οὗ οὔτε τὸ κοσμικόν, οὔτε τὸ μοναχικόν προωνύμιον γινώσκομεν. Πρὸς τοῦτον ἔχομεν σωζομένην ἐπιστολὴν τοῦ Δημητρίου Κυδώνη, ἀκμάσαντος τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ

ἧς ἀξιὸν βλάστημα φυεῖν εὐρέθη,
οὗ κόσμος ἦν φρόνησις, οὗ γνῶσις ἕνεη,
οὗ χειλέων ἔβλυζε γλυκᾶζον λόγος,
οὗ χεῖρας ὠρᾶζεν ἀνδρείας χάρις,
ὅς ἐρμαϊκῶν ἀγλαϊσμάτων γέμων
ἔπνει τὸν Ἄρην, πῦρ κατ' ἐχθρῶν ἀπέπνει,
βουληφορεῖν δὲ δεξιᾶν λαχῶν φύσιν
στρατηγετεῖν ἄριστος ἦν ἐν ταῖς μάχαις,
τοιοῦτον αὐχῶν καὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα
εἰς χεῖρα καὶ βούλευμα καὶ στραταρχίαν.
Ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐγγράφει τοῖς γνησίοις
ἄναξ Μανουήλ διπλοπόρφυρος κλάδος.

¹ Τοῦ Λέοντος Τζουκανδήλη τούτου τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Προδρόμου ποιηθὲν ἐπιγράμμα ἐξέδωκεν ὁ Βασιλιεφάκης ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς Τόμ. Γ' σ. 579 κ. ε. Πρβλ. *E. K[untz]* ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift* Τόμ. 5' σ. 445. Οὐκ ὀρθῶς δ' ὁ *Chalandon* ἐνθ' ἀν. σ. 279 σημ. 4 ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ εἰρημένου ἐπιτυμβίου ἐν ὅσιν ἐκθέτει τὰ κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ Μανουήλ Κομνηνοῦ ἀπὸ τῶν προελαυνόντων Γερμανῶν, ὡσεὶ συγγέων τὸν Λέοντα πρὸς τὸν παρὰ τῷ Κιννάμῳ Βασίλειον Τζουκανδήλην.

Boissonade¹. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ Κυδώνης παρακαλεῖ τὸν Γουδέλην νὰ συστήσῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Καυκαδιανόν τινα ἀναξιοπαθοῦντα. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος συνεδέετο πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον. Τοῦ αὐτοῦ δὲ πιθανῶς Γουδέλη βλέπομεν γινομένην μνεῖαν καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ ἀνεκδότῳ ἐπιστολῇ τοῦ Κυδώνη πρὸς τὸν βασιλέα², ἐν ἣν βλέπομεν αὐτὸν ἰσχύοντα ἐν τῇ αὐλῇ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶνδε· Μετὰ ταῦτα ἐγὼ μὲν τὴν τοῦ βασιλέως εἰςῆλθον αὐλὴν καὶ τῶν ἱερῶν τελουμένων ἠκροώμην, ἠσθόμην δὲ τὸν Γουδέλην καὶ τὸν ἐρμηνευτὴν ὡς ὑπὲρ ἀναγκαίων σοὶ βουλομένους διαλεχθῆναι, μνηύσαντας καὶ δὴ καὶ κληθέντας³.

Ὀλίγῳ δ' ἀργότερον περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος συναντῶμεν ἐκ τοῦ οἴκου Γουδέλη κάπηλον, γνωστὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὸν ἐξαίρετον οἶνον ὃν ἐπώλει. Μνημονεύεται δὲ οὗτος ἄνευ τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος ἐν τινὶ ὑπ' ἐμοῦ ἀντιγραφείσῃ δυσωνύμῳ ἀνεκδότῳ πραγματεῖα, σωζομένη ἐν τῷ κώδικι F 80 τῆς ἐν Ῥώμῃ βιβλιοθήκης Vallicelliana, γεγραμμένῳ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα τελευτῶντα, ἐν φ. 288^b διὰ τῶν ἐξῆς· πρὸς τὰ τῆς πλατείας ἀποτρέχεις καπηλεῖα, καὶ πρῶτα μὲν τῷ Γουδέλῃ παραγίνῃ, ὡς παρ' αὐτῷ δῆπουθεν οἰόμενος εὐρήσειν τῶν κραταιῶν οἴνων τὸν κάλλιστον. Τὸν Γουδέλην δ' ἐκεῖνον πρέπει βεβαίως νὰ ταυτίσωμεν πρὸς τὸν ἔμπορον μονεμβασιωτικοῦ οἴνου τὸν μνημονεύομενον ἐν τινὶ τῶν λογαριασμῶν τῆς ἐν τῷ Πέραν γενουατικῆς ἀποικίας τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1390⁴. Ἐντεῦθεν δ' ἐξά-

¹ Anecdota nova, Ἐν Παρισίοις, 1844 σ. 319 κ. ε.

² Δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ πρὸ τῆς τελείας μελέτης τῶν τὸ πλεῖστον ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ Κυδώνη, εἰς τινὰ βασιλέα ἀπηυθύνθη αὐτῇ ἢ ἐπιστολῇ, ἐπιγραφομένη ἀπλῶς *Τῷ βασιλεῖ*.

³ Ἐν φ. 256^a τοῦ Βουρναϊανοῦ κώδικος 75 τῆς ἐν Λονδίνῳ βιβλιοθήκης τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου.

⁴ *Les Journaux Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle*. Ἐν Παρισίοις, 1899 Τόμ. Α' σ. 49. Ὁ τύπος, βφ' ἐν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Γουδέλη ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ, εἶνε Godeli.

γεται τὸ πόρισμα, ὅτι ὁ Γουδέλης ἐκεῖνος, οὐ ἀγνοοῦμεν τὸ προωνύμιον, ἦτο οἰνέμπορος μεγαλοπράγμων.

Ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι κλάδος τις τοῦ ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν διακριθέντος διὰ τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ καὶ στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας οἴκου Γουδέλη εἶχεν ὁπωσδήποτε' ἐκπέσει κατὰ τοὺς μετ' αὐτοῦ χρόνους καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει λατινοκρατίας. Ἀλλὰ δὲν ἔπαυσεν ὁ αὐτὸς οἶκος ἀναδεικνύων ἄνδρας ἐπιφάνεις ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν τελευταίων Παλαιολόγων.

Ἐπὶ τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου (1391-1425) παρουσιάζονται τῷ 1400 ὁ Γεώργιος Γουδέλης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ὧν γίνεται μνεῖα ἐν διαφόροις ἐγγράφοις τῶν ἐτῶν ἐκείνων¹.

Περὶ τοῦ Γεωργίου Γουδέλη τούτου βλέπομεν λεγόμενον, ὅτι ἦτο οἰκεῖος τοῦ βασιλέως. Περὶ δὲ τῆς λέξεως ταύτης ἔγραψα ἄλλοτ' ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὑπὲρ τοῦ Φλωρεντινοῦ Ἰακώβου De Morellis προστάγματος τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου Η' τὰ ἐξῆς· «Ὅσον γινώσκω, δὲν ἐμελετήθη μέχρι τοῦδε ἀκριβέστερον ἢ σημασία τῆς ἐκφράσεως ταύτης, οὐδ' ἐξητάσθη ἢ πρὸς τὴν βασιλείαν σχέσις τῶν λεγομένων οἰκείων. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ πρόσταγμα δὲν σαφηνίζει μὲν τίνες αἱ πρὸς τὴν βασιλείαν ἀναλαμβανόμεναι ὑποχρεώσεις τοῦ εἰς τοὺς οἰκείους τασσομένου, ἀλλὰ μανθάνομεν οὐχ ἦττον ἐξ αὐτοῦ ἐν τῶν δικαιωμάτων τοῦ τιμηθέντος ὡς οἰκείου, τὴν εἰς αὐτὸν παρεχομένην ἄδειαν τοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ θυρεῷ ποιεῖσθαι χρῆσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διασήμου (τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ). Θεωρητέον δὲ τοῦτο ἀντίστοιχον περίπου τῆς παρ' ἡμῖν παρασημοφορίας»².

Σύγχρονος δὲ τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ Ἰωάννου ὑπῆρξεν ὁ Μανουὴλ Γουδέλης, ὃν ἐπ' ἴσης εὐρίσκομεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου ἄρξαντα τῷ 1418 πιθανῶς ἐν

¹ Miklosich-Müller Acta et Diplomata, Τόμ. Β' σ. 361, 388, 400, 499.

² Νέου Ἑλληνομνημῶνος Τόμ. Δ' σ. 194. Πρβλ. τὰ γραφέντα ὑπὸ Θ. Οὐμπένσκι περὶ τῶν ἐκφράσεων οἰκειῶς ἄνθρωπος, θεοπότης ἄνθρωπος μοι ἄνθρωπος μου ἐν τῷ Bulletin de l'institut archéologique russe à Constantinople Τόμ. 5' σ. 217 κ. ε.

Θεσσαλία κατά τι σημείωμα θεσσαλικού κώδικος, ἀποκειμένου νῦν ἐν τῇ Ἀμβροσιακῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεδιολάνου. ὑπὸ τὸν ἀρ. F' 130 sup.¹.

Τῶν δ' ἐπὶ τοῦ Μανουήλ Παλαιολόγου εἰς τὸν οἶκον Γουδέλη ἀνηκόντων ἀνδρῶν ἰσχυρότατος ὑπῆρξεν ὁ Δημήτριος. Τούτου ποιεῖται μνείαν ὁ ἱστοριογράφος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου Σίλβεστρος Σγουρόπουλος (Συρόπουλος) ὡς κληθέντος ἐπὶ τοῦ Μανουήλ Παλαιολόγου μετὰ τοῦ Δημητρίου Χρυσολωρᾶ καὶ Δημητρίου Ἀγγέλου τοῦ Φιλομμάτου εἰς σύνοδον ἐν τῷ ναῶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων². Τὴν δὲ ἰσχὺν τοῦ Δημητρίου Γουδέλη παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ἐκείνῳ δεικνύει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι, ὅτε ἡ αὐθεντία (Signoria) τῆς Φλωρεντίας ἀνέθηκε τῷ 1416 εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα Φλωρεντῖνον Bartolli Bettino νὰ παρακαλέσῃ τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ Παλαιολόγον, ὅπως παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Φλωρεντίνους προνόμια τινα, ὧν ἀπήλαυε πρότερον ἐν τῇ βυζαντιακῇ Ἀνατολῇ ἢ εἰς τὴν Φλωρεντίαν τῷ 1405 περιελθοῦσα Πίζα, συνέστησεν εἰς τὸν συμπολίτην ἐκεῖνον, ἵνα πρὸς τῷ Νικολάῳ Νοταρᾶ, πατρὶ τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου μεγάλου δουκὸς, καὶ τῷ Ἰωάννῃ Χρυσολωρᾶ μεταχειρισθῇ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Δημητρίου Γουδέλη³. Εἶπε δὲ οὗτος πιθα-

¹ Αὐτόθι: Τόμ. Ζ' σ. 153 ἀρ. 102.

² Historia vera unionis non verae. Ἐκδ. Grægylthou. Ἐν Χάγγῃ σ. 2' ἐπιτύχησαν δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ὅ τε μεσάζων ὁ Γουδέλης, Δημήτριος ὁ Χρυσολωρᾶς καὶ κυρὸς Δημήτριος ὁ Φιλομμάτης. Τούτων κακῶς στιχθέντων ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Χάγγης, ἡ Grægylthou ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τὸ μὲν μεσάζων ἀπέδωκε διὰ τοῦ sequester, ἤτοι μεσίτης εἰρήνης, τὸ δὲ Γουδέλης ἀκλαθῶν ὡς γενικὴν καὶ συνδέσας μετὰ τῶν ἐπομένων κατεσκεύασε Δημήτριον Χρυσολωρᾶν ἀρχοντα (dominus) Γουδέλης. Ἴδε καὶ τὰς ἐν παραρτήματι τῆς ἐκδόσεως Συροπούλου Notae in historiam Concilii Florentini σ. 2.—Ἡρβλ. M. Triem ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Κ' σ. 108 σημ. 2.

³ Ἴδε τὸ ἰταλικὸν ἐγγραφοὺν ἐκ τοῦ ἀρχαίου Φλωρεντίας ἐν τῷ τμήματι Riformagioni, Carteggio della Signoria, Missive ὑπ' ἀρ. XXVIII τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἰωσήφ Müller (Documenti sulle relazioni delle città Toscane coll' Oriente cristiano e coi Turchi. Ἐν Φλωρεντίᾳ. 1879 σ. 149). Ἐν τῷ

νώτατα ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ὑπὸ τὸ πλήρες ὄνομα Δημήτριος Παλαιολόγος Γουδέλης ἐξάδελφος μὲν τοῦ Μανουήλ Παλαιολόγου, θεῖος δὲ τοῦ Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου, ἄρα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος, ἡ μνημονευόμενος μεταξὺ τῶν μαρτύρων ἐν ταῖς μετὰ τῶν Βενετῶν συνθήκαις τοῦ Βυζαντίου ταῖς συνομολογηθείσαις κατὰ τὰ ἔτη 1406¹, 1418² καὶ 1423³.

Ἄγνωστον τέλος εἶνε τίς ἢ συγγένεια ἢ συνδέουσα πρὸς τὸν Δημήτριον Παλαιολόγον Γουδέλην τὸν τελευταῖον ἐκ τοῦ οἴκου τούτου κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους γόνον Νικόλαον. Τούτου γίνεται μνεία τοῦτο μὲν παρὰ τῷ ἐκ Βριξίας (Brescia) Ἰταλῷ Οὐβερτίνῳ Πουσκούλῳ τῷ ὀλίγα μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη διατραγωδήσαντι ἐν τέσσαρσι βιβλίοις διὰ λατινικῶν στίχων τὰ κατ' αὐτὴν⁴, τοῦτο δὲ παρὰ τῷ αὐτόπτη τῆς ἀλώσεως Λατίνῳ ἐπισκόπῳ Μυτιλήνης Λεονάρδῳ τῷ Χίῳ ἐν τῇ μακρᾷ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Ε'⁵. Τούτων ὁ Πούσκουλος λέγει περὶ τοῦ Νικολάου Γουδέλη τάδε·

Creduntur, Nicolae, tibi praetexte, Gudello
cui cognomen erat, Pegaeae limina portae.
Haud ille inferior Grittus Baptista fidelis
jungitur huic socius.

ἐγγραφοῦ τούτου ὁ Γουδέλης ὀνομάζεται Godelli, εἴτ' ἐκ λάθους μεταγραφῆς ἐν αὐτῷ εἴτ' ἐκ παραναγνώσεως τοῦ ἐκδότου.

¹ Miklosich-Müller Acta et Diplomata Τόμ. Γ' σ. 153.

² Αὐτόθι σ. 162.

³ Αὐτόθι σ. 172.

⁴ Ἐκδ. Ellissen ἐν τοῖς Analecten der mittel- und neugriechischen Literatur. Ἐν Λειψία. 1857. Παραρτ. Τόμ. Γ' σ. 64 στ. 157 κ. ε. Ἐκδ. Delhier ἐν τοῖς Monumenta historica Hungariae τῆς ἐν Βουδαπέστη Ἀκαδημίας Τόμ. XXII μέρ. α' σ. 215 στ. 157 κ. ε. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξετυπώθη μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐνεκα τῶν πολλῶν ἐν αὐτῷ σφαλμάτων, ἀλλὰ κέκτηται ἀντίτυπον αὐτοῦ, φιλοφρόνως στείλῃ μοι ὑπ' αὐτῆς.

⁵ Ἐκδ. λατινικῆς Migne ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Πατρολογία Τόμ. ΡΝΘ' σ. 936.—ἐκδ. λατινικῆς παρὰ Delhier ἐνθ' ἀν. Τόμ. XXI μέρ. α' σ. 588 § 25.—ἐκδ. ἰταλικῆς κατὰ τὴν πρώτην τοῦ 1668 ὑπὸ Sansonino παρὰ Delhier ἐνθ' ἀν. σ. 644 § 25, ὅπου τὸ ὄνομα τοῦ Γουδέλη γράφεται Gudello.

Διὰ τῶν στίχων τούτων μαρτυρεῖται ἡ εἰς τὸν Νικόλαον Γουδέλην μετὰ τοῦ Βενετοῦ Βαπτιστοῦ Γρίττη κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου ἀνάθεσις τῆς φυλάξεως τῆς πύλης τῆς παρὰ τὸ ἀγίασμα τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, τῆς ἄλλως καλουμένης πύλης τῆς Σηλυβρίας¹. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς κατανομῆς τῶν δυνάμεων τῆς ἀμύνης δὲν συμφωνοῦσιν ἄλλαι πηγαὶ ὡς πρὸς τοὺς ἀμύντορας ταύτης τῆς πύλης². Οὕτως ὁ μὲν Γεώργιος Φραντζῆς³ λέγει, ὅτι ἡ φύλαξις τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν Θεόφιλον Παλαιολόγον, κατὰ δὲ τὸν Βενετὸν Νικόλαον Βάρβαρον τὴν φύλαξιν αὐτῆς εἶχεν ἀναλάβει ὁ Βενετὸς Νικόλαος Μοτσεινῆος⁴. Ἄλλ' αἱ ἀντιφωναὶ αὗται φαίνονται δυνάμεναι νὰ συμβιβασθῶσιν, ἂν ἀποδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Πούσκουλος, λέγων *limina portae Pegaeae*, θέλει νὰ σημάνη οὐχὶ αὐτὴν τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας, ἀλλὰ τὰς παρ' αὐτὴν πυλίδας⁵.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πουσκοῦλου περὶ τοῦ Νικολάου Γουδέλη. Ἡ δὲ περὶ αὐτοῦ εἶδησις Λεονάρδου τοῦ Χίου εἶνε δυστυχῶς ἐπισφαλῆς πως ἔνεκα συγχύσεως τοῦ οἰκείου χωρίου ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ λατινικοῦ πρωτοτύπου καὶ ἀστοχίας τῆς ἰταλικῆς μεταφράσεως⁶. Καὶ ἐπέτρεψε μὲν ἡ

¹ Ἴδε περὶ τοῦ ταύτισμοῦ τῆς πύλης *Dethier* ἐνθ' ἂν. ἐν σημ. τῆς σ. 215 κ. ε. — *Πασιπία* Βυζαντινὰ μελέται. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1877 σ. 76, 77. — Τοῦ αὐτοῦ Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ὀθωμάνων. Ἐν Ἀθήναις. 1890 σ. 54.

² Τῶν νεωτέρων, ἀκολουθῶν τῇ Πουσκοῦλου, τάσσει τὸν Νικόλαον Γουδέλην παρὰ τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας ἐ *Schlundtberger* Le siège, la prise et le sac de Constantinople par les Turcs en 1453. Ἐν Παριsaίς. 1914 σ. 99. — ἑλλ. μετάφρ. Σπυρ. Π. Λάμπρου Κωνσταντίνος Παλαιολόγος καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐν Ἀθήναις 1914 σ. 121 κ. ε.

³ Ἐκδ. Βόννης σ. 253, 19 κ. ε.

⁴ *Nicola Barbaro* Giornale dell' Assedio di Costantinopoli ἐκδ. *Cornet*. Ἐν Βιέννῃ. 1856 σ. 16. — ἑκδ. *Dethier* ἐνθ' ἂν. Τόμ. XXI μέρ. γ' σ. 724.

⁵ *Dethier* ἐνθ' ἂν. Τόμ. XXII μέρ. α' σ. 215 σημ.**,

Demetrius socer N. Palaeologo, Nicolausque Gudelli gener ἐν ταῖς

σύγχυσις αὕτη νὰ διαγνωσθῇ οὐχ ἴττον, ὅτι ὁ Νικόλαος Γουδέλης ἦτο γαμβρὸς τοῦ Δημητρίου Παλαιολόγου, ἀλλὰ καὶ ἦγαγε τὸν *Murali* εἰς τὴν ἀποδοχὴν ἀνυπάρκτου Νικηφόρου Γουδέλη (*Gudelle*)¹. Ἄλλως δ' ὁ Λεονάρδος² παρὰ τὰ μαρτυρούμενα ὑπὸ τοῦ Πουσκοῦλου λέγει, ὅτι εἰς τὸν Νικόλαον Γουδέλην μετὰ τοῦ πενθεροῦ ἀνετέθη νὰ διατρέχωσι τὴν πόλιν μετ' ἐνόπλων ἀνδρῶν, παρέχοντες βοήθειαν ὅπου παρίστατο ἀνάγκη.

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν οἶκον Γουδέλη ἐν τοῖς βυζαντιακοῖς χρόνοις, οὐδὲ παρίσταται εὐκολὸς ἢ παρακολούθησις τῆς συνεχίσεως τῶν τυχῶν τοῦ οἴκου τούτου κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας. Παρατηροῦμεν δὲ μόνον, ὅτι ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας εὐρίσκομεν ἐν Μάνῃ ἐν τῇ περιφερείᾳ Λεύκτρου, ἐν τῇ κωμοπόλει Φαγριάνικα καὶ ἐν τῇ πλησιοχώρῃ Ἀραχώβη οἰκογενείας φερούσας τὸ ὄνομα Γουδέλη καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 βλέπομεν ἐκ σωζομένων ἐγγράφων τὸν Ἀθανάσιον Γουδέλην ἀναλαμβάνοντα τὴν ἀρχηγίαν ἀτάκτων σωμάτων τῆς Μάνης. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄνομα Γουδέλης δὲν εἶνε τῶν κοινῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὀνοματολογίᾳ, εὐδαμῶς θὰ ἦτο παράδοξος ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι οἱ Γουδέλαι τῆς Μάνης εἶνε ἀπόγονοι τῶν τοῦ Βυζαντίου, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ πληρωθῇ τὸ χάσμα τὸ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως, καθ' ἣν ἔπεσε μετὰ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος ὁ Νικόλαος Γουδέλης, καὶ τῶν χρόνων ἐκείνων τῆς τουρκοκρατίας, καθ' οὓς εὐρίσκομεν οἶκον Γουδέλη ἐν Μάνῃ.

ἐκδόσεσι *Φιλίππου Louicari* (Ἐν Φραγκοφορτίῳ. 1578), Πετροπόλεως (1885) καὶ *Dethier* ἐνθ' ἂν. — *Demetrius socer N. Palaeologus, Nicolausque Gudelli gener* ἐν τῇ ἐκδόσει *Μίμη* Ἑλληνικῆς πετρολογίας Τόμ. ΠΝΘ' σ. 935 Η. — *Demetrio suocero di N. Paleologo, et Nicolo genero di Guallo* ἐν τῇ ἰταλικῇ μεταφράσει κατὰ τὴν ἐκδόσιν *Dethier* ἐνθ' ἂν.

¹ *Murali* Essai de chronographie byzantine. 1057-1453. Ἐν Πετροπόλει. 1871 σ. 885 ἀρ. 41.

² Ἐνθ' ἂν.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΚΕΡΚΥΡΑΙΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ

ΕΝ ΕΤΕΙ 1537

Ἐν τῇ Ἀγιορειτικῇ κώδικι 347 τῆς μονῆς Διονυσίου, φ. 184^{αβ}, περιλαμβάνονται τὰ ἐξῆς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Συλλογὴ νέων ἱστοριῶν Δαμασκηνοῦ, γεγραμμένα τὸν δέκατον ὀγδοον αἰῶνα τελευτῶντα διὰ χειρὸς ἄλλης ἢ ἢ τοῦ λοιποῦ κώδικος, γραφέντος τὸν δέκατον ἕκτον»

Κέρκυρα νησὸς τίς ἐστίν, ἢ γὺν καλουμένη Κορυφοί. Κατὰ ταύτης τοῦ βασιλέως τῶν Ἰσμηλιτῶν Σουλεϊμάνου στρατευσαμένου καὶ μὴ θυγηθέντος ἀλαπάξει ταύτην, συνέδη τινὰς αἰχμαλώτους τῇ καιρῇ ἐκεῖνῃ ληφθῆναι, οἷα εἰκὸς συμβαίνει ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν οἷς συνελήφθη, καὶ τινος ἱερέως υἱὸς Νικόλαος λεγόμενος. Τοῦτον οἱ τῆς Ἄγαρ λαθόντες μεθ' ἐτέρων οὐκ ὀλίγων, τὴν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἄγουσαν ὁδὸν ἐπορεύοντο. Φθάσαντες δὲ τινὰ ποταμὸν, τὸν λεγόμενον Βίστριτζαν, παρὰ δὲ Ἡροδότῃ τῇ συγγραφῇ Λυδίην καλούμενον, ἐκείσε παρὰ τὸ πεδῖον ἠβουλήθησαν διαφυκτερεῦσαι ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τὴν ἑσπέραν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ τοῦ τοῦ ποῦ ποῦδες καὶ κατάρρυτον. Οὗτος γὰρ ὁ ποταμὸς ρεῖ μὲν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐπέκεινα τῆς Ἀλβανίας ὀρέων, κατὰ δὲ τινὰ κώμην μίγνυται τῇ ἐκ τῆς Καστοριανῆς λίμνης ῥέοντι ὕδατι κατερχόμενος δὲ πρὸς ἕω καὶ παραμείδων τὴν Βέρροιν κακείθεν ἐν ἑαυτῇ σύρροιν ὕδατων πολλῶν εἰσδεχόμενος, μίγνυται παρὰ τινι τέλματι ἐτέρῳ ποταμῷ, Μογκλονίτῃ βαρβάρῳ φωνῇ καλουμένῳ, ὃν ὁ συγγραφεὺς Ἡρόδοτος Ἀλιάκιονα ὀνομάζει καὶ ρεῖν αὐτὸν φησιν ἀπὸ τῶν Κανουαλίων ὀρέων, ἀμφοτέρω δὲ ταυτῇ ρεῖθρῳ παραμείδοντες τὸ πεδῖον ἐκδιδοῦσι παρὰ τὴν θάλασσαν, παρ' ἣν καὶ τὰ τῆς ἄγρας τῶν ἰχθύων ζωρεῖα τυγχάνουσιν. Ἔστι δ' ὡς ὁρᾶται γέφυρά τις

4. οἷα 8. Λυδίον. Ἄλλ' ἴσα Ἡροδότου VII, 127 17. ἀλιάκιονα 18. Οὗδὲν τοιοῦτο λέγει ὁ Ἡρόδοτος VII, 127. Πῶς δὲ διορθωτέον τὸ κανουαλίον; Ὁ Ἀλιάκιον πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Βοίου (Γράμμου).

λιθίνῃ, ὑφ' ἧς, ὡς λόγος, ἔρρει ποτὲ τὸ τῶν ποταμῶν ὕδωρ γὰρ ὑπὸ ξυλίνης ρεῖ μεταξὺ τῶν δύο Νεοχωρίων. Παρὰ γοῦν τὴν λιθίνην οἱ τὴν λείαν εἰσαγόμενοι στρατοπεδευσάμενοι, βουλὴν ἐποιήσαντο, φ. 184^β ἵν' αὐτοὶ μὲν ἐκατέρωθεν ἢ τῆς γεφύρας καθευδήσωσι, τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἄνω ταύτης βιάσωνται μένειν, ὅπως μὴ ἔχωσι διὰ τε τὸ ὕψος τῆς γεφύρας διὰ τε τὴν τῶν ἀνθρώπων φρουρὰν διαδρᾶναι. Τούτων οὕτω βουλευσαμένων καὶ τὴν βουλὴν εἰς πέρας ἀγαγόντων, περὶ μέσας νύκτας, πάντων καθευδόντων, τῶν τ' αἰχμαλώτων καὶ τῶν αὐτοῦς ληισαμένων, φαίνεται τις ἔφιππος νεανίας τῷ ῥηθέντι 10 Νικολάῳ, ὕπαρ, οὐκ ὄναρ, στρατιωτικῷ σχήματι, καὶ οἱ ἀκολουθεῖν ἐπετρέπετο. Τοῦ δὲ θεῖον εἶναι τὸ ἔργον ὑποταπάσαντος καὶ προθύμως τὸ κελευσθὲν δρᾶσαντος, ἀψοφητὶ τοὺς τ' αἰχμαλώτους καὶ τοὺς δεσπότης παρημέψαντο, μηδενὸς τὸ παράπαν αἰσθημένου τὸ δρῶμενον. Ἔστι δὲ οὐ πολὺ μακρὰν ἀπέχουσα τῆς γεφύρας ἐκεῖνης κώμη 15 τις, Μηλοδὸς καλουμένη, ταύτῃ δ' ὑπέρκειται ναὸς τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, εἰς ὃν ὁ φανείς τὸν φυγάδα περισώσας καὶ μηδένα δεδιέναι ἐγκελευσάμενος, ἀφανῆς ὡς εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ ναοῦ ἐγένετο. Ὁ δὲ ἦσθεις τῷ θαύματι καὶ γνοὺς ἀπὸ τῆς τοῦ ναοῦ προσηγορίας αὐτὸν εἶναι τὸν μέγαν Γεώργιον τὸν αὐτὸν διασώσαντα, 20 ἔμεινεν ἐκείσε κρυπτόμενος, ἕως οὗ παρήλθον οἱ αἰχμαλωτίσαντες, ζητοῦντες καὶ πᾶσαν ὁδὸν καὶ χώραν ἀνιχνεύοντες. Μετὰ δὲ τὸ παρελθεῖν ἐκεῖνους, ἐνὶ τῶν τῆς κώμης ἀνδρῶν θεοσεβεῖ ἐκκαλύψας τὸ δρᾶμα, παρ' ἐκεῖνου πρὸς τὸ τοῦ μεγάλου Νικολάου κελλίον ἐποδηγήθη, ὅπερ κεῖται κατὰ τὸ θέμα τῆς Λιμπανόδης χώρας ἐν ᾧ πλείστας 25 ἡμέρας τοῖς μοναχοῖς συνδιατρέψας, παρ' ἐκεῖνων αὐθις ἐφοδιασθεὶς εἰς Κέρκυραν, ἐξ ἧς αἰχμάλωτος ἐλήφθη, χαίρων ἐπανῆκε, πολλὰς χάριτας ὁμολογῶν Γεωργίῳ τῷ μεγαλομάρτυρι, τῷ αὐτὸν βιαίας δουλείας ῥυσαμένῳ εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Ἐθεώρησα χρήσιμον τὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τούτου ἰδίως διὰ τὰς ἐν αὐτῇ εἰδήσεις περὶ μακεδονικῶν τοπίων κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα. Πράγματι τὰ γεγονότα, ἅτινα διηγεῖται ὁ συγγραφεὺς, ἀνέρχονται εἰς τὸν Αὐγούστον 1537, ὅτε συνέδη

1. ἧς. Γραπτέον ἦν; 2. ξυλίνης. Γρ. ξυλίνην; 3. λίαν 5. ἔχωσι ἐκ τοῦ ἔχουσιν 15. τις ταύτην. Γραπτέον ταύτης;

ἢ ἐναντίον τῆς Κερκύρας ἀπόπειρα τοῦ Ἀγιά πασσᾶ, μεγάλου βεζύρου τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν. Ἀλλὰ καὶ ὁ γράφας διηγείται γεγονότα σύγχρονα αὐτῷ. Καὶ δὴ ὁ Δαμασκηνὸς, οὐ τὸ ἔνομα εὐρίσκομεν ἐν τῇ ἀνωτέρω παρατεθεισῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἐνταῦθα ἐκδοθέντος κειμένου, οὐδεὶς ἄλλος εἶνε βεβαίως ἢ ὁ Θεσσαλονικεὺς Δαμασκηνὸς ὁ Στουδίτης. Οὗτος, ἔτι ὑποδιάκονος ὢν, ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἐν Βενετίᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος τὸν λεγόμενον Θησαυρὸν¹, βιβλίον περιέχον ἐκκλησιαστικοὺς αὐτοῦ λόγους ἐν δημῶδει γλώσσει, μεγάλης δὲ τυχὸν ὑποδοχῆς παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ κατὰ τε τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ κατόπιν καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἐπανάληψιν ἐκδοθέν². Εἶτα δὲ προεχειρίσθη ἐπίσκοπος

¹ Ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρετὸς (Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Ἐν Ἀθῆναις. 1854 Τόμ. Α' σ. 4 ἀρ. 9) ποιεῖται μνησκὸν ἐκδόσεως τινος τοῦ Θησαυροῦ ἐν Βενετίᾳ τῷ 1528, ἐκ τούτου δὲ παρέλαβε τὴν εἰδησίην καὶ ὁ Σάθας (Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Ἐν Ἀθῆναις. 1868 σ. 153), ὅστις ἄλλως καὶ πρὸς ἑαυτὸν διαφωνεῖ ἐν σ. 152 σημ. 2 ἀναγράφων τὸ 1527 ἀντὶ τοῦ ἐν σ. 153 σημειουμένου 1528. Ἄλλ' ὁ Legrand (Bibliographie hellénique . . . aux XVe et XVIe siècles. Ἐν Παρισίοις. 1885 σ. 12), παραθέτων τὸν τίτλον ἐκδόσεως τοῦ Θησαυροῦ ἐν ἔτει 1570, ἀποφαίνεται, ὅτι αὕτη εἶνε, εἰ μὴ ἡ πρώτη, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἡ ἀρχαιοτάτη γνωστὴ καὶ ὅτι ἡ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Βρετοῦ ἐκδοσις τοῦ 1528 οὐδέποτε ὑπῆρξεν, ἀτε τῆς κατεχομένης ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Askew, οὐ τῆς βιβλιοθήκης δὲ κακὸς κατάλογος (Bibliotheca Askewiana. Ἐν Λονδίῳ. 1875) συμπαρέσυρεν εἰς τὸ σφάλμα τὸν Βρετὸν, οὕσης τῆς τοῦ 1628 καὶ οὐχί τῆς τοῦ 1528. Ἀλλὰ σημειώτεον, ὅτι εἰς τὸ σφάλμα δὲν ὑπέπεσε πρῶτος ὁ Σάθας, ἀλλ' ὁ Χριστόφορος Φιλντεῆς (Περὶ Ἰωάννου Καρτάγου, Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ Παχωμίου Ρουζάνου. Ἐν Κερκύρᾳ. 1847 σ. 19). Καὶ λίαν μὲν πιθανὸν εἶνε πράγματι, ὅτι ἐκδοσις τοῦ 1528 δὲν ὑπῆρξε, διότι ἄλλως παρὰ πολὺ γηραιὸς θὰ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος ὁ Δαμασκηνὸς, ὃν τῷ 1564 τὸ πρῶτον συναντῶμεν ὡς τοιοῦτον ἐν Λιτῇ καὶ Ῥενδίνῃ, ἂν ἤδη τῷ 1528 ἤθελεν ἔχει ἐκτυπωθῆ σειρὰ ὅλη ἑμιλιῶν αὐτοῦ ὡς ὑποδιακόνου. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐκδοσις τοῦ 1570 οὐδαμῶς δύναται νὰ λογιθῆ ὡς ἡ πρώτη, ἐπειδὴ ἐν τῷ αὐτῷ περιπτῶσει δὲν θὰ ἐπωνομάζετο ἐπὶ τοῦ τίτλου αὐτῆς ὑποδιάκονος, ἀφ' οὗ ἦτο ἤδη ἐπίσκοπος. Πάντως δ' ἡ ἐπωνυμία αὕτη ἐπικνευμένη ἀνκλιώτως ἐκ προτέρων ἐκδόσεων, μιᾶς ἢ πλείονων, καθ' ἃ τοῦτο ἐξηκολούθησε γινόμενον καὶ ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐκτυπώσεσι. Πιθανώτατον κατὰ ταῦτα εἶνε, νομίζω, ὅτι ἡ πρώτη ἐκδοσις ἐτυπώθη καὶ μὲν μετὰ τὸ 1528, ἀλλὰ τὸ ἀργότερον περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος.

² Ἐκδόσεις τοῦ Θησαυροῦ μετὰ τὴν τοῦ 1570 ἀναγράφονται παρὰ τῷ Φιλντεῆ ἐνθ' ἀν. σ. 19 καὶ τῷ Legrand (Bibliographie hellénique . . . dix-

Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης καὶ βραδύτερον μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης. Εἶνε δὲ ὁ Δαμασκηνὸς Στουδίτης μέχρι τοῦδε γνωστὸς πλὴν ἄλλων τινῶν μικροτέρων ἔργων καὶ τοῦ προμνημονευθέντος Θησαυροῦ καὶ ἐκ τῆς συγγραφῆς «Συνάθραισις ἀπὸ τῶν βιβλίων τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὅσα εἶπον περὶ τῶν πετεινῶν, ὀρνέων καὶ τῶν χερσαίων καὶ τῶν θαλασσίων, καὶ μετάφρασις ἐπὶ τὸ κοινότερον», ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἐν δύο Νανιανοῖς κώδιξι τῆς Μαρκιανῆς σωζομένου ἀνεκδότου ἔργου τοῦ ἐπιγραφομένου «Παραίνεσις πρὸς τοὺς θέλοντας σωθῆναι μοναχοὺς»¹. Ἀλλ' ἡ συγγραφή αὐτοῦ ἐκείνη, ἥς ἀπόσπασμα εἶνε ἡ ἀνωτέρω ἐκδοθεῖσα διήγησις, δὲν ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστὴ, οὐδ' εὔρον αὐτὴν ἀλλαχοῦ που μνημονευομένην· δὲν δύναται δὲ νὰ θεωρηθῆ καὶ βέβαιον, ἂν ἔφερε πράγματι ἦν ἐν τῷ τῷ Διονυσιακῷ κώδικι ἐπιγραφῆν «Συλλογὴ νέων ἱστοριῶν». Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἐκ τοῦ περιωθέντος ἀποσπάσματος κρίνοντες, δυνάμεθα νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι τὸ ἔργον ἐκεῖνο περιεῖχε διηγήσεις περὶ νέων θαυμάτων γνωστῶν ἀγίων, ἴσως δὲ καὶ μαρτύρια νεομαρτύρων.

septième siècle Τόμ. Α' σ. 28, 256, 426. Τόμ. Β' σ. 419. Τόμ. Γ' σ. 121) αὶ τοῦ 1608, 1628 (δις), 1642, 1683. Ὁ δὲ Σάθας ἐνθ' ἀν. σ. 153 μνημονεύει καὶ ἐκδόσεως τοῦ 1618, οἷον μόνος ὁ Φιλντεῆς σημειώνει, λέγει δὲ καὶ ὅτι ὁ Θησαυρὸς ἐξηκολούθη ἐκδοθῆναι μέχρι τοῦ 1848. Ἀλλ' ἡ Ἑθνικὴ βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν κτήται καὶ ἐκδοσιν ἐν Βενετίᾳ «ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας Νικολάου Γλυκῆ» τοῦ ἔτους 1848.

¹ Ἴδε περὶ τῶν ἔργων τοῦ Δαμασκηνοῦ Χ. Φιλντεῆ ἐνθ' ἀν. σ. 19 κ. ε.— Σάθας ἐνθ' ἀν. σ. 153.— Ν. Γεδεῶν «Δαμασκηνὸς Στουδίτης» ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1882-1883. Ἐτ. Γ' σ. 649 κ. ε.

ΛΟΓΟΣ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ ΤΩ 1916¹

Μὲ πανήγυριν ὄχι τῶν ἐωθινῶν τῆς αὐριον κρότων τῶν πυροβόλων, μὲ πανήγυριν ὄχι τῶν ἀνεμιζομένων ἑορτασίμως ἐθνικῶν σημαιῶν, οὐδὲ τῶν ἀπὸ δάφνης καὶ μυρσίνης εὐωδῶν στεφάνων, ἀλλὰ μὲ τὴν ψυχὴν ὄλην πανηγυρίζουσαν χαρμοσύνης θὰ χαιρετίσωμεν τὴν ἀνατολὴν τῆς αὐρινῆς μεγάλης ἡμέρας. Θὰ σημάνωσι καὶ πάλιν οἱ κώδωνες τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ δέκα ἑκατομμύρια Ἑλλήνων θὰ θυμιάσωσιν ἀπανταχοῦ γῆς λιβανωτὸν πρὸς τῆς εἰκόνας τῆς Παρθένου, ὑποδεχομένης τὸν ἄγγελον τὸν φέροντα εἰς αὐτὴν τὸ κρίνον καὶ εὐαγγελιζόμενον τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, εἰκόνας συμβολιζούσης τὴν ἀνάστασιν τῆς πεπτωκυίας, τῆς ταλαιπωρουμένης, τῆς δεδουλωμένης πατρίδος.

Ἐορτάζομεν τὴν μεγάλην ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ δούλη ὑψωσε τέλος μετὰ μακραίωνα ὀδύνην τὴν κεφαλὴν τὴν τεταπεινωμένην, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ κονισάλου μαχῶν πολυνέκρων, ἐν μέσῳ βροντῶν πολέμου, αἷτινες ἑπτὰ ἔτη ἐσάλευσαν ἐκ βάρων τὴν αἰμόφυρτον αὐτὴν γῆν, σειομένην ὡς ὑπὸ τῶν σαλπύγγων τῆς Ἀποκαλύψεως, ἔστεψε τοὺς κροτάφους αὐτῆς μὲ τὴν δάφνην τῆς νίκης.

Ἄς ἀναλάβῃ ὁ ἱστορικὸς τὸν κάλαμον διὰ νὰ περιγράψῃ τὰ δεινὰ μακρῶν αἰώνων, τὸ πένθος καὶ τὴν κατασχύνην ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐπάτησεν ὁ Ἀγαρηνὸς τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ἑλληνικοῦ ἐν Εὐρώπῃ, καταλαβὼν τὴν Ἀδριανού-

πολιν, μέχρι τῆς μοιραίας ὥρας, καθ' ἣν ἔπεσε παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ἀγίου Ῥωμανοῦ ὁ τελευταῖος βασιλεὺς καὶ ἔπαυσε λειτουργουμένη

ἡ ἁγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κ' ἑξηνταδυὸς καμπάναις,
κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκος.

Ἐκτοτε τρέπεται ὁ ἑλληνισμὸς τὴν πικρὰν, τὴν ἀκανθόσπαρτον ὁδὸν τοῦ Γολγοθᾶ καὶ ποτίζεται ἐν μέσῳ μαρτυρίων μακρῶν ὄξος καὶ χολῆς.

Δεῖξον εἰς ἡμᾶς, ὦ ἱστορικῆ, τὸν σκορπισμὸν τοῦ γένους, παράστησον εἰς ἡμᾶς πιπτούσας μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς ἑλληνικὰς πατρίδας, μετὰ τὴν μεγάλην πόλιν παρὰ τὸν δουλούμενον Βόσπορον τὴν Πελοπόννησον, τὰς Ἀθήνας, τὴν Εὐβοίαν, τὴν Τραπεζοῦντα ὑπὸ τὸν τελευταῖον τῶν μεγάλων Κομνηνῶν Δαυίδ, τὰς Κυκλάδας, τὰ Δωδεκάνησα, τὴν Ῥόδον, τὴν Λέσβον, τὴν Κύπρον, τὴν Κρήτην. Ἐπῆρξε θανάσιμος καὶ μακρὰ ἢ ἐπιθανάτιος ἐκείνη ἀγωνία τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Αἰῶνας ὄλους ἀκόμῃ ἐπάλαιε τὸ γένος πρὸς τὸν Ἀγαρηνὸν ὡς ἄλλος Ἀκρίτας πρὸς τὸν Χάρωνα ἔς ἐμαρμαρένιο αἰῶνι. Ἐχρειάσθησαν τριακόσια πεντήκοντα ὄλα ἔτη εἰ Τούρκοι ἀπὸ τοῦ 1361, ὅτ' ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἀδριανουπόλει, μέχρι τοῦ 1715, ὅτε ὑπέταξαν τὰς τελευταίας τῶν ἑλληνικῶν κτήσεων, τὴν Τήνον καὶ τὴν Μύκονον, διὰ νὰ περισφίγξωσι μὲ τὸν σιδηροῦν αὐτῶν κλοιὸν ὄλον τὸν ἑλληνισμὸν. Ἀλλὰ παρὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἀγωνίαν τοῦ δυσθανατοῦντος ἑλληνισμοῦ μετὰ τὴν πρώτην τῶν Τούρκων ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Ἑλλάδι ἐμφάνισιν ἡ πτώσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε οὐχὶ μόνον ἀπαρχή, ἀλλὰ συγχρόνως τὸ κορύφωμα τῆς δουλοσύνης, καὶ διὰ τοῦτο ἀντιτάσσομεν πρὸς ἀλλήλας τὰς δύο χρονολογίας 1453, τὸ ἔρεθος, καὶ 1821, τὸ φῶς, καὶ ποιοῦμεθα συνήθως λόγον περὶ δουλείας στρογγυλῆς τεσσάρων αἰώνων. Πράγματι ἀπὸ τοῦ 1453 λείπει πλέον ἡ βασιλεύουσα, ἀφ' ἧς ἐπὶ ἑνδεκα ὄλους καὶ πλέον αἰῶνας ἐξεπέμ-

¹ Ἐξεφωνήθη ἐν τῇ Φιλολογικῇ Πανεπιστημῷ τὸ ἀπόγευμα 24 Μαρτίου 1916.

ποντο στρατιαι νικηφόροι, μεταβάλλεται εἰς Ἄτ-μειδάν ὁ ἐνδοξος ἐκεῖνος Ἰππόδρομος, ἐν ᾧ ἐκυλόντο ἐπὶ τῆς ἄμμου ἀνατρεπόμεναι αἱ σημαῖαι τῶν ἠττημένων Βανδῆλων καὶ Ἀράβων καὶ Βουλγάρων, ἐκλείπει τὸ κέντρον, ἐξ οὗ ἠκτινοβολεῖτο ὁ Ἑλλην λόγος καὶ ἡ ἑλληνικὴ τέχνη, ἡ ἐστία, εἰς ἣν ἠνάπτετο ἡ δᾶς τοῦ πολιτισμοῦ ἡ φωτίζουσα τὸν κόσμον.

Ἐσφάδαζε πλέον, δούλειον περιβεβλημένη ἱμάτιον, ἡ Σταμπούλ ἐκείνη, ἣτις δὲν ἔπαυε καὶ δὲν ἔπαυσεν οὕσα ἡ Πόλις τῶν ὄνειρων, ἡ Πόλις τῶν θρύλων, ἡ Πόλις τῶν πόθων τοῦ τυραννουμένου γένους. Δὲν εἶχε πλέον ὁ Ἑλλην βασιλέα, πρὸς ὃν νὰ στρέψῃ τὸν ὀφθαλμὸν διὰ νάντλήσῃ παρηγορίαν καὶ εὖρη στήριγμα ἐν ἡμέραις συμφορᾶς. Μάτην συναδελφοῦται μετὰ τῶν τελευταίων Φράγκων καρπωτῶν τῆς πατρίδας κληρονομίας, μάτην συναγωνίζεται μετ' αὐτῶν, ὅπως διασώσῃ τὰς τελευταίας χώρας, ὅπου ἄρχουσιν οἱ ἐπίγονοι τῶν Λατίνων κατακτητῶν καὶ ὅπου δὲν ἐκυμάτιζεν ἀκόμη ἡ σημαία τῆς ἡμισελήνου. Μάτην κινδυνεύοντες οἱ Ἕλληνες, ὅσοι δὲν εἶχον ἀκόμη ὑποπέσει ὑπὸ τὸν Τοῦρκον, στρέφονται πρὸς τὴν Δύσιν, τὴν Δύσιν τὴν ζηλότυπον, τὴν Δύσιν τὴν καχύποπτον, τὴν Δύσιν τὴν προσκυνοῦσαν τὴν τιάραν τῶν παπῶν καὶ ἀποτροπιαζομένην τὸ καμυλαύχιον τοῦ ὀρθοδόξου πατριάρχου, πρὸς τοὺς Ἐσπερίους ἐκεῖνους ἰσχυροὺς, οἵτινες ἐκ περιτροπῆς λείχουσι τὰ κράσπεδα τῶν σουλτάνων ἢ τρέμουσι πρὸ τῆς κλαγγῆς τῶν ὀθωμανικῶν ὄπλων καὶ ἐρωτοτροποῦσι μετὰ τοῦ Πατισάχ χάριν τῶν ἰδίων συμφερόντων, πολλάκις ἀσυμπαθεῖς, ἐνότε ἀναικτίρμονες πρὸς τὰ θύματα τοῦ τυράννου. Καὶ οἱ Ἕλληνες κύπτουσι τέλος ὄλοι τὸν αὐχένα, ἕως ἐπιστῆ ἡ ἡμέρα νάντιμετρηθῶσιν αὐτοὶ μόνοι, οἱ δούλοι, οἱ ἀδύνατοι, οἱ νάνοι, πρὸς τὸν αὐθέντην, πρὸς τὸν παντοδύναμον, πρὸς τὸν κύριον τριῶν ἡπείρων, πρὸς τὸν γίγαντα.

Ἄλλ' ἕως ἔλθῃ ἐκείνη ἡ ἡμέρα, ἡ πολυπόθητός ἡμέρα, ὅποια μαύρη καταδίκη διὰ τὸ ἔθνος! Διὰ νὰ εἰνέ τις ἀσπαστὸς ἢ

καὶ ἀποθῆ ἰσχυρὸς, ἐξυπηρετῶν πλὴν τῶν συμφερόντων ἑαυτοῦ καὶ τῶν οἰκογενῶν καὶ τοῦ ἔθνους τὰ συμφέροντα, ἀναγκάζεται νὰ περισαίνη τὸν Τοῦρκον, νὰ μὴ ἀποστέρῃ τὴν ὑποκρισίαν, νὰ μετέρχηται πολλάκις δόλον. Ἀλλὰ τὸ εὐεργέτημα τῆς διὰ τοιούτου τρόπου ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, τῆς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους προαγωγῆς τάξεώς τινων, οἷοι οἱ Φαναριῶται καὶ οἱ κοτζαμπάσιδες, τὸ εὐεργέτημα ἐκεῖνο τῆς διὰ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τοὺς κρατοῦντας διασώσεως τῶν κινδυνεύόντων ἀντισηκόνεται ὑπὸ τῆς διαφθορᾶς τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἔθνους, ἐπιβαρυνομένου δι' ἐνὸς τῶν μεγάλων τῆς δουλείας κακῶν, τῆς ὑποκρισίας, καὶ τὸ φιλοφειδῆς ὑπεισδύει λανθάνοντως εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὑποδοῦλων. Ἄλλ' ὅτε καὶ ὅπου δὲν ἐστηρίζετο οὕτως ἐπὶ τῶν ὤμων ἢ ἄλλως κινδυνεύουσα κεφαλὴ, ὅπου ἢ ἐλαχίστη ὀρμὴ φιλοπατρίας, ὅπου τολμηρὰ ἀπόπειρα ἀποστασίας, ὅπου σθεναρὰ ἀντίστασις πρὸς τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τὴν βαρβαρότητα τοῦ δεσπότη, ἐκεῖ οὔτε τὸ βαλλάντιον, οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλλήνος ἠδύναντο νὰ εἶνε ἀσφαλῆ. Πατριάρχαι κατεβιβάζοντο σκαιῶς ἀπὸ τοῦ θρόνου τῶν Χρυσοστόμων καὶ τῶν Γρηγορίων, τῶν Σεργίων καὶ τῶν Φωτίων, ἀρχιερεῖς ἐφονεύοντο, ἐκκλησίαι ἐμολύνοντο, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων ἐξωρύσσοντο, μοναὶ ἐπετρέχοντο ἢ ἐπυρπολοῦντο, ἠβῶντες παῖδες ἐξεσπῶντο διὰ τοῦ παιδομαζώματος ἀπὸ τῆς ἀγκάλῃς τῶν γονέων, ἐξισλαμιζόμενοι καὶ κατατασσόμενοι εἰς τοὺς γενιτσάρους, παρθένοι εἰσῆγοντο εἰς τοὺς γυναικωνίτας τῶν δυναστευόντων, οἱ φορολόγοι δὲν περιωρίζοντο εἰς τὸν ἐπαχθῆ κεφαλικὸν φόρον καὶ τὴν δεκάτην, ἀλλ' ἀπεστράγγιζον πᾶσαν ἱκμάδα τῶν ἀγρῶν, πάντα πόρον τῶν ἀστῶν, οἱ ὄνειρευόμενοι ἀνεξαρτησίαν ἀπέτινον μαρτυρικῶς τὴν ποινὴν προῦρου καὶ παρακεκινδυνευμένης φιλοπατρίας, ἡ κεφαλὴ αὐτῶν ἀποτεμνομένη περιεφέρετο ἐπὶ κοντοῦ πρὸς ἐκφόδῃσιν τῶν πρὸς κέντρα λακτιζόντων, οἱ ἐμμένοντες εἰς τὴν πάτριον πίστιν ἀνεβιβάζοντο εἰς τὴν ἀγχόνην ἢ ὑφίσταντο, οἱ νεομάρτυ-

ρες ἐκεῖνοι, παντοῖα ἄλλα μαρτύρια πολὺ μᾶλλον πρωτοτυπότερα ἐκείνων, ἅτινα εἶχον ὑποστῆ οἱ ἀρχαῖοι μάρτυρες ὑπὸ τῶν διωκτῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, οὓς ὑπερέβαλλεν ἡ ἐξεζητημένη ἐπινοητικότης τῶν νέων τυράννων, τέλος παμπληθεῖς πολλακίς ἐξεπατρίζοντο ἢ ἐσφάζοντο ἀγεληδὸν οἱ ἔχοντες σύμβολον τὸν Χριστὸν καὶ τὴν πατρίδα, καὶ ἡρημοῦντο οἱ ἀγροί, καὶ ἐκενοῦντο αἱ πόλεις καὶ ἐπληροῦντο θυμάτων τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν.

Ἄνορθοῦνται αἱ τρίχες ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν παθημάτων τοῦ γένους, καὶ ἡ φαντασία ἀναπλάσσει συγκεχυμένη σκηναὶς ἀγωνίας καὶ φρίκης. Ὅτε μὲν ἀντηχεῖ εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν ἡ διάτορος κραυγὴ κόρης συρομένης εἰς κλίνην ἄνομον ὑπὸ ἄρπαγος ὀγκοῦντος σεσηρότα τὰ χεῖλη. Ἐδῶ διέρχεται ἐνώπιον ἡμῶν ἡ μακρὰ νεκροπομπὴ τῶν ψυχῶν, ἃς ἐσώρυσαν εἰς τὸν ἀκόρεστον Ἄδην αἰῶνες ὄλοι δακρύων καὶ θρήνων καὶ ἀγώνων ματαίων, μικροὶ μετὰ μεγάλων, ἄνδρες μετὰ γυναικῶν, πρεσβῦται ὁμοῦ καὶ βρέφη, θύματα τῆς δουλείας. Ἐκεῖ πέραν ἀκούομεν σφυροκοπούμενα τὰ ὀστέα τοῦ Κατσαντώνη. Ἐπάνω εἰς τὴν Ἡπειρον πληροῦται ἀχύρων ἐκδερόμενον τὸ δέρμα ἀτυχήσαντος ἐλευθερωτοῦ, τοῦ Διονυσίου Σκυλλοσόφου. Κάτω εἰς τὴν Κύπρον ἀνατινάσσει Μαρία ἡ Συγκλητικὴ διὰ τῆς θρυαλλίδος τὴν ἀποθήκην τῆς πυρίτιδος τοῦ πλοίου, εἰς ἧς ἐστοίβαξαν οἱ πορθηταὶ τὸ ἔαρ τῶν παρθένων καὶ τῶν νεανιῶν, ὅπερ παρεσκεύαζον ὡς χάρμα ἀπολαύσεων τῶν δεσποτῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῶν σουλτάνων. Ἀλλαχοῦ εἰς πυραμίδας ὑψοῦνται τὰ κρανία τῶν ἀδικοθανατησάντων.

Εἶνε τόσα τὰ μαρτύρια, εἶνε τόσον ποικίλοι οἱ τρόποι τῶν καταδιώξεων, αἱ μορφαὶ τῆς συμφορᾶς, τὰ εἶδη τῶν ἐρημώσεων, αἱ σοφιστικαὶ ἐπινοήσεις τῶν ἀτιμώσεων, τῶν δεινῶν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, ὥστε δὲν εἶνε εὐκολοὶ ἢ συγκεφαλαίωσις αὐτῶν εἰς μίαν σελίδα, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ παραστήσῃ ταῦτα ἐν μιᾷ εἰκόνι ὁ ἱστορικός. Ἄλλ' ὅ τι θὰ ἡδυνάτῃ νὰ ἐξεικονίσῃ

διὰ μακρῶν ὁ κάλαμος καὶ νὰ ἐκφράσῃ ἐκτενῶς ἡ γλῶσσα ἀρκεῖ νὰ δηλώσῃ μίαν καὶ μόνην λέξιν, Τουρκοκρατία. Ἡ λέξις αὕτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς μαύρην κηλίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ὅταν τὴν συναντήσῃ ὁ ὀφθαλμὸς, ὁ ἀναγνώστης νομίζει, ὅτι βλέπει ἐνώπιόν του ὄρχούμενα σατανικῶς τὰ ἐκδράσματα τοῦ Ταρτάρου, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἑλληνίδος ἐκχερσομένης μαίνονται οἱ δαίμονες τοῦ Ἄδου, καὶ νομίζει, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς Μαδιάμ ἐκείνης οὐδὲν ἄλλο ἐμφανίζεται πρὸ αὐτοῦ, οὐδενὸς ἄλλου ἐνώτιζεται ἢ τῆς Ῥαχήλ κλαιούσης τὰ τέκνα αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἠκούετο ἐν Ῥαμᾷ θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς, ἐσκόρπιζεν ἐν κρυπτῷ ὁ ἑλληνικὸς κληῖρος τὰς εὐλογίας αὐτοῦ εἰς τοὺς βυσσοδομεύοντας τὴν ἀνάστασιν, ἐνεφύτευεν ἐνδακρυς ἐν τῷ μυστικῷ σχολείῳ ὁ διδάσκαλος τὸν σπόρον τῆς ἀνορθώσεως εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδῶν, ἐνεβάπτισε τὸ ἔθνος ὁ λόγιος διὰ τοῦ βιβλίου εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς ἀναγεννήσεως, ἐναπεταμίλευεν ὁ ξενιτευμένος ἐν μακριναῖς χώραις Ἕλληνα ἔμπορος εἰς τὸν κορβανᾶν πολύτιμον χρῆμα, ἀναγκαῖον διὰ τὴν αὔριον, καὶ ἐσώρρευεν ὁ νησιώτης ναυτίλος εἰς τὴν δεξαμενὴν τοῦ τὰ τάλληρα ἐκεῖνα, ἅτινα προωρίζοντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς νεῦρα τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος, ἐδοκιμάζετο ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ ἀνὰ τὰ στενὰ τὸ καρυοφύλλι τοῦ ἄρματωλοῦ καὶ τοῦ κλέφτου.

Τὰ ὀστέα τῶν πεσόντων, τὰ κόκκαλα τῶν ἐν ὀδύναϊς θανόντων γονέων, κεκρυμμένα εἰς τὰ σπήλαια, ὡς τὰ τοῦ Φιλοθέου Σαλώνων, θαμμένα βαθέως εἰς τὴν γῆν

νὰ μὴν τὰ βροῦν οἱ Διάπηδες, Τοῦρκοι μὴν τὰ πατήσουν, ἔτριζον ἀναμένοντα νὰ ἐκθάψωσιν αὐτὰ οἱ ἐλευθερωταὶ υἱοί.

Ἄ! Ἄν ὁ Τοῦρκος πνίγῃ εἰς τὸ αἷμα ἀθώας ὑπάρξεις, εἰξεύρει νὰ ἐκδικήσῃ τὴν σφαγὴν τῶν ὁμοφύλων, τὸν φόνον τῶν τέκνων ὁ ἄρματωλός. Μάτην ὁ Ἄλῃς Τσεκούρας, ὁ δερβένανας, συλλαμβάνει διὰ προδοσίας καὶ κατασφάζει τὰ τέκνα τοῦ

Χρόνη. Ὁ Δωριεὺς ἀρματωλὸς λαμβάνει γενναῖα ἀντίποινα τῆς θηριωδίας τοῦ σφαγέως.

Πολλὰ τουφέκια ἀντιβογγεῖν, μιλιόνια, καρυοφύλλια.

Μήνα ἔς γάμο πέφτουνε, μήνα ἔς πανηγύρι;

Κι' οὐδὲ ἔς γάμο πέφτουνε, κι' οὐδὲ ἔς πανηγύρι.

Ἄλλῃ Τσακούρας χαίρεται καὶ ῥήχνει ἔστο σημάδι.

Πάγει κι' ὁ Χρόνης γιὰ νὰ ἰδῆ, σεργιάνι γιὰ νὰ κάμῃ.

«Ὡρα καλὴ μπουλούκμπαση».—Καλὸ ἔστο Χρόνη ὅπου ἔρθε.

Πῶς τὰ χεῖς, Χρόνη μ', τὰ παιδιὰ, τί κάνουν τὰ παιδιὰ σου;

—«Σὲ προσκυνοῦν, μπουλούκμπαση, καὶ σοῦ φιλοῦν τὰ χέρια,

Δώδεκα ἔμαις ἔλειπα, τί κάνουνε δὲν ξέρω».

—«Γιὰ ἄπλωσε, Χρόνη μ', ἔστον τορβᾶ, γιὰ λύσε τὸ δισάκκι,

νὰ βρῆς δυὸ μῆλα κόκκινα, δυὸ πατρινὰ λεμόνια».

Πάγει κι' ὁ Χρόνης καὶ κυττάει μέσ' ἔστον τορβᾶ καὶ βλέπει,

βλέπει τὸ πρῶτό του παιδί, τὸ πρῶτο παλληκάρι,

τηράζει κι' ἄλλη μιὰ φορά, τᾶλλο παιδί του βλέπει.

Πέφτει στραβὸς μὲ τὸ σπαθὶ ἔστο τούρκικο τᾶσκέρι,

βαρεῖ δεξιὰ, βαρεῖ ζερβιὰ, βαρεῖ ἔμπροστὰ καὶ ἔπισω.

κόβει Ἀρβανίταις δώδεκα καὶ δυὸ μπουλουκμπασηδες.

Ὁ κλέφτης, καὶ ἀποκάμνων ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν καὶ ἀπο-

συρόμενος εἰς μονὴν, ἐκαραδόκει πόλεμον ἀκόμη καὶ ζωὴν καὶ

νίκας τῶν τυραννουμένων.

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιὰ, ἔστοὺς κλέφταις καπετάνιος,

τριάντα χρόνια ἀρματωλὸς, πενήντα χρόνια κλέφτης.

Θέλω νὰ φήσω τὴν κλεψιά, καλόγερος νὰ γένω,

καλόγερος καὶ γούμενος καὶ ῥασοτυλιμμένος.

Δέκα χωριὰ ν'εχάλασα, τὰ ξαναφκειάνω πάλε,

δυὸ μοναστήρια ἔχάλασα, τὰ ξαναχτίζω ἔπισω.

Καὶ σᾶς χαρίζω τᾶρματα μαζί μὲ τὴν εὐχὴ μου.

Νὰ ῥήχνω καὶ ἔστο θυμιατὸ μπαροῦτι ἀντὶς λιθάνι,

νὰ μοῦ θυμάῃ τὸν πόλεμο, τὰ περασμένα νιάτα,

σεῖς νὰ χαλάτε τὴν Τουρκιά, κι' ἐγὼ νὰ σας σχωράω.

Τοιαύτη δρᾶσις καὶ προπαρασκευὴ τοῦ κλήρου, τῶν λογίων, τῶν ἐμπόρων, τῶν ἀρματωλῶν καὶ κλεφτῶν ἀποτελεῖ τὸν προ-ἀγωνα τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, ἧς ἡ αὐλαία ἀνασύρεται ὑπὸ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα, ὑπὸ τοῦ ἠρωισμοῦ τῶν Σουλιωτῶν, ὑπὸ τῶν ἐνεργειῶν τῶν Φιλικῶν.

Καὶ ἦλθε τέλος ἡ μεγάλη ἡμέρα, καὶ ἐσήμανεν ἡ προσδοκωμένη ὥρα, καὶ ἀνεπετάσθη τὸ ἐθνικὸν λάβαρον, καὶ ἐβρόντησε τὸ καρυοφύλλι τῶν τουρκομάχων, καὶ μετεβλήθησαν εἰς μαχητὰς οἱ ἀγρόται καὶ οἱ ποιμένες, καὶ ἐξήρθησαν εἰς ναυμάχους οἱ δελφῖνες τῶν θαλασσῶν, καὶ ἔρριψε ἔστο θυμιατὸ μπαροῦτι ἀντὶς λιθάνι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἰψίστου, καὶ ἐζώσθη στολὴν ἀγωνιστοῦ ἡ κόρη, καὶ ἀντήχησαν ὑπὸ λαχῶν πολέμου καὶ τέλος ὑπὸ τῶν ἀλληλοῦσια τῆς νίκης καὶ τῶν ὤσαννὰ τῆς χαρᾶς ἡ ἑλληνικὴ ἡπειρος καὶ τὰ πελάγη.

Θὰ ἦτο ἀδικία πρὸς ὑμᾶς, ἀν ἐτόλμων νὰ σας ὑπομνήσω τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων ἡγετῶν τοῦ ἔργου τῆς ἀπελευθερώσεως. Τοὺς γινώσκετε ὅλοι τοὺς καρτεροθύμους ἐκείνους, οἵτινες ἡγαγον νικηφόροι τὸ παλαιὸν ἔθνος εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν· τοὺς θαυμάζετε ὅλοι τοὺς γενναίους ἐκείνους, οἵτινες, πολλάκις πρῶτοι πάντων γυμνητεύοντες μεταξὺ γυμνητευόντων, πρῶτοι πάντων διψήσαντες μεταξὺ διψόντων, πρῶτοι πάντων πεινάσαντες μεταξὺ τῶν πεινώντων, ἐδάγκασαν πρῶτον τὸ βόλι πρὶν ἢ κατευθύνωσιν αὐτὸ βαρὺ κατὰ τοῦ στήθους τῶν τυράννων. Τοὺς λατρεύετε ὅλοι τοὺς γοργοὺς ἀετοὺς τῶν ὀρέων, τοὺς ὑπερηφάνους υἱοὺς τῶν ἀρματωλῶν, τοὺς ἀδελφοποιητοὺς τῆς δόξης, τὰ τέκνα τῆς ἐκκλησίας, τοὺς υἱοὺς τῶν καλογραιῶν, τοὺς γίγαντας τῶν θαλασσῶν, τὰς ἠρωίνας τοῦ ἀγῶνος. Τοὺς δοξάζετε ὅλοι τοὺς γόητας ἐκείνους, οἵτινες ἐφύτευσαν ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἠρημωμένης τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπότισαν αὐτὸ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν τοῦ πολυτίμου, ὅπως ἀμφιλαφὲς σκιαζῆ ἡμᾶς σήμερον διὰ τῆς μεγάλης του σκιάς.

*Ἐστω αἰωνία ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς.

Ἄλλ' ἄς μὴ μείνη ἢ εὐγνωμοσύνη αὕτη ἐγκεχαραγμένη μόνον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, μηδὲ περιορισθῶμεν εἰς τὸ νὰ ἐκφράζωμεν αὐτὴν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διὰ λόγων καὶ μόνον. "Ἄς ἀποδείξωμεν αὐτὴν, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματός των, ἀντλοῦντες θάρρος ἐν πάσῃ περιστάσει τοῦ ἐθνικοῦ βίου ἐκ τῆς ἐθελουσίας ἐκείνων, οἵτινες ἐδημιούργησαν πατρίδα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἡμεῖς οἱ ἔχοντες σήμερον βασιλέα καὶ κράτος, πόλεις, πρωτεύουσαν καὶ στρατόν. Τῶν ἰδεῶν τούτων ὑπῆρξα ἀνέκαθεν κῆρυξ καὶ ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς τὸ ἔθνος ἐφαίνετο ἄτονον, ἀπελπι, γονατισμένον. « Μὴ δειλιάτε, » ἔλεγον τῷ 1899, ἐν ᾧ ἔναυλοι ἤχουν ἀκόμη εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν οἱ γραῶδεις θρηνοὶ ἐκείνων, εἰς ὧν τὴν ψυχὴν εἶχε χύσει τὸ δηλητήριον τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ τοῦ ἀπελπισμοῦ ὁ ἀτυχῆς πόλεμος τοῦ 1897, ἐκείνων, οἵτινες μόνον ὑπευθύνους ἐζήτουν καὶ δὲν ἀνελογίζοντο, ὅτι καθήκον πάντων ἦτο νὰ μεριμνήσωσι περὶ ἐκδικήσεως καὶ ἀναστυλώσεως τῆς ἠττηθείσης πατρίδος. « Μὴ δειλιάτε, εἰπον, μὴ νομίσητε εἰρωνεῖαν τὴν προσδοκίαν μου καὶ τὴν εὐχὴν μου. "Ὅταν τὰ ἔθνη εὐρωσιῶσιν, ἢ νίκη δὲν ἄργεῖ νὰ στέψη τοὺς κροτάφους τῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἀθλούντων. Ἄλλ' ἡ ἐθνικὴ ἰδέα εἶνε φυτὸν δεόμενον καλλιιεργείας μακρᾶς καὶ ὑπὸ καλῶν χειρῶν. Πρέπει νὰ βλαστήσῃ ἐπὶ ἐδάφους καρπίμου, νὰ τύχῃ τῆς θεραπείας τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων, νὰ ποτισθῇ μὲ δάκρυ καὶ αἷμα. Ὑψοῦται τότε δένδρον ἀμφιλαφές καὶ καρποβριθές, ὑφ' οὗ τὴν σκιὰν εὐδαίμονες συμπαρακάθηνται ἡγεμόνες μεγαλόφρονες καὶ λαοὶ εὐτυχεῖς. Τοῦναντίον δὲ ὑπὸ τῆς παραμελήσεως τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου σπόρου ἐκθιμνοῦνται αἱ ψυχαί, καὶ γίνονται δρυμώδεις δίκην δάσους ὑλομανοῦντος οἱ λαοὶ, ἀπρόσβατοι πρὸς πᾶσαν ἐννοίαν γενναίαν, πρὸς πᾶσαν δρᾶσιν μεγάλην. "Ὅπου ναρκᾶ ἡ ἐθνικὴ ἰδέα, ἐκλείπει πᾶσα ζωὴ ἀληθῆς, ἐπέρχεται ἡ παρακμὴ, κατασκεδάννυται ἡ ἀχλὺς τῆς ἀφανείας, πρὸς οὐδὲν λογίζεται ἡ τιμὴ καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἢ αἴγλη καὶ ἡ γοητεία, ἐκπίπτει τὸ φρόνημα καὶ ἀπο-

σβέννυται τὸ ἱερὸν πῦρ. Ψυχρὰ εὐεστῶ παραπλανᾶ τότε τὰ πλήθη. Ἐπίπλαστος εὐζωία ἀποκοιμίζει τότε τὰς ψυχὰς. Φῶς δάνειον τότε φωτίζει ἀμυδρῶς τρίβους σκολιάς, ἀγούσας ἀνεπισιοθήτως εἰς νέαν δούλωσιν. « Ἄλλ' ἐκεῖ ὅπου τὰ ἔθνη ἀπερισπᾶστως ἔχονται τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ὑπάρξεως, τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἰδιοφυίας, τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν προσορισμοῦ, τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων, ἀδρύνονται αἱ ψυχαὶ καὶ εὐρύνεται ὁ ὀρίζων. Καρδίαι μεστὰί ῥώμης λακτίζουσιν ἀνυπόμονοι στήθη λάσια· γυναῖκες ἀρρενωπαὶ συμβαδίζουσι μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ καθήκοντος. "Ὅχι τὸ ἡδὺ καὶ τὸ παρὰ πόδας, ἀλλὰ τὸ μέγα καὶ τὸ προσῆκον εἶνε τότε τὸ σταθερὸν πρόγραμμα τοῦ ἔθνους, πρὸς ὃ εἶνε προσηλωμένοι ἀπάντων οἱ ὀφθαλμοί. Τότε ἀρετῶσι λαοί, τότε μεγαλύνονται τὰ ἔθνη, τότε δοξάζονται οἱ ἡγεμόνες, τότε θριαμβεύουσιν αἱ στρατιαί. Τότε οἶονεῖ ὑπὸ τῆς ῥάβδου νέου Μωυσέως ἀποσύρονται ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν, ὅπως ἀδρόχοις ποσὶν ἐνωθῶσιν ὑπερπόντιοι πρὸς τοὺς ἐλευθέρους αὐτῶν ἀδελφοὺς ἀδελφοὶ δεδουλωμένοι. Τότε πίπτουσι τὰ τεῖχη τῆς νέας Ἰεριχοῦς ὑπὸ τὴν κλαγγὴν τῆς σάλπιγγος τῶν ἱερέων τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, περιφερόντων περὶ αὐτὰ κατὰ τὰ κελεύσματα τοῦ Κυρίου τὴν κιθωτὸν τῶν ἐθνικῶν πόθων. Τότε εὐτυγχίζει τοὺς λαοὺς ἢ εὐπραγία, στεφανώνει αὐτοὺς ἡ νίκη, αὐξάνει αὐτοὺς μεγάλους ἢ δόξα. Τότε τὸ ἠθικὸν ἐκείνο σθένος, ὁ ἐθνικὸς ἐκείνος φανατισμὸς, ἡ ῥώμη ἐκείνη ἀληθοῦς φιλοπατρίας παρέχει εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀναγκαίας παρασκευῆς καὶ θελήσεως τὴν δύναμιν νὰ ὑπερπηδήσωσι πᾶν κώλυμα, νὰ νικήσωσι πᾶσαν ἀντίστασιν, νὰ νορθωθῶσιν ἐκ τῶν ἐρειπίων, νὰ ὑψωθῶσιν ἐκ τῆς τέφρας. Τότε εὐάγγελοι τοῦ καθήκοντος σκαπανεῖς, εὐέλπιδες τοῦ καθήκοντος ἐργάται δὲν θὰ ῥηγνύωσιν ἀναιμικοὶ καὶ λιπόψυχοι ἐπὶ τῇ πρώτῃ τυχούσῃ συμφορᾷ κραυγὴν ὀδύνης, δὲν θὰ ἐπιπάσωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σποδιάν καὶ αἰθάλην, οὐδὲ θὰ ἐνδύωνται σάκκον, οὐδὲ θὰ παρνώνται ἑαυτοὺς ἀπαρνούμενοι τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις καὶ καταρῶμενοι

ὅ τι ὤφειλον νὰ θεωρῶσιν ὡς τιμὴν αὐτῶν ἅμα καὶ καθήκον. Τότε μᾶλλον, ἀντλοῦντες ὀργὴν καὶ μένος ἐκ τῶν παθημάτων τοῦ παρελθόντος καὶ ἀποβλέποντες εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας, θὰ ἐκλάβωσι χρέος αὐτῶν, χρέος ἀναπότρεπτον, νὰ πομπύνωσι τὸν ῥύπον τῆς χθὲς. ἂν ὑπάρχη ῥύπος, νὰ ἐπανορθώσωσι τὰς ἀτυχίας, ἂν ὑπέστησαν ἀναιτίους ἀτυχίας, καὶ βαπτισθῶσιν εἰς νέαν κολυμβήθραν, ὅπως ἐξέλθωσιν ἐξ αὐτῆς ἄσπιλοι καὶ ἀμόλυντοι, παρθένοι καὶ νεόκμητοι, παλαισταὶ νέου βίου ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ὑπερήφανοι θὰ δυνηθῶσι τότε νὰ εἴπωσι πρὸς τοὺς κολαφίσαντας αὐτοὺς χθὲς "Ἴδε ὁ ἄνθρωπος, πρὸς τοὺς νικήσαντας αὐτοὺς χθὲς *Νενίκηκά σε, Γολιάθ* ».

Ἡ ἰδέα τῆς Νειμέσεως, συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἐμπράκτου ἐκδηλώσεως ἀκηράτου ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς τοῦ 1821, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν οἰονεὶ ἐμφωλευμένη ἐν τῇ ψυχῇ μου. Ἐν ἐθνικῇ ἠρώφῃ, δι' αὐτὴν ἐφρόνουν καὶ φρονῶ, ὅτι καθήκον ἔχει τὸ ἔθνος νὰ παθανατίσῃ τὴν μνήμην τῶν μεγάλων ἠρώων, ἐφантаζόμην ἀναβαπτιζομένην καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν ὡς ἐν λουτρῷ παλιγγενεσίας. « Πρὸ τοῦ ἠρώου τῶν γιγάντων » ἔλεγον ἤδη τῷ 1899, « πρὸ τοῦ ἠρώου τῶν γιγάντων, οἵτινες ἐκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς πατρίδα ἐλευθέραν, πρὸ τοῦ ἠρώου ἐκείνων, ἀριπρεποῦς, σεμνοῦ, μεγαλείου ἔπρεπε νὰ προσέρχεται καθ' ἕκαστην εἰκοστὴν πέμπτην Μαρτίου γονυκλινῆς ἢ γενεᾶ ἡμῶν ἢ νάνος, ὅπως προσφέρῃ εὐγνώμων θυμίαμα καὶ λιβανώτῳ. Ἐκεῖ ἀρέσκειται νὰ περιφέρηται ἢ φαντασία μου πλανωμένη καὶ νὰ θεῶμαι πανηγυρικὴν τὴν τέλεσιν τῆς ἐορτῆς τῶν Ἑλευθερίων. Ἐκεῖ θὰ ἐφантаζόμην ἠγούμενον τοῦ πλήθους τὸν βασιλέα τοῦ γένους καὶ μετὰ συγκινήσεως ἐνατενίζοντα πρὸς τὰς ἡλιοκαεῖς μορφὰς τῶν μεγαθύμων κατὰ γῆν ἀγωνιστῶν καὶ τῶν ναυμάχων, ὧν σύμβολον ἦτο ἡ ἐλευθερία καὶ ἔπαθλον ἡ νίκη. Ἐκεῖ θὰ ἐπεθύμει ἡ ψυχὴ μου νὰ βλέπω τοὺς γέροντας ἐξηγοῦντας εἰς τὰ πλήθη τοὺς πόνους καὶ τὰ μαρτύρια τῆς πατρίδος τῆς δεδου-

λωμένης, ἐξιστοροῦντας τὴν καρτερίαν καὶ τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος τῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας στρατευομένης. Ἐκεῖ θὰ ἤθελον νὰ παρίσταμαι εἰς τὸ θέαμα ἀνδρῶν ἐχόντων ἐν τῇ ψυχῇ τὸν φανατισμὸν ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς λυτρωτὰς καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων λόγους ἐνθαρρύνσεως καὶ παρορμήσεως πρὸς τοὺς νέους, ἐν ἔχοντας ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ ἰδεῶδες, τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος. Ἐκεῖ θὰ ἐτρύφα ὁ ὀφθαλμὸς μου εἰς τὴν σύνταξιν τῶν νέων, ἐπαναλαμβάνοντων μετὰ καυχήσεως καὶ σεμνώματος ἐπ' ἀγαθοῖς αἰωνοῖς τὸν ὄρκον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἐφήβων ὃν ὤμνουν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀγραύλου « Οὐ καταισχυνῶ τὰ ὄπλα, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὃ ἂν στοιχῶ, ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ δόσιων καὶ μένος καὶ μετὰ πολλῶν, καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάττω παραδώσω, πλεύσω δὲ καὶ καταρόσω ὀπίσθην ἂν παραδέξωμαι ». Ἐκεῖ θὰ ἐθέλγετο ἡ καρδία μου, βλέποντος τὰς Ἑλληνίδας μητέρας προσαγούσας τὰς θυγατέρας, ὅπως ἐπιδείξωσιν εἰς αὐτὰς τὰ κειμήλια τῆς πατρίδος ὡς κειμήλια τοῦ ἰδίου οἴκου, τὰς στολὰς τοῦ ἀγῶνος ὡς τὸν ἀριστον τῶν κόσμων καὶ γαλουχούσας τὰ τέκνα διὰ τῆς ὑγιοῦς τροφῆς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν ἀναμνήσεων, αἵτινες μόναι δύνανται νὰ παρασκευάσωσι ψυχὰς εὐρώστους καὶ μεγάλας. Ἐκεῖ τέλος θὰ ἤθελον συμπληρουμένην τὴν ἐορτὴν ὑπὸ τοῦ θεάματος τοῦ ἀγῆματος τῶν Ἑλλήνων μαχίμων, καταθετόντων στέφανον θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς ἠρώας τῆς ἀναστάσεως καὶ μεστῶν μένους πολεμικοῦ, ἀνανεούντων ἐν τελείᾳ συναισθήσει τοῦ καθήκοντος ἐν μέσῳ τῶν εὐλογιῶν τῶν Πανελλήνων τὸν ἐθνικὸν ὄρκον τοῦ "Ἑλληνοστρατιώτου ».

Καὶ τοιούτων ἐμφορούμενος χρηστῶν ἐλπίδων καὶ εἰς ταιαύτας ἀνυφούμενος σκέψεις, ἐφантаζόμην ἄλλοτε τὴν πλατεῖαν τοῦ Ζαππείου μεταβαλλομένην εἰς ἱερὰν Ἀλτιν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, εἰς ὃν ἐχρεωστοῦμεν τὴν μικρὰν γωνίαν ἐλευθέρας πατρίδος, ἐν ἣ ἐπὶ ἐνενήκοντα ὅλους καὶ ἕνα ἐνιαυτοὺς ἐξηκο-

λουθοῦμεν οἴονεὶ κατὰ τύπους ἐορτάζοντες τὴν ἐνδοξὸν ἡμέραν τῆς θεοσδότου ἀπολυτρώσεως.

Ὅποσον μεγαλοπρεπῆ θὰ ἦσαν, ἐφανταζόμεν, ἀληθῶς τὰ Ἐλευθέρια, τελούμενα ἐν ἐκείνῳ τῷ ἀναπεπταμένῳ χώρῳ ἐν μέσῳ τῶν ἀνδριάντων τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὧν ἡ γενναϊότης καὶ αἱ θυσίαι ἐκληροδότηταν εἰς ἡμᾶς πατρίδα ἐλευθέραν. «Στήσατε, προσέθετον, τὰς ἥρωικὰς αὐτῶν μορφὰς ὑψηλὰ ἐδῶ νάντιμετωπίζουσι τὴν Ἀκρόπολιν ἐκείνην, ἀφ' ἧς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταύτῃ τῆς Ἑλλάδος ἐλατρεύετό ποτε ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ θεὰ τῆς σοφίας, ἡ θεὰ ἡ φυτεύσασα τὴν ἐλαίαν, τὴν συμβολίζουσαν τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ πάλλουσα τὸ δόρυ, ἡ Ἀθηνᾶ ἐκείνη, ἦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνδρες τοῦ ἀγῶνος ἐξέλεξαν ὡς σύμβολον. Ἐδῶ, κάτω τῆς Ἀκροπόλεως ἐκείνης, ἐφ' ἣν ἀνεβίβασεν ἡ ἀρχαία θρησκεία τοὺς σεμνοτάτους τῶν θεῶν αὐτῆς, ἐφ' ἣν ὕψωσεν ἡ τέχνη τὰ θαυμασιώτατα τῶν καλλιστενημάνων τῆς ἀρχαίας σμίλης, ἦν περιίπτανται ἀκόμη αἱ σκιαί τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Φειδίου, ἐφ' ἧς ζῶσιν ἀκόμη καλλιμάρμαροι αἱ ἀναμνήσεις τῶν περσομάχων, ἰδρύσατε ἐν ὑπαίθρῳ τὸν ἀόρατον ναὸν τῆς πανελληνίου φιλοπατρίας μὲ ὄρατὰς γύρω γύρω τὰς λιθίνας εἰκόνας τῶν ἀγωνισθέντων καὶ πεσόντων ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἐδῶ, ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως ἐκείνης, ὑπὲρ ἧς ἠγωνίσθησαν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Γκύρας, ὁ Χορμόδας καὶ ὁ Φαβιέρος καὶ ὑπὲρ ἧς ἔπεσεν ὁ Καραϊσκάκης, ἀνεγείρατε ἀρρενωπούς τοὺς ἀνδριάντας τῶν ὑπερμάχων αὐτῆς. Ὑψώσατε ἐδῶ χαλκοὺς τοὺς χαλυβδίνους τῆς νέας πατρίδος θαλασσομάχους, νὰ ῥιπίσῃ αὐτῶν τὴν ὄψιν τὴν θαλασσοχαρῆ ἢ φίλῃ ἀπέναντι ποντίας, νὰ περιψάλλῃ αὐτοὺς δι' ἄσμάτων περιπαθῶν τὸ γνώριμον τῆς Σαλαμῖνος κῦμα. Καὶ ἀντὶ τῆς ἐκλιπούσης Ἀθηνᾶς, ἦν ἐφαντάζοντο οἱ ἀρχαῖοι περιπολήσασαν ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ σώσασαν τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ἀλαρίχου, ἐγκαθιδρύσατε ἐδῶ τοὺς μεγαλοουργοὺς ἡμιθέους τοὺς σώσαντας

τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ στιβαροῦ αὐτῶν βραχίονος ἀπὸ τῶν μυριάκις ἀλαριχωτέρων βαρβάρων, οἵτινες ἐπέλεγον ἐπὶ τέσσαρας βαρυπότους αἰῶνας τὰ στήθη τὰ ἐλληνικά».

Καὶ ἐξηκολούθησα ἐπιμένων εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διὰ τοιοῦτου τρόπου ἐκφράσεως τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς, εἰς τὸ τελεσφόρον τοιοῦτου ἐορτάσμου τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς ἀπεγνωσμένους, ἄγγελος ἀγαθῶν προσδοκιῶν ἐν πεποιθήσει πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους, ἐνθαρρύνων διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ καλᾶμου, ἐνσταλάζων ἐνέσεις φιλοπατρίας, ἐξάπτων εἰς τὴν γενέτειραν μεγάλων ἀποτελεσμάτων ἐννοίαν τοῦ καθήκοντος οὐχὶ μόνον τοὺς ἐν τῇ πανελληνίῳ ταύτῃ πρωτεύουσα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ξενιτευμένους νοσταλγοὺς Ἑλληνας τοὺς μακρὰν τῆς πατρίδος.

«Τὸ ἔθνος, ἔλεγον εἰς τοὺς ὁμογενεῖς τοῦ Καΐρου τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1909, τὸ ἔθνος δὲν ἔστησεν ἀκόμη τὸ δάσος τῶν ἀνδριάντων τῶν ἐλευθερωτῶν. Ἄλλ' οἱ ἀνδριάντες ἐκεῖνοι εἶνε ἤδη ἐστημένοι ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εὐτυχῆς ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐμπνευσμένος ποιητῆς ἢ ἐνθους ἔθνικος ῥήτωρ θὰ κληθῆ νὰ ἐγκαινιάσῃ τὸ προσκύνημα ἐκεῖνο τῶν Πανελλήνων. Ὀλίγα ἔτη μᾶς χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ 1921. Μὲ τίνα τρόπον ὠραιότερον θὰ δυνηθῆ νὰ ἐορτάσῃ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἀμφιετηρίδα ἢ ἐλληνικὴ πατρίς ἢ ἀνοίγουσα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἐλληνισμοῦ ὅλου τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους πρὸς τοὺς δημιουργοὺς τῆς ἐλευθερίας;

«Ἄς σκεφθῶμεν, προσέθετον, ὅλοι ἀπὸ τοῦδε, ὅτι πρέπει νὰ συντελέσωμεν ὅλοι εἰς τὸ νὰ ἐπιδειχθῆ κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος ἡ τιμὴ πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ 1821. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ περιορισθῆ ἡ τιμὴ ἡμῶν εἰς λόγους μόνον καὶ μυρίνας καὶ ἀνδριάντας. Ἄς φροντίσωμεν ὅλοι καὶ περὶ ἀνορθώσεως τῆς πεσοῦσης ἡμῶν πατρίδος. Δὲν φοβεῖσθε, ὅτι, ἂν δὲν φρονηματοθῶμεν, ἂν δὲν συνετισθῶμεν, ὅτι ἂν δὲν

ἀντικαταστήσωμεν τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν παρακμὴν, τὴν χλιδὴν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν δι' ἐθνικῆς ἐργασίας ἀκαταπονήτου, τοὺς λόγους δι' ἔργων, τὰ παράπονα διὰ τῆς ὑφ' ἐκάστου ἡμῶν ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, θὰ εἶνε φόβος, μὴ, καὶ ἂν ἐγείρωμεν μεγαλοπρεπῆς τὸ πανελλήνιον ἥρωον, ἀλλὰ δὲν ἀναστήσωμεν ὀρθίαν καὶ τὴν γονατισμένην πατρίδα, θὰ εἶνε, λέγω, φόβος, μὴ, ὅταν θελήσωμεν νὰ εἰσέλθωμεν εὐλαβῶς εἰς τὴν στοὰν ἐκείνην τῶν ἀγαλμάτων, κινηθῶσι καθ' ἡμῶν δίκην φασμάτων οἱ ἀνδριάντες καὶ ῥήξωσι πρὸς ἡμᾶς κραυγὴν στεντόρειον καταδίκης; Δὲν φοβεῖσθε μὴ ἀκούσητε τοὺς λίθους κραυγάζοντας μὲ λαλιὰν ἀνθρωπίνην Ἴί ἐκάμετε τὴν πατρίδα, ἣν ἀνεστήσαμεν ἡμεῖς ἐκ τοῦ τάφου; Ποῦ εἶνε ἡ Ἑλλάς, ἣν σᾶς παρεδώκαμεν ἡμεῖς παρθένον, ὀπλοχαρῆ, ἐστεμμένην μὲ δροσερὰ τῆς νεοθαλοῦς ἐλευθερίας ἀνθη, κρατοῦσαν ἀνὰ χεῖρας τὴν μεγάλην Χάρταν τοῦ Ῥήγα; Δὲν εἶνε ἡ Ἑλλάς τῶν ὀνειρῶν τοῦ Θεσσαλοῦ πρωτομάρτυρος, δὲν εἶνε ἡ παρθένος Ἑλλάς τῶν ἀρματωλῶν καὶ τῶν ἡρώων τοῦ 1821, ἡ ἀρρενωπὴ κόρη τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Μάνης, δὲν εἶνε ὄχι, ἡ Ἑλλάς ὑμῶν ἡ πρὸ τῆς ὥρας νωδὴ καὶ μὴ δυναμένη πλέον νὰ δάκνη, ἡ φέρουσα τὰς ῥυτίδας γήρατος προώρου, ἡ Ἑλλάς, ἣτις ἔμαθε τοὺς ἀκκισμοὺς τῶν παρισινῶν λεωφόρων καὶ ἐλησμόνησε τὴν πρὸς τὰ τέκνα ὑποθήκην ἐκείνην τῆς Λακαίνης "Ἡ τὰν ἦ ἐπὶ τὰς. Ἄ, ὄχι, ὄχι. Μὴ ἀφήσωμεν νὰ γείνωσι λίθοι καταδίκης τὰ μάρμαρα τῶν ἀγαλμάτων, μὴ δεχθῶμεν νὰ μεταβληθῶσιν οἱ ἀνδριάντες τῶν ἡρώων εἰς δαίμονας θρηνηψίδας καὶ κατάρας. Ὁρθοπατήσωμεν, ἀνορθωθῶμεν, συνετισθῶμεν. Ἄς γείνη σύμβολον ἡμῶν τὸ καθήκον, ἄς γείνη ἔμβλημα ἡμῶν ἡ ἐθνικὴ ἐργασία, ἄς εἴπωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς περὶ ἡμᾶς καὶ μακρὰν ἡμῶν καὶ εἰς τὸ ἔθνος ὅλον τὴν μίαν λέξιν, ἣτις ὀφείλει νὰ ἐγκλείσῃ τὸ ὅλον πρόγραμμα τοῦ μέλλοντος, τὴν μεγάλην λέξιν τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος, τὸ Ἐργασθῶμεν.

« Ἡ ἐργασία καὶ τοῦ καθήκοντος ἡ ἐκπλήρωσις θὰ φέρωσι

τὴν ποθουμένην ἀνόρθωσιν, τὴν ἐθνικὴν εὐδαιμονίαν, ἣν πάντες ποθοῦμεν, ἀλλ' ὑπὲρ ἧς ὀλίγον ἐργαζόμεθα, τὴν ἀληθινὴν τοῦ γένους παλιγγενεσίαν. Τότε θα δυνάμεθα ὑπερηφάνως νὰ πανηγυρίζωμεν τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Μαρτίου, τότε δικαιούμεθα νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι κατὰ τὴν ἐκατοστὴν τῆς ἐθνεγεσίας ἀμφιετηρίδα οἱ ἀνδριάντες τῶν δημιουργῶν τῆς ἐλευθερίας δὲν θὰ ὑπάρξωσι δι' ἡμᾶς φάσματα ἀπειλῆς καὶ δαίμονες ἀρᾶς, ἀλλ' ἄγγελοι μειλίχιοι εὐλογίας, σκορπίζοντες ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου μετ' εὐχαριστήσεως τὸ λίθινον αὐτῶν μεϊδιάμα εἰς ἔθνος εὐτυχές καὶ ἠνωμένον καὶ θὰ κινήσωσι χαρμοσύνως τὴν χεῖρα τὴν μαρμαρίνην διὰ νὰ θέσωσι τὸν στέφανον τῆς δάφνης τὸν κοσμοῦντα τὴν νικηφόρον αὐτῶν κεφαλὴν ἐπὶ τοὺς ἀξιόλους στέφους κροτάφους καρποφόρων συντελεστῶν τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας ».

Δὲν νομίζετε, ὅτι, ταῦτα λέγων τότε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νεῖλου, ἐγενόμην ἄγγελος ἀγαθῶν, ὅτι οἶονεὶ προησοφάνομην αὐτὴν ἐκείνην τὴν σκηνὴν, ἣτις διεδραματίσθη μετὰ τέσσαρα ἔτη σχεδὸν τὴν 21 Φεβρουαρίου 1913, ὅτ' ἐν μέσῳ τῆς φρενιτιδος τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ καταλαβόντος τὰ πλήθη ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῶν Ἰωαννίνων οἱ πανηγυρισταὶ τῆς νίκης, διατρέχοντες τὴν ὁδὸν Σταδίου ἑξαλλοὶ, ἐκφρονες, ἀκράτητοι μετέδιδον τὰ εὐφρόσυνα ἐπινίκια καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ψυχρὸν ἀνδριάντα τοῦ Κολοκοτρώνη, φανταζόμενοι, ὅτι θὰ ἴδωσιν οἶονεὶ συμμετόχον τῆς πανελληνίου χαρᾶς ὀρθούμενον ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ του ἵππου τὸν τουρκομάχον Γέρον τοῦ Μοριά;

Ἡ ψυχολογία τῆς ἡμέρας ἐκείνης δεικνύει καταφανέστατα τὴν ἀλληλεγγύην μεταξὺ τοῦ μεγάλου ἐλευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 καὶ τῶν πολέμων τοῦ 1912 καὶ 1913. Τὸ ἔθνος ἀνανήψαν καὶ πάλιν, φρονηματισθὲν, ἀναβαπτισθὲν εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ 1821, ἐμεγαλουργήσε τὰς νέας νίκας. Ἡ 25 Μαρτίου συμβολίζει καθ' ὅλου ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἱστορίᾳ τὴν ἰδέαν τῆς ἐν ἐνότητι ἀδιασπᾶστη νίκης τοῦ αἰωνοβίου ἐλληνισμοῦ

κατὰ τῆς βαρβαρότητος. Εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀγωνιζομένου ἐπέστρεφον πάντοτε ὅμοιαι σκιαὶ τοῦ παρελθόντος καὶ προδιεγράφοντο δράματα τοῦ μέλλοντος. Οἱ νικηταὶ τοῦ Μαραθῶνος καὶ οἱ περσομάχοι τῆς Σαλαμίνας ἐμάχοντο δραματιζόμενοι τοὺς ἥρωας τοῦ μύθου. Οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος εἶχον πρὸ αὐτῶν ὡς πρότυπον τὰς νίκας καὶ τὰς θυσίας τῶν περσικῶν πολέμων, οἱ τουρκομάχοι καὶ βουλγαρομάχοι τοῦ 1912 καὶ τοῦ 1913 ἀνενέουν τὰ τρόπαια τοῦ 1821 καὶ καθίδρυσον τὸν στυλοβάτην, ἐφ' οὗ θὰ στήσῃ τὸ ἔθνος μεγαλεῖον τὸ ἀγαλμα τῆς Νίκης τῆς αὔριον. Ἐν ἡμέρᾳ οἷα ἡ σημερινὴ ἀνοίγονται φαεῖναι αἱ σελίδες τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀθανάτου, ἀκαταπτώτου ἀπὸ παροδικῶν κλυδώνων, ἀντλοῦντος νέας δυνάμεις καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν συμφορῶν. Τὸ 1821 ἐδίδαξε τὴν εὐρείαν ὁδὸν τοῦ μεγαλείου, καὶ, ποτίσαν με αἷμα πυκνὸν ἡρώων, ἔδωκε νέαν βλάστην εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔπεσεν ἡ Πόλις μαραμμένους δαφνῶνας ἐκείνους, ἀφ' ὧν ἔδρεψαν τοὺς νέους αὐτῶν στεφάνους οἱ πορθηταὶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Ἰωαννίνων, οἱ νικηταὶ τοῦ Λαχανᾶ καὶ τοῦ Κιλκίς, οἱ ἐλευθερωταὶ τῶν νήσων ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς κυανολεύκου νικηφορούσης καὶ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Προσδοκωμένου. Εἶνε δ' εἰς ἐκεῖνος, οὗ εἶχεν ἀνάγκην ἡ πατρίς, ὁ θριαμβευτῆς, οὗ πᾶσα νίκη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν, οὗ πᾶν ἔργον, οὗ πᾶς λόγος, οὗ πᾶν νεῦμα διαγράφει εἰς σύμπαν τὸ γένος τὰς ὑποθήκας τοῦ παρελθόντος, τὰς ἐντολὰς τῆς αὔριον, τὸ πρόγραμμα τοῦ μέλλοντος. Εἶνε τὸ πρόγραμμα τὸ συνοψιζόμενον εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν λέξιν, ἣν ὁ βασιλεὺς ὡς στρατηλάτης ἐβροντοφώνησε τὸ πρῶτον ἀνὰ τὰς φάραγγας τῆς Μακεδονίας καὶ ἐπὶ τῶν δειράδων τῆς Ἰπείρου καὶ μέχρι τῶν προθύρων τῆς Σόφιας ὡς σύνθημα τοῦ στρατευομένου λαοῦ του, Ἐμπρός, πάντοτε Ἐμπρός.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΑΣ
ΥΠΟ Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ¹

31 (80. 281.).

Χαρτ. 0,20 × 0,16. Αἰῶνος XVII (φ. 255).

Νομοκάνων.

Ἐν φ. 20^α ἡ ἐπιγραφή «Νόμιμον πλουσιώτατον νεωστὶ συλλεγὲν ἐκ πολλῶν Νομίμων. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τὸ παρὸν νόμιμον ἐθεωρήθη παρ' ἡμῶν καὶ ὀλίγα εἶναι τὰ εἰς τοὺς κανόνες λάθη, εἰς δὲ τὴν ὀρθογραφίαν πολλὰ. Καλλίνικος πατριάρχης. Ἐν φ. 255^α Ἐγγραφή ἐπὶ ἔτει ζρξβ' ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ χειρὶ ἱερομονάχου Ἰωάσαφ. Ἐν φ. 255^β χειρὶ νεωτέρου. Εἰς τοὺς 1763 ἀφιερῶθη τὸ παρὸν νομικόν.

Στάχουσις βυρσίνη.

32 (81. 318.).

Χαρτ. 0,20 × 0,15. Αἰῶνος XVIII (φ. 109).

Κανόνες τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων συνόδων.

Προτάσσεται φυλλάδιον ἐντυπον, ἐν ᾧ ὁ περὶ ἱερωσύνης ἐγκωμιαστικὸς λόγος, σχεδιασθεὶς παρὰ Χρυσάνθου πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ προσφωνηθεὶς ἡνίκα ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψθ' Ἀπριλίου ε', κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Λαμπρᾶς.

Στάχουσις βυρσίνη.

33 (87. 610.).

Χαρτ. 0,21 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (φ. 52).

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα περὶ πολλῶν ζητημάτων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς ἀπορουμένων καὶ παρὰ πάντων τῶν Χρι-

¹ Συνέχειν ἐκ τοῦ Νέου Ἑλληνομνημῶνος Τόμ. ΙΓ' σ. 119.

στιανῶν ἀναγινωσκόμενων. **Κωνσταντίνου Ἐρεμνοῦ τοῦ Κόρκενθίου** ἐξηγήσεις τούτων εἰς ἀπλήν καὶ πεζὴν φράσιν». Στάχσις βυρσίνη.

34 (118. 1094).

Χαρτ. 0,23 X 0,17. Αἰῶνος XVIII (σ. 217 + φ. 65),

1 (σ. 347-564). Ἀκέφαλοι κανόνες.

Εἰς ἐπισκόπους, χωροεπισκόπους, πρεσβυτέρους, μοναχοὺς, ποιμένας, λαϊκοὺς (ἄνδρας καὶ γυναῖκες), κατηγουμένους καὶ νήπια, μετὰ σχολίων.

2 (φ. 1^α-35^β). **Νεοφύτου ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου** Περὶ γάμου.

Προτάσσεται ἐπιστολὴ «**Νεόφυτος ἱεροδιάκονος Πελοποννήσιος** ὁ ἐξ Ἑβραίων τοῖς ἀντευξομένοις».

3 (φ. 1^α-17^β). «Ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἐρωτήσαντας εἰ δύνανται οἱ ἀλλήλοις ἐξομολογούμενοι κατὰ τὴν ἐντολὴν τὰ παραπτώματα καὶ ἀφιέναι ἀλλήλοις καὶ εἰ ἐφείται ἐξομολογεῖν τοῖς μονάζουσι τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ἢ τοῖς ὅπωςδῆποτε τὴν ἱερωσύνην παραιτησαμένοις τοὺς τυχόντας καὶ εἰ ὅλως ἐνεργοὶ τινος τῶν ἄλλων οἱ μὴ προσφέροντες».

4 (φ. 18^α-24^β). «Ὅτι πᾶσα ἐντολὴ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἐστίν».

5 (φ. 1^α-5^β). «**Νεοφύτου ἱεροδιακόνου Ἀπάντησις** πρὸς τὰς παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κῦρ Παΐσιου καλλιγράφου ἐρωτήσεις». Κώδιξ ἀστάχτος.

35 (47. 124).

Χαρτ. 0,22 X 0,16. Αἰῶνος XVIII (σ. 301).

Πραγματεῖται ἀφορῶσαι εἰς τὴν μνηστείαν καὶ τὸν γάμον.

Ἐν τούτοις καὶ «**Ἀλεξίου Ἰσπανοῦ** Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν συνοικεσίων μεθ' ὅσης πλείστης σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας καὶ ἀκριβοῦς ἐπεξεργασίας συντεθέν τε ἀπλουστάτη φράσει καὶ ἐκδοθέν, ἐν ᾧ περιέχονται πάντα τὰ τε συγγνωστά καὶ ἀσύγνωστα συνοικεσία διὰ πολλῶν ἀποδείξεων», «**Δημητρίου Χωματιανοῦ Βουλγαρίας** Περὶ βαθμῶν συγγενείας», «Ἐπεριέχονται ἐν τοῖς **Ἀρμενοπούλου**», «**Ματθαίου μοναχοῦ** [Βλαυδάρεως] Ὑποθέσεις καὶ ζητήματα γαμικά ἐκ τῆς ἐπιτομῆς τῶν ἱερῶν κανόνων τοῦ **Ἀρμενοπούλου**».

Πολλὰ σημεῖωσις τοῦ πατριάρχου **Καλλινίκου** περὶ μνηστείας καὶ γάμου καὶ πλείστων ἄλλων ζητημάτων.

Στάχσις βυρσίνη.

36 (18. 1310).

Χαρτ. 0,22 X 0,16. Αἰῶνος XVIII (σ. 18).

1 (σ. 1). Περὶ σκανδάλου.

2 (σ. 12). «Ἴσον τοῦ συνοδικοῦ γράμματος καὶ ὁροθετήριον τῶν κατ' ἔτος ἀποδείξεών μου».

Ἐξεδόθη τῷ 1762 ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ καὶ δοκεῖ, ὅπως ὁ **Καλλινίκος** λαμβάνει ἐφ' ὅρου ζωῆς 1050 γρόσια κατ' ἔτος.

3 (φ. 15-174). «**Ἰούστου Λεψίου** Περὶ εὐσταθείας ἡγουν μαρτυρίας».

Στάχσις διὰ ναστοῦ χάρτου.

37 (23. 684).

Χαρτ. 0,22 X 0,17. Αἰῶνος XVIII (φ. 377).

1 (φ. 1^α). «Ὅρος γνώμης».

2 (φ. 8^α). «Σύνοψις τῆς ἱερᾶς θεολογίας φιλοπονηθεῖσα εἰς ὑφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων φιλομαθῶν παρὰ **Νικολάου Κούρσουλα** τοῦ **Ζακυνθίου** διδασκάλου, φιλοσόφου καὶ θεολόγου».

Ἐν φ. 5^β. Ἡ σύνοψις αὕτη τῆς θεολογίας ἐλλιπῆς οἷσα ἐδέθη, ἵνα μὴ διαφθαρή καὶ εἰς τέλος διασκορπισθῇ, ὅθεν σὺ ἀναγνώστα τὰ σωζόμενα ἀναγίνωσκε μετ' ἐπιστασίας ὡς ἀναγκαῖα καὶ ἄξια.

Στάχσις διὰ ναστοῦ χάρτου.

38 (29. 340).

Χαρτ. 0,23 X 0,16. Αἰῶνος XVIII (φ. 155).

1 (φ. 6^α). «Τῶν ἀπομνημονευμάτων τῶν συγγραφέων παρὰ τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου κυροῦ **Σελβέστρου** τοῦ **Συροπούλου**, μεγάλου ἐκκλησιάρχου καὶ δικαιοφύλακος, περὶ τῶν πρέσβειων τῆς μελετωμένης ἐν Βασιλείᾳ τῆς Γερμανίας συνόδου πρὸς τε τὸν βασιλέα κύριον Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον καὶ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν πᾶσαν καὶ ἐπὶ τοῦ συνοδικοῦ σεκρέτου καὶ ὅπως αὐτὸν ἐθεράπευσε».

Ἐν φ. 5^β τὰ ἐξῆς τοῦ **Καλλινίκου**. Τὰ τοῦ συγγραφέως **Σελβέστρου** **Συροπούλου** ἀπομνημονεύματα τυπωθέντα εἰς Ἀγείαν τῆς Ὀλάνδας εἰς τοὺς 1660 ὑπάρχει τελεώτερα καὶ πλείω τῶν τε ἐν τῷ παρόντι χειρογράφῳ καὶ ἴδε ἀναγνώστα καὶ τὰ ἐν ἐκείνῳ. Καὶ κατωτέρῳ Ἡ βίβλος τοῦ τύπου λ' κεφάλαια πλείω ἔχει καὶ ἡ παροῦσα ἀρχεται μετὰ τὸ λα'.

2 (φ. 145^α). «Ὁ γενόμενος τόμος παρὰ τῆς ἐν Φλωρεντίας συνόδου».

Ἐν φ. 147^α. Ὅρος ἀσεβέστατος καὶ ἀπάδων ὅλως τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως τῆς ἀνατολικῆς φημι ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ὃν καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλω. Ὁ Φιλιππουπόλεως Μακάριος.

3 (φ. 149^α). «Ζητημάτων θεολογικῶν λύσεις ἐκδοθεῖσαι παρὰ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τοῦ Κωνσταντινουπόλιτου, κατὰ τὸ ἀχο' ἔτος τὸ σωτήριον ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως πρὸς τοὺς λεγομένους Ἑγγλέζους, ἃς ἐκεῖνοι ἀπορήσαντες ἐζήτησαν παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας».

Στάχως βυραίνη.

39 (31. 357).

Χαρτ. 0, 21 X 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 79).

Φιλοθέου πάρεργα.

Ἐν φ. 1^β τὸ ἐξῆς λαμβικὸν ἐπίγραμμα

Σοφοῦ πόνημα ὡς πέλει σοφὸν βίβλος,
ἢ πείρα μάρτυς, ὡς δὲ θεοφιλοῦς ἐγὼ
εἰ καὶ παρέργων κλῆσιν ἠδέως φέρει
πολλῶν κέκριται βελτίων ἔργων σοφοῖς.

Στάχως βυραίνη.

40 (50. 664).

Χαρτ. 0, 21 X 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 308).

1 (φ. 1^α). Καλλινέκου πατριάρχου σημειώσεις καὶ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα.

2 (φ. 8^α). «Ἰωάννη τῷ χαριτωνύμῳ καὶ ὑψηλοτάτῳ οἰκιστῇ πάσης Οὐγγροβλαχίας τῷ ἡμετέρῳ αὐθέντῃ καὶ κηδεμόνι δουλικῶς. Ἰστορία σύντομος περὶ τῶν προφανῶν αἰτιῶν, δι' ἃς ἡ Βλαχία πᾶσα ὀργῆς θεοῦ ἐπειράθη καὶ περὶ τῶν ἡγεμόνων Στεφάνου Καντακουζηνοῦ καὶ Νικολάου τοῦ σοφοῦ καὶ τῶν συμβεβηκυῶν αὐτοῖς τε καὶ τῇ Βλαχίᾳ συμφορῶν καὶ κακώσεων καὶ τελευταῖον περὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ χαριτωνύμου Ἰωάννου καὶ τῆς δι' αὐτοῦ γενομένης ἀνακλήσεως καὶ οἰκισμοῦ τῆς Βλαχίας».

Ἐν τέλει Ὁ τῆς σῆς χαριτωνύμου ὑψηλότητος πρόθυμος θεράπων καὶ δούλος τῶν ἱερομονάχων εὐτελῆς Μιτροφάνης».

3 (φ. 16^α). Τοῦ σοφωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξάνδρου κυρίου Γερασίμου Λόγος εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου».

4 (φ. 24^α). Καλλινέκου πατριάρχου Λόγοι.

5 (φ. 101^α). Θεοφίλου τοῦ Κοροδαλλέως Διαίρεσις τῆς ποιητικῆς κατὰ τὰ εἶδη αὐτῆς καὶ τίσιν ἕκαστον τούτων διαφέρει».

6 (φ. 109^α). Καλλινέκου πατριάρχου Ἀποσπάσματα καὶ σημειώσεις.

Ἐκ τοῦ Ἰωάννου Γλέτζη, Εὐσεβίου, Τατιανοῦ, Πορφυρίου, Ἀθροικανοῦ καὶ ἄλλων.

7 (φ. 117^α). Καλλινέκου πατριάρχου Ἐπιστολαὶ καὶ Διαλογοί.

8 (φ. 176^α). Καλλινέκου πατριάρχου Λόγοι, Ἐπιστολαὶ καὶ Πίναξ λέξεων ἐλληνικῶν καὶ τῶν ἀντιστοίχων τουρκικῶν.

9 (φ. 204^α). Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου ἱατροῦ τε ἀρίστου κυρίου Ἀλεξάνδρου [Μαυροκορδάτου] τοῦ ἐκ Κωνσταντίνου πόλεως Περὶ γραμματικῆς συντάξεως κατὰ τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου».

10 (φ. 236^α). Τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου πάπα καὶ πατριάρχου κὺρ Γερασίμου».

Ἄρχ. Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλογον καὶ κωφὸν ἐγὼ σοι ἐπιτάσσω.

11 (φ. 243^α). «Τοῦ πατριάρχου Ἀλεξάνδρου κυρίου Γερασίμου Λόγος τῇ Κυριακῇ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως».

12 (φ. 249^α). Λευχειμονοῦσα ῥητορικὴ ἤγουν Ἀφθονίου προγυμνάσματα ἐκ τῆς Λατίνων ἀνθολογηθέντα φωνῆς καὶ ἐν ἐλληνικῇ διαλέκτῳ ὑποστρωθέντα σπουδῆ καὶ πόθῃ Ἀναστασίου Παπαῦ Βασιλοπούλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐν τῇ κόμῃ Τυρνάδου τῆς Θετταλίας διατρέποντος χάριν τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένων πρωτοπέτρων μαθητῶν».

13 (φ. 302^α). Καλλινέκου πατριάρχου σημειώσεις.

Στάχως βυραίνη.

41 (55. 693).

Χαρτ. 0, 21 X 0, 15. Αἰῶνος XVIII (φ. 118).

«Τοῦ σοφωτάτου καὶ θεολογικωτάτου κυροῦ Γεωργίου τοῦ Κορρασιῶ τοῦ Χίου» Θεολογία σύνταγμα.

Ἄρχ. Θεολογία κατὰ τὸν θεῖον Διονύσιον.

Στάχως βυραίνη.

42 (72.329).

Χαρτ. 0,21 X 0,15. Αἰῶνος XVII (φ. 162).

« Γεωργίου Κορρασιῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας θεολόγου Ἀπολογία ὡς ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχιερέων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κατὰ τοῦ συλλόγου τῶν ἐν Φιλανδρίᾳ σοφῶν περὶ τῆς θείας μεταλήψεως ».

Ἐν τῇ κάτω ἡφ τοῦ φ. 1^α. Ἐν ἔτι 1664 ἐν μηνὶ Ἰουλλίου 29.

Κώδιξ κολοβός. Στάχσις βυρσίνη.

43 (92.875).

Χαρτ. 0,20 X 0,12. Αἰῶνος XVIII (φ. 111).

1 (φ. 1^α). Ῥητορική.

Προτάσσεται « Προσίμιον εἰς τὴν Ῥητορικὴν τέχνην ». Ἄρχ. Τὴν ἔμφυτον ἐπιθυμίαν καὶ ἔφεσιν, ἅς περὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ μαθήματα.

Ἐνιαχοῦ ἐν τῇ ἡφ σημειώσεις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου.

2 (φ. 78^α). « Θέσις Ῥητορικῶν τινῶν κανόνων ἱεροκήρυξι μάλιστα συμβαλλομένων, οὓς ἐκ τῆς Λατινίδος φωνῆς ὁ ἐν ἱεροδιακόνους Μακάριος εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἀπανθησάμενος τοῖς φιλολόγοις προῦθηκε ».

Κώδιξ ἀστάχτος.

44 (100.589).

Χαρτ. 0,18 X 0,12. Αἰῶνος XVIII (σ. 80).

1 (σ. 1). Ἀδῆλου Λόγοι καὶ ἐπιστολαί.

α' (σ. 1). « Παλαιοθερήσοις ἢ Ῥασκονλίκοις ». — β' (σ. 15). « Ἐλέχθη ὁ παρῶν λόγος εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας ». — γ' (σ. 28). « Ἐπιστολαί ». — δ' « Ἐλέχθη ὁ παρῶν λόγος ὅταν ἐγκαινίασε τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἐπιστρεψάντων ἀπὸ τὴν αἵρεσιν Ῥασκονλικῶν ἐν ἔτει ρηπ' ».

2 (σ. 65). Πραγματεία ἀνεπιγράφος.

Ἄρχ. Οἱ ἐξωτερικοὶ φιλόσοφοι, ὅπου εἰς τὴν ἀληθινὴν θεογνωσίαν εἶναι πολλὰ κατώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους ἰδιώτας.

Ἐν τῇ κάτω ἡφ τῆς σ. 33 Ἄνεγράφησαν εἰς 1789 Ἰουλλίου α'.

Στάχσις διὰ ναστοῦ χάρτου.

45 (113.537).

Χαρτ. 0,17 X 0,11. Αἰῶνος XVIII (φ. 27 + σ. 140 + φ. 23).

1 (φ. 1^α). « Διήγησις ἐκ ποίων καὶ πόσων ἤχων συγκροτεῖται ἕκαστον τῶν μακαμίων καὶ τίς ἀπαρχῆς καὶ μέχρις τέλους ἐφοδός ».

2 (φ. 11^α). « Στοιχειωδέστερα διδασκαλία περὶ τῆς ἔξω μουσικῆς, ἐν ᾗ περὶ τε τῶν κατ' αὐτὴν σαχμπέδων καὶ μακαμίων λεγομένων, ἔτι δὲ καὶ νημίων καὶ ἄλλων τινῶν τούτοις ἐπισημειουμένων, ὧν ἡ μάθησις προῦργου γένοιτ' ἂν τοῖς ἀνάγνωσιν τοιαύτην ἐνεργὸν βουλομένοις ».

3 (φ. 16^α). « Ὁμολογία τῆς πίστεως Πέτρου λε Κάλέρκ ὑποδιακόνου τῆς ἐκκλησίας δὲ Ρουέν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

« Μετεφράσθη ἐκ τῆς γαλλικῆς γλώσσης ».

4 (σ. 1). « Πέτρω Κλερκίω τῷ αἰδελφίμῳ ὑποδιακόνῳ τῆς Ῥοθομαγωνσίας ἐκκλησίας καὶ διὰ παρισιακοῦ προνομίου τῶν ἐγκυκλίων παιδευμάτων ἐλλογιμῳ διδασκάλῳ Εὐγένειος ἱεροδιάκονος Βούλγαροις τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν καὶ τὴν ἐκ κέντρου ψυχῆς εὐκρινῆ πρόσρησιν ».

5 (σ. 113). « Ὁρθόδοξος ὁμολογία τοῦ αὐτοῦ ἦτοι ἐκθεσις κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ».

Ἐν φ. 140. Μετὰ τὴν σὺν θεῷ εἰς βασιλεύουσαν ἐπάνοδον ψυχαγωγίας χάριν γέγραπται καὶ τὰ παρόντα ἔτει ρηπᾶ. Καλλινίκος.

6 (φ. 1^α). « Εὐγένειος [Βούλγαροις] Κυρίλλω ».

7 (φ. 8^α). « Καίσαριος Δαπόντες κυρίω Σπαντωνῆ προσκυνητῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐν Κυρίω χαίρειν ».

8 (φ. 16^α). « Μαρτυρία περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν εἰσοδίων τῆς Παναγίας ὅτι ἀρχαία πατροπαράδοτος καὶ παρὰ τῶν Ἀποστόλων μαρτυρουμένη ἐστὶ ».

9 (φ. 18^β). « Τοῦ τραπεζοῦ Κωνσταντίνου Δαπόντε μετονομασθέντος Καίσαριου Ἦμος εἰς τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου ».

Κώδιξ ἀστάχτος.

46 (121. 512).

Χαρτ. 0, 16 × 0, 11. Αἰῶνος XVI (φ. 85).

Πορτολάνος.

Ἄρχ. ἀνεπίγραφος Ἄρχὴ τοῦ πορτολάνου τὸν ὁποῖον διαλέγεται τοὺς κά-
βους πουνέντε, λευάντε.

Ἐν τῇ φ. τῶν φ. 84^b-85^a. Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει ἐμοῦ Γρηγορίου ἱε-
ρομονάχου καὶ πρωτοσυγκέλου τοῦ ἁγίου Προϊλάβου καὶ ὅμοιος τὸ ἀποξε-
νόση γὰ ἔζη τὰς ἀράς τῶν τριακοσίων δέκα ὅκτω θεοφόρων πατέρων.

Στάχσις βυρσίνη.

47 (8. 651).

Χαρτ. 0, 28 × 0, 25, Αἰῶνος XVII (σ. 712).

1. Θεοφίλου Κορυθαλλέως Φυσικῆς ἀκροάσεως ὁκτὼ βίβλια.

Προηγείται « Εἰς φιλοσοφίαν προδιόκησις ».

2 (σ. 693). « Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ φιλοσόφου ἐν τοῖς περὶ φυσικῆς
ἀκροάσεως βιβλίοις ».

Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος ὁ Καλλίνικος περιγράφει τὰ κατὰ τὴν ἐξορίαν αὐ-
τοῦ, τὴν διαρπαγὴν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν βιβλίων, ὄντων ὑπὲρ τὰ διακό-
σιαι, προσήατε· καὶ οὐδαμῶς ἐλυπήθημεν εἰ μὴ διὰ τὰ ἰδιόχειρα καὶ χειρόγραφα
ἡμῶν βιβλία ὑπὲρ τὰ πενήκοντα ὄντα καὶ ἀξιόλογα καὶ δυσεύρετα καὶ οὐδέ-
ποτε κτώμενα καὶ συλλεγόμενα.

Στάχσις βυρσίνη.

48 (9. 650).

Χαρτ. 0, 27 × 0, 19. Αἰῶνος XVIII (φ. 352).

Θεοφίλου Κορυθαλλέως Φυσικῆς ἀκροάσεως ὁκτὼ βι-
βλία.

Προηγείται ἡ « Εἰς φιλοσοφίαν προδιόκησις ». Ἐν φ. 1^a ἀφῆξ' Ἀπριλλίου
κε' ἠρξάμην ἀναγινώσκειν ἐν Βουκουρεστίῳ παρὰ τῷ διδασκάλῳ μοι κυρίῳ
Μανασσῇ Ἡλιάδῃ. Ἐν δὲ τέλει Ἐίληψε τέλος ἡ παροῦσα βίβλος κατὰ τὸ
ἀφῆξ' ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ διὰ χειρὸς Γεωργίου.

Στάχσις διὰ νεστοῦ χάρτου.

49 (11. 342)

Χαρτ. 0, 22 × 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 154).

1 (φ. 1^a). « Τοῦ ἐν φιλοσόφοις λογιωτάτου Θεοφίλου τοῦ

Κορυθαλλέως καὶ πανιερωτάτου Ἀθηνῶν μητροπολίτου Ἰπό-
μνημα συνοπτικὸν καὶ ζήτημα εἰς τὴν περὶ οὐρανοῦ πραγματείαν .

Ἐν τῇ φ. α' ἀφῆξ' κατὰ μῆνα Φαργιλιῶνα ἡμέμεθα τῆς τοῦ παρόντος ἀ-
κροάσεως. Ἐν δὲ φ. 84^b Τέλος τῆς περὶ οὐρανοῦ παροίσης πραγματείας.

2 (φ. 135^a). Ἀνωνύμου τινὸς Ἐξήγησις ἢ ὡς τινὲς φασί

Κοῦρσουλα τοῦ Ζακυνθίου .

3 (φ. 147^a). Τοῦ σοφωτάτου Βλεμμίδου Περὶ οὐρανοῦ καὶ
ὅτι ὁ κόσμος οὐκ ἔστιν ἀίδιος .

Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος Ἀφιερώθησαν εἰς τὸ Ἑλληνομουσεῖον τῆς πατρί-
δος Ζαγοράς ἡ Λογιστικὴ, ἡ Φυσικὴ ἰδιόχειρος, Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς,
Περὶ ψυχῆς καὶ Περὶ οὐρανοῦ πραγματεῖαι ἅπασαι χειρόγραφοι πρὸς χρῆσιν
τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν καὶ ἡ ἀφαιρέσας μίαν ἐξ αὐτῶν, ὁποῖα εἴη
τάξεως καὶ βαθμοῦ ἢ διαφθεῖρας τοῦ πυρὸς τῆς γέννησις ἔστω ἔνοχος καὶ ἡ
μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἰούδα καὶ τῶν σταυρωσαντων τὸν Κύριον καὶ ἄλλοις
μετὰ θάνατον. Καλλίνικος.

Στάχσις βυρσίνη.

50 (20. 421).

Χαρτ. 0, 23 × 0, 17. Αἰῶνος XVIII (φ. 282).

Τοῦ σοφωτάτου Θεοφίλου Κορυθαλλέως Προλεγόμενα
ἐν τῷ περὶ ψυχῆς βιβλίῳ .

Ἐν ἀρχῇ ἀφῆξ' Ἀπριλλίου λ' ἠρξάμην ἀκροάζεσθαι τὴν παροῦσαν πρα-
γματεῖαν παρὰ τῷ διδασκάλῳ μοι κ. Μανασσῇ Ἡλιάδῃ ὄντι διδασκάλῳ ἐν τῇ
ἐν Βουκουρεστίῳ ἀθηντικῇ σχολῇ. Ἐν δὲ τέλει ἀφῆξ' Σεπτεμβρίου κθ' ἐπε-
ρατώθη μαθήσει τὸ παρὸν ἐν Βουκουρεστίῳ.

Στάχσις βυρσίνη.

51 (33. 1008).

Χαρτ. 0, 22 × 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 365).

Ἡ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς πραγματεία .

Ἐν φ. 365^b Τέλος τοῦ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ Σταγειρίτου καὶ
Κατὰ τὸ ἀφῆξ' τὸ κοσμοσωτήριον ἔτος α' Σεπτεμβρίου τὸ ποθούμενον τέλος
τῆς ἀναγνώσεως ἐφοράκαμεν συναρῶσι τοῦ κρείττονος ἢ δόξα πρέπει αἰώ-
νιος. Ἀμήν.

Στάχσις βυρσίνη.

("Ἐπεται συνέχεια).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

Γ'

ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΟΛΥΒΑ¹

69.

Χαρτ. 0, 21 × 0, 135. Αιώνας XVI (φ. 134).

- 1 (φ. 2^α). «Ύμνος τριαδικός σὺν εὐχῇ εἰς τὸ μεσονυκτικόν».
Ἄνω ἐν τῇ ᾠα χειρὶ νεωτέρᾳ βιβλίον τοῦ Θηκυρᾶ.
- 2 (φ. 10^α). Ἀκολουθία τῶν ὡρῶν.
- 3 (φ. 38^α). Ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ.
- 4 (φ. 44^β). Ἀπόδειπνον.
- 5 (φ. 51^β). Ἀκολουθία ψαλλομένη εἰς τὸ κελλίον».
- 6 (φ. 53^α). «Εὐχὴ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, λεγομένη καθ' ἑαυτοῦ».
Ἐπανταί ἄλλαι εὐχαί.
- 7 (φ. 54^β). «Εὐχὴ σὺν θεῷ τῆς ἀγίας μεταλήψεως, ἣτις λέγεται καθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' οὐχ ὑπ' ἄλλου».
- 8 (φ. 57^β). «Εὐχὴ ἑτέρα ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἀγίων μυστηρίων τοῦ ὁσίου **Εὐφροσύμα**».
- 9 (φ. 62^α). Ὁ ἀκάθιστος ὕμνος.
Ἐπιγράφεται ὕμνοις αὐπνοῖς, εὐχαρίστοις ἢ πόλις—τὴν ἐν μάχαις αὐπνον, ὕμνεϊ προστάτιν.
Ἐν τῇ ἄνω ᾠα χειρὶ ὀλίγον νεωτέρᾳ Ἰὺ βοήθι μοι τ δ ρ σ ρ ζ ιε ρ ν :
- 10 (φ. 69^β). Ἀκολουθία ψαλλομένη εἰς τὸ κελλεῖον».
Ἐπονται α' (φ. 76^β)· «Τῇ β' ἑσπέρας, ἕτερος κανὼν τῆς Θεοτόκου».—β' (φ. 86^β). «Τῇ γη' ἑσπέρας».—γ' (φ. 99^β). «Τῇ δ' ἑσπέρας».—δ' (φ. 107^α). «Τῇ εη' ἑσπέρας».—ε' (φ. 115^α). «Τῇ Παρασκευῇ ἑσπέρας».—ς' φ. (121^α). «Τῇ Σαββάτῳ ἑσπέρας».
- 11 (φ. 131^α). «Εὐχὴ ὀφέλῃμος εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

¹ Συνέχεις ἐκ τοῦ Τόμου ΙΓ' σ. 129.

Ἄρχ. Δέσποινά μου ὑπεραγία Θεοτόκε θεογενήτρια θεοχαρίτωτε.

Τὰ φ. 115-8, 124-8^α ἄλλη χειρὶ. Τὰ φ. 1, 9, 133, 134 ἄγραφα.

Ἐν τῷ φ. 134^α μεταξὺ ἄλλων παρεγγράφων εὐχῶν ἄλλη χειρὶ Ἰωθ' Μαρτίῳ θ' καὶ Ἰάφρις ἐπομένης μονακονδυλίας Ζυζυμβλήτου (Ιερομόναχος;). Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐν φ. 1^β.

Στάχσις διὰ ξυλίων πινυκίδων, περιεβλημένων ὑπὸ βύρσης ἐφθαρμένης. Σώζονται ἔμπροσθεν τρία σιδηρὰ κορβίκα καὶ ὀπισθεν πέντε.

70.

Χαρτ. 0, 203 × 0, 15. Αἰῶνος XVIII (φ. 138).

Γεωργίου Ἰεροσολιμοῦ Ἐξήγησις εἰς προφήτας.

α' (φ. 1^α). Ἀκέφαλος ἐξήγησις εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν.—β' (φ. 25^α). «Εἰς τὸν προφήτην Ἰερεμίαν».—γ' (φ. 82^β). «Εἰς τὸν προφ. Ἰεζεκιήλ».—δ' (φ. 88^α). «Εἰς τὸν προφήτην Δανιήλ».—ε' (φ. 115^α). «Εἰς τὸν προφήτην Ὡσηέ».—ς' (φ. 130^α). «Εἰς τὸν Ἰωήλ».—ζ' (φ. 131^β). «Εἰς τὸν Ἀμώς».—η' (φ. 135). «Εἰς τὸν Μιχαϊαν».

Ὁ κώδις κοσμεῖται ὑπὸ κομφῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων ἐσχεδιασμένων διὰ γραφίδος.

Περικάλυμμα νεώτερον χονδροῦ χάρτου.

71.

Χαρτ. 0, 17 × 0, 12, Αἰῶνος XV (φ. 25).

- 1 (φ. 1^α). Ποίημα κυροῦ Ἰωάννου τοῦ λαμπαδαρίου ψαλλόμενον τῇ μεγάλῃ ε'».
- 2 (φ. 2^β). «Τοῦ Ἰεροῦ Ἰεροῦ Ἰεροῦ θυμαστόν».
- 3 (φ. 4^α). «Χερουδικὸν τὸ λεγόμενον μέγα καὶ ἀτματικὸν ποίημα παλαιὸν τοῦ δομεστίχου κυροῦ Μιχαήλ τοῦ Ἀνεώτου».
- 4 (φ. 8^β). «Ποίημα κυροῦ Ἰωάννου λαμπαδαρίου τοῦ Ἰερατοῦ».
- 5 (φ. 10^β). «Ἀναγραμματισμὸς ἀπὸ τὸ Βασιλεῦ οὐράνιε ποίημα κυροῦ Θεοδοῦλου μοναχοῦ καὶ δομεστίχου τῶν Μαγκάνων».
- 6 (φ. 14^α). «Τοῦ Μιχαήλ».
- 7 (φ. 15^β). «Ἀναγραμματισμὸς νέος ἀπὸ τὸ Κύριε αἰ Ἀπόστολοι εὐρεθεῖς καὶ καλωπισθεῖς παρὰ τοῦ ἱερομονάχου κυροῦ Ἰερατοῦ».

8 (φ. 16^α). « Ἀρχὴ τῆς θείας καὶ ἱεράς λειτουργίας τῶν προηγουμένων ».

9 (φ. 17^α). « Ἐτερον Θεσσαλονικέον ».

10 (φ. 17^β). « Τοῦ λαμπαδαρίου ἤχος δ' ».

11 (φ. 18^α). « Ἄλλον Μάρκου ἱερομονάχου ἀπὸ τῶν Ξανθοπούλων ».

12 (φ. 18^β). « Μετάφρασις τοῦ λαμπαδαρίου ».

Ἐν φ. 21^α Διωνία ἡ μνήμη τοῦ κυροῦ Ἰωάννου μαῖστορος τοῦ Κουκουζέλη.

13 (φ. 21^β). « Κατανυκτικῶν τὰ γράμματα κυροῦ Ἀνδρονίκου ῥήτορος τοῦ Σιγούρου· τὸ δὲ μέλος ... ».

14 (φ. 23^α). « Τοῦ Μαγουλά ».

15 (φ. 24^α). « Τοῦ λαμπαδαρίου ».

16 (φ. 25^α). Ἀνεπίγραφον.

Ἀπαντα μετὰ παρασημαντικῆς.

Στάχσις νεωτάτη.

72.

Χαρτ. 0, 155 × 0, 105. Αἰῶνος XVIII (φ. 78).

1 (φ. 1^α). « Διήγησις φροδερὰ περὶ λογοθέσιον ψυχῆς, δηλούσα ὅτι ὁ λαμβάνων τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα· ἐν σθενίᾳ καὶ τελευτήσας ἔχων σώας τὰς φρένας ἐλευθεροῦτε πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν. Λόγος γ' ».

Ἄρχ. Τίς πρεσβύτερος, παρεκάλη τινὰ τῶν πατέρων ὅπως ἐνδύσῃ το τῶν μοναχῶν ἅγιον σχῆμα.

2 (φ. 6^β). « Τοῦ δαδίου καὶ θεοφόρου πατρός ἡμῶν Ἐφραῖμ τοῦ Σῦρου· περὶ ἀγάπης καὶ ἥς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· λόγος κανυκτικῶς ».

3 (φ. 36^α). « Περὶ ποῖοι κολάζονται χεῖρον διήγησις περὶ τοῦ ἀδὰ Μακαρίου τοῦ προορατικοῦ ».

4 (φ. 42^α). « Ἀρχὴ συν θεῷ ἁγίῳ λόγοι ὀφέλιμοι εἰς πᾶσαν Χριστιάνων ὀρθόδοξων· ἦτοι ἡ δεκάλογος· ἣν ἔδωκεν ὁ θεὸς τῷ θεράποντι αὐτοῦ Μωσῆ· ἣν περ πρέπι πᾶσαν Χριστιάνων να τὴν ἀνάγνωθι καθεκάστην ἡμέραν· εἰς ὀφελαν ἡμῶν ».

Στάχσις νεωτάτη.

73.

Χαρτ. 0, 16 × 0, 105. Αἰῶνος XVIII (φ. 61).

Βιβλίον μουσικῆς πρόχειρον. Ἐγγραφή παρ' ἐμοῦ Κωνσταντίνου ἱερέως Βλαστοῦ. Ἐνετίησι. Κατὰ τῇ ἀψξθ' μὴν Ὀκτ'. κα' ».

1 (φ. 6). « Εἰς φῶμιν ἀρχιερέως ».— 2 (φ. 8^β). « Τρισάγιον τοῦ βήματος ».— 3 (φ. 10^α). « Τοῦ κῦρ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόδεργη Χερουβικόν ».— 4 (φ. 14^α). « Κοινωνικὰ διαφόρων ποιητῶν, τὸ παρῶν κυρίου Πέτρου Μπερκέτη καὶ μελοδοῦ ».— 5 (φ. 16^β). « Κοινωνικόν ἕτερον τοῦ αὐτοῦ κῦρ Πέτρου Μπερκέτη ».— 6 (φ. 19^α). « Κοινωνικόν ἕτερον τοῦ αὐτοῦ κῦρ Πέτρου Μπερκέτη ».— 7 (φ. 21^α). « Τοῦ αὐτοῦ κῦρ Πέτρου Μπερκέτη Ὁρέων ἤχος πλ. δ' ».— 8 (φ. 23^β). « Κοινωνικόν ἕτερον τοῦ κυρίου Γούτα ».— 9 (φ. 26^α). « Τὸ παρὸν κυρίου Ἰωάννου Χρυσόδεργη ».— 10 (φ. 28^α). « Κοινωνικόν ».— 11 (φ. 30^β). « Κῦρ Δαμιανοῦ ἱερομονάχου Βατοπεδεινοῦ ».— 12 (φ. 38^α). « Εἰρμὸς καλοφωνικός κυρίου Κυρίλλου προῖν Τίνου ».— 13 (φ. 40^β). « Εἰρμὸς ἕτερος κυρίου Πέτρου Μπερκέτη ».— 14 (φ. 42^α). « Τοῦ κῦρ Πέτρου Μπερκέτη καὶ μελοδοῦ ».— 15 (φ. 44^β). « Ἐτερος τοῦ αὐτοῦ ὠραῖος ».— 16 (φ. 49^α). « Ἐτερος κῦρ Πέτρου ».— 17 (φ. 52^α). « Ἐτερος κυρίου Ἀναστασίου Ῥαψανιότου ».— 18 (φ. 56^α). « Εἰρμὸς κῦρ Πέτρου Μπερκέτη πᾶν χαρμόσυνος καὶ ὠραῖος ».— 19 (φ. 58^α). « Κράτημα ὠραῖον κυρίου Ἀναστασίου Ῥαψανιότου ».

Ἄπαντα παρασημασμένα.

Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται ὑπὸ κομψῶν ἐρυθρῶν καὶ μελαίνων ἐπιτίτλων καὶ ἐρυθρῶν ἀρχικῶν γραμμῶν.

Τὰ φ. 1, 2^β-5^β, 13^β, 25^β, 33-37, 50^β, 51, 54^β, 55^α καὶ 61^α ἄγραφα.

Ἐν τοῖς ἀρχῆθεν ἀγράφοις φ. 46^β-48^α παρενεγράφη χειρὶ νεωτέρᾳ δεσποτικῶν παρασημασμένον.

Ἐν μελανῷ κοσμήματι τοῦ φ. 25^α Κωνσταντίνος ἱερ. εὐσ. Βλαστός κεφαλαίοις γράμμασιν. Ἐν δὲ φ. 55^β 1773 Νο: 5 ΑΚ.

Ἐν φ. 1^α χειρὶ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος τελευτῶντος παρενεγράφησαν « Αἰ πάντε διαφοραὶ ». Ἐν δὲ φ. 60^α ὁμοίως « Τρισάγιον ρούσικον ».

Στάχσις βυρσίνη μετὰ χρυσῶν ἐπιτυπωμάτων.

74.

Χαρτ. 0, 20 × 0, 14. Αἰῶνος XIX (φ. 195).

1 (φ. 2^α). Ὀμήρου Ἰλιάδος Α καὶ Β ἐν πεζῇ νεοελληνικῇ μεταφράσει.

Προηγούμεναι ἐν φ. 1^α « Εἰδήσεις τινές σύντομοι περὶ Ὀμήρου ».

2 (φ. 41^α). « Φυσικὴ καὶ εὐσιώδης διαφορὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθικῶν πράξεων ».

3 (φ. 46^α). **Δίσχενου** Κατὰ Κτησιφώντος ἐν νεοελληνικῇ μεταφράσει.

4 (φ. 103^α). **Δημοσθένους** Περὶ τοῦ στεφάνου ἐν νεοελληνικῇ μεταφράσει.

Τῶν ὑπ' ἀρ. 3 καὶ 4 προηγείται ἐν φ. 45^α « Ὑπόθεσις τῶν εἰς ἀκολουθῶν λόγων ».

Ἐν τέλει (φ. 171^α). Τέλος τοῦ περὶ στεφάνου λόγου ἐν τῇ σχολῇ Βάμβα 1833 Δεκεμβρίου εἴκοσι κ. ε̅.

5 (178^α). « **Θεμιστίου φιλοσόφου** τοῦ ἐπικληθέντος εὐφραδοῦς περὶ φιλίας » ἐν νεοελληνικῇ μεταφράσει.

Προηγούνται ἐν φ. 177^α, μὲνιντι: ἀρχῆθεν ἀγράφῳ, ἄλλη χειρὶ διογραφικὰ τινα περὶ Θεμιστίου.

Ἐν τέλει (φ. 193β) ἄνωγ': γ: Μαυμακτηριῶνος ἐν τῇ σχολῇ Βάμβα. Κεφαλληνία Ἀργουστόλιον.

Τὰ φ. 38β, 39, 40, 194 καὶ 195 ἀγράφῳ.

Στάχσις διὰ ναστοῦ χάρτου.

75.

Χαρτ. 0, 17 × 0, 113. Αἰῶνος XV (φ. 24).

1 (φ. 1^α). « **Κράτημα** κυροῦ **Ξένου** τοῦ **Κορρώνη** ».

2 (φ. 4^α). « Ἔτερον κυροῦ **Ἰωάννου** μάλιστα τοῦ **Κουκουζέλη** ».

3 (φ. 6β). « Ἔτερον τοῦ αὐτοῦ λεγόμενον **δίσκολον** ».

4 (φ. 9^α). « **Πόλημα** κυροῦ **Ἰωάννου** μάλιστα τοῦ **Κουκουζέλη** ».

5 (φ. 11^α). « **Στίχοι** κυροῦ **Ξένου** τοῦ **Κορρώνη** ».

6 (φ. 13β). « **Πρόλογος** κυροῦ **Ἰωάννου** μάλιστα τοῦ **Κουκουζέλη** ».

7 (φ. 17^α). « **Στίχοι** εὐχαριστήριαι εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον **Μανουὴλ** τοῦ **Χρῆσάφη** ».

8 (φ. 19β). « **Στιχηρὰ** πόλημα κυροῦ **Ἰωάννου** τοῦ **Γλυκέως** πάνυ ὠραῖον ».

9 (φ. 21β). « **Τοῦ Ἡθικοῦ** ».

Ἐν φ. 24^α ἄλλη χειρὶ νεωτέρῃ « Οἱ ἀπὸ Ῥώμης ». Ἀρχ. Μαγιστριανὸς καὶ ὁ τούτου ἀνεψιὸς Παυλῖνος.

Ἐν φ. 24β χειρὶ τοῦ ἐ' αἰῶνος: † Ἰωαννισσῶν φιλοῖς. Αὐτόθι χειρὶ νεωτέρῃ Ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ Βατοπέδι, εἰς τὰς κδ' τοῦ Μαΐου μηνὸς ἡμέρῃ Κυριακῇ ὥρα 8^α τῆς ἡμέρας: καὶ ἐπίαση μας τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ, ὁ Λούκως ὁ Καταλάνος: ἤλ-

θον δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. τῇ τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἡμέρῃ β' ὥρα 11 τῆς ἡμέρας: τοῦ ^{ου} ^{ου} ^{ου} ^{ου} ἔτους: ἰνδ. ζ'ηε: †. Καὶ κατωτέρω Ἐτελιώθη πρεσβύτερος ὁ πατὴρ κὸρ Ἰσαΐας καὶ ἡμέτερος ἀδελφὸς καὶ φητιτοῖς. μηνὶ Μαΐου. 18^α τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰσηδώρου: εἰς τὸν ἅγιον Συμεὸν τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει, τοῦ θαυματουργοῦ ἡγουμενίων γὰρ ὑπάρχει τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας: παρὰ τοῦ ἱεροτάτου μητροπολίτου τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως. Σελευκείας, κυροῦ Ἰωσήφ: καὶ καθηγουμένου τῆς μονῆς τῶν Ὁδηγῶν: τοῦ ^{ου} ^{ου} ^{ου} ^{ου} ἔτους ἰνδ. η'ε Ματθαῖος ἀμύναχος καὶ τοῦ χειροτονικώτος διδασκαλος.

Τὸ φ. 21^α ἀγράφον.

Στάχσις νεωτέρῃ.

76.

Χαρτ. 0, 21 × 0, 14. Αἰῶνος XVI (φ. 197).

Κανόνες εἰς τὴν Θεοτόκον.

Ἐν τέλει (φ. 195β) † Ἐγγράφη αὕτη ἡ βίβλος διὰ χειρὸς ἐμοῦ Δανιὴλ ἱεροδιακόνου καὶ ἀμαθούς, καὶ εἰ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀποξενώσει αὕτη ἐχέτω τὰς ἀρᾶς τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ θεοφόρων πατέρων ἀμῆν: καὶ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας: Τέλος τοῦ παρόντος βιβλίου.

Ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει φύλλα τινὰ ἀσελλῶτα ἀγράφῳ, ἐφθαρμένα τὸ ἄνω ἕμισυ ὑφ' ὑγρασίας.

Κοσμεῖται ὑπὸ ἐπιτίτλων ἐρυθρῶν καὶ μελαινῶν, τῶν πλείστων κομφῶν.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων, περιβεβλημένων ὑπὸ δύρου, μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

77.

Χαρτ. 0, 275 × 0, 20. Αἰῶνος XIX (φ. 50).

1 (φ. 4^α). « **Βατριχαρῆ βασιλέως** Ἠθολογίαι, Γνωμολογίαι καὶ Ἀλληγορίαι ».

2 (φ. 19^α). « **Βατριχαρῆ βασιλέως** Ὑποθήκαι, ἧ περὶ Μαιότητος τῶν τοῦ Κόσμου ».

3 (φ. 35^α). « **Ζαγαννάθα Πανδιταράζα** Ἀλληγορικὰ, Παραδειγματικὰ, καὶ Ὀμοιωματικὰ ».

Εἶνε ἀπαντα αὐτόγραφοι μεταφράσεις τοῦ Διμητρίου Γαλανοῦ. Ἐν φ. 34β: τῷ ἀξιοπρεπεῖ ἀνδρὶ Κόμητι Καποδιστριας, Κυρίῳ Ἰωάννῃ, τῷ Προέδρῳ καὶ Κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος Δημήτριος Γαλανός ὁ Ἀθηναῖος πέμπει, ὡς Δῶρον ἐξ Ἰνδίας, ἀξιόλογον, τοῦτο τὸ Ἀλληγορικὸν Ἐγχειρίδιον Ζαγαννάθα Βραχμᾶνος, μεταγλωττισθὲν ἐκ τοῦ Βραχμᾶνικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν χάριν

τῶν φιλολόγων Νέων τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. μολάν—Ἀπό τῆς Ἱεραπόλεως Κασσῆς, τῆς καὶ Βαρανασῆς λεγομένης.—

Τὰ φ. 1-3. 18β, 49β. 50 ἄγραφα.

Στάχως νεωτάτη.

78.

Χαρτ. 0, 17 × 0, 11. Αἰῶνος XV/V (φ. 110).

Μουσικὸν ἀνθολόγιον.

Τὰ φ. 109 καὶ 110 ἄγραφα.

Στάχως νεωτάτη.

79.

Χαρτ. 0, 145 × 0, 105. Αἰῶνος XV/V (φ. 140).

Μανουὴλ Χρυσολωρᾶ Ἐρωτήματα.

Στάχως διὰ γαστροῦ χάρτου ἀποτελουμένου ἐκ κειμένων ἐκκλησιαστικῶν καὶ συνταχῶν καὶ ἔχοντος περίβλημα ἐκ παλαιᾶς ἰταλικῆς ἐκδόσεως τοῦ Γάσσου.

80.

Χαρτ. 0, 22 × 0, 165. Αἰῶνος XV/V (φ. 16).

1 (φ. 2^α). Ἰωάννου Χρυσοστόμου « Εὐχὴ εἰς τὴν Λαμπράν ».

Ἄρχ. Εἴ τις εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος.

2 (φ. 3^α). Τὰ ἰα' ἐωθινὰ εὐαγγέλια.

3 (φ. 12^α). « Ἀκολουθία τῶν Ἀσωμάτων ».

4 (φ. 13^β). « Εὐχὴ εἰς τὰ Βαῖα ».

5 (φ. 14^β). « Κατήχσις λεγομένη παρὰ Ἱερέως ἔταν μέλλωμεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ μεταλαμβάνει τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων ».

6 (φ. 15^β). Ἰωάννου Χρυσοστόμου « Λόγος εἰς τὴν ὑπερλαμπρὸν καὶ λαμπροφόρον Κυριακὴν τῆς ἀγίας ἐνδόξου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως ».

Σώζεται μόνον ἡ ἐπιγραφή.

Τὰ φ. 1 καὶ 16 ἐκ νέου χάρτου, ἀρχῆθεν ἄγραφα, ἀποτελοῦσι τὸ περικάλυμμα τοῦ κώδικος. Ἐν φ. 1^α παρενεγράφη χειρὶ τοῦ 10' αἰῶνος ἀνεκρίβης πίναξ τῶν περιεχομένων, ἐν φ. καὶ τὸ σημεῖον Ἱεραῶς Μονῆς Σιωνίδος.

81.

Χαρτ. 0, 21 × 0, 145. Αἰῶνος XV/V (φ. 67).

Ἀκολουθία τῆς Μεταμορφώσεως.

Ἐμπεριλαμβάνονται: α' (φ. 13^α) Ἰωάννου Χρυσοστόμου « Λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ». Ἄρχ. Δεῦτε φίλοι καὶ τήμερον. ε' (φ. 25^β) « Ἀναστάσιου μοναχοῦ τοῦ ὄρους Σινᾶ Λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ». Ἄρχ. Ὡς φροβερὸς ὁ τόπος οὗτος.

Στάχως βυρσίνη μετὰ κομφοτάτων ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

82.

Χαρτ. 0, 215 × 0, 145. Αἰῶνος XV/V (φ. 8).

Γρηγορίου Θεολόγου Τετράστιχα.

Μεθ' ἐρμηνείας. Μένουσι καλοδᾶ.

Στάχως νεωτάτη.

83.

Χαρτ. 0, 21 × 0, 15. Αἰῶνος XV/V (φ. 6).

Εὐχαί.

α' (φ. 2^α). « Εὐχὴ ἣν λέγει ὁ ἀρχιερεὺς ἡ, ὁ πνευματικὸς πατήρ ἐπὶ τὸν μέλλοντα μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ».— β' (φ. 5^α). « Εὐχὴ εἰς μετάληψιν σταφυλῆς λεγομένη τῆ 'ς' τοῦ Αὐγουστου' μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ».— γ' (φ. 5^β). « Εὐχὴ λεγομένη ἐπὶ κολύβεις ἐν μνήμῃ ἁγίων ».

Τὰ φ. 1 καὶ 5^α ἄγραφα. Ἐν φ. 6^β παρενεγράφησαν χειρὶ τοῦ 10' αἰῶνος τάξις. Καὶ τότε τῆς Ἱεραῶς Μονῆς . . . (διεξεσημέναι τῶν Ἀγγράφων.

Στάχως νεωτάτη.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— *Κριτικά τινες παρατηρήσεις εἰς τὰς ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνο-μνήμονι ΙΓ' σ. 3 κ. ἐ. παρατεθειμένας περικοπὰς Γεωργίου Τορνίκη καὶ ἄλλων.* Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ὁ ἐν τῷ Καποδιστριακῷ Πανεπιστημίῳ συναδελφὸς κ. Ἀνδρέας Σκιας ἐπέστειλεν ἡμῖν τὰ ἐξῆς: «Διετραγωδῶν ὁ Τορνίκης ἐν τῇ πρὸς Εἰρήνην τὴν θυγατέρα τῆς πορφυρογεννήτου καὶ καισαρίσσης Ἄγγελος ἐπιστολῇ αὐτοῦ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀνχμιμνήσκειται τῆς ἐν τῷ ΡΚΗ' Ἡ' ἀλμῆ βήσεως: γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρτος δωμάτων, ὅς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη, οὐ οὐκ ἐπλήρωσε τὴν χειρὰ αὐτοῦ ὁ θερίζων καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα ποιῶν ἀποκαλῶν δὲ τὴν βῆσιν ταύτην παροιμίαν, ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ παρομοίωσις ἀπκντᾶ καὶ ἐν Βασιλειῶν Δ' 19, 26 καὶ Ἡσυχ' 37. 27, καὶ θέλων νὰ εἴπη ἔτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ συμβαίνει τὸ ἐγκντίον, διότι φύονται ἐπὶ τῆς στέγης αὐτῆς ἀφθονα φυτὰ, γράφει τὰ ἐξῆς σελ. 7: Τὰ ὠραῖα τῆς ἐκκλησίας γέγονεν εἰδεχθῆ ὄνθους ὀρνίθων κατάστιχτα καὶ τὰ ἐκ δωμάτων κατὰ τὴν παροιμίαν φυτόμενα ἐν ἄλλοις οἷτε πληροῦν τὴν χειρὰ τοῦ τέμνοντος ἔχουσι τάχιον ἀδαινόμενα, ἐν ἡμῖν δὲ καὶ θάλλουσι ἀεὶ καὶ θέρος ἂν συστήσαιεν πολυάνθρωπον. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὰ μὲν ἄλλα εἶνε σαφῆ, ἀλλ' ἡ φράσις θέρος πολυάνθρωπον φαίνεται ἔλωσ ἀδιανόητος. Ἀποκαθίσταται ἔμωσ τὸ ὀρθὸν νόημα, ἐὰν ἀντὶ τοῦ πολυάνθρωπον γραφῆ πολυάνθρωσκον, ὅπερ, ἀθησαύριστον ἐν, καθ' ἔσον γινώσκω, ἐν τοῖς ἑλληνικαῖς λεξικοῖς, ἔχει ὡς δεύτερον συνθετικὸν τὴν λέξιν ἀνθουσκον, ἣν ὁ μὲν Φερεκράτης καὶ ὁ Κρατῖνος παρ' Ἀθηναίῳ ΙΕ' 685 B--C, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεόφραστος Περὶ φυτ. ἱστορ. Ζ' 7 (μετὰ τῆς γραφῆς ἐνθουσκον) καὶ ὁ Σουΐδας καὶ ἄλλοι μνημονεύουσιν ὡς ὄνομα ὠρισμένου εἶδους φυτοῦ, ἀλλ' ἔχει σημειωθῆ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑτυμολογικῷ καὶ μετὰ τῆς γενικωτέρας σημασίας τοῦ ἀνθους, ἑτυμολογούμενον παρὰ τὸ ἀνω θρώσκειν: οὕτω δὲ νοεῖται καὶ παρὰ τῷ Τορνίκη. Ἴδε τὸν Θησαυρὸν τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου, Σουΐδαν ἐν λ. ἀνθροισκα μετὰ τῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Bernhardt τόμ. Α' σελ. 451 σημειώσεως καὶ Ἡσύχιον ἐν λ. ἀνθροισκον μετὰ τῆς σημειώσεως τοῦ M. Schmidt. Πρὸς. καὶ «θρόσκα» ἄγρια λάχα-

να. Ἡσύχ. Διορθωτέον ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ φαίνεται καὶ τὸ ἐν ἄλλοις οἷτε πληροῦν τὴν χειρὰ εἰς ἐν <μὲν> ἄλλοις οὐδὲ πληροῦν τὴν χειρὰ. Τὸν σύνδεσμον μὲν ὑπερεπήδησεν ὁ ἀντιγραφεὺς ἕνεκα τοῦ προηγουμένου ἐν.

Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ ἐσφαλμένη φαίνεται ἡ γραφή καὶ ἐν τῷ ἀκολουθῶν χωρίῳ: Τὰ μὲν οὖν ἔνδον οἷτω μετατίθηναι ἔνδον μένοντα, τὰ δ' ἐκτὸς, ἐὰν ἀνοίξω τὰς θύρας, ἀφύρητα νομίζω δ' ὅτι τὸ μετατίθηναι πρέπει νὰ διορθωθῆ εἰς διατίθηναι, ἦτοι τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν ἐμβάλλει. Μικρὸν δὲ κατωτέρω τὸ συνελόν εἰπεῖν πρέπει νὰ διορθωθῆ συνελόντι εἰπεῖν.

Ἐν τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς Ὀμηρικὴ τις λέξις διχοτομηθεῖσα προεκάλεσεν, ὡς φαίνεται, καὶ δύο ἀνόητους διορθώσεις εἴτε αὐτοῦ τοῦ γράψαντος τὸν Βιενναῖον κώδικα εἴτε ἄλλου τινὸς, ὑφ' οὗ αἱ ὀρθαὶ γραφαὶ ῥύσεται καὶ ἡμῖν μετεβλήθησαν εἰς ῥύσασθαι καὶ ὄμῖν. Τὸ ἔλον χωρίον ἔχει οὕτω: Σὺ δὲ ἀλλὰ μοι τὰς εὐχὰς ἀποτροπαίους πέμπε τῶν συμφορῶν καὶ πρὸς θεὸν λόγους ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθε παρακλήτορας, ὅπως ἡμῶς ὑπῆ ἔρος τοῦ συνέχοντος ἡμῶς τοῦδε ῥύσασθαι (ἐκ τοῦ ῥύσεται) καὶ δώσει παρ' ἡμῖν (ἐκ τοῦ ἡμῖν) αἴθρην ἰδέσθαι πάλιν ἀνέφελον. Γραπτέον: ὅπως ὑπ' ἡέρος τοῦ συνέχοντος ἡμῶς ῥύσεται καὶ δώσει παρ' ἡμῖν αἴθρην ἰδέσθαι κτέξ. Πρὸς. Ἰλιάδος Ρ 646 Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥύσαι ὑπ' ἡέρος υἱας Ἀχαιῶν, ποιήσον δ' αἴθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι.

Ἐν περικοπῇ ἑτέρας ἐπιστολῆς αὐτοῦ σελ. 11 ἀριθ. 26 κεῖται: λέξαι τοίνυν καὶ ἡμῶς σοὶ προσπεφυγότης, τὸ κοινὸν καταφύγιον καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ ἡμῶς ἐγγραμον. Γραπτέον δέ: καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν <σὴν> σκέπην κτέξ.

Ἐν δὲ τῇ ἐκ τῆς ἀκολουθοῦ ὑπ' ἀριθ. 27 ἐπιστολῆς περικοπῇ σελ. 12 πρέπει νὰ διορθωθῆ ἡ στίξις οὕτω: Μεγαλειότατε αὐθέντα, πολλῶν τῶν ἐν πράγμασι δυσχερῶν τῇ ἀγωνιάτῃ τῆς Ἐφέσου ἐκκλησίας προσόντων, ἡ καὶ πολλοὺς τὴν ἐκ Πνεύματος ἁγίου πρὸς αὐτὴν κλησιν ἀποσειασθαι πέπεικε, μετὰ τὴν εἰς θεὸν εἰς τε τὸν ἡγαπημένον Χριστῷ μαθητὴν πεποίθησιν ἐν μοι τοῦτο τὰ πολλὰ δυσχερῆ παραλογίσασθαι πέπεικε κτέξ.

Αὐτόθι μικρὸν κατωτέρω ἀντὶ: Οὐπερ οὐ μόνον ἡ ἐν πολέμοις ἀνδρεία καὶ τὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ τῶν Ῥωμαίων λάχους ἀνδραγαθήματα ἐξ αὐτοῦ σοὶ μείρακος περιμύδεται, ἀλλὰ καὶ τὸ χρησιόγηθες κτέξ. γραπτέον: ἐξ αὐτοῦ σου μείρακος, ἦτοι ἐξ αὐτῆς τῆς μείρακιχῆς σου ἡλικίας.

«Ἐν δὲ τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 57 σελ. 18 ἐνδιασκεύου ἐπιστολίου Μανουήλ τοῦ Καρναντηνοῦ ἀντὶ τοῦ: ἐπιστόλιον ἐνδιάσκευον κατὰ πρόβασιν λόγων τῶν συμπεσόντων αὐτῷ ὑπὸ μυῶν ἐν μιᾷ τῶν νυκτιῶν ἐπαγρουπιῶντι πρὸς λόγων ἀνάγνωσιν γραπτέον: κατὰ πρόφασιν λόγων, ἦτοι κατὰ προσποίησιν, διότι πρόκειται περὶ συμβεβηκότος, ὅπερ δὲν συνέδη πράγματι».

— **Κώδιξ τῆς τραπεζουντιακῆς μονῆς Περιστερᾶς.** Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 1248 κώδικι Supplement grec τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων περιέχονται διάφοροι κητάλογοι κωδίκων τραπεζουντιακῶν μονῶν, συντεταγμένοι ὑπὸ τοῦ Μηνᾶ Μινωίδου, καὶ δὴ τῆς μονῆς Σουμελᾶ, τῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ λεγομένου Χουτουρᾶ, τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Γουμερᾶς, τῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ζαβουλῶν, τῆς μονῆς Ἁγίου Γεωργίου ἢ Περιστερᾶς ὡς καὶ τοῦ Γυμνασίου Τραπεζοῦντος καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Χαλδίας. Τῶν κητάλογων τούτων, οἵτινες εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ γνωσθῶσι πάντες, δεδομένης οὕτως ἀφορμῆς νὰ γνωσθῇ τίνες αὐτῶν σώζονται ἔτι καὶ νῦν ἀπὸ τῆς τετάρτης δεκάδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτ' ἐπεσκέφθη τὴν Τραπεζουντίαν ὁ Μηνᾶς, ἐκδίδομεν ἐνταῦθα τὴν ἐν φ. 194^α ἀρχὴν τῆς περιγραφῆς τῶν κωδίκων τῆς μονῆς Περιστερᾶς, ἐξ ἧς ἐν παραβολῇ καὶ πρὸς τὴν περιγραφὴν τῶν ἐν Σάμῳ κωδίκων (Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. ΙΑ' σ. 313 κ. ἐ.) γίνεται δῆλον κατὰ τίναν τρόπον περιέγραφεν ὁ Μηνᾶς Μινωίδης τοὺς ὑπ' αὐτοῦ μελετωμένους κώδικας κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ἀνατολὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ (1839-1843), περὶ ἧς ἄλλως σώζονται αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ ἐν τῷ κώδικι Supplement grec 1251 τῆς αὐτῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων.

« De la Bibliothéque du couvent Peristeras.

petit in 8° Bombycinus 13me siecle contenant 1° Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τῆς λόγιοι αἱ ἀναγινωσκόμενοι — 2° αἱ ἱστορίαι ὧν μέμνηται ὁ ἐν ἀγίοις πατῆρ ἡμῶν Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λόγῳ τῷ εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον συγγραφείσαι παρὰ τοῦ Ἀββᾶ Νόννου. — KA en tout. 3° Ἱστορίαι ὧν μέμνηται ὁ αὐτὸς ἐν τῷ εἰς τὰ ἄγια Φῶτα λόγῳ, συγγραφείσαι παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀββᾶ Νόννου' au nombre de KA — 4° Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐρμηνεῖται καὶ λύσεις εἰς ἀπορίας καὶ ὀφέλιμοι ἐν κεφαλ. ρλδ'. — 5° Ἐγχειρίδιον Ἐπικτήτου' chap. 64. Τέλος τοῦ ἐγχειριδίου.

Ἐἰ μὲν ἦν μαθεῖν ἢ παθεῖν, καὶ μὴ παθεῖν καλὸν τὸ μαθεῖν' εἰ δὲ δεῖ μαθεῖν, ἢ δεῖ παθεῖν' τί δεῖ μαθεῖν; παθεῖν γὰρ δεῖ.

Ἰθυτικῶς τρεῖς καὶ μίαν ἐγκρασίως.

Ἀφῆ κρατύνει σταυρικῶς κινουμένη.

1° **Κάτωνος Λατίνου** παραινετικὰ μετενεχθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα ρωνὴν παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κῦρ **Μαξίμου τοῦ Πλανούδη**: — Τοῦ αὐτοῦ δίστιχα παραινετικὰ ἠρῶα. — Βιβλίον γ^{ον}. βιβλ. 8^{ον}. Τέλος τοῦ Κάτωνος. — 7° τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν **Διαδόχου** ἐπισκόπου **Φωτινῆς** Λόγος ἀσκητικὸς ἐν κεφαλαίοις ρ': — 8° suit après un index de ρλγ' chapitres.

1. τί ἐστὶ φύσις; α' Τίτι διαφέρει ἀρχὴ στοιχείου: β'. Περὶ τῶν ἀρχῶν τίνες εἰσὶ. γ'. Πῶς συνέστηκεν ὁ κόσμος. δ' Εἰ ἐν τῷ πᾶν. ε'. Πόθεν ἔννοιαν ἔσχον οἱ ἄνθρωποι περὶ θεοῦ. ς'. Τίς ὁ θεός. ζ'. Περὶ δαιμόνων καὶ ἰρώων: etc.

L'ouvrage contient 552 pages:—.

— **Διορθώσεις εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Εὐσταθίου.** Ἐκ τῶν πολλῶν διορθωτέων ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης ταῖς ἐκδοδομέναις ὑπὸ τοῦ *Tafel* (Eustathii metropolitae Thessalonicensis Opuscula. Ἐν Φραγκοφορτίῳ. 1832' σ. 308 κ. ἐ.) διορθωθήσασαν προχείρως τάδε: σ. 316, 51 γρ. πολλὴν μυθικῆς ἀδείας ἄκρατον σπύσαντες γρ. σπείσαντες — σ. 316, 59 τοὺς *Μολιονίδας* ἐπανεδίπλωσαν γρ. ἐπανεδίπλωσαν. — σ. 316, 61 κ. ἐ. *προσανεδίπλωσαν* δὲ διφυῆ καὶ Ἰάννου τὰ πρόσωπα ... οὐχ ἄπλοῦν εἶναι τὸν Ἰαννον γρ. προσανεδίπλωσαν ... Ἰανῶ ... Ἰανὸν ... — σ. 327, 12 *λέγεται* δὲ καὶ τις τέχνη τὰς (:) παύρους ἕμα τε εἰς ἕδωρ βάπτουσα καὶ ἀχρόνως εἰς πῦρ ἀνίπτουσα γρ. συγχρόνως. — σ. 328, 56 *χαῖρε ἐν Κῶ* γρ. *Κυρίῳ*. — σ. 335, 72 *Τῶ διςυπάτω* καὶ *τῷ φουρνητάρῳ* γρ. *Διςυπάτω* .. *Φουρνητάρῳ*. — σ. 338, 10 *Μεγαλοπόλεως* γρ. *μεγαλοπόλεα* — σ. 339, 37 *Τῶ καλῶ Καιρῶ τῷ ἐξ Εὐρίπου* γρ. *Καλοκαιρῶ*. Πρβλ. **Μιχαὴλ Ἀκομινάτου** Ἐὰ σωζόμενα ἐκδ. **Λάμπρου** Τόμ. Β' σ. 271, 7. 274, 16. 275, 1. 317, 3. — σ. 343, 17 *Τῶ Μυστικῶ* γρ. *μυστικῶ*. — σ. 344, 76 *Τῶ φιλανθρωπίνῳ παλαίνῳ κυρίῳ Ἰωάννη* γρ. *Φιλανθρωπηγῶ*. — σ. 347, 75 *Τῶ διςυπάτω* γρ. *Διςυπάτω*.

— **Νέα σημεῖα τοῦ πρωτοδευτέρου.** Εἶνε γνωστὴ εἰς τοὺς ἀναγνώσκοντας τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα τῶν μέσων αἰώνων ἢ συνήθεια ἐκείνη τῶν βιβλιογράφων, καθ' ἣν, ἐπανορθοῦντες τυχὸν ἐσφαλμένην τάξιν λέξεων τινῶν, ὧν προέταξαν ἐκ λάθους μίαν τινὰ ἄλλην, ἣτις ἔπρεπε νὰ προταχθῇ, σημειοῦσιν ἄνωθεν τῶν οὕτω κακῶς μετατεθει-

μένων λέξεων τοὺς ἀριθμοὺς α καὶ β ἢ γ καὶ δ ὅπως δεῖξωσι τὴν ἑρμηνείαν τῶν λέξεων ἐκείνων. Οἷον ἡμῖν ἐφρόντιους ^βπολλάκις = ἐφρόντιας ἡμῖν ^απολλάκις (Σπυρ. Π. Λάμπρου Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακὰ Ἰόμ. Α' σ. 18). Ἀλλὰ πλὴν τῆς μόνης μέχρι τοῦδ' ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων γνωστῆς συνήθειας ταύτης καὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἔθους τῆς μεταστροφῆς τῆς θέσεως τῶν λέξεων ἐν τῇ γραφῇ, κατὰ τρόπον τοιοῦτον (παρηρηρήθη τότε), ἣς ἢ προέλευσις δὲν ἐξητάσθη ἔτι, ἄλλον τρόπον δηλώσεως τῶν πρωτοδευτέρων λέξεων παρέχει ὁ Ἐσκουριάειος κώδιξ 9-III-18 δις ἐν οἷς φύλλοις περιέχεται ἐν αὐτῇ ἢ τοῦ Ἰωάννου Μόσχου «Ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἐκ πατρὸς ἄμα τε καὶ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον φάσκοντα» (φ. 1^α-30^β), ἣς κέκτημαι φωτογραφικὸν ἀπότυπον, ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις φύλλοις, ἐν οἷς ἄλλα περιέχονται. Καὶ δὴ ἐν μὲν φ. 25^α ἔχει γραφῇ τοῦτον αὐτοῦ λέγεσθαι δηλουμένης διὰ τῶν ἀντιστρόφως οὕτω τεθειμένων σημείων τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ τοῦτον λέγεσθαι. Ἐν δὲ φ. 29^α εἴρηται ἁγίου ὁμοῖοις κυριλλοῦ, ὅπερ ἴσον τῷ ἁγίου κυριλλοῦ ὁμοῖοις.

— **Καὶ ἄλλος Φακρασῆς.** Εἰς τοὺς φέροντας τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον Φακρασῆς τοὺς ἀναγραφέντας ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημῖον Ἰόμ. Π' σ. 28 κ. ἐ. προσθετέος καὶ ὁ Δημήτριος Παλαιολόγος Φακρασῆς ὁ τῇ 22 Μαΐου 1466 συμπαραστάς ὡς μάρτυς εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ καὶ τῆς Βενετίας, δουκεύοντος τοῦ Μιχαήλ Σθένου, ἀντιπροσωπευομένης δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ Παύλου Ζένου, ὁμολογηθεῖσαν συνθήκην. Ἴδε Miklosich - Müller Acta et Diplomata. Ἐν Βιέννῃ. 1865 Ἰόμ. Γ' σ. 153.— Predelli I libri Commemoriali della republica di Venezia. Regesti. Ἐν Βενετία. 1883 Ἰόμ. Γ' σ. 313 (Βιβλ. X, 16 φ. 18^β).

— **Κατακαλῶν καὶ οὐχὶ κατακαλῶν.** Παρὰ τῷ Κεδρηνῷ ἐν ἐκδόσει Βόννης σ. 574, 3 ἀναγινώσκωμεν τάδε· ὁ δὲ τῆς χώρας ἄρχων Ἰακώβου βέστης, ὁ τοῦ Βλαδισθλάβου υἱὸς καὶ τοῦ Προυσιάνου ἀδελφὸς, μὴ ἀξιόμαχον εἰδὼς ἑαυτὸν μηδὲ δυνάμενον ἀντιστῆναι πρὸς τοσαύτην Τούρκων πληθύν, γράμματα ἐκπέμπει πρὸς τὸν βέστην κατακαλῶν τὸν Κεκανμέγον τὸν Ἄνιου καὶ τῆς Ἰβηρίας κατάρχοντι, καὶ ὁπόση δύναμις παρακαλεῖ βοηθεῖν. Καὶ ἐν μὲν τῇ λατινικῇ μεταφράσει φέρονται αἱ λέξεις Catacalonem Bestam Am-

bustum, ὅπου τὸ Bestam δὲν ἔπρεπε νὰ γραφῆ διὰ κεφαλαίου γράμματος, τὸ δὲ Ambustum εἶνε περιττὴ μετάφρασις τοῦ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ Κεκαυμένου. Ὁρθῶς δ' ἐν τῷ Index historicus ἐν σ. 966 ἀνεγράφη Catacalo Ambustus. Ἄλλ' ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ κακῶς ἐθεωρήθη ὡς μετοχή, τὸ κατακαλῶν ἀντὶ νὰ διορθωθῆ εἰς Κατακαλῶν, καὶ ἢ ἄλλως ὀρθῶς εὐρίσκομεν τοῦτο τὸ ὄνομα Ἀλαχοῦ τε καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Κεδρηνῷ ἐν σ. 523, 22 καὶ 597, 14.

— **Ἐμμετρος ἐπιγραφή ἐξ Ἐπιδαύρου.** Μεταξὺ τῶν ἐξ Ἐπιδαύρου καὶ τῶν περίξ ἐκκλησιῶν ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Α. Γιαμαλίδου μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συλλεχθεισῶν καὶ ἐν τῇ Ἀθηνᾶ (Ἰόμ. ΚΕ' 1914, σ. 405 κ. ἐ.) ἐκδοθεισῶν ἐπιγραφῶν εὐρίσκεται καὶ ἡ ἐξῆς ἐκ τοῦ ἐν Νέῳ Ἐπιδαύρῳ ναοῦ τῆς Θεοτόκου

Σῶσον Ἄσπιλε Χριστιανῶν τὸ γένος
ὦ μήτερ ἄγνη ΚΥ τοῦ Ἰψίστου φῶς καὶ
σκήνωμα θεότευκτον ἀπέρου ῥοᾶς
παμφαεῖς καὶ βλύζουσα χαρίτων ὅπως σαῖς
πρεσβείαις ῥυσθῶμεν τῆς γεέννης.

Ἐν τῷ στ. 4 ἀντὶ τοῦ καὶ ἀναγνωστέον ἦ, ὡς διδάσκει τὸ παρατιθέμενον πανομοιότυπον, ὅτε καὶ εὐδοῦται ἢ ἔννοια. Πρέπει δὲ καὶ νὰ διαιρέσωμεν τὴν ἐπιγραφὴν εἰς χωλιχμδικοὺς στίχους ὡς ἐξῆς·

Σῶσον, Ἄσπιλε, Χριστιανῶν τὸ γένος,
ὦ μήτερ ἄγνη, Κυρίου τοῦ Ἰψίστου
φῶς καὶ σκήνωμα θεότευκτον ἀπέρου,
ῥοᾶς παμφαεῖς ἢ βλύζουσα χαρίτων,
ὅπως σαῖς πρεσβείαις ῥυσθῶμεν <τῆς> γεέννης.

Καὶ οἱ μὲν τέσσαρες πρῶτοι στίχοι ἔχουσι καλῶς, ἀλλ' ὁ πέμπτος δεῖται διορθώσεως, ἥτις ἐπιτυχχάνεται πῶς, διαγραφομένου τοῦ ἄρθρου τῆς.

— **Ὁ θάνατος τοῦ Μηλλοῦ ζωγράφου Ἀντωνίου Βασιλάκη.** Ὁ κ. R. Bratti ἠνθολόγησε τοὺς πλουσίους κώδικας τοῦ ἐν Βενετία Ἀστικῷ μουσεῖου (Musco Civico ἢ Correr) ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐν αὐταῖς περιλαμβανομένας εἰδήσεις περὶ καλλιτεχνημάτων καὶ καλλιτεχνῶν ἐν τῷ Nuovo Archivio Veneto τοῦ Ὀκτωβρίου-Δεκεμβρίου 1915. Μεταξὺ τῶν εἰδήσεων τούτων εὐρίσκομεν (σ. 481) καὶ τὴν ἐξῆς, ελλημμένην ἐκ τοῦ ἐν τῷ εἰρημένῳ μουσεῖῳ κώδικος τῆς συλλογῆς Gradenigo 175 (II carte 92) « 1629: Il secondo giorno di Pasqua con onorate Esequie fu fatto seppellire in S. Vitale da Carlo

Ridolfi, Antonio Vassilacchi, detto Aliense famoso Pittore, di lui amico ».

✧ **Ματθαῖος Μυρέων.** Ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Πανεπιστημίου κ. *N. Jorga*, ἀναλύων ἐν τῷ Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale τοῦ Ὀκτωβρίου 1914 (σ. 235 κ. ἐ.) τὰ ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι (Τόμ. ΙΑ' σ. 1 κ. ἐ.) Ἑπειρωτικὰ ἡμῶν, εἰς τὰ ἐν σ. 7 λεγόμενα περὶ ἀρχαίων σοφῶν, εἰκονιζομένων ἐν τῇ μονῇ τῶν Φιλανθρωπικῶν μεταξὺ τῶν ἀγίων, ποιεῖται μνείαν ἀναλόγου ἐν τῇ κατὰ τὸ Βουκουρέστιον ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀγίων (l'église aux Saints), χρονολογουμένη ἐκ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἐξεικονίσεως τῶν Σιδυλλῶν. Περὶ δὲ τοῦ βιβλιογράφου τοῦ ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων Εὐαγγελίου τοῦ 15' αἰῶνος, ὅστις ἐσημείωσεν ἐν αὐτῷ τοὺς στίχους

Προσβυτέρου χεῖρ καὶ μοναχοῦ Ματθαίου

Πωγωνιανῆς ἐκ παλαιῆς Ἠπείρου

ἔγραψε ταύτην τὴν θεόπνευστον βίβλον

προσθέτει τάδε· « Εἶνε εὐκολον νάνακαλύψωμεν τὸν παρέχοντα ταύτας μόνως τὰς εἰδήσεις περὶ ἐαυτοῦ. Εἶνε δὲ οὗτος ὁ μητροπολίτης Ματθαῖος ὁ Μυρέων, ὅστις ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος κατέφυγεν εἰς τὰς παριστρίους χώρας καὶ ὑπῆρξεν ἡγούμενος τῆς ἐν Βλαχίᾳ μεγάλης μονῆς Dealu ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Ῥάδου Μιχλέα, κατέλιπε δ' εἰς ἡμᾶς πλὴν τινῶν ἐμμέτρων ἔργων καὶ Ἀκολουθίαν τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου καὶ πολύτιμον ἔμμετρον ἱστορίαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας ἐν τῷ χρόνῳ τῆς διαμονῆς αὐτοῦ παρὰ τοῖς βοσκόδοις. Σώζονται δ' αὐτοῦ καὶ ἄλλα χειρόγραφα, ἐπὶ παραδείγματι ἐν Ἀγίῳ ὄρει, ὑπῆρξε δὲ καὶ ἰδρυτὴς σχολῆς Ἑλλήνων βιβλιογράφων ἐν Βλαχίᾳ ».

✧ **Ἡ ἔκφρασις τῶν ξυλοκονταριῶν.** Περὶ τῆς Ἐκφράσεως ταύτης, ἣν ἐξεδώκαμεν τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ Vaticanus graecus 1409 ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Ε' σ. 1 κ. ἐ. πλὴν τοῦ κ. *N. Γ. Πολίτου* (ἐν τῇ Διογραφίᾳ Τόμ. Α' σ. 62 κ. ἐ.) καὶ τοῦ κ. *Φαίδωνος Κουκουλέ* (ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Γ' σ. 492 κ. ἐ.), πειραθέντος νάποδεξῆ, ὅτι εἶνε ἔργον Εὐσταθίου τοῦ Μακρεμβολίτου, ἔγραψεν ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὁ Ῥωμᾶνος διδάκτωρ τῆς βυζαντινολογίας κ. *N. Banescu* ἐν τοῖς *Convorbiri Literare* τοῦ Βουκουρεστίου (ἔτ. 49 ἀρ. 7-8 τοῦ Ἰουλίου-Αὐγούστου 1915), ἀποδεχόμενος, ὅτι ἡ ἔκφρασις αὕτη εἶνε ἀπλοῦν ῥητορικὸν προγύμνασμα ἐνθυμίζον τὰς εἰκόνας τοῦ Φιλοστράτου καὶ τοὺς φυσιογνωμονικοὺς συγγραφεῖς.

✧ **Τὸ βενετικὸν προξενεῖον Θεσσαλονίκης.** Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Il consolato veneto ed il porto di Salonico alla metà del. Sec. XVIII* ὁ κ. *Ροδέρτος Cessi* ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ *Giornale degli Economisti* τοῦ Ἰανουαρίου 1915 καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει πραγματείαν, γραφεῖσαν ἀνεξαρτήτως τῆς ἡμετέρας καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀγνοουμένης « Τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ βενετικὸν προξενεῖον καὶ τὸ μετὰ τῆς Μακεδονίας ἐμπόριον τῶν Βενετῶν » ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. Η' (1911) σ. 206 κ. ἐ., ἀλλ' ἐκ τῶν αὐτῶν πηγῶν τοῦ βενετικοῦ ἀρχείου ἀρυσομένην τὴν ὕλην. Ὁ κ. *Cessi* ἐπεκτείνεται μακρότερον ἡμῶν εἰς τὰ περὶ Πέτρου Κόχ, ἐν ᾧ ἡμεῖς λεπτομερέστερον πραγματευόμεθα τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους. Ὅπως δὲ ποτε δ' αἱ δύο πραγματεῖαι συμπληροῦσιν ἀλλήλας.

✧ **Ἐπιτάφιον Μαρίας Μαυροκορδάτου.** Ὁ ἐν Ἰασιῳ καθηγητὴς κ. *Γ. Γκιμπανέσκου* ἐξέδωκε τὴν ἐξῆς ἐπιτάφιον ἐπιγραφὴν, εὐρισκομένην ἐπὶ λίθου ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς Μαλινε τῶν *Kichénién* ἐν Βασσραβίᾳ· *Ἐνθάδε κεῖται Μαρία δόμνα τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τὸ γένος Καλλιμάχη ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ κατὰ τὸ ἡμέρα. Ἰουνίου. Καθ' ἡ σήμερον δὲ καθηγητὴς κ. Ν. Jorga* ἐν τῷ Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale τοῦ Ἰανουαρίου-Φεβρουαρίου 1915 σ. 40 ἡ *Μαρία* ὑπῆρξε θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Θεοδώρου Καλλιμάχη, ἀνατραφεῖσα δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔγεινε σύζυγος τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ ἐπνομασθέντος *Ντελήμπεη*, ἧτις διώκησεν εἴκοσιν ἔτη μετὰ τοῦτον τὸν γάμον τὴν Μολδαβίαν.

— **Παροράματα.** Ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. ΙΓ' σ. 82, 20 ἀντὶ 1798 γράφε 1797.— Αὐτόθι σ. 84, 10 ἀντὶ *Πετρίδου* γράφε *Πολίτου*.— Αὐτόθι σ. 84, 23 ἀντὶ ἀντιγράφου γράφε αὐτογράφου.— Αὐτόθι σ. 91, 12-13 ἀντὶ ἀντιγράφου γράφε αὐτογράφου.— Αὐτόθι σ. 92, 22 ἀντὶ *τοῖα* γράφε *ἔξ*.— Αὐτόθι σ. 96, 16 ἀντὶ 1828 γράφε 1827.— Αὐτόθι σ. 177, 25 ἀντὶ *μόνην* ἀλῶτον γράφε *μόνην ἀνάλωτον*.— Αὐτόθι σ. 181, 4 ἀντὶ ἀπολωτότων γράφε ἀπολωλότων.— Αὐτόθι σ. 196, 3 πρόσθεε 172, 34. 186, 3.— Αὐτόθι σ. 196, 4 ἀντὶ 28, 1. 174, 28 γράφε 170, 20. 174, 33. 182, 1.— Αὐτόθι σ. 196 σημ. 1 ἀντὶ αὐτόθι ἄσμενοι γράφε ἐν σ. 180, 3 ἄσμενος.— Αὐτόθι σ. 197 σημ. 4 ἀντὶ 156, 24 κ. ἐ. 163, 22 κ. ἐ. γράφε 159, 24 κ. ἐ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— Εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδιδόμενα βυζαντινὰ περιοδικά, τὴν Byzantinische Zeitschrift καὶ τὰ τῆς Πετροπόλεως Βυζαντινὰ χρονικά, εἰς ᾧ δύναται νὰ ταχθῆ καὶ ὁ Νέος Ἑλληνομνήμων, ὅτε κατ' ἐπι κράτησιν βυζαντινὴν ὕλην περιέχων, προσετέθη καὶ ἡ Revue byzantine, περιοδικὸν ῥωσιστὶ ἐκδιδόμενον. Ἐκδίδεται δὲ αὕτη ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς σχολῆς τοῦ ἐν Ίουρτέβη αὐτοκρατορικοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Π. Γέγκελ κατὰ ταύτην ἐπιτύχεια, ἐν ἣ δύο, ἀποτελοῦντα τόμον εἴκοσι μέχρις εἰκοσιπέντε τυπογραφικῶν φύλλων. Εἰς τὸν ἐκδοθέντα ἤδη ἐκ δύο τευχῶν πρῶτον τόμον, περιέχοντα ἀξιόλογον ὕλην, προσήρτηται ὡς παράρτημα Prodrum sylloges vitarum laudationumque sanctorum Constantini M. et Helenae matris ejus graece atque slavice mox edendarum. Scripsit Michael Krašennikov.

— Τῆ 12 Μαΐου ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ ἐν τῇ ἐδῶ Πατησίων ἰταλικοῦ σχολείου ὁ διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα ἰταλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Μ. Ὀγγαρὸ ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῶν μέτρων, ἅτινα ἔλαβεν ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις, ἰδίως ἐν Βενετίᾳ, πρὸς προφύλαξιν τῶν ἀκινήτων μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς τέχνης, καὶ μάλιστα τοῦ δογικοῦ παλατίου καὶ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἀπὸ ἐχθρικῶν ἐβείδων καὶ ἄλλων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, διὰ τοίχων ἐκ πλίνθων, περιστοιχίσεως διὰ σάκκων ἄμμου, περιβρέξεως τῶν δοκῶν τῶν στεγῶν διὰ χημικῶν οὐσιῶν, παρεμποδίζουσῶν τὴν ἀνάφλεξιν, καὶ κατασκευῆς ἐπικλινοῦν ὑλίνων προκλυμμάτων, προσφυλασσόντων ἀνδριάντας καὶ ἀγάλματα μὴ δυνάμενα νὰ μετακινήθωσιν. Ἐπ' ἰσῆς ἐλγυφῆ φροντίς περὶ τῶν κινήτων μνημείων, τῶν μὲν ἐν τοῖς μουσείοις ἀγάλμάτων ταφέντων ἐν τῷ ἐδάφει μεταξὺ σάκκων ξηρᾶς ἄμμου καὶ περικτισθέντων διὰ πλίνθων, τῶν δὲ πολυτίμων ἐπὶ ὀθόνης ζωγραφικῶν, ἐν αἷς καὶ ἀπαντες οἱ πίνακες τοῦ παλατίου τῶν δογῶν, ὧν πολλοὶ μεγίστων διαστάσεων, μετὰ προσεκτικὴν ἀποτέλεισιν καὶ ἐπιμελημένην περιτύλιξιν περὶ ὑλίνους κενούς ἐντὸς κυλίνδρους ἀποκομιθεῖσιν εἰς ἀσφαλεῖς ἀπὸ ἐνερῶν ἢ θλασσίων ἐπιδρομῶν χώρας τῆς Ἰταλίας.

— Τῆ 10, 17 καὶ 24 Μαΐου ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν καθηγητὴς τῆς βυζαντινικῆς καὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Βελιγραδίου κ. Δ. Ἀναστασιέβιτς ἔκκρινεν ἀδεία τῶν πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν πρὸ πλήθοντος ἀκροατηρίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν τρεῖς διαλέξεις περὶ τῆς οὐραϊκῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὠμίλησε περὶ τῆς βραδείας ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως τῶν Σλάβων καὶ τῆς κατὰ μικρὸν ἀναδείξεως αὐτῶν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς τέχναις ὡς καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως Ἑλλήνων καὶ Σλάβων, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς περὶ τοῦ ἀποστολικοῦ, γλωσσικοῦ καὶ λογοτεχνικοῦ ἔργου τῶν δύο ἐκ Θεσσαλονίκης Ἑλλήνων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Ὁ κ. Ἀναστασιέβιτς θέλει συγχίσει τὰς διαλέξεις αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐπαναλήψιν τῶν πανεπιστημιακῶν μαθημάτων τὸ φθινόπωρον, ἂν ἐξασκολληθῆσιν καὶ τότε εὐρισχόμενος ἐν Ἀθήναις.

— Ὁ αὐτὸς κ. Ἀναστασιέβιτς ἀσχολαίται περὶ τὴν σύνταξιν σερβοελληνικοῦ καὶ ἑλληνοσερβικοῦ λεξικοῦ. οὗ μεγάλη ἔσται ἡ χρησιμότης.

— Ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν ὑποδιευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀλεξάνδρῳ ὑποκαταστήμα-

τος τῆς Γραπῆς Ἀθηνῶν κ. Χριστόφορος Νομικός ἀπέκτησεν ἐπ' ἐσχάτων, ἀγοράσας ἐν τινὶ ἀρχαιοπωλείᾳ τῶν Ἀθηνῶν, ἐξαιρετικὴν εἰκόνα αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, διὰ χρυσοῦ καὶ χρωμάτων ἐξωγραφημένην καὶ φέρουσαν διὰ κεφαλαίων γραμμάτων τὴν ἐπιγραφὴν Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε ἐξωγραφημένη ἐπὶ περγαμηνῆς, φαίνεται δ' εἰς ἡμᾶς κοσμοῦσα ποτε οὐχὶ χειρόγραφόν τι, ἀλλὰ κώδικα ἴσως μονῆς τινος ἀντιχούσης τὴν κτίσιν εἰς αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον. Ἄν δὲ κρίνωμεν ἐκ τῆς τεχνολογικῆς καὶ τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς ἐγγράφῃ ἢ εἰκὼν περὶ τὸν δέκατον ἐβδομὸν αἰῶνα. Φαίνεται δ' ὅπως δὴ ποτε ἀντιγραφείσα ἐξ ἀρχαιοτέρας εἰκόνας καὶ εἶνε πιστὴ ὡς πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐνδυμασίαν. Ζήτημα δὲ εἶνε τίνα τῶν Ἀνδρόνικων τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων παριστάνει· ἀλλὰ κλίνομεν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι εἶνε οὗτος μᾶλλον ὁ Ἀνδρόνικος Α' (1282-1328), οὗ ἔχομεν εἰκόνας ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 1462 κώδικι τῆς Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν καὶ τὴν αὐτὴν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 80 τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ὡς καὶ ἐν τῷ κώδικι 442 τῆς ἐν Μονάχῳ Βυζαντινῆς βιβλιοθήκης, καὶ οὐχὶ ὁ Ἀνδρόνικος Β', ὅστις παριστάνεται ἐν τῷ Τυβιγγεῖῳ κώδικι ΜΒ καὶ τῷ τῆς Στουτγάρτης Cod. Hist. F. 601. Ἴδε περὶ τούτων τῶν εἰκόνων *Smyr. P. Lambros* *Empereurs byzantins. Catalogue illustré de la collection de portraits des empereurs de Byzance.* Ἐν Ἀθήναις. 1911 σ. 47-8 (ἑλλ. μεταφρ. ἐν Νέφ Ἑλληνομνήμων. Τόμ. Ζ' σ. 431-2).

Τῆς ζωγραφικῆς ταύτης πιστὸν ἀντίγραφον, φιλοτεχνηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Στεφάνου Ξενοπούλου, ὁ κ. Νομικός ἐδώρησεν εἰς τὴν ἐνταῦθα Ἱστορικὴν καὶ ἔθνολογικὴν ἐταιρείαν πρὸς πλουτισμὸν τῆς ἐν τῷ μουσεῖῳ αὐτῆς συλλογῆς εἰκόνων τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.

— Ἀξίει λόγου εἰδήσεις περὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπερμεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἑκτοῦ αἰῶνος περιλαμβανόμεναι ἐν τῇ πραγματείᾳ τοῦ γνωστοῦ Βενετοῦ ἱστορικοῦ κ. Πομπηίου Μολμέντη περὶ τοῦ κατὰ τὴν παρά τὰς Ἐχινάδας ναυμαχίαν τοῦ 1571 τὴν κοινῶς λεγομένην τῆς Ναυπλάτου Βενετοῦ νυάρχου Σεβαστιανοῦ Βενιέρη, ὅστις καὶ δόγης τῆς Βενετίας ἀναρρήθη (1/11 Ἰουλίου 1577—20 Φεβρουαρίου 3 Μαρτίου 1578), οὗ τὸ ἐπιφανὲς μνημεῖον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Ἰωάννου καὶ Παύλου, βλαφθὲν ὑπὸ πυρκαϊᾶς τῇ 4 Αὐγούστου 1867, ἐπεσκευάσθη τῷ 1913. Ἡ πραγματεία αὕτη μετὰ 88 ἐγγράφων, εἰλημμένων ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Βενετίας, ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Nuovo Archivio Veneto τοῦ Ἰουλίου-Σεπτεμβρίου 1915 σ. 1-146, καὶ εἶνε εὐπρόσδεκτον συμπλήρωμα τοῦ βιβλίου τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως Sebastiano Venieri e la battaglia di Lepanto τοῦ ἐκδοθέντος ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1899.

— Ὁ γνωστὸς μελετητὴς τῆς ἐν Κρήτῃ βενετοκρατίας κ. Ἰωσήφ Γερόλα, διευθυντὴς τοῦ μουσεῖου τῆς Ραθέννης, ἐδημοσίευσεν ἐν ταῖς τεύχεσι 4-6 τοῦ 1914 τοῦ Bolletino Italiano di numismatica e di arte della medaglia καὶ ἐν χωριστῷ τεύχει πραγματικῶν ἐπιγραφομένην Sfragistica. Sigilli Veneto-Cretesi, ἐν ἣ συνήγαγε πάσας τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς βενετοκρητικὰς σφραγίδας.

— Τῆ 21 Μαΐου ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις ὁ βουλευτὴς Χίου Μιχαὴλ Γ. Τσελεπίδης, συγγραφεὺς ἀξιολόγου βιβλίου ἐπιγραφομένου «Τὰ προνόμια τῆς ἐκκλησίας» ἐν Τουρκίᾳ ἢ εἰσαγωγή εἰς τὸ παρά τῷ Οἰκουμηνικῷ Πατριαρχεῖῳ ἰσχύον κληρονομικὸν δίκαιον» καὶ ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις τῷ 1906.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας κατέστησεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐκδότη

του Νέου Έλληνομνήμωνος επιτροπείαν εκ των κ. κ. 'Αδ. 'Αδαμαντίου, καθηγη-
του του Πανεπιστημίου, Θεμ. Βολίδη, επιμελητοῦ των χειρογράφων τῆς 'Εθνικῆς
βιβλιοθήκης. Γεωργ. 'Ιακωβίδου, διευθυντοῦ τῆς 'Εθνικῆς Πανακροθήκης, Δημ.
Καμπούρογλου, διευθυντοῦ τῆς 'Εθνικῆς βιβλιοθήκης, Γ. Σωτηρίου, ἐφόρου βυζαν-
τιακῶν καὶ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ Γ. Χατζοπούλου, ἐπιμελητοῦ τῆς 'Ε-
θνικῆς Πανακροθήκης. ὅπως ἀποφασθῆ γνώμην περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐντύπων βιβλίων.
τῶν κωδίκων καὶ τῆς συλλογῆς ἀγιογραφικῶν 'Αλεξίου Κολυβά.

— 'Εν τῇ συναδρῇ τῆς 'Επιστημονικῆς ἐταιρείας τῇ 7 Μαρτίου ὁ ἐπιμελητὴς τῆς
'Εθνικῆς βιβλιοθήκης κ. Θεμ. Βολίδης ἀνεκοίνωσεν ἐν γενικαῖς γραμματικῆς τὰ τῆς
ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς Μκεδονίαν, ὅπου ἐξήτασε καὶ ἐταξινόμησε περὶ τὰς τριά-
κοντα βιβλιοθήκας. Εἶτα δ' ὤμιλησεν εἰδικώτερον περὶ τῶν λειτουργικῶν εἰλητα-
ρίων τῆς 'Εθνικῆς βιβλιοθήκης, ἧτις πρότερον μὲν κατεῖχεν ἕν καὶ μόνον (Σακ-
κελίωρος ἀρ. 78), νῦν δὲ κέκτηται τέσσαρα, ὧν δύο μὲν, εὑρεθέντα ἐν τῇ βιβλιο-
θήκῃ τοῦ Κεντρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου, παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ αὐ-
τοῦ κ. Βελ. Στάη εἰς τὴν 'Εθνικὴν βιβλιοθήκην, τὸ δὲ τρίτον προστέθη ἐπ' ἐσχά-
των ἐκ Μκεδονίας, προερχόμενον ἐκ τῆς ἀπὸ μακροῦ χρόνου κατεστραμμένης
ιεράς μονῆς Δοδράς παρὰ τὴν Βέρροιν. Εἶπε δὲ τοῦτο τὸ κάλλιστον καὶ ἀρχαιό-
τατον τῶν εἰληταρίων τῆς 'Εθνικῆς βιβλιοθήκης, γραφῶν τὸν δωδέκατον αἰῶνα καὶ
περιέχον τὰς εὐχὰς τῆς λειτουργίας 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Καὶ τὸ μὲν μῆ-
κος αὐτοῦ εἶνε 5,37 μέτρων, τὸ δὲ πλάτος 0,24-25. Κοσμεῖται δ' ἐν ἀρχῇ ὑπὸ
ὠραίας εἰκόνας πεντατρούλλου ναοῦ καὶ ἑκατέρωθεν τοῦ γεγραμμένου μέρους ὑπὸ
καλλιτεχνικωτάτου πλαισίου χρυσοποικίλου καὶ πολυχρώμου. Αἱ ἐκφωνήσεις εἶνε
χρυσαί, τὰ δ' ἀρχικὰ γράμματα τῶν εὐχῶν ἀποτελοῦνται ἐξ εἰκόνων.

— Αἱ πρωιναὶ ἀθηνᾶικαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν τῇ 17 Μαρτίου τὰ ἐξῆς περὶ
τῶν ἐν 'Αχρίδι κειμηλίων: «'Εν τῇ βουλγαρικῇ ἐφημερίδι 'Εθνικὰ Δίκαια ὁ Βούλ-
γαρος ἀρχαιολόγος Γ. Μπαλάτσεφ ἐδημοσίευσεν σειράν ἀρθρῶν περὶ τῶν ἐκκλησια-
στικῶν ἀρχαιοτήτων τῆς πόλεως 'Αχρίδος. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ναοῦ τοῦ 'Α-
γίου Κλήμεντος εὑρεν εἴκοσι σλαβικά ἐκκλησιαστικά βιβλία, γραφέντα τὰ πλεῖστα
ἐπὶ περγαμηνῆς ἢ χάρτου ἀπὸ τοῦ 11' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, καὶ ἀνεγίνοντο ἐλλη-
νικά, τῶν ὁποίων δίδει τὸν κατάλογον.

«'Επ' ἰσῆς ποιεῖται λόγον περὶ δύο σπανίων καὶ πολυτίμων κειμηλίων, εὑρισκο-
μένων ἐν τῷ ἰδίῳ ναφί, ἀρχαίου βυζαντινοῦ ἐπιταφίου, πιθανῶς δωρηθέντος εἰς
τὴν ἀρχιεπισκοπὴν 'Αχρίδος ἐκ τῶν ἀγκυλίων τοῦ Βυζαντίου, μεθ' ἑλληνικῆς
ἐπιγραφῆς, ὅπως ὁ ἀρχιεπίσκοπος 'Αχρίδος ποιῆται μνεῖν τοῦ αυτοκράτορος 'Αν-
δρονίκου εἰς τὰς ἱεράς θυσίας. (Κατὰ τὸν κ. Μπαλάτσεφ ἕτερον πανομοιότυπον τοῦ
ἰδίου ἐπιταφίου περιώζεταί μόνον ἐν Θεσσαλονίκῃ) καὶ ἐνός χειρογράφου ἐπὶ περ-
γαμηνῆς ἐπιγραφομένου « Σύνοψις ἱστοριῶν 'Ιωάννου Κουροπαλάτου καὶ μεγάλου
Δουλερίου τοῦ Σκυλίτση ». Τοῦτο περιέχει χρονικὸν τῶν Βυζαντινῶν αυτοκρατό-
ρων καὶ αυτοκρατειρῶν ἀπὸ 811-1081 ἔτους καὶ εἶνε λίαν σπάνιον. Τὸ ἔργον
τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ εἰς διαφόρους μεταγενέστερους τοῦ Σκυλίτση χρονο-
γράφους, οἷος ὁ Κεδρηγός, Ζωναρᾶς κτλ. Τὸ ἔργον εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς ἐπιστή-
μονας μόνον ἐκ μεταφράσεως του λατινικῆς, ἐκδοθείσης ἐν Βενετίᾳ τῷ 1570. Τὸ
ἑλληνικὸν πρωτότυπον δὲν ἐδημοσιεύθη οὐδὲ μέχρι σήμερον. Οἱ 'Ρῶσοι ἀρχαιο-
λόγοι πολλάκις ἐζήτησαν τὸ χειρόγραφον τοῦτο πρὸς δημοσίευσιν, ἀλλ' ἢ κοινῶ-
της 'Αχρίδος ἤρνηθη νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξαγωγήν του ἐκ τῆς βιβλιοθήκης.

«'Ο κ. Μπαλάτσεφ συνιστᾷ θερμῶς τὰ δύο ταῦτα κειμήλια νὰ διαφυλαχθῶσιν
ἐν πλῆρει ἀσφαλείᾳ εἰς μέρος ἀνεπηρέατον ἐκ τοῦ πυρός καὶ ἄλλων στοιχείων.

«'Εν ἐτέρῳ φύλλῳ τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος ὁ κ. Μπαλάτσεφ ἐξακολουθεῖ δημο-
σιεύων ἀρθρα περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων τῆς πόλεως 'Αχρίδος.

«'Εν τῇ ἐφημερίδι ταῦτη δημοσιεύεται εἰκὼν τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ ἐξ ἀρ-
χαίας εἰκόνας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, δωρηθείσης κατὰ τὸν 11' αἰῶνα εἰς τὸν μητρο-
πολιτικὸν ναὸν τῆς 'Αχρίδος ὑπὸ τοῦ κτήτορος ἀρχιεπισκόπου 'Αχρίδος Λέοντος,
βιβλιοφύλακος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς ἐκκλησίας καὶ βοηθοῦ τοῦ πα-
τριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Κηρουαρίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σχι-
σμοῦ τῶν ἐκκλησιῶν (1054). Πλὴν τῆς ἀρχαιότητός της ἡ εἰκὼν διακρίνεται καὶ
διὰ τὸν πλοῦσιον ἀργυρόχρυσον διάκοσμόν της καὶ τὸν ἐκ σμάλτου στέφανον ἐπὶ
τῆς κεφαλῆς μεθ' ἑλληνικοῦ ἐπιγράμματος ἀφιέρωσης. Τοιαῦται πολῦτιμοι ἀρ-
χαῖαι εἰκόνες, γραφεῖσαι ἀπὸ τοῦ 11' - 12' αἰῶνος, εὑρίσκονται περὶ τὰς εἴκοσι, με-
γάλῃς καὶ ἱστορικῆς ἀξίας, ὧν ἕξ ἐδιωρήθησαν κατὰ καιροῦς εἰς τοὺς πατριάρχας
'Αχρίδος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αυτοκρατόρων.

« Μεταξὺ τούτων ὑπάρχει καὶ μία τοῦ Χριστοῦ, δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκό-
που 'Αχρίδος Δημητρίου Χωρζιανοῦ, ζήσαντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17' αἰῶνος,
διασήμου καὶ στέφαντος τὸν δεσπότην 'Ηπειροῦ Θεόδωρον Κομνηνόν, πολυγράφου
δὲ συγγραφέως, γράψαντος καὶ βιογραφίαν τοῦ 'Αχρίδος Κλήμεντος, μαθητοῦ τῶν
Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, καὶ βεβαιούντος, ὅτι ὁ Κλήμης ἐφεῦρε τὸ λεγόμενον
« Κυριλλικόν » ἀλφάβητον τῶν Σλάβων ».

Εἰς ταῦτα δ' ἐπήνεγκεν ὁ ἐκδότης τοῦ Νέου Έλληνομνήμωνος τὰς ἐξῆς παρα-
τηρήσεις δι' ἐπιστολῆς, δημοσιευθείσης ἐν τῇ 'Εστῆ τῆς 18 'Ιουνίου:

«Μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνέγνω ἐν ταῖς χθεσιναῖς πρωιναῖς ἐφημερίδι τὴν
περὶληφθῆν τῶν περὶ τῶν χειρογράφων καὶ ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων τῆς 'Αχρί-
δος ἐν τῇ βουλγαρικῇ ἐφημερίδι 'Εθνικὰ Δίκαια ἀρθρῶν τοῦ κ. Γ. Μπαλάτσεφ. 'Επι-
τρέψατε δὲ μοί τινὰς συμπληρώσεις καὶ ἐπανορθώσεις τῶν ἐν αὐτοῖς λεγομένων.
Καὶ πρῶτον παρατηρῶ, ὅτι τῶν ἐνεγίνοντα ἐλληνικῶν κωδίκων, τῶν φυλασσομέ-
νων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ πολιούχου ἀγίου Κλήμεντος, δὲν εἶνε πρώτη περιγραφὴ
αὕτη ἢ τοῦ κ. Μπαλάτσεφ, ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν ἤδη περιγεγραμμένα καὶ πρότερον
ἐν ταῖς «'Εἰδήσει τοῦ 'Ρωικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως » τοῦ 1901 σ. 466 κ. εἰ.

«Ὡς πρὸς δὲ τὸν κώδικα τοῦ χρονικοῦ τοῦ 'Ιωάννου Σκυλίτση, τοῦ κουροπα-
λάτου καὶ μεγάλου δρουγγαρίου (οὐχὶ Δουλερίου), δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι
εἶνε λίαν σπάνιος, διότι σώζονται κώδικες τοῦ αὐτοῦ χρονογράφου καὶ ἀλλαχοῦ,
ὧν ἐπιφανέστατος ὁ τῆς Βασιλικῆς βιβλιοθήκης τῆς Μαδρίτης, κεκοσμημένος διὰ
πολυτίμων εἰκόνων παριστανουσῶν αυτοκράτορας καὶ ἱστορικὰς σκηνάς, ὧν φωτο-
γραφίας κέκτηται ἢ ἐν Παρισίοις Ecole des hautes études. Τούτων αἱ περι-
στάνοσαι αυτοκράτορας συμπαραελήφθησαν, παραχωρήσει τοῦ κ. Γαβριήλ Μιλλέ,
εἰς τὴν ὑπ' ἐμοῦ καταρτισθεῖσαν συλλογὴν εἰκόνων Βυζαντινῶν αυτοκρατόρων,
τὴν ἐκτεθείσαν ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κυδερνητικῆς ἐπιτροπείας ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς
'Ρώμης τῷ 1911 καὶ μετὰ ταῦτα περιελθοῦσαν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἐνταῦθα 'Ιστο-
ρικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας.

«Ὡς πρὸς δὲ τὸ κείμενον τοῦ Σκυλίτση δὲν εἶνε ἀκριβὲς τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ
κ. Μπαλάτσεφ, ὅτι ταῦτο μόνον λατινικῆ μεταφράσει εἶνε ἐκδομένη καὶ ὅτι τὸ

ἑλληνοκὸν πρωτότυπον οὐδέποτε ἐξεδόθη. Τὸ ἀληθὲς εἶνε, ὅτι τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου εὐρήται ἐκδοσιμὸν ἐν τῇ Βυζαντινῇ τῶν Παρισίων (1647), τῆς Βενετίας (1729) καὶ τῆς Βόννης (1839) μόνον τὸ τελευταῖον μέρος ὡς παράρτημα τοῦ Κεδρηνοῦ, καὶ δὴ τὸ τέλος τοῦ χρονικοῦ τοῦ Σκυλίτου τὸ μὴ περιλαμβανόμενον ἐν τῇ τοῦ Κεδρηνοῦ, ὅστις ἐπανάλαβε τὸν Σκυλίτην ἀπολαβεῖ. Οὗτος δὲ εἶνε καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν δὲν ἐκρίθη ἀναγκασία ἢ ἐκδοσις ὁλοκλήρου τοῦ κειμένου τοῦ Σκυλίτου, λόγος μὴ ἐπαρκῶν θετικῶς, ὅπως μὴ ἐκδοθῆ ποτε ἀνεξαρτήτως πλήρης τὸ χρονικὸν τοῦ κουροπαλάτου μετ' ἀντιβολήν τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ κωδικῶν.

«Τέλος, λόγου γενομένου περὶ τοῦ πολυτίμου ἐν τῇ Ἀγίῳ Κλήμεντι ἐπιταφίου τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου, τὸ λεγόμενον ὅτι «ἕτερον πανομοιότυπον τοῦ ἰδίου ἐπιταφίου περιώζεται μόνον ἐν Θεσσαλονίκῃ» εἶνε κακῶς διατετυπωμένον, εἰ μὴ κακῶς μεταπεφρασμένον. Ἔργου κεντητικῆς, εἶδος ὁ εἰρημένος ἐπιτάφιος, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη πανομοιότυπον. Ὁ γράψας ἤθελεν ἴσως νὰ εἴπῃ ἀπλῶς, ὅτι ὅμοιον καὶ σύγχρονον ἐπιτάφιον ἔχομεν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Νοεὶ δὲ βεβαίως τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Παναγούδας τῆς Θεσσαλονίκης ἄλλως ἀχρονολόγητον, ἀλλ' εἰς τὸν δέκατον τρίτον ἢ δέκατον τέταρτον αἰῶνα ἀνερχόμενον ἐπιτάφιον, τὸν νῦν κατεκτηθεῖσιν ἐν Ἀθήναις».

— Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος Πανασσός ἀπεφάσισε νὰ ἐκδίδῃ περιοδικῶς τὰς ἐν αὐτῇ γινόμενας ἐμιλίαις, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς σειρᾶς τῶν περὶ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν τοῦ 10^{ου} αἰῶνος διαλέξεων, εἰς ἣν θὰ ἐπακολουθήσῃ ἑτέρα σειρά περὶ τῶν Ἑλλήνων διηγηματογράφων καὶ μυθιστοριογράφων καὶ εἰς ταύτην ἑτέρα περὶ τῶν δραματικῶν ποιητῶν.

Ἡ πρώτη περὶ τῶν ποιητῶν σειρά θάποτελεῖται ἐκ δεκαῆς τευχῶν, συγκριθομένης καὶ πραγματείας περὶ τοῦ ποιητοῦ Ἰουλίου Τυπάλλου, μὴ ἀναγνωσθείσης ἐν τῇ Συλλόγῳ.

Αἱ διαλέξεις αὗται εἶνε αἱ ἑξῆς:

1. Ν. Γ. Πολίτου Γνωστοὶ ποιηταὶ δημοτικῶν ᾠμάτων.—2. Στυρ. Π. Λάμπρου Ῥήγας Φεραίος, Βηλαρᾶς, Χρηστόπουλος.—3. Α. Μάτσι Ὁ Σολωμὸς καὶ ἡ Ζάκυνθος.—4. Γ. Σωτηριάδου Κάλδος.—5. Γ. Τσοκοπούλου Οἱ Σοῦτσοι καὶ ἡ πολιτικὴ ποίησις ἐπὶ Ὀθωνος.—6. Εὐγ. Ζαλοκώστα Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς.—7. Γ. Ζερβῶ Ἀνδρέας Λασκαράτος.—8. Τιμ. Ἀμπελά Θεόδωρος Ὀρφανίδης.—9. Πολυβίου Δημητράκοπούλου Γεώργιος Ζαλοκώστας.—10. Διον. Στεφάνου Γεώργιος Τερτσέτης.—11. Π. Νισβίνα Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης.—12. Ἰούλιος Τυπάλλος.—13. Γρ. Ξενοπούλου Οἱ Παράσχοι.—14. Θ. Βελιανίτου Μαρκοῦρας, Πολυλάς καὶ ἡ σχολὴ τῆς Κερκύρας.—15. Χ. Ἀννίνου Βασιλειάδης, Παπαρρηγόπουλος καὶ οἱ περὶ αὐτοῦς.—16. Κ. Παλαμᾶ Κρυστάλλης καὶ Βιζυηνός.

Ἐκάστον τεῦχος ἐκ 2 1/2 μέχρι 5 τυπογραφικῶν φύλλων, σχήματος ὀγδόου, θὰ τιμᾶται λεπτῶν 50, θὰ πωλῆται δ' ἐν τῇ γραφείῳ τοῦ Συλλόγου, παρ' ἅπασιν τοῖς βιβλιοπώλαις καὶ παρὰ τοῦ πρακτορείου τῶν ἐφημερίδων.

Θὰ ἐκδίδηται ἀνά ἐν τεῦχος τὴν ἐβδομάδα ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου.

Εἰς τοὺς προκαταβάλλοντες εἰς τὸ ταμίον τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλοντες διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς δραχ. 6.40 ἀποστέλλονται τὰ τεύχη τῆς πρώτης σειρᾶς ἅμα τῇ ἐκδόσει ἐκάστου αὐτῶν.